

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 184 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tekijänoikeuslakia sekä lakia sähköisen viestinnän palveluista. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/790, annettu 17 päivänä huhtikuuta 2019, tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista digitaalisilla sisämarkkinoilla ja direktiivien 96/9/EY ja 2001/29/EY muuttamisesta (DSM-direktiivi) sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/789, annettu 17 päivänä huhtikuuta 2019, lähetystoimintaa harjoittavien organisaatioiden tiettyihin verkkolähetyksiin ja televisio- ja radio-ohjelmien edelleenlähettyksiin sovellettavien tekijänoikeuden ja lähioikeuksien käyttämistä koskevien sääntöjen vahvistamisesta ja neuvoston direktiivin 93/83/ETY muuttamisesta (verkkolähetyksdirektiivi). Esitykseen on myös sisällytetty eräitä edellä mainittuihin aihepiireihin liittyviä, kansalliselta pohjalta valmisteltuja muutoksia ja teknisluonteisia korjauksia tekijänoikeuslain säännöksiin. Lisäksi esittävien taiteilijoiden kuvatallenteeseen liittyvät yksinoikeudet ehdotetaan laajennettavaksi.

Laki tekijänoikeuslain muuttamisesta on tarkoitettu tulemaan voimaan 2022. Sen 55 a – 55 n § sekä laki sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 128 §:n muuttamisesta on tarkoitettu tulemaan voimaan 2022.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	3
2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö.....	4
2.1 DSM-direktiivi (2019/790)	4
2.2 Verkkolähetysdirektiivi.....	12
3 Nykytila ja sen arviointi.....	14
3.1 DSM-direktiivi	14
3.2 Verkkolähetysdirektiivi.....	29
3.3 Direktiiveihin liittymättömät kansalliset sääntelytarpeet.....	31
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	32
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	32
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	40
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	51
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	51
5.2 Muiden valtioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot.....	64
6 Lausuntopalaute.....	69
7 Säännöskohtaiset perustelut	69
7.1 Laki tekijänoikeuslain muuttamisesta	69
7.2 Laki sähköisen viestinnän palveluista	120
8 Lakia alemman asteinen sääntely	120
9 Voimaantulo	120
10 Toimeenpano ja seuranta	121
11 Suhde muihin esityksiin.....	123
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä.....	123
11.2 Suhde talousarvioesitykseen	123
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	123
LAKIEHDOTUKSET	142
tekijänoikeuslain muuttamisesta	142
sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta.....	162
LIITTEET	163
RINNAKKAISTEKSTIT	163
tekijänoikeuslain muuttamisesta	163
sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta.....	199
ASETUSLUONNOKSET	200
tekijänoikeusriitalautakunnasta.....	200
tekijänoikeudesta.....	203

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Esityksen valmistelun taustalla ovat täytäntöönpanoa edellyttävät EU-säädökset. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2019/790/EU tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista digitaalisilla sisämarkkinoilla (jäljempänä *DSM-direktiivi*) ja direktiivi 2019/789/EU lähetystoimintaa harjoittavien organisaatioiden tiettyihin verkkolähetyksiin ja televisio- ja radio-ohjelmien edelleenlähetyksiin sovellettavien tekijänoikeuden ja lähioikeuksien käyttämistä koskevien sääntöjen vahvistamisesta ja neuvoston direktiivin 93/83/ETY muuttamisesta (jäljempänä *verkkolähetyksidirektiivi*) ovat viimeinen osa Euroopan komission laajempaa, viidestä eri säädösehdotuksesta koostuvaa tekijänoikeuden modernisointihanketta, joka on ollut eräs tärkeä osa komission digitaalisia sisämarkkinoita koskevaa strategiaa.

Strategian pitkän aikavälin visio on edistyä alan sisämarkkinoiden saavuttamisessa, päivittää sääntöjä digitaaliajan todellisuuden mukaisesti, varmistaa Euroopan luovan alan kilpailukyyn säilyminen ja pitää yllä toimivaa tasapainoa tekijänoikeuksien ja muiden poliittisten tavoitteiden, kuten koulutuksen, tutkimuksen, innovoinnin ja vammaisten tarpeiden välillä. (Lähde: Komission tiedonanto).

Komission 11.10.2016 antamasta tiedonannosta ”Tekijänoikeuteen pohjautuvan oikeudenmukaisen, tehokkaan ja kilpailukykyisen talouden edistäminen digitaalisilla sisämarkkinoilla” (COM(2016) 592 final) ilmenee, että säädösehdotukset sisältävät toimenpiteitä, joiden tavoitteena on varmistaa sisällön laajempi saatavuus kaikkialla EU:ssa, sopeuttaa tekijänoikeuden poikkeukset digitaalisiin ja rajatylittäviin ympäristöihin sekä edistää hyvin toimivien tekijänoikeusmarkkinoiden saavuttamista.

Esitykseen on lisäksi sisällytetty eräitä edellä mainittuihin aihepiireihin liittyviä, kansalliselta pohjalta valmisteltuja muutoksia ja teknisluonteisia korjauksia tekijänoikeuslain säännöksiin.

1.2 Valmistelu

EU-säädöksen valmistelu

Euroopan unionin komissio antoi ehdotuksensa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla (COM 2016(593) final) ja ehdotuksensa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi lähetystoimintaa harjoittavien organisaatioiden tiettyihin verkkolähetyksiin ja televisio- ja radio-ohjelmien edelleenlähetyksiin sovellettavien tekijänoikeuden ja lähioikeuksien käyttämistä koskevien sääntöjen vahvistamisesta (COM2016(594) final) 14.9.2016. Ehdotuksiin liittyy kolmiosainen vaikutusarviointi (SWD(2016) 301 final) ja niistä laadittu yhteenveto (SWD(2016) 302 final), <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/impact-assessment-modernisation-eu-copyright-rule>.

Käsittely Euroopan parlamentissa ja neuvostossa on kuvattu EU-säädöstietopankin verkkosivuilla, verkkolähetyksidirektiivin osalta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1588109747990&uri=CELEX:32019L0789> ja DSM-direktiivin osalta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/HIS/?uri=CELEX:32019L0790&qid=1588110257333>.

EU:n säädösehdotuksista järjestettiin kansallisesti kuulemiset, joiden pohjalta valmisteltiin U-kirjelmät eduskunnalle. Asia U 61/2016 vp koskee verkkolähetysdirektiiviä ja U 63/2016 vp DSM-direktiiviä. DSM-direktiivistä annettiin jatkokirjelmä joulukuussa 2018 (UJ 38/2018 vp).

Hallituksen esityksen valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu virkatyönä opetus- ja kulttuuriministeriössä. Valmistelun tueksi asetettiin työryhmä, johon kuului virkamiehiä oikeusministeriöstä, työ- ja elinkeinoministeriöstä, liikenne- ja viestintäministeriöstä sekä opetus- ja kulttuuriministeriöstä.

Valmistelun aikana on kuultu laajasti ja monivaiheisesti eri sidosryhmiä (<https://mi-nedu.fi/hanke?tunnus=OKM018:00/2019>). Kaikille avoimien kuulemistilaisuuksien ja työpajojen lisäksi on järjestetty merkittävä määrä pienryhmäkeskusteluja eri asiakysymyksistä. Valmistelutyötä on myös säännöllisesti käsitelty tekijänoikeusasioiden neuvottelukunnassa. Luonnoksesta hallituksen esitykseksi järjestettiin lausuntokierros Lausuntopalvelussa (LAUSUNTOPALVELU NRO).

2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

2.1 DSM-direktiivi (2019/790)

DSM-direktiivin tavoitteena on modernisoida EU:n tekijänoikeudellista sääntelykehystä, ja se on merkittävin uudistus sitten vuoden 2001 tekijänoikeusdirektiivin. DSM-direktiivissä vahvistetaan säännöt, jotka koskevat tiettyjen tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevien poikkeusten ja rajoitusten mukauttamista digitaalisiin ja rajatylittäviin ympäristöihin, sekä toimenpiteet, joilla helpotetaan tiettyjä lisensointikäytäntöjä erityisesti muttei ainoastaan kaupallisesta jake-lusta poistuneiden teosten ja muun suojatun aineiston levittämisessä ja audiovisuaalisten teosten saatavuudessa verkossa tilausvideoalustoilla, jotta voidaan varmistaa laajempi pääsy sisältöihin. Se sisältää myös sääntöjä, joilla helpotetaan tekijänoikeuksista vapaan (public domain) sisällön käyttöä. Jotta markkinat olisivat tekijänoikeuden kannalta toimivat ja oikeudenmukaiset, olisi myös oltava sääntöjä, jotka koskevat oikeuksia julkaisuihin, käyttäjien verkkoon lataamaa sisältöä tallentavien ja siihen pääsyn antavien verkkopalvelujen tarjoajien toteuttamaa teosten tai muun suojatun aineiston käyttöä, tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden sopimusten läpinäkyvyyttä, tekijöille ja esittäville taiteilijoille maksettavaa korvausta sekä mekanismeja tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden yksinoikeudella siirtämien oikeuksien peruuttamiseksi.

Direktiivillä modernisoidaan ja täydennetään nykyistä Euroopan unionin tekijänoikeudellista sääntelykehystä, johon kuuluvat muiden muassa direktiivit 96/9/EY (tietokantadirektiivi), 2001/29/EY (tietoyhteiskuntadirektiivi), 2006/115/EY (vuokraus- ja lainausoikeusdirektiivi), 2009/24/EY (tietokoneohjelmadirektiivi), 2012/28/EU (orpoteosdirektiivi) ja 2014/26/EU (tekijänoikeuden kollektiivista hallinnointia koskeva direktiivi) ja joka perustuu myös direktiiviin 2000/31/EY (direktiivi sähköisestä kaupankäynnistä).

Poikkeusten ja rajoitusten mukauttaminen digitaaliseen ja maantieteelliset rajat ylittävään ympäristöön

DSM-direktiivissä säädetään eräistä pakottavista tekijänoikeuden poikkeuksista ja rajoituksista. Säännökset perustuvat tietoyhteiskuntadirektiivissä vahvistettuihin vapaaehtoisin poikkeuksiin ja rajoituksiin. DSM-direktiivi päivittää säännökset vastaamaan tämän päivän tarpeita ja muuttaa ne tietyiltä osin pakottaviksi. Eräistä pakottavista poikkeuksista säädetään lisäksi direktiivin 8 artiklassa (uusi poikkeus, jolla mahdollistetaan myynnistä poistuneiden teosten käyttö kult-

tuuriperintölaitoksissa silloin, kun ns. edustavaa yhteishallinnointiorganisaatiota ei ole) ja direktiivin 17 artiklassa (tietoyhteiskuntadirektiivissä mainittujen seuraavien poikkeusten muuttaminen pakottaviksi; poikkeus lainauksen, arvostelun ja selostuksen hyväksi sekä käyttö kari-katyyrissä, parodiassa ja pastississa). Lisäksi direktiivin 14 artiklassa rajataan tekijänoikeudellisen suojan ulkopuolelle kaikenlaiset toisinnokset kuvataiteen teoksista, joiden suoja-aika on päättynyt. Jälkimmäiset poikkeukset sisällytettiin direktiiviin vasta neuvotteluiden trilogivaiheessa Euroopan parlamentin vaatimuksesta.

Tekstin- ja tiedonlouhinta. Direktiivissä on kaksi säännöstä tekstin- ja tiedonlouhinnasta, toinen tieteellistä tarkoitusta varten ja toinen muita tarkoituksia varten. Artikla 3 sisältää pakottavan poikkeuksen tieteellistä tarkoitusta varten, kun kyse on tekstin- ja tiedonlouhinnassa tapahtuvasta teoksen kappaleen valmistuksesta tai tietokannan kopioinnista. Poikkeuksen soveltamisen edellytyksenä on, että tutkimusorganisaatiolla tai kulttuuriperintölaitoksella on laillinen pääsy suojattuun aineistoon. Laillinen pääsy tarkoittaa, että teos tai muu suojattu aineisto on saatavilla oikeudenhaltijan luvalla tai vapaasti internetissä ilman, että pääsyä siihen on rajoitettu. Artiklan taustalla ovat tutkimusorganisaatioiden ja tieteellisten kustantajien tulehtuneet välit johtuen siitä, että kustantajat ovat estäneet tieteellisten artikkelitietokantojensa tiedonlouhintaa. Tavoitteena on ollut mahdollistaa tiedonlouhinta siten, etteivät kustantajat voi estää sitä sopimuksin tai teknisin keinoin. Tieteelliseen tarkoitukseen tapahtuvasta tiedonlouhinnasta tekijällä ei ole oikeutta korvaukseen. Artikla 3 jättää kansallista liikkumavaraa säätää laajemmasta tiedonlouhintapoikkeuksesta perustuen tietoyhteiskuntadirektiivissä säädettyihin tekijänoikeuden poikkeuksiin ja rajoituksiin.

Artikla 4 täydentää 3 artiklaa tekijänoikeuden poikkeuksella muuta kuin tieteellistä tarkoitusta varten, kun kyse on tekstin- ja tiedonlouhinnassa tapahtuvasta teoksen kappaleen valmistuksesta tai tietokannan kopioinnista. Artikla ei sisällynyt komission alkuperäiseen ehdotukseen, vaan se sisällytettiin direktiiviin Euroopan parlamentin ja neuvoston vaatimuksesta.

Merkittävimpana erona 3 ja 4 artiklan välillä on, että 3 artikla ei mahdollista tiedonlouhinnan rajoittamista sopimuksin tai teknisin keinoin, kun taas 4 artiklan mukaan ei ole estettä sille, että oikeudenhaltijat määräävät teoksistaan asettamalla rajoituksia tai edellytyksiä tiedonlouhinnalle joko sopimuksin tai teknisin keinoin. Lisäksi tieteellisessä tarkoituksessa tapahtuvassa tiedonlouhinnassa saadaan säilyttää tiedonlouhinta-aineisto pysyvästi ja tarjota siihen pääsy tutkimustulosten todentamista varten. Sen sijaan 4 artiklan perusteella muissa tarkoituksissa tapahtuvaa tiedonlouhintaa varten valmistetut kappaleet voidaan säilyttää vain niin kauan kuin se on tarpeellista tiedonlouhinta-tarkoitusta varten. Direktiivi ei tarkemmin määrittele, mitä jälkimmäinen tarkoittaa, ja eroaako säilytysaika näin ollen merkittävästi 3 artiklasta. Direktiivin 4 artikla mahdollistaa myös kansalliset korvausjärjestelyt tekijänoikeuden rajoittamisesta. Sen sijaan jäsenvaltiot eivät voi säätää 3 artiklaan liittyvästä korvauksesta. Artiklasta 3 puuttuva viittaus mahdollisuuteen säätää poikkeuksesta tietokoneohjelman suojaan on mitä ilmeisimmin tekninen virhe. Toisaalta tietokoneohjelmadirektiivin säännökset pakottavasta poikkeuksesta takaisinmallintamisen hyväksi kattanee lähtökohtaisesti kaikki tietokoneohjelmien tiedonlouhintatilanteet.

Käyttö opetustoiminnassa. Direktiivin 5 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä poikkeuksesta tai rajoituksesta, joka mahdollistaa teosten ja muun suojatun aineiston digitaalisen käytön opetuksen havainnollistamiseksi edellyttäen, että tällainen käyttö tapahtuu oppilaitoksen vastuulla sen tiloissa tai muissa paikoissa taikka suojatussa sähköisessä ympäristössä, johon ainoastaan oppilaitoksen oppilailla tai opiskelijoilla ja opetushenkilöstöllä on pääsy, ja että tällaisen käytön yhteydessä mainitaan lähde ja myös tekijän nimi, jollei tämä osoittaudu mahdottomaksi. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin säätää, että tällaista poikkeusta tai rajoitusta ei sovelleta

suhteessa esimerkiksi tiettyyn käyttötarkoitukseen tai tietyn tyyppiin teoksiin, kuten ensisijaisesti koulutusmarkkinoille tarkoitettuun materiaaliin tai nuotteihin, siltä osin kuin markkinoilla on helposti saatavilla soveltuvia lisenssejä, joilla annetaan lupa tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin teokoihin ja jotka kattavat oppilaitosten tarpeet ja erityispiirteet.

Näiden säännösten tavoitteena on selventää, että digitaalisten käyttömuotojen lisääntymisellä ei ole vaikutusta tietoyhteiskuntadirektiivissä säädettyjen poikkeusten ja rajoitusten soveltamiseen. Opetuskäytön osalta täysharmonisointi liittyy kuitenkin ainoastaan mainittuun digitaaliseen käyttöön ja ainoastaan rajatulle ryhmälle tapahtuvaan opetukseen, kun taas tietoyhteiskuntadirektiivi sallii laajempia tekijänoikeuden poikkeuksia tai rajoituksia opetuksen hyväksi. DSM-direktiivi näyttää lähtevän tältä osin ajatuksesta, että oppilaitosten ns. ”sisäisellä käytöllä”, jolla ei tarjota laajalle yleisölle pääsyä teoksiin, ei ole sellaista kielteistä vaikutusta tekijöiden etuihin, että käytön tulee kuulua tekijän yksinoikeuden piiriin tai edellyttää erillisen korvauksen maksamista.

Artiklassa säädetään myös, että käytön katsotaan tapahtuvan siinä jäsenvaltiossa, johon oppilaitos on sijoittunut. Näin ollen oppilaan sijoittautumisella ei ole merkitystä. Tämä ratkaisu edistää etäopetuksen toteuttamismahdollisuuksia digitaalisilla sisämarkkinoilla.

Kulttuuriperinnön säilyttäminen. Direktiivi edellyttää, että jäsenvaltiot säätävät poikkeuksesta kulttuuriperinnön säilyttämisen hyväksi siten, että kulttuuriperintölaitoksilla on oikeus valmiina kappaleita kokoelmiinsa pysyvästi kuuluvista teoksista missä tahansa muodossa tai millä tahansa välineillä.

Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen kulttuuriperintölaitoksissa

Direktiivillä edistetään kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttämistä kulttuuriperintölaitoksissa säätämällä sopimuslissenssijärjestelmän kaltaisesta järjestelystä, joka mahdollistaa lupien hankkimisen teosten massaluonteiselle käytölle. Sopimuslissenssijärjestelmän avulla oikeudenhaltijoita edustavat yhteishallinnointiorganisaatiot voivat myöntää lupia myös sellaisten oikeudenhaltijoiden puolesta, jotka eivät ole kyseisen organisaation jäseniä. Edellytyksenä on, että yhteishallinnointiorganisaatio on valtuutustensa perusteella riittävän edustava kyseessä olevien teosten tai muun suojatun aineiston tyyppin ja lissenssin kohteena olevien oikeuksien oikeudenhaltijoiden suhteen ja että kaikille oikeudenhaltijoille taataan tasapuolinen kohtelu lissenssin ehtojen osalta.

Tämän lisäksi jäsenvaltioiden on säädettävä tekijänoikeuden poikkeuksesta tai rajoituksesta, jota sovelletaan niihin teosten tai muun suojatun aineiston tyyppisiin, joita varten ei ole ole-massa edustavaa yhteishallinnointiorganisaatiota. Esimerkiksi tietokonepelien ja -ohjelmien tekijät eivät tyypillisesti ole järjestäytyneet jäsenvaltioissa, eikä näin ollen edustavaa yhteishallinnointiorganisaatiota löydy näiden teostyyppien osalta.

Kaupallisesta jakelusta poistuneita teoksia koskevaa lissenssijärjestelmää ja poikkeusta sovellettaisiin ainoastaan siinä tapauksessa, että oikeudenhaltija ei ole ilmoittanut haluavansa jäädä lissenssin tai poikkeuksen tai rajoituksen soveltamisen ulkopuolelle. Näin ollen ratkaisu takaa sen, että oikeudenhaltija voi halutessaan tehokkaasti estää teoksen käyttämisen tekijänoikeuden poikkeuksen tai rajoituksen tai sopimuslissenssin nojalla.

Sopimuslissenssiratkaisussa lähdetään siitä, että lissenssi haetaan siinä jäsenvaltiossa, johon kulttuuriperintölaitos on sijoittautunut. Lissenssillä olisi rajatylittävä vaikutus koko Euroopan unionin alueella. Niissä tapauksissa, joissa sovellettaisiin tekijänoikeuden poikkeusta tai rajoitusta,

lähtökohtana olisi se, että käytön katsotaan tapahtuvan ainoastaan siinä maassa, johon kulttuuriperintölaitos on sijoittautunut.

Direktiivin 10 artiklan 1 kohdan mukaisesti Euroopan unionin teollisoikeuksien virasto perustaa portaalin, joka sisältää tietoa kaupallisesta jakelusta poistuneista teoksista ja niiden käytöstä, jotta oikeudenhaltijat pystyisivät selvittämään, onko heidän teoksiaan tai muita suojattuja aineistoja arvioitu kaupallisesta jakelusta poistuneiksi, käytetäänkö näitä teoksia kulttuuriperintölaitoksissa ja miten he voivat halutessaan käyttää kielto-oikeuttaan tai saada korvauksia käytöstä.

Vaikutuksiltaan laajennettu kollektiivinen lisenssi. Direktiivi sisältää säännöksiä kansallisten sopimuslissenssijärjestelmien ja vastaavien vaikutuksiltaan laajennettua kollektiivista lissensiointia koskevien kansallisten järjestelmien edellytyksistä. Tämä säännös lisättiin direktiiviin neuvoston käsittelyn aikana, eikä se sisällynyt komission alkuperäiseen ehdotukseen. Säännöksen tavoitteena on yhtäältä ollut selkeyttää puhtaasti kansallisten sopimuslissenssiratkaisujen suhdetta direktiivin säännöksiin rajatylittävästä sopimuslissenssijärjestelmästä kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten hyväksi. Toinen tärkeä syy oli EU-tuomioistuimen ratkaisu tapauksessa *Soulier & Doke*, jossa EU-tuomioistuin piti Ranskan kaupallisesta jakelusta poistuneisiin teoksiin liittyvää kollektiivista järjestelyä EU-oikeuden vastaisena tekijänoikeuden rajoituksena ja edellytettiin, että tällaisessa järjestelyssä tekijöitä informoidaan lissenssistä ja teosten käytöstä. Kyseisessä tuomiolauselmassa käytetty argumentointi oli osaltaan herättänyt huolta myös Pohjoismaissa käytettävän sopimuslissenssijärjestelmän sallittavuudesta. Direktiivin säännökseen sisältyykin vaatimus tekijöiden informoisesta lievennettynä siten, että vaikka tekijöihin edellytetään kohdistettavan tiedottamistoimenpiteitä lissensiointimahdollisuudesta ja kielto-oikeuden käyttömahdollisuuksista kohtuullisen pituisen ajan ennen teoksen käyttämistä lissenssin nojalla, kutakin tekijää ei ole velvollista informoida erikseen. Tiedottamistoimenpiteiden edellytetään kuitenkin olevan vaikuttavia.

Direktiivi ei sisällä velvoitetta ottaa käyttöön kansallisella tasolla järjestelmiä, jotka mahdollistavat vaikutuksiltaan laajennettuja kollektiivisia lissenssejä.

Neuvottelumekanismi audiovisuaalisten teosten saatavuuden parantamiseksi tilausvideopalveluilla.

DSM-direktiivin 13 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että osapuolet, joilla on oikeuksien lissensiointiin liittyviä vaikeuksia, kun ne pyrkivät sopimukseen audiovisuaalisten teosten saattamiseksi yleisön saataviin tilausvideopalveluissa, voivat saada apua puolueettomalta elimeltä tai sovittelijoilta. Direktiivissä jäsenvaltioita veloitetaan myös ilmoittamaan komissiolle ainakin lähde, josta voi saada merkityksellisiä tietoja kyseessä olevista sovittelijoista.

Kustantajien tekijänoikeudellisen aseman parantaminen

Lehtikustantajan lähioikeus. Direktiivillä annetaan unionin tasolla yhdenmukaistettu oikeudellinen suoja lehtijulkaisuille tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien verkkokäytön osalta. Lehtijulkaisulla tarkoitetaan direktiivin mukaan kokoelmaa, joka koostuu pääasiassa luonteeltaan journalistisista kirjallisista teoksista, mutta johon voi sisältyä myös muita teoksia tai muuta suojattua aineistoa. Sen sijaan tieteellisiin tai akateemisiin tarkoituksiin julkaistavat kausijulkaisut eivät kuulu lähioikeuden piiriin. Lähioikeus koskee ainoastaan lehtijulkaisujen verkkokäyttöä, ei lehtijulkaisujen analogista käyttöä eikä muuta digitaalista käyttöä kuin verkkokäyttöä. Suojamuotoa sovelletaan lisäksi ainoastaan suhteessa kaupalliseen hyödyntämiseen, ei sen sijaan yksittäisten käyttäjien yksityiseen tai ei-kaupalliseen käyttöön. Tavoitteena on varmistaa, ettei

suojamuodolla olisi vaikutusta kansalaiskeskusteluun esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Säännöksen tavoitteena on soveltaa suojamuotoa sellaisiin kaupallisiin palveluihin, kuten mediaseuranta- tai uutiskoostepalveluihin, jotka hyödyntävät lehtikustantajien tuottamia sisältöjä siinä laajuudessa, ettei kuluttajilla ole ollut tarvetta lukea alkuperäistä uutista lehtikustantajan sivustolta. Näin ollen direktiivissä on säädetty minimivaatimuksesta, jonka mukaan yksittäiset sanat tai hyvin lyhyet otteet eivät voi kuulua suojan piiriin. Direktiivissä ei suoraan oteta kantaa siihen, ovatko internetin hakukoneet sellaisia tietoyhteiskunnan palveluja, joiden on hankittava lehtikustantajilta lupaa lehtijulkaisujen toisintamiseen. Direktiivin mukaan lähioikeutta ei kuitenkaan saisi laajentaa koskemaan hyperlinkittämistä. Lehtijulkaisun suoja-aika on kaksi vuotta, eikä se voi tulla myöhemmin uudelleen suojan piiriin.

Lehtikustantajan lähioikeuden tavoitteena on direktiivin mukaan paitsi lehtikustantajien investointien suoja epärealistiselta kilpailulta myös luotettavan tiedon vaaliminen ja valeutisten torjunta.

Lehtikustantajan lähioikeus tulee nähdä myös sitä taustaa vasten, että lehtijulkaisut eivät monessa unionin jäsenvaltiossa saa suojaa kokoomateoksena puuttuvasta omaperäisyydestä johtuen. Lehtikustantajat ovat joutuneet tukeutumaan tekijöiltä tai valokuvaajilta siirtyneisiin oikeuksiin, mikä on usein johtanut siihen, että oikeuksien puolustaminen tuomioistuimissa on ollut hankalaa.

Oikeus sopivaan hyvitykseen. Direktiivin mukaan jäsenvaltiot voivat säätää, että kustantajalla on oikeuksien siirron perusteella oikeus lakiin perustuvaan, tekijänoikeuden poikkeuksen tai rajoituksen nojalla maksettavaan hyvitykseen. Säännöksen taustalla on EU-tuomioistuimen ns. Reprobel-tapaus, jossa katsottiin, että sellainen jäsenvaltion lainsäädäntö, joka mahdollisti lakiin perustuvan korvauksen maksamisen siirrettyjen oikeuksien nojalla, oli yhteisöläisäädännön vastainen. Direktiivin säännös mahdollistaa sen, että hyvitystä voidaan maksaa siirrettyjen oikeuksien perusteella esimerkiksi valokopioinnista, yksityisestä kopioinnista tai lainauksesta maksettavasta korvauksesta myös kustantajille.

Verkkosisällönjakopalveluiden vastuu käyttäjien palveluun tallentamista sisällöistä

Säännökset verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajien toteuttamasta suojatun sisällön käytöstä. Direktiivin 17 artiklan mukaan verkkosisällönjakopalvelujen tarjoaja suorittaa yleisölle välittämistä tai yleisön saataviin saattamista, kun se antaa yleisölle pääsyn käyttäjien palveluun lataamiin tekijänoikeudella suojattuihin teoksiin tai muuhun suojattuun aineistoon, ja sen on siksi hankittava oikeudenhaltijoilta lupa. Jäsenvaltioiden on säädettävä, että lupa kattaa myös palvelujen käyttäjien suorittamia tekoja silloin, kun he eivät toimi kaupallisin perustein tai kun heidän toimintansa ei tuota merkittäviä tuloja. Direktiivi ei kuitenkaan estä palveluntarjoajaa hankkimasta lupaa laajemmin kuin direktiivissä säädetään eikä myöskään käyttäjää hankkimasta lupaa, joka kattaa myös verkkosisällönjakopalvelun suorittamia toimia. Jos lupaa ei myönnetä, on verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja vastuussa tekijänoikeudella suojattujen teosten tai muun suojatun aineiston luvattomasta välittämisestä yleisölle, paitsi jos se on toteuttanut toimia parhaansa mukaan saadakseen luvan ja pyrkinyt varmistamaan, että teokset, joista oikeudenhaltijat ovat antaneet palveluntarjoajalle tarvittavat tiedot, eivät ole saatavissa, tai on joka tapauksessa toiminut oikeudenhaltijoiden riittävän perustellun ilmoituksen saatuaan viipymättä ilmoituksen kohteena olevien teosten saannin estämiseksi tai niiden poistamiseksi verkkosivustoiltaan sekä toteuttanut parhaansa mukaan toimia estääkseen niiden tulevat lataukset palveluun.

Direktiivin mukaan palvelun tarjoajan toteuttamat toimet eivät kuitenkaan saa olla ristiriidassa sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin ja erityisesti sen 15 artiklan kanssa, jossa kielletään jäsenvaltioita asettamasta palveluntarjoajille yleistä velvoitetta valvoa niiden siirtämiä ja

tallentamia tietoja tai yleistä velvoitetta pyrkiä aktiivisesti saamaan selville laitonta toimintaa osoittavia tosiasioita tai olosuhteita.

Verkkosisällönjakopalvelulla tarkoitetaan direktiivin mukaan ”tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajaa, jonka päätarkoituksena tai yhtenä päätarkoituksena on säilyttää suuri määrä käyttäjiensä palveluun lataamia tekijänoikeudella suojattuja teoksia tai muuta tekijänoikeudella suojattua aineistoa, jotka palvelun tarjoaja organisoii ja joita se promotoi voitontavoittelua varten ja antaa yleisölle pääsyn niihin”.

Direktiivin 61 johdantokappaleen mukaan säännöksen tavoitteena on vähentää oikeudellista epävarmuutta siitä, osallistuvatko verkkosisällönjakopalvelut yleisön saataviin saattamiseen vai sovelletaanko niihin sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin 14 artiklassa säädettyä säilytyspalvelun (hosting) vastuuvapautta. Tämä epävarmuus vaikuttaa oikeudenhaltijoiden mahdollisuuksiin määrittää, käytetäänkö heidän teoksiaan ja muuta suojattua aineistoaan ja millä edellytyksillä käyttö tapahtuu, sekä heidän mahdollisuuksiinsa saada käytöstä asianmukainen korvaus.

Säännöksen taustalla on kysymys siitä, tulisiko Youtuben kaltaisilla palveluilla olla vastaavanlainen vastuu palveluissa tarjolla olevista sisällöistä kuin sisältöpalveluilla, kuten Spotifyllä. Direktiivin 62 johdantokappaleen mukaan kyse on siitä, että verkkosisällönjakopalvelut kilpailevat samoilla markkinoilla kuin verkkosisältöpalvelut ja että ne suoraan tai välillisesti käyttävät näitä sisältöjä kaupalliseen tarkoitukseen. Tämän tyyppisiä palveluita ei siten voida pitää sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin mukaisesti passiivisina suhteessa palveluun tallennettuun sisältöön, koska ne räätälöivät sisältöjen näkyvyyttä ja hyödyntävät kaupallisesti sisältöjä. Sen, milloin on kyse määritelmässä tarkoitettusta verkkosisällönjakopalvelusta, tulisi perustua tapauskohtaiseen arviointiin, jossa otetaan huomioon yhdistelmä eri osatekijöitä, kuten palvelun yleisö ja palvelujen käyttäjien palveluun lataamien tekijänoikeudella suojattua sisältöä sisältävien tiedostojen lukumäärä.

Direktiivin 17 artiklalla edistetään merkittävästi myös oikeudenhaltijoiden asema vahvistamalla oikeudenhaltijoiden mahdollisuuksia määrätä teostensa käytöstä joko myöntämällä teoksiin käyttölupia tai kieltämällä niiden käyttö. Voimassa olevaan oikeuteen verrattuna säännöksillä varmistetaan, että tekijänoikeutta loukkaavan aineiston poistamisen (ns. *take-down*) lisäksi oikeudenhaltijoille tulee oikeus vaatia, että tekijänoikeutta loukkaavat aineistot pysyvät poissa (ns. *take-down and stay-down*).

Direktiivin 17 artikla vahvistaa myös olennaisesti käyttäjien asemaa, sillä direktiivin mukaan verkkosisällönjakopalveluiden ja oikeudenhaltijoiden välinen yhteistyö ei saa johtaa siihen, että estetään käyttäjien palveluun lataamien sellaisten teosten ja muun suojatun aineiston saatavuus, jotka eivät loukkaa tekijänoikeutta tai lähioikeuksia, myös silloin, kun tällaiset teokset tai aineistot kuuluvat tekijänoikeuden poikkeuksen tai rajoituksen soveltamisalaan. Tästä syystä direktiivissä säädetään erityisestä käyttäjien kolmiportaisesta suojausmekanismista, jonka mukaan ensinnäkin palveluntarjoajat yhteistyössä oikeudenhaltijoiden kanssa käsittelevät käyttäjien valituksia, jotka koskevat pääsyn estämistä käyttäjien palveluun tallentamiin aineistoihin. Toiseksi käyttäjien on voitava viedä tällaiset riidat puolueettomaan, tuomioistuinten ulkopuoliseen riidanratkaisuelimeen. Lopuksi kyseiset riidat, jotka voivat koskea myös tekijänoikeuden poikkeusten tai rajoitusten soveltamista, on voitava viedä tuomioistuimeen. Direktiivissä edellytetään lisäksi, että jäsenvaltiot ottavat käyttöön tietoyhteiskuntadirektiivissä säädetyt poikkeukset, jotka koskevat lainausta, arvostelua ja selostusta tai käyttöä karikatyyriissä, parodiassa tai pastississa. Tavoitteena on varmistaa, että käyttäjien ilmaisunvapaus toteutuu kaikkialla unionissa siten, että EU:n perusoikeuskirjassa tarkoitettut perusoikeudet, erityisesti sananvapaus ja taiteen vapaus ja omistusoikeus, mukaan lukien teollis- ja tekijänoikeudet, ovat tasapainossa.

Lisäksi direktiivissä edellytetään, että valituksiin käyttäjien palveluun lataamien sisältöjen poistamisesta sovelletaan ihmisen tekemää arviointia ja että oikeudenhaltijat perustelevat pyyntönsä poistaa käyttäjän palveluun tallentama tiedosto tai estää sen saatavuus. Direktiivissä myös korostetaan oikeussuojakeinojen riipeyttä.

Tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden suoja hyödyntämissopimuksissa

Direktiivin 3 luku sisältää säännöksiä, joiden tavoitteena on vahvistaa tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden asemaa tekijänoikeuden hyödyntämisestä koskevissa sopimussuhteissa. Säännöksiä sovelletaan ainoastaan suhteessa alkuperäisiin tekijöihin ja esittäviin taiteilijoihin, eikä säännösten suoma asema ole luovutettavissa tai siirrettävissä. Direktiivin 3 luku tähtää heikommassa asemassa olevien tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden suojaamiseen suhteessa vahvemmassa asemassa oleviin kaupallisiin hyödyntäjiin. Tätä suojan tarvetta ei sen sijaan direktiivin mukaan ole silloin, kun sopimuskumppani toimii loppukäyttäjänä eikä itse hyödynnä teosta tai esitystä kaupallisesti. Tällaisesta tilanteesta voisi olla kyse esimerkiksi tietynlaisissa työsopimuksissa. Direktiivin 3 luvun säännöksiä ei niin ikään sovelleta siltä osin kuin tekijä tai esittävä taiteilija on valtuuttanut yhteishallinnointiorganisaation hallinnoimaan oikeuksiaan. Direktiivillä ei myöskään ole vaikutusta tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden ja yhteishallinnointiorganisaatioiden väliseen suhteeseen, josta säädetään direktiivissä tekijänoikeuden kollektiivisesta hallinnoinnista. Säännöksiä ei myöskään sovelleta tietokoneohjelman tekijöihin, joiden osalta oikeudet siirtyvät lähtökohtaisesti työnantajalle tietokoneohjelmadirektiivin 2 artiklan 3 kohdan mukaan.

Tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden suoja toteutetaan säätämällä asianmukaisen ja oikeasuhteisen korvauksen periaatteesta (ns. alkuperäinen kohtuullisuus), korvauksen kohtuullistamisesta (ns. jälkiperäinen kohtuullisuus) ja hyödyntämisen raportointia koskevasta hyödyntäjiin kohdistuvasta avoimuusvelvoitteesta, edistämällä vaihtoehtoisten riitojenratkaisumenettelyjen käyttöä sekä säätämällä tekijän ja esittävän taiteilijan oikeudesta peruuttaa oikeuden luovutus, mikäli hyödyntäjä jättää tekijänoikeudet käyttämättä.

Asianmukaisen ja oikeasuhteisen korvauksen periaate sekä korvauksen kohtuullistaminen. Asianmukaisen ja oikeasuhteisen korvauksen periaate on yksi tekijänoikeuden kantavista periaatteista, joka on mainittu jo tietoyhteiskuntadirektiivissä. Korvauksen asianmukaisuudella tarkoitetaan DSM-direktiivin mukaan sitä, että korvaus on oikeassa suhteessa teoksen kaupalliseen arvoon. Oikeasuhteisuus viittaa tekijän tai esittävän taiteilijan panokseen suhteessa muiden tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden panokseen teoksessa.

Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on voitava vapaasti käyttää erilaisia mekanismeja ja otettava huomioon sopimusvapauden periaate sekä oikeuksien ja etujen sopiva tasapaino. On jokseenkin epäselvää, mitä käytännössä tarkoitetaan sillä, että jäsenvaltioiden on voitava vapaasti käyttää erilaisia mekanismeja. Erään tulkinnan mukaan tällä viitataan siihen, että asianmukaisen ja oikeasuhteisen korvauksen periaate voi toteutua esimerkiksi jälkiperäisen kohtuullistamisen kautta. Toisinaan on myös arvioitu, että tämä antaisi jäsenvaltioille liikkumavaraa säätää luovuttamattomista korvausoikeuksista tekijöiden suojaksi. Sen sijaan tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden asemaa ei liene mahdollista pyrkiä varmistamaan säätämällä pakollisesta kollektiivisesta hallinnoinnista. Tämä on jo luokiteltavissa tekijänoikeuden rajoitukseksi, koska se rajoittaa tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden mahdollisuuksia määrätä oikeuksistaan ja on siten ristiriidassa sopimusvapauden periaatteen kanssa. Viittaus sopimusvapauden periaatteen noudattamiseen näyttäisi lisäksi tarkoittavan sitä, että korvausten määrän tulisi määräytyä ensisijaisesti vapailla markkinoilla, eikä esimerkiksi osapuolia sitovan mekanismin kautta sillä tavoin, että hinnanmuodostus vapailla markkinoilla estyy.

Sopimuksen kohtuullistamismekanismia sovelletaan direktiivin mukaan ainoastaan suhteessa tekijän tai esittävän taiteilijan ensimmäiseen sopimuskumppaniin tai, mikäli oikeus esimerkiksi liikkeenluovutuksen yhteydessä on siirtynyt toiselle, siihen, jolle oikeus on tällä tavoin siirtynyt. Sen sijaan mekanismeja ei voida käyttää suhteessa sopimusketjun muihin osapuoliin esimerkiksi siten, että mekanismeja sovellettaisiin sopimuskumppanin myöntämän luvan perusteella lisenssisaajille muodostuneisiin tuloihin. Näin ollen näyttelijä voisi vaatia lisäkorvauksia esimerkiksi elokuvatuottajalta, mutta ei esimerkiksi elokuvateattereilta tai televisioyhtiöiltä. Sopimuksen kohtuullistamista voidaan soveltaa niin kertakaikkisiin korvauksiin kuin rojaltipohjaisiin sopimuksiin, vaikka onkin selvää, että rojaltipohjaiset sopimukset harvemmin tulisivat kohtuullistamismekanismiin piiriin, sillä yleensä tekijän saamat rojalit lisääntyvät teoksen kaupallisen menekin lisääntyessä.

Avoimuusvelvoite. Avoimuusvelvoitteen mukaan tekijöillä ja esittäville taiteilijoilla on oikeus saada säännöllisesti, vähintään kerran vuodessa, ja kunkin alan erityispiirteet huomioon ottaen ajantasaisia, merkityksellisiä ja kattavia tietoja teostensa ja esitystensä hyödyntämisestä sopimuskumppaniltaan. Jos nämä oikeudet on myöhemmin lisensoitu edelleen, on jäsenvaltioiden varmistettava, että tekijät ja esittävät taiteilijat tai heidän edustajansa saavat pyynnöstään alilenssisaajilta lisätietoja, jos heidän ensimmäisellä sopimuskumppanillaan ei ole kaikkia tietoja, jotka olisivat tarpeen. Jäsenvaltioille jää liikkumavaraa sen suhteen, voivatko tekijät ja esittävät taiteilijat esittää tietopyyntönsä alilenssisaajille suoraan vai tekijän tai esittävän taiteilijan sopimuskumppanin välityksellä. Jäsenvaltioille jätetään myös liikkumavaraa siten, että raportoinnista aiheutuva hallinnollinen taakka voidaan ottaa huomioon. Jäsenvaltiot voivat päättää, että raportointivelvoitetta ei sovelleta niissä tilanteissa, joissa tekijän tai esittävän taiteilijan panostus ei ole merkittävä ottaen huomioon koko teoksen tai esityksen, paitsi jos tiedot ovat tarpeen korvauksen kohtuullistamisen toteuttamiseksi. Jäsenvaltiot voivat myös säätää, että avoimuusvelvoitteen tarkemmasta toteuttamisesta sovitaan kollektiivisesti, mikäli nämä kollektiiviset sopimukset täyttävät direktiivin avoimuusvelvoitetta koskevat kriteerit.

Vaihtoehtoinen riitojenratkaisumenettely. Direktiivissä edellytetään, että avoimuusvelvoitetta tai sopimuksen kohtuullistamista koskevat riidat voidaan saattaa ratkaistavaksi vapaaehtoisessa, vaihtoehtoisessa riitojenratkaisumenettelyssä. Jäsenvaltioiden on myös varmistettava, että tekijöitä ja esittäviä taiteilijoita edustavat organisaatiot voivat käynnistää tällaisia menettelyjä yhden tai useamman tekijän tai esittävän taiteilijan nimenomaisesta pyynnöstä. Toisin sanoen tekijöitä ja esittäviä taiteilijoita edustavat organisaatiot eivät voi ilman tällaista nimenomaista pyyntöä edustaa tekijää tai esittävää taiteilijaa vaihtoehtoisessa riitojenratkaisumenettelyssä. Jäsenvaltioita vaaditaan lisäksi varmistamaan, että mahdollisuutta turvautua vapaaehtoiseen ja vaihtoehtoiseen riidanratkaisuun tai käyttää niissä edustajaa ei ennalta estetä sopimuksin.

Peruuttamisoikeus. Direktiivin mukaan tekijällä ja esittävällä taiteilijalla tulee olla oikeus peruuttaa oikeuksien siirto tai yksinoikeuden luovutus, mikäli teosta ei hyödynnetä. Direktiivissä säädetty peruuttamisoikeus koskee tilannetta, jossa oikeutta ei lainkaan hyödynnetä. Jäsenvaltioille jää merkittävää liikkumavaraa erityyppisten teosten peruuttamisoikeuden ja käytettävien aikarajojen osalta. Jäsenvaltioiden on säädettävä, että peruuttamismekanismia voidaan käyttää ainoastaan kohtuullisen ajan kuluttua lisenssisopimuksen tekemisestä tai oikeuksien siirtämisestä. Tekijän tai esittävän taiteilijan on ilmoitettava asiasta luovutuksen saajalle ja vahvistettava asianmukainen määräaika, johon mennessä lisensoitujen tai siirrettyjen oikeuksien hyödyntämisen on määrä tapahtua. Jäsenvaltioille jää liikkumavaraa näiden määräaikojen määrittelyyn. Sen sijaan direktiivi edellyttää, että tekijän tai esittävä taiteilijan on voitava päättää sopimuksen yksinomaisen luonne, jolloin sopimuskumppanille edelleen jää ei-yksinomainen oikeus hyödyntää teosta tai muuta suojan kohdetta oikeuksien peruuttamisen sijasta. Direktiivin mukaan peruuttamisoikeutta ei sovelleta, jos oikeuksien hyödyntämättä jättäminen johtuu valtaosin olosuhteista, jotka tekijän tai esittävä taiteilijan voidaan kohtuudella odottaa korjaavan.

Jäsenvaltioille jää merkittävää liikkumavaraa peruuttamisoikeuden täytäntöönpanon yhteydessä, sillä jäsenvaltiot voivat ottaa huomioon eri alojen erityispiirteet ja erityyppiset teokset ja esitykset, tekijöiden tai esittävien taiteilijoiden panostuksen ja sen suhteellisen merkityksen sekä kaikkien niiden tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden oikeudet edut, joihin yksittäisen tekijän tai esittävän taiteilijan peruuttamismekanismin soveltaminen vaikuttaa. Jäsenvaltiot voivat myös sulkea teoksia peruuttamisoikeuden ulkopuolelle, jos kyse on yhteisteoksista, tai säättää, että peruuttamismekanismissa sovelletaan vain tietyn määräajan kuluessa. Lisäksi jäsenvaltiot voivat säättää, että peruuttamisoikeudesta voidaan poiketa kollektiivisen sopimuksen ehtojen mukaisesti.

2.2 Verkkolähetysdirektiivi

Verkkolähetysdirektiivillä modernisoidaan ns. satelliitti- ja kaapelidirektiivin (direktiivi 93/83/ETY tiettyjen satelliitin välityksellä tapahtuvaan yleisradiointiin ja kaapeleitse tapahtuvaan edelleen lähettämiseen sovellettavien tekijänoikeutta sekä lähioikeuksia koskevien sääntöjen yhteensovittamisesta) säännöksiä, jotka koskevat televisio- ja radio-ohjelmien lähettämiseksi ja edelleen lähettämiseksi tarvittavien tekijänoikeudellisten lupien hankintaa. Lähetystoimintaa sääntelevien direktiivien tavoitteena on ollut luoda eurooppalainen audiovisuaalinen alue. Verkkolähetysdirektiivi vie Euroopan unionin lainsäädäntöä tältä osin askeleen teknologianeutraalimpaan suuntaan.

Direktiivin säännökset jakautuvat yhtäältä alkuperäistä lähetystoimintaa koskeviin säännöksiin ja toisaalta edelleen lähettämistä koskeviin säännöksiin. Alkuperäisen lähetystoiminnan osalta olennainen muutos satelliitti- ja kaapelidirektiiviin nähden on se, että alkuperäisenä lähetystoimintana pidetään myös lähettäjäyriytysten tietoverkoissa tarjoamia oheispalveluita. Oheispalveluihin kuuluvat esimerkiksi palvelut, joilla annetaan pääsy televisio- ja radio-ohjelmiin yksinomaan lineaarisella tavalla samanaikaisesti lähetyksen kanssa, ja palvelut, joilla annetaan pääsy televisio- ja radio-ohjelmiin määrätyn ajaksi siitä, kun lähetystoimintaa harjoittava organisaatio on ne lähettänyt (ns. catch up -palvelut). Oheispalveluihin kuuluvat myös muut palvelut, joilla annetaan pääsy aineistoon, jolla lähetystoimintaa harjoittavan organisaation televisio- ja radio-ohjelmälähetystyksiä monipuolistetaan tai käsitellään muulla tavalla. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi ohjelman sisällön esikatselua, syvällisempää käsittelyä, täydentämistä tai kommentoimista. Oheispalveluna ei sen sijaan pidetä esimerkiksi palveluita, joilla annetaan pääsy yksittäisiin musiikkiteoksiin, audiovisuaalisiin teoksiin, musiikkialbumeihin tai –videoihin esimerkiksi tilausvideopalvelujen välityksellä. Näin ollen direktiivi tuo oikeusvarmuutta sen suhteen, että lähettäjäyriykset voivat hankkia oikeudet oheispalveluiden osalta samalla tavoin kuin ne hankitaan nykyisin maanpäällistä tai satelliitin välityksellä tapahtuvaa lähetystoimintaa varten.

Alkuperäiseen lähetystoimintaan sovellettaisiin ns. alkuperämaan periaatetta, jolla tarkoitetaan sitä, että lähetyksen on katsottava tapahtuvan ainoastaan siinä jäsenvaltiossa, johon lähetystoiminnan harjoittaja on sijoittautunut. Lupa kuitenkin kattaisi koko Euroopan talousalueen, ellei toisin ole sovittu. Hinnoittelussa käytön tosiasiallinen laajuus olisi kuitenkin otettava huomioon. Alkuperämaaperiaate on rajoitettu televisio-ohjelmien osalta koskemaan vain uutis- ja ajankohtaisohjelmia ja lähetystoimintaa harjoittavan organisaation kokonaan rahoittamia omia tuotantoja.

Edelleenlähetyksellä tarkoitetaan direktiivin mukaan alkuperäisen lähetyksen samanaikaista, muuttamatonta ja lyhentämätöntä edelleenlähetystä muun osapuolen toimesta tai lukuun kuin sen lähetystoimintaa harjoittavan organisaation, joka lähettää alkuperäistä lähetystä. Direktiivin tavoitteena on laajentaa edelleen lähettämisen käsitettä siten, että edelleen lähettäminen myös muuten kuin kaapeleitse huomioidaan EU-sääntelyssä. Direktiivillä mahdollistetaan näin toi-

sesta jäsenvaltiosta peräisin olevien alkuperäisten lähetysten edelleen lähettäminen paitsi kaapeleitse myös iptv-verkoissa tai muussa hallinnoidussa ympäristössä, jossa vastaanottajien joukko on määrätty. Edelleen lähettämisen käsitteen ulkopuolelle jää siten lähetysten edelleen lähettäminen vapaasti internetissä.

Direktiivi koskee maantieteelliset rajat ylittävää lähetystoimintaa, mutta selvyden vuoksi direktiivin 7 artiklassa todetaan, että jäsenvaltiot voivat soveltaa säännöksiä myös niissä tilanteissa, joissa lähetystoiminta ei ole maantieteellisiä rajoja ylittävää. Tämä on ollut tärkeää siksi, että edelleen lähettämisen osalta tekijöiden oikeuksia rajoitetaan säätämällä pakollisesta kollektiivisesta hallinnoinnista. Tällainen tekijänoikeuden rajoittaminen ei olisi mahdollista ilman EU-lainsäädännöstä tulevaa tukea.

Direktiivi sisältää lisäksi säännöksen ohjelmien lähettämisestä suoran siirron menetelmällä, eli ns. *direct injection* -menetelmällä. Säännös koskee tilannetta, jossa lähetystoiminnan harjoittaja ei itse lähetä ohjelmia, vaan ohjelmat siirretään suoraan toiselle toimijalle, signaalin jakelijalle, joka vastaa ohjelmien lähettämisestä. Direktiivin mukaan lähetystoimintaa harjoittavan organisaation ja signaalien jakelijan katsotaan osallistuvan yhteen ja samaan yleisölle välittämiseen, johon niiden on saatava lupa oikeudenhaltijoilta. Direktiivin mukaan jäsenvaltiot voivat myös vahvistaa järjestelyt luvan saamiselle oikeudenhaltijoilta tällaisessa tilanteessa.

Säännöksen täytäntöönpanon yhteydessä on syytä huomioida, että suoran siirron menetelmällä ei direktiivin mukaan ole itsenäistä oikeudellista merkitystä. Sen sijaan säännös antaa kansallista liikkumavaraa erityisjärjestelyille niissä tilanteissa, joissa kaksi eri organisaatiota yhdessä toimivat lähetystoiminnan harjoittajana ja ohjelmien oikeuksien hankintaan kohdistuu siten erityistarpeita. Säännöksen toinen merkittävä funktio on, että se selventää sitä, onko tilanteessa kyse kahdesta erillisestä oikeudellisesti merkittävästä teosta vai yhdestä. Direktiivin mukaan kysymys ei ole kahdesta teosta, vaan osapuolet osallistuvat yhteen ja samaan tekijänoikeudellisesti relevanttiin yleisölle välittämiseen. Lähetystoimintaa harjoittavan organisaation ja signaalin jakelijan osallistuminen yhteen ja samaan yleisölle välittämiseen ei saisi direktiivin 20 johdantokappaleen mukaan johtaa lähetystoimintaa harjoittavan organisaation ja signaalin jakelijan yhteisvastuuseen tästä yleisölle välittämisestä. Samaan aikaan on syytä huomioida, että jos signaalien jakelijat ainoastaan tarjoavat lähetystoimintaa harjoittaville organisaatioille Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitetun ”teknisen tavan” kyseisen lähetysten vastaanoton varmistamiseksi tai parantamiseksi, signaalien jakelijoiden ei katsottaisi osallistuvan yleisölle välittämiseen. Samaan tapaan direktiivin 2 artiklan 2 kohdassa todetaan, että tavalla, jolla edelleenlähetysten toteuttava osapuoli saa ohjelmasignaalit lähetystoimintaa harjoittavalta organisaatiolta edelleenlähettämistä varten, ei ole merkitystä.

Direktiivin 8 artikla näyttäisi siten tarjoavan jäsenvaltioille mahdollisuuden luoda toimivia oikeudellisia ratkaisuja niihin tilanteisiin, joissa syntyy palveluita, joiden osalta ei ole kysymys alkuperäisestä lähetystoiminnasta eikä varsinaisesti myöskään edelleenlähettämisestä. Toisin sanoen artikla näyttäisi koskevan tilannetta, jossa alkuperäinen lähetystoiminnan harjoittaja ei ole hankkinut riittävän kattavia oikeuksia ja jossa ohjelmasignaalin jakelijat eivät toimi yksinomaan lähetystoiminnan harjoittajan lukuun, vaan ohjelmasignaalin jakelijalle on tarpeen hankkia täydentäviä oikeuksia ohjelmien lähettämistä varten. Kun lähetystoiminnan harjoittaja ei kuitenkaan itse lähetä ohjelmia, eivät satelliitti- ja kaapelidirektiivin tai verkkolähetykdirektiivin säännökset tarjoa riittävää oikeudellista pohjaa täydentävien lähetysoikeuksien hankkimiselle. Kysymys on varsin poikkeuksellisesta tilanteesta, joka sijoittautuu puhtaasti alkuperäisen lähetystoiminnan ja edelleenlähettämisen välimaastoon.

3 Nykytila ja sen arviointi

3.1 DSM-direktiivi

Tekijänoikeuden rajoitukset

Opetus- ja tutkimuskäyttö. Tekijänoikeuslaissa on säädetty vain vähäisessä määrin poikkeuksia tekijän yksinoikeudesta opetuksen ja tutkimuksen hyväksi. Tekijänoikeuslain 14 §:n 2 momentti sallii teokappaleiden valmistamisen osana opettajan tai oppilaan esityksen talteenottamista ja tällaisten tallenteiden käyttämisen opetustoiminnassa tilapäisesti. Tekijänoikeuslain 14 §:n 3 momentin mukaan ylioppilastutkintoon kuuluvaan tai muuhun vastaavaan kokeeseen saadaan ottaa osia julkistetusta teoksesta tai, jos teos ei ole laaja, koko teos. Sen sijaan esimerkiksi ylioppilaskokeen käyttäminen kokeeseen harjoittelemiseksi ei ole yhteishallinnointiorganisaatioiden tulkinnan mukaan katsottu kuuluvan tekijänoikeuden rajoituksen piiriin, minkä takia siitä on ollut tarve sopia erikseen.

Tekijänoikeuslain 18 § sallii vähäisten osien käytön kirjallisesta teoksesta tai sävellysteoksesta taikka, jos teos ei ole laaja, koko teoksen osana opetuksen tarkoitettua painamalla valmistettua kokoomateosta, sen jälkeen kuin viisi vuotta on kulunut vuodesta, jona lähteenä oleva teos julkaistiin. Tekijällä on oikeus korvaukseen käytöstä. Tekijänoikeuslain 21 § sallii teosten julkisen esittämisen opetuksessa, mutta tämä ei koske näytelmiä eikä elokuvateoksia.

Tekijänoikeuslain 14 ja 21 §:n säännöksiä ei tekijänoikeuslain 54 a §:n mukaan sovelleta ansio-tarkoituksessa tapahtuvaan opetustoimintaan.

Suomessa pääpaino on lisenssipohjaisissa ratkaisuissa mm. laajennetun kollektiivisen lisensioinnin eli ns. sopimuslisenssijärjestelmän avulla. Sopimuslisenssijärjestelmä mahdollistaa sen, että tekijänoikeuden yhteishallinnointiorganisaatio, kuten Kopiosto, sopii kaikkien tietyn alan tekijöiden puolesta teosten käyttämisestä opetuksessa. Tekijänoikeuslain 14 §:n 1 momentin mukaan ”julkistetusta teoksesta saa sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, valmistaa kappaleita opetustoiminnassa tai tieteellisessä tutkimuksessa käytettäväksi ja käyttää niitä mainitussa tarkoituksessa yleisölle välittämiseen muulla tavalla kuin radiossa tai televisiossa lähettämällä”. Kyseinen säännös sisältää aiemmassa tekijänoikeuslaissa olleet säännökset televisiossa tai radiossa lähetettyjen teosten tallentamisesta opetuskäyttöön. Opetuksessa tapahtuvasta valokopioinnista sovitaan 13 §:n sopimuslisenssisäännöksen mukaisesti.

Vaikka DSM-direktiivi ei sinänsä kiellä lisenssipohjaisia ratkaisuja, kuten Suomessa käytössä olevaa sopimuslisenssijärjestelmää, tekijänoikeuslain 14 §:n 1 momentin mukainen sopimuslisenssijärjestelmä ei kuitenkaan takaa direktiivin edellyttämällä tavalla, että lisenssit tosiasiallisesti kattavat oppilaitosten tarpeet ja erityispiirteet.

Arvioitaessa Suomen lainsäädännön suhdetta DSM-direktiivin asettamiin vaatimuksiin on huomioitava myös eri sopimussuhteista muodostuva kokonaisuus. Sopimuslisenssijärjestelmän perusteella tehtyjen sopimusten ehtojen lisäksi on otettava huomioon myös muut asiaan vaikuttavat sopimukset.

Sopimuslisenssien ehdoissa asetetaan tarkat ehdot käytölle ja sovitaan korvauksista. Ehdot ka-ventavat yleensä merkittävästi mahdollisuuksia käyttää teoksia verrattuna kyseiseen lain säännökseen, joka on muotoiltu yleisellä tasolla. Sopimusehdot pätevät kuitenkin vain siltä osin kuin oikeudenhaltija ei ole käyttänyt kielto-oikeuttaan (TekL 14 §:n 4 mom.). Jos oikeudenhaltija käyttää kielto-oikeuttaan, ei teosta voi käyttää yhteishallinnointiorganisaation kanssa tehdystä

sopimuksesta huolimatta. Kielto-oikeutta ei kuitenkaan mainitun lainkohdan mukaan ole televisio- tai radio-ohjelmaan sisältyvän teoksen tekijällä tai lähioikeuden haltijalla.

Painettujen aineistojen hankinnan yhteydessä ei muodostu sopimussuhdetta oikeudenhaltijan kanssa. Sen sijaan digitaalisten aineistojen osalta on otettava huomioon mahdolliset teosten hankintasopimukset eli ns. suoriin lisensseihin liittyvät ehdot, jotka ovat ensisijaisia suhteessa sopimuslissenssiin. Toisinaan käyttöä rajoittavat tai ohjaavat myös palveluiden yleiset ehdot tai oikeudenhaltijoiden yksipuolisesti aineistoille asettamat käyttöehdot. Nykyinen eri lisenssien ja lupien yhdistelmästä muodostuva tilanne ei enää ole helposti lähestyttävä ja ymmärrettävä opettajan näkökulmasta. Sopimusehdot voivat olla myös ristiriidassa opetuksen järjestäjän velvollisuuteen järjestää opetusta opetus suunnitelman perusteiden mukaisella tavalla.

Suomen lainsäädännössä ei tällä hetkellä tehdä EU-oikeuden mukaista eroa toisaalta virtuaalisen tai fyysisen luokahuoneopetuksen ja toisaalta laajalle yleisölle tapahtuvan avoimen opetuksen välillä. DSM-direktiivin lähtökohtana on, että ”suljetussa” opetustilanteessa tapahtuvalla käytöllä ei ole juurikaan merkitystä teosmarkkinoihin, koska käyttö ei kuitenkaan saa tapahtua laajemmin kuin mitä ei-kaupallinen opetustarkoitus edellyttää. Direktiivi ei edellytä korvauksia tekijöille direktiivin harmonisoinnin piiriin kuuluvasta rajoitetusta käytöstä mutta jättää jäsenvaltioiden harkintaan, maksetaanko tekijöille korvauksia.

DSM-direktiivin 24 artiklan perusteella jäsenvaltiot voivat kuitenkin tukeutua tietoyhteiskuntadirektiivin sallimiin laajempiin tekijänoikeuden rajoituksiin, myös sikäli kuin ne koskevat opetuskäyttöä, tai sallia käyttöä DSM-direktiivin 12 artiklan perusteella laajennetun kollektiivisen lisensioinnin perusteella.

DSM-direktiivin 5 artikla koskee ainoastaan opetuskäyttöä. Tekijänoikeuslain 14 §:ssä ei tehdä eroa toisaalta opetuskäytön ja toisaalta tieteellisessä tutkimuksessa tapahtuvan käytön välillä. Näiden välillä ei ole useimmiten merkittävää eroa, koska myös korkeakouluissa annetaan opetusta, ja tämä toiminta kuuluu siten direktiivissä tarkoitettun opetuskäytön piiriin. Sen sijaan vapaamuotoisempien jatkotutkintoseminaarien ynnä muiden vastaavien tilaisuuksien osalta voidaan kysyä, onko kyse opetustoiminnasta vai tutkimustoiminnasta. Suomen lainsäädännön noudattaman ajattelun mukaan kyse ei välttämättä olisi opetustoiminnasta vaan tutkimustoiminnasta, mutta rajanveto ei tältä osin ole täysin selvä. Vaikka voikin jäädä epäselväksi, edellyttääkö direktiivin ns. ”opetuskäyttö” tekijänoikeuden rajoituksen ulottumista myös tutkimusseminaareihin, tälle ei myöskään olisi estettä, kun ottaa huomioon tietoyhteiskuntadirektiivin antaman liikkumavaran.

DSM-direktiivin 5 artikla rajoittuu lisäksi teosten digitaaliseen käyttöön, joka on käsitteellisesti laajempi kuin verkkokäyttö. Näin ollen säännöksen piiriin kuuluu myös esimerkiksi ns. valkotaulujen tai muiden digitaalisten välineiden käyttö läsnä olevalle opiskelijajoukolle.

DSM-direktiivin edellyttämien muutosten yhteydessä on syytä arvioida laajemmin tarpeita päivittää mahdollisuuksia käyttää teoksia opetus- ja tutkimustoiminnassa.

Tekijänoikeuslain 21 §:n 1 momentti sallii teosten esittämisen opetuksessa ja jumalanpalveluksessa. Säännös ei kuitenkaan pykälän 3 momentin mukaan koske elokuvateoksia tai näytelmäteoksia. Kyseisen säännöksen tulkinta on viime vuosikymmenen aikana alkanut muuttua niin, että pykälän tarkoittamana elokuvateoksena pidetään mitä tahansa audiovisuaalista aineistoa. Se, että elokuvia ja näytelmiä ei voida esittää opetuksessa kuten muita teoksia, ei vastaa nykytarpeita ja –käytäntöjä. DSM-direktiivin 5 artikla kattaa digitaalisessa muodossa olevan audiovisuaalisen aineiston yleisön saataviin saattamisen. Tätä taustaa vasten on selvää, että tekijänoikeuslain 21 §:ssä tehty poissuljenta, jonka mukaan näytelmää tai elokuvaa ei saa esittää läsnä

olevalle yleisölle ilman tekijän lupaa, ei ole sopusoinnussa direktiivin määräysten kanssa. Audiovisuaalisella aineistolla on yhä suurempi merkitys opetuksessa, ja sellaiset uudet painopisteet, kuten medialukutaidon opettaminen, edellyttävät, että myös audiovisuaalisia aineistoja voidaan esittää opetuksessa.

Tekijänoikeuslain 18 § on vuodesta 2006 alkaen koskenut ainoastaan painetussa muodossa opetuskäyttöön valmistettuja kokoomateoksia. Kyseistä säännöstä sovelletaan myös ansiotoiminnassa tapahtuvaan kokoomateosten valmistamiseen. Ruotsin ja Tanskan laissa vastaavaa säännöstä sovelletaan myös digitaalisiin kokoomateoksiin mutta ainoastaan muuhun kuin ansiotarkoituksessa tapahtuvaan kokoomateoksen valmistamiseen. Ero lainsäädännön kehityksessä johtuu siitä, että Ruotsissa ja Tanskassa on nojaututtu eri tietoyhteiskuntadirektiivin mukaiseen tekijänoikeuden rajoitukseen. Ottaen huomioon DSM-direktiivin tavoitetta edistää opetuksen digisiirtymää sekä huomioiden muissa pohjoismaissa tapahtunut kehitys, olisi syytä päivittää 18 § digitaaliseen aikakauteen tavalla, joka vastaa Ruotsissa ja Tanskassa voimassa olevaa järjestelmää.

Tiedonlouhinta. Tekijänoikeuslakiin ei sisälly lainkaan tekijänoikeuden rajoituksia koskien tiedonlouhintaa, josta direktiivissä on sekä yleisiä säännöksiä että erityisesti tieteelliseen tarkoitukseen tarkoitettua tiedonlouhintaa koskevia säännöksiä. Tekijänoikeuslakiin on direktiivin johdosta lisättävä näitä koskevat rajoitukset.

Kulttuuriperinnön käyttö. Tekijänoikeuslain 16 § vastaa DSM-direktiivin 6 artiklan mukaista pakottavaa rajoitusta kulttuuriperintölaitosten kokoelmissa olevien teosten säilyvyyden turvaamiseksi. Sen sijaan tekijänoikeuslaissa ei ole säädetty tekijänoikeuden rajoituksesta, joka mahdollistaisi direktiivissä tarkoitettua kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä kulttuuriperintölaitoksissa. Lain 16 d §:ään sisältyy sopimussisenssisäännös, mutta se koskee kaikenlaisia teoksia riippumatta siitä, ovatko ne poistuneet kaupallisesta jakelusta vai eivät. Säännöksellä ja sen perusteella myönnettävällä luvalla ei ole kuitenkaan maantieteelliset rajat ylittävää vaikutusta. Säännöksen säilyttäminen on mahdollista direktiivin 12 artiklan mukaisena kansallisena sopimussisenssijärjestelyinä.

Rajoitukset ilmaisunvapauden turvaamiseksi. DSM-direktiivin 17 artiklan 7 kohdassa edellytetään, että jäsenvaltiot varmistavat, että käyttäjät voivat kussakin jäsenvaltiossa käyttää eräitä tekijänoikeuden rajoituksia, joiden tavoitteena on ilmaisunvapauden ja sananvapauden turvaaminen. Direktiivin 17 artiklan viittaus karikatyyriin, parodiaan ja pastisiin viittaa selkeästi tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 3 kohdan k-alakohdan mukaiseen rajoitukseen. Suomen tekijänoikeuslaki ei sisällä tekijänoikeuden rajoitusta karikatyyriin, parodian ja pastisiin osalta, vaan laissa säädettyjä tekijänoikeuden rajoituksia tulee tältä osin täydentää.

Sen sijaan DSM-direktiivin 17 artiklan 7 kohdan a-alakohdassa mainittu ”lainaukset, arvostelu ja selostus” ei suoraan vastaa mitään yksittäistä tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan tekijänoikeuden rajoitusta. DSM-direktiivin perusteluissa oleva viittaus käyttäjien ilmaisunvapauden takaamisesta pikemminkin laajentaa tulkintaa artiklassa tarkoitettujen tekijänoikeuden rajoitusten kohteesta. Direktiivin hyväksymisen yhteydessä julkaistuissa EU:n virallisissa tiedotteissa lisäksi painotettiin muun muassa sitä, että direktiivillä taataan käyttäjien mahdollisuus julkaista meemejä, mikä edellyttäisi tämän kohdan laajentavaa tulkintaa. Kaikkein selkeimmin mainittu a-alakohta viittaa tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 3 kohdan d-alakohtaan, joka koskee ns. sitaatiooikeutta. Sitaatiooikeudesta on säädetty tekijänoikeuslain 22 § ja 25 §:ssä.

Selostusta koskevat lisäksi tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 3 kohdan c-alakohta, joka sallii kappaleen valmistamisen ajankohtaisia taloudellisia, poliittisia tai uskonnollisia aiheita käsittelevistä julkaistuista artikkeleista tai yleisradioituista teoksista tai muusta vastaavasta aineistosta

lehdistössä, välittämisen yleisölle tai saattamisen yleisön saataviin, tai teosten tai muun aineiston käytön ajankohtaisista tapahtumista kerrottaessa ja siltä osin kuin käyttö on perusteltua tiedotustarkoituksen vuoksi, 5 artiklan 3 kohdan e-alakohta, joka sallii teosten käytön mm. hallinnollisen, parlamentaarisen tai tuomioistuinkäsittelyn asianmukaisen suorittamisen tai niiden selostamisen varmistamiseksi, ja 5 artiklan 3 kohdan f-alakohta, joka sallii poliittisten puheiden sekä julkisten esitelmien tai vastaavien teosten tai aineiston otteiden käytön siltä osin kuin se on perusteltua tiedotustarkoituksen vuoksi. Lisäksi on selvää, että tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 3 kohdan h- ja i-alakohdilla voi olla suuri käytännön merkitys ilmaisunvapauden toteuttamista ajatellen. H-alakohta sallii pysyvästi julkisille paikoille sijoitettujen teosten, kuten arkkitehtonisten teosten tai veistosten käytön, ja i-alakohta koskee teoksen tai muun aineiston satunnaista sisällyttämistä muuhun materiaaliin. Se, että kyseinen DSM-direktiivin 17 artiklan 7 kohdan a-alakohta otettiin lopulliseen direktiiviin trilogivaiheessa parlamentin vaatimuksesta, voi viitata siihen, että tarkoituksena on ollut taata kaikki ilmaisunvapautteen liittyvät tietoyhteiskuntadirektiivin rajoitukset.

Tekijänoikeuslain 25 a §:n 3—4 momentit sallivat julkisella paikalla olevan taideteoksen tai rakennuksen kuvaamisen. Sen sijaan tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 3 kohdan f-alakohdan mukaista poikkeusta sovelletaan Suomessa vain suhteessa taideteosten käyttöön toisarvoisessa tarkoituksessa tekijänoikeuslain 25 §:n 2 momentin mukaan. Tekijänoikeuslaissa ei säädetä tekijänoikeuden rajoituksesta, joka sallisi teosten satunnaisen sisällyttämisen toiseen teokseen.

Sopimuslisenssijärjestelmä

Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttö kulttuuriperintölaitoksissa. DSM-direktiivi edellyttää, että jäsenvaltiot säätävät kulttuuriperintölaitosten kokoelmissa olevien kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten osalta kulttuuriperintölaitoksille mahdollisuuden valmistaa kappaleita ja saattaa yleisön saataviin näitä teoksia oikeudenhaltijoita edustavien yhteishallinnointiorganisaatioiden kanssa tehtävillä sopimuksilla. Mikäli jollain alalla ei ole olemassa ns. edustavaa organisaatiota, joka pystyisi myöntämään kyseisiä lupia, tulee jäsenvaltioiden varmistaa, että käyttö on mahdollista tekijänoikeuden rajoituksen nojalla.

Vaikka pääasiallinen oikeudellinen ratkaisu perustuu Suomessa käytettävään sopimuslisenssijärjestelmään, Suomessa ei ole olemassa erityisiä säännöksiä kaupallisesta jakelusta poistuneista teoksista, eikä sopimuslisensseillä ole direktiivin edellyttämällä tavalla rajatylittävää vaikutusta. Direktiivi edellyttää lisäksi kansallisia säännöksiä menettelystä koskien tiedottamista, mukaan lukien tiedottamisesta Euroopan unionin teollisoikeuksien virastoon (EUIPO) perustettavan tietokannan välityksellä, tehdyistä lisenssisopimuksista ja lisenssien tai tekijänoikeuden rajoituksen perusteella tapahtuvasta käytöstä.

Sopimuslisenssin käyttäminen kansallisesti. DSM-direktiivi sallii kansallisella tasolla toimivia laajennettuihin kollektiivisiin lisensseihin perustuvia järjestelmiä. Suomessa käytössä oleva sopimuslisenssijärjestelmä on esimerkki tällaisesta laajennetusta kollektiivisesta lisenssijärjestelmästä, jolla tekijöitä ja muita oikeudenhaltijoita edustava organisaatio voi sopia teosten käytöstä lakiin perustuvan valtuutuksen nojalla myös sellaisten tekijöiden tai muiden oikeudenhaltijoiden puolesta, joilta organisaatio ei ole saanut valtuutusta.

Direktiivin 12 artiklan mukaan tällaisten kansallisten järjestelyjen edellytyksenä on, että niitä sovelletaan ainoastaan tarkkaan määritellyillä käyttöalueilla, joilla lupien saaminen oikeudenhaltijoilta erikseen on tyypillisesti siinä määrin työlästä ja epäkäytännöllistä, että vaadittavan lisenssiintitranaktion toteutuminen on käytön taikka kyseisen tyyppisten teosten tai muun suo-

jatun aineiston kohteiden luonteen vuoksi epätodennäköistä. Lisäksi tulee varmistaa, että tällaisella lisensiointimekanismilla suojataan oikeudenhaltijoiden oikeudet edut. Suomen tekijänoikeuslaissa sopimuslissensijärjestelmää sovelletaan direktiivin edellyttämällä tavalla vain laissa erikseen määritellyissä tilanteissa käyttötarkoituksen perusteella. Tanskassa ja Ruotsissa on jo varsin pitkään ollut käytössä yleinen sopimuslissensijärjestelmä, jossa yhteishallinnointiorganisaatiot ovat voineet myöntää lissenssejä varsin vapaasti ilman erityistä laissa määriteltyä käyttötarkoitussidonnaisuutta. Yleisen sopimuslissensijärjestelmän tavoitteena on ollut mahdollistaa tarvittavien lupien hankkiminen dynaamisesti markkinoiden tarpeita vastaavalla tavalla ilman lainsäätäjän tapauskohtaista interventiota. Järjestelmien yksityiskohdat ovat kuitenkin vaihdelleet eri maissa. Tanskassa yleiseen sopimuslissensijärjestelmään perustuva sopimus edellyttää kussakin yksittäistapauksessa hallinnollisen hyväksymispäätöksen, jonka yhteydessä arvioidaan, täytyvätkö sopimuslissenssin antamisen edellytykset. Sen sijaan tällaista tapauskohtaista arviointia ei sovelleta Ruotsissa, vaan järjestelmä näyttää tukeutuvan laajalti alan itsesääntelyyn.

Suomessakin on harkittu yleisen sopimuslissensijärjestelmän kehittämistä. Voidaan arvioida, että direktiivi ei kategorisesti sulje pois mahdollisuutta käyttää yleistä sopimuslissensijärjestelmää, mikäli lainsäädännössä taataan, että lissenssejä myönnetään vain direktiivin edellyttämässä erityisissä tilanteissa. Näin ollen ainakin Tanskan mallin mukainen järjestelmä voisi olla direktiivin mukainen ja mahdollisesti myöhemmässä vaiheessa Suomessakin toteuttamiskelpoinen ratkaisu edellyttäen, että järjestelmän vaatimat resurssit sopimusten hyväksymismenettelyä varten pystytään takaamaan ja että direktiivin 12 artiklan hengen mukaisesti järjestelmässä toteutetaan riittävät takeet tekijöiden tiedonsaannin ja heidän muiden oikeuksiensa varmistamiseksi.

Direktiivi edellyttää lisäksi, että oikeudenhaltijoiden etujen suojaamiseksi säädetään seuraavista erityisistä suojakeinoista: 1) yhteishallinnointiorganisaation tulee olla valtuutustensa perusteella riittävän edustava oikeudenhaltijoiden suhteen kyseessä olevan teosten tai muun suojatun aineiston tyyppin ja lissenssin kohteena olevien oikeuksien suhteen kyseisessä jäsenvaltiossa, 2) kaikille oikeudenhaltijoille tulee taata tasapuolinen kohtelu, myös lissenssin ehtojen osalta, 3) oikeudenhaltijat, jotka eivät ole antaneet valtuutusta lissenssin myöntävälle organisaatiolle, voivat milloin tahansa helposti ja vaikuttavasti sulkea teoksensa tai muun suojatun aineistonsa lissensiointimekanismin ulkopuolelle, ja 4) oikeudenhaltijoihin kohdistuvia aiheellisia ja vaikuttavia tiedottamistoimenpiteitä toteutetaan ennen lissensioinnin tapahtumista niin yleisellä tasolla yhteishallinnointiorganisaation lakiin perustuvasta mahdollisuudesta lissensioida teoksia kuin yksittäistä lissenssiä koskevasta lissensiointiainekokemuksesta sekä oikeudenhaltijoiden oikeudesta hakea korvauksia yhteishallinnointiorganisaatiolta tai kieltää yhteishallinnointiorganisaatiota lissensioimasta teoksiaan.

Tekijänoikeuslain 26 §:ssä asetetaan yleiset ehdot sopimuslissensijärjestönä toimimiselle. Edustavuuskriteerin osalta pykälässä säädetään, että järjestön on edustettava ”*lukuissa* tämän alan Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä” tai, jos sopimuslissensijärjestöksi hyväksytään tietyn käyttöalan osalta yhteisesti, ”järjestöjen tulee edustaa *merkittävää osaa* niistä eri alojen teosten tekijöistä, joilla on oikeuksia tietyn sopimuslissenssisäännöksen nojalla käytettäviin teoksiin”. Laissa ei ole tarkemmin määritelty sitä, miten edustavuuskriteeriä tulee soveltaa. Huomioon pantavaa on kuitenkin se, että tekijänoikeuslaki noudattaa samaa logiikkaa kuin DSM-direktiivi. Tämä viittaa siihen, että sopimuslissensijärjestelmän ns. laajennusfunktio, eli funktio laajentaa sopimus kattamaan myös sellaiset oikeudenhaltijat, jotka eivät ole antaneet järjestölle valtuutusta, on vain *täydentävässä* roolissa.

Sitä, kuinka suuren osan tietyn alan tekijöistä on valtuutettava yhteishallinnointiorganisaation hallinnoimaan heidän tekijänoikeuksiaan, jotta kyseisen yhteishallinnointiorganisaation voi-

daan katsoa täyttävän lain tarkoittaman edustavuuskriteerin, ei ole tarkemmin määritelty. Edustavuutta arvioidaan kokonaisuutena päätettäessä yhteishallinnointiorganisaation hyväksymisestä sopimuslissenssiorganisaatioksi. Edustavuuskriteerinä ei enää Suomenkaan lain mukaan voi olla se, että potentiaalisista sopimuslissenssiorganisaatioista hyväksytään edustavin, vaan edustavuutta arvioidessa on myös otettava huomioon valtuutusten määrät, valtuutuksella edustettavien tekijöiden ja teosten merkityksellisyys lissensioitavaan käyttöalaa tai käyttötapaan nähden ynnä muita asiaan vaikuttavia seikkoja. Merkitystä on myös sillä, onko olemassa muita Suomessa toimivia yhteishallinnointiorganisaatioita, jotka edustavat tietyn alan tekijöitä. Edustavuutta arvioidessa ratkaisevaa ei ole se, kumpi järjestöistä on edustavampi, mikäli kumpikaan niistä on edustava, tai se, että järjestöt yhdessä eivät edusta merkittävää osaa tietyn alan tekijöistä sopimuslissenssin käyttöalaa huomioiden.

Direktiivin johdantokappaleen 48 mukaan edustavuuskriteeriä arvioidessa on otettava huomioon niin teosten tyypit kuin lissenssin kohteena olevat oikeudet. Direktiivissä edellytetään lisäksi, että jäsenvaltioiden on määritettävä vaatimukset, joiden on täyttyttävä, jotta näiden organisaatioiden katsotaan olevan riittävän edustavia, ottaen huomioon yhteishallinnointiorganisaation hallinnoimien oikeuksien luokka, organisaation kyky hallinnoida oikeuksia vaikuttavasti, luova toimiala, jossa se toimii, sekä se, kattaako organisaatio merkittävän määrän kyseessä olevan tyyppisten teosten tai muun suojatun aineiston oikeudenhaltijoita, jotka ovat antaneet valtuutuksen kyseisen tyyppisen käytön lissensiointiin, myös direktiivin 2014/26 mukaisesti. Tekijänoikeuslain 26 §:n säännösten voidaan katsoa vastaavan direktiivin vaatimuksia tältä osin.

Tekijänoikeuslain 26 §:n 5 ja 6 momentin säännökset vastaavat direktiivin tasapuolista kohtelua koskevaa vaatimusta.

Kielto-oikeuden toteuttamiseen liittyen on huomioitava, että Suomessa käytetään sopimuslissenssijärjestelmää myös toisinaan tilanteissa, joissa tekijänoikeuden poikkeus tai rajoitus on sallittu kansainvälisten sopimusten ja EU-oikeuden mukaan ja jolloin tekijällä ei ole kielto-oikeutta. Direktiivi koskee kuitenkin ainoastaan sopimuslissenssijärjestelmän käyttämistä niissä tilanteissa, joissa tekijällä on lakiin perustuva yksinoikeus. Tämä ilmenee direktiivin 12 artiklan 4 kohdasta. Tällaista yksinoikeutta ei ole silloin, kun käytetään mahdollisuutta tekijänoikeuden rajoitukseen. Näin ollen sopimuslissenssijärjestelmän säännökset, jotka liittyvät tekijänoikeuden rajoitukseen valokopiointia sekä ajankohtais- tai uutisohjelmaan sisältyvän teoksen toisintamiseen sisäistä tiedotuskäyttöä varten, eivät ole ristiriidassa direktiivin velvoitteiden kanssa, koska kyseiset säännökset ovat luonteeltaan tekijänoikeuden rajoituksia. Tekijänoikeuslaki vastaa näin ollen kielto-oikeuden osalta direktiivin vaatimuksia.

Mitä tulee direktiivin vaatimukseen siitä, että yhteishallinnointiorganisaatioon kuulumattomien oikeudenhaltijoiden tulee helposti ja vaikuttavasti voida sulkea teoksensa tai muu suojattu aineistonsa lissensiointimekanismin ulkopuolelle, tekijänoikeuslakiin ei sisälly säännöksiä siitä, miten oikeudenhaltijan tulee menetellä kielto-oikeutensa toteuttamiseksi. Sopimuslissenssijärjestelmän ominaispiirteisiin kuuluu se, että mahdolliset vaatimukset tulee esittää yhteishallinnointiorganisaatiolle. Yhteishallinnointiorganisaatiot yleensä tiedottavat verkkosivujensa kautta ja mahdollisesti myös käyttäjille suoraan, mikäli oikeudenhaltija käyttää kielto-oikeuttaan. Tekijänoikeuslaki ei kuitenkaan kiellä oikeudenhaltijaa käyttämästä kielto-oikeuttaan myös suoraan suhteessa käyttäjään.

Kielto-oikeuden käyttämisen oikeusvaikutusten osalta olisi lisäksi huomioitava asiayhteys tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista annetussa laissa (1494/2016) oleviin säännöksiin. Kyseisen lain 8 §:ssä säädetään, että oikeudenhaltijan on voitava peruuttaa yhteishallinnointia koskeva valtuutus osittain tai kokonaan ilmoittamalla tästä yhteishallinnointiorganisaatiolle. Lainkohdassa säädetään myös irtisanomisajan enimmäispituudesta, jonka voidaan arvioida vastaavan

DSM-direktiivin vaatimuksia kohtuullisesta irtisanomisajasta. Lainkohdan mukaan valtuutuksen peruuttaminen ei vaikuta ennen irtisanomisajan päättymistä annetun lisenssin ehtoihin, joihin lisenssin voimassaoloaika lukeutuu. Jos lisenssi on myönnetty esimerkiksi useaksi vuodeksi, herää kysymys, onko nykyinen oikeustila tältä osin ristiriidassa DSM-direktiivin vaatimuksen kanssa, jonka mukaan lisenssin perusteella tapahtuvan käytön on ns. ulkopuolisen oikeudenhaltijan osalta lakattava kohtuullisen ajan kuluessa. Sopimuslisenssiorganisaatioiden noudattaman käytännön mukaan lisenssit myönnetään yleensä vuodeksi kerrallaan, minkä vuoksi riski siitä, että tilanne muodostuisi oikeudenhaltijoille kohtuuttomaksi, lienee käytännössä erittäin vähäinen. Lisenssiehtoihin voi myös sisältyä määräyksiä koskien tekijän ilmoittaman kielto-oikeuden vaikutuksia lisenssisopimukseen, joilla varmistetaan, että kielto-oikeuden käyttämisen oikeusvaikutukset toteutuvat kohtuullisessa ajassa, ehkä jopa välittömästi kielto-oikeuden saapumisesta. Lisäksi on huomioitava, että yhteishallinnointilaki ja tekijänoikeuslain 26 § turvaavat oikeudenhaltijoiden oikeutta saada korvaus tapahtuneesta käytöstä. Yleisesti ottaen voidaan arvioida, että alan nykykäytännöt vastaavat direktiivin tavoitetta tältä osin.

Tekijänoikeuslakiin ei sen sijaan sisälly säännöksiä sopimuslisenssijärjestöiltä edellytettävistä etukäteisistä tiedottamistoimenpiteistä, joiden tulisi koskea sekä yhteishallinnointiorganisaatioiden lakiin perustuvaa mahdollisuutta lisensoida teoksia että yksittäistä lisenssiä koskevasta lisensointiaikomuksesta. Käytännössä yhteishallinnointiorganisaatiot tiedottavat mahdollisuudesta myöntää lisenssejä verkkosivuillaan, mutta eivät aikomuksistaan myöntää yksittäisiä lisenssejä.

Tekijänoikeuslain muutosten yhteydessä on lisäksi syytä yhteensovittaa tekijänoikeuslaki ja yhteishallinnointilaki siltä osin kuin on kysymys tekijänoikeuskorvausten saamisesta yhteishallinnointiorganisaatiolta. Tekijänoikeuslain 26 §:n 5 momentin mukaan oikeus henkilökohtaiseen korvaukseen raukeaa, jos sitä koskevaa vaatimusta ei todistettavasti esitetä kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, *jona teoksesta on valmistettu kappaleita taikka sitä on välitetty tai lähetetty*. Yhteishallinnointilain 27 §:n mukaan, jos oikeudenhaltijalle kuuluvaa tekijänoikeuskorvausta ei voida jakaa kolmen vuoden kuluessa *sen tilikauden lopusta, jona tekijänoikeuskorvaus kerättiin*, korvausta pidetään jakamatta jääneenä tekijänoikeuskorvauksena edellyttäen, että yhteishallinnointiorganisaatio on ryhtynyt riittäviin toimiin oikeudenhaltijoiden tunnistamiseksi lain 26 §:n mukaisesti. Jos korvaukset kerätään vasta käytön jälkeen, johtaa tekijänoikeuslain 26 §:n 5 momentti siihen, että oikeudenhaltijan oikeus korvaukseen raukeaa jo ennen yhteishallinnointilain 27 §:n mukaista vähimmäismääräaikaa. Tekijänoikeuslain säännöksiä on siten tarpeen muuttaa yhteishallinnointilaisissa säädetyn vähimmäismääräajan takaimiseksi.

Neuvottelumekanismi tilausvideopalvelujen saatavuuden varmistamiseksi

Suomessa ei ole erityistä elintä, joka avustaisi sopimusneuvotteluissa, kun tilausvideopalvelun tarjoajilla on vaikeuksia saada käyttölupa audiovisuaalisten teosten tuottajilta saattaakseen teokset yleisön saataviin. Direktiivin täytäntöönpano ei kuitenkaan näyttäisi edellyttävän tekijänoikeuslain taikka muun lain muutosta, sillä direktiivi ei sisällä ehdotonta vaatimusta perustaa uutta mekanismia tai sovitteluelintä. Vaihtoehtoisena riidanratkaisukeinona voidaan soveltaa esimerkiksi sovittelua. Esimerkiksi Keskuskauppakamarin tai Asianajajaliiton kautta on mahdollista saada sovittelija.

Tekijänoikeuksista vapaat (public domain) kuvataiteen teokset

Tekijänoikeuslain 49 a §:ssä säädetään valokuvaajan lähioikeussuojasta. Lähioikeuden soveltamista myös taideteoksista otettaviin valokuviin ei ole rajoitettu, ja näin ollen lähioikeus voi

koskea sellaista valokuvaa, jossa toisinnetaan tekijänoikeussuojasta vapaita taideteoksia. Direktiivi edellyttää muutosta tekijänoikeuslain 49 a §:ään, sillä direktiivin 14 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä, että kun kuvataiteen teoksen suojan voimassaoloaika on päättynyt, tällaisen teoksen toisintamisesta syntyvään aineistoon ei voi kohdistua tekijänoikeutta tai lähioikeuksia.

Kustantajien etujen suojaaminen

Lehtikustantajan lähioikeus. Tekijänoikeuslain 50 § sisältää sanomalehtitiedotusta koskevan erityissäännöksen, jonka mukaan sanomalehtitiedotusta, jonka ulkomainen uutistoimisto tai ulkomailta oleva kirjeenvaihtaja sopimuksen nojalla antaa, ei ole lupa vastaanottajan suostumuksetta saattaa yleisön saataviin sanomalehden tai radion välityksellä, ennen kuin kaksitoista tuntia on kulunut siitä, kun se julkistettiin Suomessa.

Direktiivin johdantokappaleen 55 mukaan lehtijulkaisujen kustantajan käsite olisi ymmärrettävä siten, että se kattaa palveluntarjoajat, kuten uutiskustantajat tai uutistoimistot, kun ne julkaisevat direktiivissä tarkoitettuja lehtijulkaisuja. Tekijänoikeuslain 50 § on siten soveltamisalaltaan päällekkäinen direktiivissä säädettyyn lähioikeuteen nähden. Koska tekijänoikeuslain 50 § poikkeaa DSM-direktiivin 15 artiklassa säädetyistä yhdenmukaistetusta lähioikeudesta, olisi pykälä uudistettava vastaamaan DSM-direktiivin 15 artiklan säännöksiä.

Sanoma- ja aikakauslehdet voivat olla tekijänoikeussuojan piirissä siltä osin, kuin niihin sisältyvät aineistot nauttivat tekijänoikeuslaissa suojaa teoksina, valokuvina tai muina suojan kohteina. Perinteisesti on katsottu, että lyhyemmät uutisselostukset eivät ylitä teoskynnystä eivätkä siten nauti tekijänoikeudellista suojaa. Sen sijaan estettä ei ole sille, että sanoma- ja aikakauslehti sisältyy tekijänoikeudella tai lähioikeudella suojattua aineistoa. Sanoma- tai aikakauslehti voi saada suojaa myös kokoomateoksena, jos sanomalehteen sisältyviä teoksia tai teosten osia yhdistämällä on saatu aikaan kirjallinen tai taiteellinen kokoomateos. Tekijänoikeus kuuluu sille luonnolliselle henkilölle, jonka luovan työn johdosta on saatu aikaan itsenäinen ja omaperäinen kokoomateos. Kun kyseinen henkilö työskentelee sanoma- tai aikakauslehden toimituksessa, voi kustantajalle siirtyä kyseisen henkilön tekijänoikeus työsuhteen puitteissa. Sitä, missä määrin oikeudet siirtyvät työntajalle, ei tekijänoikeuslaissa nimenomaisesti säädetä.

Tekijänoikeuslain 23 §:ssä säädetään tekijänoikeuden rajoituksesta, jonka mukaan sanomalehteen tai aikakauskirjaan saa toisesta sanomalehdestä tai aikakauskirjasta, jollei siinä ole jälkipainantakieltoa, ottaa uskonnollista, poliittista tai taloudellista päivänkysymystä koskevan kirjoituksen. Säännös näyttää perustuvan Bernin sopimukseen, siten kuin se oli korjattu vuonna 1948, ja johon Suomi oli liittynyt, ks. SopS 3/1963. Yleissopimuksen 9 artiklassa säädettiin sanoma- ja aikakauslehtiin soveltuvasta suojasta. Kyseisen artiklan 1 kohdan mukaan sanoma- tai aikakauslehdissä julkaistuja jatkoromaaneja, novelleja ja muita teoksia ei saa muissa liittomaissa toisintaa tekijän luvatta. Artiklan 2 kohdan mukaan ajankohtaisia taloudellisia, poliittisia tai uskonnollisia kysymyksiä käsitteleviä kirjoituksia voidaan sanomalehdistössä toisintaa, jollei niiden toisintamista koskevaa nimenomaista varausta ole tehty. Säännöksen mukaan lähde on kuitenkin aina selvästi mainittava, mutta tämän velvollisuuden laiminlyöminen oikeudelliset seuraamukset määräytyvät sen maan lainsäädännön mukaan, missä suojaa vaaditaan. Artiklan 3 kohdan mukaan yleissopimuksen tarkoittama suoja ei käsitä päivän uutisia eikä sekalaisia tietoja, jotka ovat laadultaan tavanomaisia sanomalehtitiedotuksia. Lisäksi yleissopimuksen 10 artiklan 1 kohdan mukaan kaikissa liittomaissa ovat lyhyet lainaukset sanoma- ja aikakauslehtikirjoituksista sallittuja, myös lehdistökatsausten muodossa.

Bernin yleissopimusta on sittemmin korjattu siten, että edellä mainittu 9 artikla on poistunut. Vuoden 1971 Bernin yleissopimukseen, johon Suomi on liittynyt, SopS 79/1986, sisältyy erinäisiä sanoma- ja aikakauslehtikirjoituksiin soveltuvia säännöksiä. Näiden yleissopimuksen säännösten lähtökohdana on tiedonvälityksen turvaaminen. Yleissopimuksen 2 artiklan 8 kohdan mukaan yleissopimuksen mukaista suojaa ei sovelleta päivänuutisiin eikä erilaisiin asiatietoihin, jotka ovat luonteeltaan pelkkiä lehdistötiedotuksia. Lisäksi yleissopimuksen 10 artiklan 1 kohdan mukaan lainaukset yleisön saataviin laillisesti saatetusta teoksesta, mukaan lukien lehdistökatsausten muodossa olevat lainaukset sanoma- ja aikakauslehtikirjoituksista, ovat sallittuja edellyttäen, että lainaaminen on hyvän tavan mukaista ja että se tehdään vain lainauksen tarkoituksen oikeuttamassa laajuudessa.

Sanoma- ja aikakauslehtien suojan osalta Suomen oikeustilan voidaan pitkälti katsoa perustuvan Bernin yleissopimukseen kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta, ja se määrittelee myös reunaehdot EU-oikeuden mukaiselle sanoma- ja aikakauslehtikirjoitusten suojalle. Huomioon pantava Bernin yleissopimuksesta ovat erityisesti lainausten hyvän tavan mukaisuus sekä tarkoituksen oikeuttama laajuus, mikä jättää yleissopimukseen sitoutuneille jäsenvaltioille tietty liikkumavara.

Tekijänoikeuslain 23 §:ssä säädetty rajoitus näyttäisi kuitenkin kohdistuvan DSM-direktiivin mukaisen lehtikustantajan lähioikeuden ytimeen, minkä vuoksi on arvioitava, onko kyseistä tekijänoikeuden rajoitusta mahdollista säilyttää. Bernin vuoden 1948 yleissopimuksessa olevaa rajoitusta vastaavaa tekijänoikeuden rajoitusta ei ole mainittu tietoyhteiskuntadirektiivissä, joskin kyseisen direktiivin 5 artiklan f-kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat säätää tekijänoikeuden poikkeuksesta tai rajoituksesta sen hyväksi, että poliittisten puheiden sekä julkisten esitelmien tai vastaavien teosten tai aineiston otteita voidaan käyttää siltä osin kuin se on perusteltua tiedotustarkoituksen vuoksi ja mainiten lähde ja myös tekijän nimi, jollei tämä osoittaudu mahdottomaksi. Kyseinen säännös perustuu Bernin vuoden 1971 yleissopimuksen 2 bis-artiklaan.

Kustantajan oikeus eräisiin korvauksiin. Tekijänoikeuslain 19 §:n mukaan tekijä ei voi luovuttaa toiselle oikeuttaan lainauskorvaukseen, eikä oikeutta lainauskorvaukseen synny kustantajalle kustannussopimuksen nojalla. Samanlaista estettä maksaa korvauksia muille kuin alkuperäisille oikeudenhaltijoille ei ole muiden tekijänoikeuden rajoitusten yhteydessä säädettyjen korvausten osalta. Tekijänoikeuslain 26 a §:ssä säädetty hyvitys yksityisestä kopioinnista jaetaan kuitenkin käytännössä ainoastaan alkuperäisille oikeudenhaltijoille, eli tekijöille, esittäville taiteilijoille tai tekijänoikeuden lähioikeuden omistajalle, eikä tekijänoikeuden luovutuksen perusteella toiselle siirtyneestä oikeudesta. Hyvitys yksityisestä kopioinnista jaetaan oikeudenhaltijaryhmien välillä opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksen mukaisesti. Tässä yhteydessä tulisi myös huomioida, että hyvitys yksityisestä kopioinnista ei ole subjektiivinen oikeus, vaan summaariseen oikeudenmukaisuuteen perustuva järjestelmä. Valokopiointikorvausten osalta korvausten jakamisesta ja jako-osuuksista päätetään oikeudenhaltijoiden kesken valokopiointikorvauksia hallinnoivassa yhteishallinnointiorganisaatiossa Kopiostossa, jossa myös kustantajat ovat edustettuina siirrettyjen oikeuksien nojalla.

Direktiivin 16 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat säätää, että kustantajalla on oikeus osuuteen siirretyn oikeuden nojalla maksetusta hyvityksestä. Koska artikla ei ole jäsenvaltioita velvoittava, tekijänoikeuslakia ei ole säännöksen johdosta tarvetta muuttaa.

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajien vastuu teosten yleisön saataviin saattamisesta

Direktiivin 17 artiklalla ei muuteta yleisön saataviin saattamisen käsitettä, joten säännöksellä ei ole vaikutusta tekijänoikeuslain 2 §:ssä säädettyihin oikeuksiin. Direktiivin 2 artiklan 6 kohdan

verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan määritelmä sisältää kuitenkin kaikki relevantit edellytykset sen arvioimiseksi, milloin palvelun on katsottava toimivan siten, että sille syntyy vastuu palvelussa olevien sisältöjen saataviin saattamisesta. Näitä kumulatiivisia edellytyksiä ovat, että palvelun päätarkoituksena tai yhtenä päätarkoituksena on säilyttää suuri määrä käyttäjiensä palveluun lataamia tekijäoikeudella suojattuja teoksia ja antaa yleisölle pääsy niihin ja että palvelu organisoii ja ”promotoi”, eli mainostaa, kyseisiä teoksia ansiotarkoituksessa.

Direktiivin 17 artiklan ensisijainen tavoite on täsmentää verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuuta palvelussa saataville saatetusta tekijäoikeudella suojatusta aineistosta. Suomen lainsäädäntö ei tunne verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan käsitettä, minkä vuoksi lainsäädäntöä tulee tältä osin uudistaa.

Kysymys on samalla erityislainsäädännöstä suhteessa sähköistä kaupankäyntiä koskevan direktiivin tietojen tallennuspalvelua koskevaan vastuuvapaussäätelyyn, joka on Suomessa pantu täytäntöön lailla sähköisen viestinnän palveluista (917/2014). Kyseisen lain lähtökohtana on kuitenkin sähköistä kaupankäyntiä koskevassa direktiivissä säädetty tallennuspalvelujen vastuuvapaus, jossa palveluntarjoaja on kolmas, neutraali osapuoli, ja sisältöä tallennuspalveluun tallentava käyttäjä tai sisällöntuottaja vastaa palveluun tallentamastaan sisällöstä. DSM-direktiivin 17 artikla muuttaa tätä lähtökohtaa, sillä verkkosisällönjakopalvelun käyttäjän katsotaan toimivan ainakin välillisesti palveluntarjoajan lukuun ja palveluntarjoajan katsotaan suoraan hyötävän palvelun kautta jaetusta tekijäoikeudesta loukkaavasta aineistosta. Näin ollen verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan, eikä sisältöjä palveluun tallentavan käyttäjän, on katsottava saatavan teoksia tai muuta suojattua aineistoa yleisön saataviin. Palvelua ei siten pidetä passiivisena suhteessa käyttäjien palveluun tallentamiin sisältöihin, kun palveluntarjoaja organisoii ja promotoi sisältöjä voitontavoittelua varten. Tämä lähtökohta näyttää poikkeavan vain vähäisessä määrin Suomessa olemassa olevasta oikeustilasta, sillä nykyisessäkin oikeustilassa tallennuspalvelu voi vedota vastuuvapauteen ainoastaan, jos palveluntarjoaja ei ole tietoinen laittomasta sisällöstä ja toimii viipymättä tallennuspalveluun tallennettujen sisältöjen saannin estämiseksi saatuaan tuomioistuimen määräyksen tai tekijäoikeuden loukkaustapauksissa oikeudenhaltijan ilmoituksen laittomasta sisällöstä. Lisäksi edellytyksenä on, että sisältöjä tallentanut henkilö ei toimi palveluntarjoajan johdon tai valvonnan alaisena. Direktiivi säännökset voidaan kuitenkin arvioida muodostavan sellaista erityissäätelyä, joka olisi pantava täytäntöön erityislainsäädännöllä.

DSM-direktiivin 17 artiklan 2 kohdan mukaan verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan olisi hankittava oikeudenhaltijoilta lupa sisältöjen saataviin saattamiseen. Tämä perustuu suoraan siihen, että verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan on katsottava suorittavan tekijäoikeudellisesti relevantin teon tarjotessaan yleisölle pääsyn palveluun, jonne on tallennettu suuri määrä tekijäoikeutta loukkaavaa aineistoa. Tämä ei poikkea olemassa olevasta tekijäoikeuslainsäädännön lähtökohdasta.

Sen sijaan 17 artiklan 2 kohdan mukaan kyseisen luvan tulee kattaa käyttäjien suorittamia tekoja, jotka liittyvät teoksen tai muun suojan kohteen käyttämiseen tavalla, joka edellyttää oikeudenhaltijalta lupaa edellyttäen, ettei käyttäjä toimi kaupallisin perustein tai käyttäjän toiminta tuota merkittäviä tuloja. Säännöksen lähtökohtana lienee suojella ei-ammattimaisesti toimivia käyttäjiä ja edistää toimivia tekijäoikeusmarkkinoita. Käytännössä yhteishallinnointiorganisaatioiden ja muiden keskeisten lisensiointimarkkinoiden toimijoiden on vaikea käydä lisenssineuvotteluita ei-ammattimaisesti toimivien käyttäjien kanssa. Ensinnäkin lisenssien hinnoittelu ja markkina-arvon määrittäminen on vaikeaa toiminnan lähtökohtia ajatellen, ja toiseksi transaktioiden suuri määrä aiheuttaisi käytännön ongelmia. Siksi direktiivissä pidetään sopivana, että palveluntarjoaja, jolla on merkittävä intressi ja etu siitä, että käyttäjät voivat käyttää

tekijänoikeudella suojattua aineistoa heidän tarjoamassaan palvelussa, hankkii tarvittavat lisenssit. Kyseinen säännös ei estä käyttäjää hankkimasta myös verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan toimia kattavia lupia eikä myöskään estä verkkosisällönjakopalvelua hankkimasta lupaa myös sellaisten käyttäjien osalta, jotka toimivat ammattimaisesti.

Direktiivin 17 artiklan 2 kohdan mukaan palveluntarjoajan on saatava lupa tietoyhteiskuntadirektiivin 3 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuilta oikeudenhaltijoilta. Sen sijaan säännöksessä ei edellytetä lupaa kappaleen valmistamiseen eikä lupaa sellaisilta oikeudenhaltijoilta, joita ei mainita tietoyhteiskuntadirektiivin 3 artiklassa. Sen, että direktiivissä ei mainita lupaa kappaleen valmistamiseen, perustunee siihen, että sellainen kappaleen valmistus, jota vaaditaan teoksen yleisölle välittämiseksi tai muun aineiston yleisön saataviin saattamiseksi, on alisteisessa asemassa kyseiseen käyttöön nähden ja siten välttämättä sisältyy lupaan saattaa teos yleisön saataviin. Toinen vaihtoehto olisi katsoa, että direktiivillä on tarkoitus rajoittaa tekijän oikeutta määrätä kappaleen valmistamisesta. Tämä vaihtoehto on kuitenkin epätodennäköisin selitys sille, että viittaus tietoyhteiskuntadirektiivin 2 artiklaan puuttuu.

Tietoyhteiskuntadirektiivi ei koske tietokoneohjelman suojaa, tietokannan suojaa tai lehtikustantajan lähioikeutta, joista säädetään eri direktiiveissä. Nämä jäävät siksi lähtökohtaisesti DSM-direktiivin 17 artiklan soveltamisalan ulkopuolelle, samoin kuin jäävät myös puhtaasti kansallisella tasolla säädetty suojamuodot, kuten Suomessa valokuvien lähioikeussuoja ja luettelosuoja. Huomioiden direktiivin harmonisointipyrkimykset on epäselvää, onko jäsenvaltioilla oikeus laajentaa direktiivin soveltamisalaa tältä osin. Toisaalta on epäselvää, onko viittaus muissa direktiiveissä säädettyihin suojan kohteisiin jätetty pois tietoisesti vai tiedostamattomasti. Mitä tulee lehtikustantajan lähioikeuteen, voidaan toki ajatella niin, että 17 artiklan mukainen ajatus siitä, että tekijänoikeuden käyttäjänä olisi pidettävä verkkosisällönjakopalvelun tarjoajaa eikä sellaista palvelun käyttäjää, joka on tallentanut palveluun aineistoa tarkoituksestaan saattaa se yleisön saataviin, olisi ristiriidassa 15 artiklassa säädetyn lähtökohdan kanssa, jonka mukaan 15 artiklalla ei tule olla vaikutusta yksittäisten käyttäjien lehtijulkaisujen yksityiseen tai ei-kaupalliseen käyttöön. Kyseisen rajoituksen tarkoituksena on nimenomaisesti turvata lehtijulkaisujen käyttömahdollisuuksia kansalaiskeskustelussa, mm. sosiaalisen median palveluissa. Muilta osin vaikuttaa jokseenkin epäloogiselta, että eri säännöksiä sovellettaisiin muiden kuin tietoyhteiskuntadirektiivin kattamien teostyyppien osalta. Näin ollen voidaan eräin varauksin päätellä, että direktiivi sallii ainakin muun kuin 15 artiklassa tarkoitettujen lehtikustantajan lähioikeuden osalta säännöksen soveltamisen laajemmin eri teostyyppisiin ja myös kansallisiin suojamuotoihin.

DSM-direktiivin 17 artiklan 3 kohdan mukaan sähköisen kaupankäynnin direktiivin tallennuspalveluita koskevaa vastuuvapaussäännöstä ei sovelleta artiklan soveltamisalaan kuuluviin tilanteisiin. Sen sijaan vastuuvapaussäännöstä sovellettaisiin suhteessa muuhun kuin tekijänoikeutta loukkaavaan sisältöön. Säännös ei edellytä muutoksia Suomen nykyiseen lainsäädäntöön, vaan on luonteeltaan selventävä. Samanaikaisesti on todettava, että DSM-direktiivissä ei oteta kantaa siihen, voiko verkkosisällönjakopalvelu vedota vastuuvapauteen muun kuin tekijänoikeutta loukkaavan aineiston ollessa kyseessä. Direktiivissä ei oteta kantaa myöskään siihen, voivatko muut kuin verkkosisällönjakopalvelut vedota vastuuvapauteen tekijänoikeusrikkomusten tai muun lainvastaisen sisällön osalta. Näin ollen direktiivistä ei voi tehdä yleisiä johdopäätöksiä esimerkiksi torrent-linkkejä jakavien palvelujen luonteesta ja oikeudellisesta vastuusta.

DSM-direktiivin 17 artiklan 4 kohdassa säädetään palveluntarjoajan vastuuvapauden edellytyksistä. Kyseisen kohdan mukaan verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja on vastuussa teosten yleisölle välittämisestä, paitsi jos se on toteuttanut toimia parhaansa mukaan saadakseen luvan, to-

teuttanut toimia parhaansa mukaan huolellista ammatinharjoittamista koskevien toimialan korkeatasoisten vaatimusten mukaisesti varmistaakseen, että teokset ja muut tekijänoikeudella suojatut aineistot, joista oikeudenhaltijat ovat antaneet palveluntarjoajalle merkitykselliset ja tarvittavat tiedot, eivät ole saatavissa, ja joka tapauksessa toiminut oikeudenhaltijoilta riittävän perustellun ilmoituksen saatuaan viipymättä ilmoituksen kohteena olevien teosten ja muun suojatun aineiston saannin estämiseksi tai niiden poistamiseksi verkkosivustoiltaan sekä toteuttanut parhaansa mukaan toimia estääkseen niiden tulevat lataukset palveluun. Direktiivin 17 artiklan 5 ja 6 kohdassa täsmennetään, miten 4 kohdan mukaisia velvoitteita tulisi arvioida mm. suhteellisuusperiaatteen valossa.

Direktiivin 17 artiklan 4 kohta on ymmärretty siten, että se edellyttää nykyisen lainsäädännön mukaisesti ripeitä toimia tekijänoikeutta loukkaavan sisällön poistamiseksi, mutta sen lisäksi edellytetään toimenpiteitä sen takaamiseksi, että tällainen sisältö ei voi tulla uudelleen saataville. Jälkimmäinen voidaan ymmärtää suodattamisveloitteeksi. Direktiivin 17 artiklan 8 kohdassa kuitenkin todetaan, että artiklan soveltaminen ei saa johtaa yleiseen seurantaveloitteeseen. Lisäksi direktiivin 1 artiklan 2 kohdassa säädetään, että tämä direktiivi ei aiheuta muutoksia eikä millään tavoin vaikuta mm. sähköisestä kaupankäynnistä annetussa direktiivissä vahvistettuihin sääntöihin. Kyseisen direktiivin 15 artiklan mukaan jäsenvaltiot eivät saa asettaa palvelun tarjoajille yleistä velvoitetta valvoa siirtämiään ja tallentamia tietoja tai pyrkiä aktiivisesti saamaan selville laitonta toimintaa osoittavia tosiasioita tai olosuhteita. On todettava, että DSM-direktiivin 17 artiklan 4 kohta voi aiheuttaa jännitteitä suhteessa EU:n perusoikeusasiakirjassa ja Suomen perustuslaissa suojattuun sananvapauteen. EU-tuomioistuimessa on myös vireillä EU:n parlamenttia ja neuvostoa vastaan kanne (C-401/19), jossa vaaditaan direktiivin 17 artiklan 4 kohdan kumoamista perusoikeusvastaisena. On kuitenkin huomioitava, että sähköisestä kaupankäynnistä annettu direktiivi ei estä EU-lainsäätäjää asettamasta valvontavelvoitteita. DSM-direktiivi ei suoraan edellytä automaattista suodattamista, vaan sisältöä voidaan jopa tulisi direktiivin 17 artiklan 9 kohdan mukaan arvioida viime kädessä ihmisen tekemän arvon perusteella. Direktiivissä ei tosin määritellä, kenen tulisi suorittaa ihmisen tekemä arvio ja liittykö tämä ainoastaan valitusten käsittelyyn vai jo pääsyn estämistä koskevaan vaiheeseen. Julkisasiamiehen asiassa C-401/19 antamassa ratkaisuehdotuksessa 17 artiklan perusoikeusasiakirjan mukaisuudesta todetaan, että palveluntarjoajalla ei voida asettaa velvoitetta arvioida aineiston lainvastaisuutta eli sitä, luokkaako aineisto tekijänoikeutta.

Direktiivin 17 artiklan 7 kohdan mukaan verkkosisällönjakopalvelun ja oikeudenhaltijoiden välinen yhteistyö ei saa johtaa siihen, että estetään sellaisten teosten ja muun suojatun aineiston saatavuus, jotka eivät loukkaa tekijänoikeutta tai lähioikeuksia, myös silloin kun tällaiset teokset kuuluvat poikkeuksen tai rajoituksen soveltamisalaan. Tällaista edellytystä ei löydy sähköisen viestinnän palveluista annetusta laista, jota sovelletaan yleisesti tallennuspalveluihin. Direktiivin velvoite edellyttää tietyn lopputuloksen saavuttamista ja antaa jäsenvaltioille liikkumavaraa keinojen suheen.

Lisäksi direktiivissä edellytetään, että jäsenvaltiot ottavat käyttöön yhteisölainsäädännössä hyväksytyjä tekijänoikeuden rajoituksia lainauksia, arvostelua ja selostusta varten ja sallivat käytön karikatyyrissa, parodiassa ja pastississa. Direktiivissä ei ole tarkemmin määritelty, mihin tekijänoikeuden rajoituksiin tässä on tarkoitus viitata. Säännöksen perusteluissa viitataan ainoastaan siihen, että tarkoituksena olisi huolehtia siitä, että direktiivillä ei rajoiteta niiden tekijänoikeutta koskevien poikkeusten tai rajoitusten soveltamista, joilla taataan käyttäjien ilmaisuvapaus. Tietoyhteiskuntadirektiivissä säädetään useammasta asiaan liittyvästä tekijänoikeuden rajoituksesta. Suomen lakiin ei sisälly tekijänoikeuden rajoitusta karikatyyrin, parodian ja pastissin hyväksi, eikä myöskään rajoitusta, joka koskee teoksen satunnaista sisällyttämistä toiseen teokseen, mikä voi kuulua niihin tietoyhteiskuntadirektiivin rajoituksiin, jotka liittyvät lainaukseen, arvosteluun ja selostukseen.

DSM-direktiivin 17 artiklan 8 kohta edellyttää säännöksiä verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajien velvoitteesta antaa oikeudenhaltijoille näiden pyynnöstä tietoa poistomenettelyihin liittyvistä käytännöistään sekä lisenssisopimusten nojalla tapahtuvasta käytöstä. Suomen lainsäädäntö ei sisällä tähän verrattavissa olevia säännöksiä, pois lukien yhteishallinnointilakiin sisältyvät säännökset käyttäjien raportointivelvoitteesta.

Laki sähköisen viestinnän palveluista sisältää säännökset ilmoitusmenettelystä mm. tekijänoikeutta loukkaavan aineiston osalta. Lain 184 § sisältää säännökset tallennuspalveluiden vastuuvapauden edellytyksistä. Lain 185 § sisältää säännökset tuomioistuimen asettamasta poistomääräyksestä ja lain 186 § säännökset toimivaltaisesta tuomioistuimesta. Lain 187 §:ssä säädetään sisällöntuottajan oikeusturvasta. Lainkohdan mukaan, jos tietoyhteiskunnan palvelun tarjoaja on estänyt tiedon saannin 184 §:n 1 momentin 2 kohdan nojalla, hänen on viipymättä ilmoitettava siitä sisällön tuottajalle kirjallisesti tai sähköisesti siten, että ilmoituksen sisältöä ei voida yksipuolisesti muuttaa ja että se säilyy osapuolten saatavilla. Ilmoituksessa on mainittava eston syy sekä tieto sisällön tuottajan oikeudesta saattaa asia tuomioistuimen käsiteltäväksi. Ilmoitus on tehtävä sisällön tuottajan äidinkielellä, suomeksi tai ruotsiksi. Ilmoitus voidaan tehdä myös sisällön tuottajan kanssa sovitulla muulla kielellä. Lisäksi pykälässä säädetään, että sisällön tuottajalla on oikeus saattaa estoa koskeva asia 186 §:ssä tarkoitetun tuomioistuimen käsiteltäväksi 14 päivän kuluessa siitä, kun hän on saanut edellä tarkoitetun ilmoituksen. Lain 187 §:n mukaisesta menettelystä puuttuvat kuitenkin vaatimus aineiston ennakoestämiseksi eikä vastuuvapauden edellytyksenä myös ole toimenpiteisiin ryhtyminen käyttöluvan saamiseksi tekijältä, vaatimus sisällöntunnistamistoimenpiteille tai ihmisen tekemälle arvioinnille, takeet sille, ettei muuta kuin tekijänoikeutta loukkaavaa aineistoa poisteta, esimerkiksi tekijänoikeuden rajoituksen tai sopimuksen nojalla sallitun käytön perusteella, eikä velvollisuutta ilmoittaa palvelun käyttäjälle (sisällön tuottajalle) tämän oikeudesta käyttää teoksia EU-oikeudessa vahvistettujen poikkeuksien tai rajoitusten nojalla. Sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa ei ole myöskään säädetty erityisestä vaihtoehtoisesta riidanratkaisukeinosta tai mahdollisuudesta vahvistaa oikeutta käyttää teosta tai muuta suojan kohdetta.

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 189 §:ssä säädetään tekijänoikeutta tai lähioikeutta loukkaavan aineiston saannin estämisestä. Kyseisen säännöksen mukaan tekijänoikeuden tai lähioikeuden haltija voi vaatia tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajaa estämään tekijänoikeutta loukkaavan aineiston saannin. Pykälän mukaan vaatimus on esitettävä ensin sille sisällön tuottajalle, jonka toimittamaa aineistoa vaatimus koskee. Jos sisällön tuottajaa ei voida tunnistaa tai jos hän ei viipymättä poista aineistoa tai estä sen saantia, vaatimus voidaan tehdä tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalle 191 §:ssä säädetyllä ilmoituksella. Kyseinen pykälä ei sisällä 17 artiklan 4 kohdan b-alakohdassa vaaditulla tavalla toimenpiteitä, jotta oikeudenhaltijoiden ilmoittamia aineistoja ei vastaisuudessa voida tallentaa palveluun.

DSM-direktiivin mukaan oikeudenhaltijoiden ei olisi jatkossa välttämättä ilmoitettava tekijänoikeutta loukkaavan sisällön sijaintia, vaan riittävät tiedot tekijänoikeutta loukkaavan sisällön tunnistamiseksi. Tämä voi olla sijaintitietoa, referenssitiedosto oikeudenhaltijan omistamasta sisällöstä, jonka perusteella palveluntarjoaja voi tunnistaa kyseistä tekijänoikeutta loukkaavat aineistot palvelussaan, tai digitaalinen sormenjälki, jonka nojalla käytetty teos voidaan tunnistaa. Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 189 §:ssä ei ole säännöksiä, joiden perusteella palveluntarjoajalle syntyisi velvoitetta ennalta tunnistaa ja estää tekijänoikeutta loukkaavan aineiston saattamisen yleisön saataviin palveluissa.

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 191 §:ssä säädetään ilmoituksen muodosta ja sisällöstä. Säännöksen mukaan poistovaatimus on tehtävä kirjallisesti tai sähköisesti siten, että ilmoituksen sisältöä ei voida yksipuolisesti muuttaa ja että se säilyy osapuolten saatavilla. Säännöksen ilmoituksen sisällöstä vastaavat suurelta osin sitä, mitä direktiivin 17 artiklan mukaan

voidaan edellyttää. Direktiivi ei kuitenkaan näytä edellyttävän tai edes mahdollistavan 4 kohdan mukaista tietovaatimusta siitä, että ilmoituksen tekijä on tuloksetta esittänyt vaatimuksensa sisällön tuottajalle tai että sisällön tuottajaa ei ole voitu tunnistaa.

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 192 §:ssä säädetään tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajan velvollisuudesta ilmoittaa sisällön tuottajalle tämän toimittaman aineiston saannin estämisestä sekä velvollisuudesta toimittaa sisällön tuottajalle jäljennös ilmoituksesta, jonka perusteella esto on tehty. Pykälä sisältää myös säännökset sisällön tuottajan vastineesta silloin, kun sisällön tuottaja on katsonut eston olevan perusteeton. Myös DSM-direktiivin 17 artikla edellyttää, että sisällön tuottajan on voitava vastustaa pääsyn estämistä aineistoon.

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 193 §:ssä säädetään velvollisuudesta palauttaa aineisto, jos 192 §:ssä säädetty vaatimus täyttävä vastine on toimitettu määräajassa. Tällöin tietoyhteiskunnan palvelun tarjoaja ei saa estää vastineessa yksilöidyn aineiston palauttamista ja sen pitämistä saatavilla, ellei palvelun tarjoajan ja sisällön tuottajan välisestä sopimuksesta taikka tuomioistuimen tai muun viranomaisen määräyksestä tai päätöksestä muuta johdu. Säännös ei kaikilta osin vastaa DSM-direktiivin vaatimuksia, sillä direktiivin 17 artiklan 7 kohdan mukaan palveluntarjoajan ja oikeudenhaltijoiden välinen yhteistyö ja siihen liittyvää teoksen tunnistamista ja pääsyn estämistä koskevat järjestelyt eivät saa johtaa siihen, että pääsy estetään sellaiseen aineistoon, joka ei loukkaa tekijänoikeutta. Edellä mainitun lain 193 §:n mukainen ratkaisu näyttäisi muutoinkin soveltuvan huonosti DSM-direktiivin 17 artiklan mukaiseen verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan suoraan vastuuseen yleisön saataviin saattamisesta.

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 194 §:n mukaan väärän tiedon antaminen aineiston poistamista koskevassa pyynnössä tai sisällön tuottajan vastineessa voi johtaa vahingonkorvausvelvollisuuteen. Säännöksen mukaan korvausvelvollisuutta ei kuitenkaan ole tai sitä voidaan sovitella, jos tiedon antaneella oli ollut perusteltua aihetta olettaa tietoa oikeaksi tai jos väärällä tiedolla oli vain vähäinen merkitys ilmoituksen tai vastineen koko sisältö huomioon ottaen. Säännöksellä ei ole suoraa vastaavuutta DSM-direktiivissä, mutta se liittyy direktiivin 17 artiklan 9 kohdan edellyttämiin tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin.

DSM-direktiivin 17 artiklaa toimeenpantaessa on otettava huomioon, että sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 184–194 §:ää sovelletaan tallennuspalveluihin, joihin verkkosisällönjakopalvelut todennäköisesti kuuluvat. DSM-direktiivin 17 artiklan mukaisia säännöksiä ei kuitenkaan voida soveltaa sellaisiin tallennuspalveluihin, jotka eivät ole verkkosisällönjakopalveluita.

Sopimussuhteiden sääntely

Tekijänoikeuslain 3 luku sisältää säännöksiä sopimussuhteista. Osa säännöistä on luonteeltaan yleisiä, kun taas toiset liittyvät tiettyihin sopimussuhteisiin, erityisesti kustannussopimuksiin. Kyseiset säännökset ovat tahdonvaltaisia. DSM-direktiivin 23 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että sopimusmääräykset, joilla estetään sopimusosapuolen raportointivelvoitteita, korvausten kohtuullistamista tai vaihtoehtoista riidanratkaisua koskevien sääntöjen noudattamista, ovat täytäntöönpanokelvottomia tekijöihin ja esittäviin taiteilijoihin nähden. Tekijänoikeuslain 3 lukuun sisältyviä säännöksiä on muutettava siltä osin kuin ne ovat päällekkäisiä tai ristiriidassa direktiivin mukaisten säännösten kanssa. Tässä yhteydessä on myös syytä modernisoida muita kustannussopimuksia koskevia säännöksiä vastaamaan kustannusalalla tapahtuneita merkittäviä muutoksia, kuten digitaalista painotekniikkaa ja teosten julkaisemista sähköisesti e-kirjoina tai äänikirjoina.

DSM-direktiivin mukaan direktiivissä säädetyt oikeudet koskevat ainoastaan alkuperäisiä tekijöitä ja esittäviä taiteilijoita, eivätkä ne ole siirrettävissä esimerkiksi yritykselle tai tekijänoikeuden yhteishallinnointiorganisaatiolle. Tekijänoikeuslain 29 §:ää lukuun ottamatta tekijänoikeuslain 3 luku ei sisällä vastaavaa edellytystä, joskin on selvää, että 3 luvun säännöksillä on tosiallisesti pyritty suojaamaan alkuperäisiä tekijöitä sopimussuhteen heikompana osapuolena ja työntekijöihin verrattavassa asemassa olevina henkilöinä.

Direktiivin 3 luvun säännökset koskevat lähtökohtaisesti tilanteita, joissa on kyse teosten hyödyntämisestä korvausta vastaan. Tämä lähtökohta ilmenee johdantokappaleesta 72. Sen sijaan direktiivin säännöksiä ei ole tarkoitus soveltaa niissä tapauksissa, joissa kysymys ei ole ansio-tarkoituksessa tapahtuvasta hyödyntämisestä vaan ns. loppukäytöstä. Näin ollen tarkoituksena ei ole, että direktiivin säännöksiä sovellettaisiin esimerkiksi yrityslogon tekijään, sillä yrityksen kauppatavarana ei ole logo itsessään. Samalla tavoin direktiivin säännöksiä ei sovelleta silloin, kun tekijä tai esittävä taiteilija myöntää lisenssin suurelle yleisölle korvauksetta. Direktiivissä onkin kyse tilanteista, joissa ”teoksia hyödynnetään teoksina”, eli teosten varsinaisista kaupallista hyödyntämissopimuksista. Tekijänoikeuslain 3 luvussa ei sen sijaan nimenomaisesti tehdä eroa kaupallisen hyödyntämisen ja teoksen ”muun käytön” välillä, joskin implisiittisesti voidaan sanoa, että tekijänoikeuslain 3 luku tähtää kaupallista hyödyntämistä koskevien sopimusten sääntelyyn.

DSM-direktiivin 23 artiklan mukaan jäsenvaltioiden olisi säädettävä, että direktiivin 18—22 artiklaa ei sovelleta suhteessa tietokoneohjelman tekijöihin. Tekijänoikeuslain 3 luvussa ei sinänsä tehdä eroa tietokoneohjelmien tekijöiden ja muiden teostyyppien tekijöiden välillä. Tietokoneohjelmia luodaan kuitenkin tyypillisesti työsuhteen puitteissa ja oikeudet niihin siirtyvät tekijänoikeuslain 40 b §:n nojalla suoraan työnantajalle. Näin ollen on selvää, että tekijänoikeuslain 3 luvun säännökset eivät tule sovellettaviksi tietokoneohjelmien tekijöihin.

DSM-direktiivin 18 artikla edellyttää, että jäsenvaltioiden tekijänoikeuslainsäädännössä säädetään asianmukaisen ja oikeasuhtaisen korvauksen periaatteesta. Kyse on tekijänoikeusjärjestelmän yleisestä periaatteesta, joka käytännössä toteutuu oikeudenhaltijoiden oikeutena hyvitykseen teoksen hyödyntämisestä. Direktiivin mukaan korvauksen asianmukaisuuden ja oikeasuhtaisuuden arvioinnissa on otettava huomioon tekijän tai esittävän taiteilijan panostus koko teoksessa tai muussa suojatussa aineistossa ja kaikki muut tapauksen olosuhteet, kuten markkinakäytännöt tai teoksen tosiasiallinen hyödyntäminen. Direktiivin mukaan myös kertamaksu voi olla oikeasuhtainen korvaus, mutta tämä ei saisi olla pääsääntö. Jäsenvaltioilla olisi kunkin alan erityispiirteet huomioon ottaen oltava mahdollisuus määritellä kertamaksun soveltamista koskevia erityistapauksia. Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on voitava vapaasti käyttää erilaisia mekanismeja, mutta niiden on otettava huomioon sopimusvapauden periaate sekä oikeuksien ja etujen sopiva tasapaino. Direktiivin sanamuoto jättää jossain määrin epäselväksi, kuinka pitkälle jäsenvaltiot voivat mennä eri mekanismien suhteen, mutta sopimusvapauden periaatteen huomioon ottaen lähtökohtana lienee se, että korvausten määrä määritellään vapaasti markkinoilla.

Direktiivin 18 artiklan on katsottu edellyttävän, että korvaus on alun perin kohtuullinen. Sen sijaan direktiivin 20 artiklassa säädetään korvauksen sovittelusta silloin, kun muuttuneiden olosuhteiden johdosta alun perin sovittu korvaus osoittautuu myöhemmin suhteettoman pieneksi verrattuna kaikkiin teosten tai esitysten hyödyntämisestä myöhemmin syntyneisiin merkityksellisiin tuloihin.

Tekijänoikeuslain 29 §:ssä säädetään tekijänoikeuden luovutusta koskevan kohtuuttoman sopimusehdon sovittelusta. Säännöksen mukaan alkuperäisen tekijän tekijänoikeuden luovutuksesta tekemän sopimuksen ehdon ollessa alalla vallitsevan hyvän sopimustavan vastainen tai muutoin

kohtuuton tai sen soveltamisen johtaessa kohtuuttomuuteen ehtoa voidaan sovitella tai se voidaan jättää huomioon ottamatta. Säännöksen nojalla on mahdollista ottaa huomioon kaikki relevantit näkökohdat, mukaan lukien sopimusta tehtäessä vallinneet olosuhteet. Tekijänoikeuslain 29 §:n voidaan katsoa pääasiallisesti vastaavan DSM-direktiivin 18 ja 20 artiklan vaatimuksia.

Tekijänoikeuslaki ei sisällä pakottavaa säännöstä sopimusosapuolen raportointivelvoitteesta tekijänoikeuden hyödyntämisestä. DSM-direktiivin 19 artiklassa säädetään tekijän ja esittävän taiteilijan oikeudesta saada säännöllisesti, vähintään kerran vuodessa, ja kunkin alan erityispiirteet huomioon ottaen ajantasaisia, merkityksellisiä ja kattavia tietoja teostensa ja esitystensä kaupallisesta hyödyntämisestä. Tekijällä tai esittävällä taiteilijalla on myös oikeus tietoon alilisenssin saajilta. Tekijänoikeuslaissa on tähän liittyen tahdonvaltainen ja ainoastaan kustannussopimuksia koskevia säännös. Yleensä raportointivelvoitteet ovat perustuneet osapuolten väliisiin sopimuksiin. Direktiivin 19 artiklassa annetaan jäsenvaltioille liikkumavaraa sen suhteen, miten tietopyyntöjä esitetään alilisenssin haltijoille, miten raportoinnista aiheutuva hallinnollinen taakka otetaan huomioon, edellytetäänkö tekijän tai esittävän taiteilijan panostuksen olevan merkittävä ja voidaanko avoimuussäännöistä sopia kollektiivisesti.

Tekijänoikeuslaki ei sisällä velvoittavaa säännöstä, jonka mukaan tekijän on voitava peruuttaa lisenssi tai oikeuksien siirto. Tahdonvaltaisia säännöksiä sisältyy tekijänoikeuslain 30 ja 34 §:ään. Säännökset koskevat sopimuksia julkisesta esittämisestä ja kustannussopimuksia. On jossain määrin epäselvää, edellyttääkö DSM-direktiivin 22 artikla pakottavaa säännöstä peruuttamisoikeudesta, sillä direktiivin 23 artiklassa, jossa säädetään pakottavuudesta, puuttuu viittaus 22 artiklaan. Toisaalta puuttuvan viittauksen voi selittää se, että 22 artiklan 5 kohta mahdollistaa peruuttamisoikeudesta poikkeamisen kollektiivisin sopimuksin.

Direktiivin 22 artikla edellyttää peruuttamisoikeuden olemassaoloa ainoastaan silloin, kun oikeutta ei lainkaan hyödynnetä. Sen sijaan peruuttamisoikeutta ei edellytetä, jos hyödyntäminen on lakannut tai jos oikeutta ei hyödynnetä täysimääräisesti. Jäsenvaltioilla on kuitenkin liikkumavaraa tältä osin. Jäsenvaltioilla on myös mahdollisuus ottaa huomioon erinäisiä seikkoja, kuten eri alojen erityispiirteet, erityyppiset teokset ja esitykset sekä eri tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden suhteellinen panostus ja oikeutetut edut. Jäsenvaltiot voivat myös sulkea teoksia tai muita tekijänoikeuden suojan kohteita peruuttamisoikeuden ulkopuolelle, jos tällaiset teokset tai esitykset yleensä sisältävät panostuksia useilta tekijöiltä tai esittävilta taiteilijoilta. Lisäksi jäsenvaltiot voivat säätää irtisanomisajoista ja muista määräajoista edellyttäen, että ne ovat kohtuullisia. Direktiivin sanamuodon perusteella on jossain määrin epäselvää, ovatko jäsenvaltiot velvollisia säätämään, että tekijän tai esittävän taiteilijan on voitava lopettaa sopimuksen yksinomainen luonne lisenssin tai oikeuksien siirron peruuttamisen sijasta. Tähän liittyen 22 artiklan 2 ja 3 kohta ovat keskenään ristiriidassa. Jäsenvaltiot voivat halutessaan säätää, että lakiin perustuvan peruuttamisoikeuden sijaan peruuttamisoikeudesta voidaan sitovasti sopia kollektiivisin sopimuksin.

3.2 Verkkolähetysdirektiivi

Sääntelyn yleisistä lähtökohdista

Suomessa alkuperäiseen lähetystoimintaan ja edelleen lähettämiseen liittyvän sääntelyn lähtökohtana on teknologianeutraalisuus. Sekä alkuperäisen lähetystoiminnan että edelleen lähettämisen on katsottu voivan toteutua niin maanpäällisissä verkoissa (DVB-T) kuin kaapeliverkossa (DVB-C). Satelliittilähettämisen (DVB-S) on Suomessa ollut vähäisempi merkitys, ja sen merkitys on edelleen vähenemässä, kun internet-pohjainen televisio (iptv) on tullut mahdolliseksi. 2000-luvulla myös mobiililähetystykset (DVB-H) tulivat mahdolliseksi.

Se, onko kysymys alkuperäisestä lähetyksestä vai lähetyksen edelleen lähettämisestä, ei siten määräydy sen mukaan, millä teknologialla lähetyks tapahtuu. Ratkaisevaa on, kattavatko alkuperäistä lähetystoimintaa varten hankitut oikeudet jakelukanavan vai ei. Edelleen lähettämistä ei myöskään ole Suomessa pidetty mahdollisena ilman alkuperäistä lähetystä, jota voisi lähettää edelleen.

Alkuperäisessä lähetystoiminnassa pääsääntönä on suora sopiminen oikeudenhaltijoiden kanssa. Sopimuslisenssijärjestelmää käytetään toissijaisesti ja täydentäen. Edelleen lähettämisen yhteydessä suora sopiminen ei olisi mahdollista, sillä edelleen lähettäjä ei voi vaikuttaa lähetyksen sisältöön. Kun edelleen lähettäminen tapahtuu vielä samanaikaisesti alkuperäisen lähetyksen kanssa ja sen edellytyksenä on, että lähetystä ei miltään osin muuteta, olisi oikeuksien hankkiminen kunkin oikeudenhaltijan kanssa erikseen sopimalla käytännössä mahdotonta. Verkkolähetyksdirektiivi ja satelliitti- ja kaapelidirektiivi edellyttävät, että oikeudet ovat hankittavissa pakollisen kollektiivisen lisensoinnin kautta. Verkkolähetyksdirektiivissä on selvennetty, että Pohjoismaissa käytettyä sopimuslisenssijärjestelmää voidaan käyttää jatkossakin. Edelleen lähettäminen on kuitenkin sallittua ainoastaan silloin, kun alkuperäisestä lähetyksestä vastaava lähettäjäyritys antaa edelleen lähetykseen luvan. Lähettäjäyritys voi antaa luvan sopimalla siitä suoraan edelleen lähittäjän kanssa tai lähettäjäyrityksen antaman valtuutuksen nojalla yhteishallinnointiorganisaation välityksellä.

Vaikka sääntelyn lähtökohtaa on pidetty teknologianeutraalina, sopimuskäytäntö ei välttämättä ole teknologianeutraalia. Näin ollen 2000-luvulla ongelmaksi muodostui eräässä vaiheessa se, että ohjelmaostoa koskevissa sopimuksissa lähetystoiminta sidottiin DVB-T ja DVB-C-standardilla tapahtuvaksi, mikä poissulki ohjelmien lähettämisen mobiililähetyksenä (DVB-H). Sopimusvapaudesta johtuen sopimuskäytäntö voi siten muodostua tekniikkasidonnaiseksi.

Huolimatta siitä, että sääntelyn lähtökohtaa on Suomessa pidetty teknologianeutraalina, tekijänoikeuslain kirjoitustapaa ei kaikilta osin voida pitää teknologianeutraalina. Nyt kun EU:n sääntelykehys on muuttunut yhä teknologianeutraalimmaksi, tekijänoikeuslain säännösten muotoiluissa on tarpeen ottaa huomioon tämä kehityssuunta ja päivittää käytettyjä käsitteitä.

Alkuperäinen lähetystoiminta

Alkuperäisestä lähetystoiminnasta säädetään tekijänoikeuslain 25 f §:ssä. Pykälän 5 momentin mukaan alkuperäistä lähetystoimintaa koskevia säännöksiä sovelletaan satelliittilähetykseen ainoastaan silloin, jos se tapahtuu samanaikaisesti kuin saman lähettäjäyrityksen lähetyks maanpäällisessä verkossa. Pykälä ei vastaa verkkolähetyksdirektiivin 3 artiklan vaatimuksia. Kyseinen pykälä on tarpeen muuttaa teknologianeutraaliksi siten, että lähetystoimintaa koskevia säännöksiä sovelletaan mihin tahansa lähetykseen, joka tapahtuu samanaikaisesti alkuperäisen lähetyksen kanssa saman lähettäjäyrityksen toimesta. Säännöstä on tarpeen muuttaa myös siten, että pykälän mukainen lähetystoiminta kattaa myös lähettäjäyrityksen verkossa tarjottavat oheispalvelut, jotka voivat olla saatavilla siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada ohjelmat saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana (on-demand).

Rajat ylittävästä lähetystoiminnasta nimenomaan satelliitin välityksellä säädetään tekijänoikeuslain 64 a §:ssä. Kyseiset säännökset on tarpeen ulottaa koskemaan myös verkkolähetyksdirektiivin mukaisia lähetyksiä ja verkossa tarjottavien oheispalveluiden tarjoamista.

Edelleen lähettäminen

Yleiset säännökset radio- ja televisiolähetysten edelleen lähettämisestä säädetään tekijänoikeuslain 25 h §:ssä. Säännökset koskevat sanamuotonsa mukaan ainoastaan kaapeleitse tapahtuvaa edelleen lähettämistä. Säännösten sanamuotoa on tältä osin direktiivin valossa päivitettävä.

Edelleen lähettämiseen liittyy myös kansallisia muutostarpeita. Nykyinen tekijänoikeuslaki ei mahdollista sitä, että alkuperäisen lähetystoiminnan harjoittajan tarjoamat verkko-oheispalvelut voitaisiin lähettää edelleen. Tämä on toisinaan tarpeen siksi, että kyseisiin palveluihin kohdistuu maarajoituksia. Maarajoitukset liittyvät siihen, että lähetystoiminnan harjoittajat ovat hankkineet ainoastaan maantieteellisesti rajoitettuja oikeuksia ja näin ollen lähetystoiminnan harjoittajat ovat velvollisia rajoittamaan yleisön pääsy ohjelmiin. Kyseisiä maarajoituksia voidaan sinänsä ohittaa VPN-palvelujen avulla, mutta tällöin eivät tekijänoikeuden haltijat kuitenkaan saa käytöstä asianmukaisia korvauksia. Asiasta aiheutuu ongelmia erityisesti Ahvenanmaalla, jolla on läheiset kulttuuriset ja kielelliset suhteet Ruotsiin. Ahvenanmaalla voidaan edelleen lähettää Ruotsin television (SVT) lähetyksiä, mutta tällä hetkellä sopimuslissenssin turvin ei ole mahdollista sopia SVT:n verkko-oheispalveluiden (SVT Play) edelleen lähettämisestä Ahvenanmaalla.

3.3 Direktiiveihin liittymättömät kansalliset sääntelytarpeet

Tieteellisten artikkeleiden rinnakkaistallentaminen. Rinnakkaistallentamisella tarkoitetaan sitä, että artikkelin tavanomaisen julkaisukanavan lisäksi tutkija tai hänen edustamansa tutkimusorganisaatio voi tallentaa tieteellisen artikkelin rinnakkaiskopion julkaisuarkistoon, joka on yleisön saatavilla vapaasti ja ilmaiseksi tietoverkon välityksellä.

Tarve varmistaa tieteellisessä tutkimuksessa julkaistujen artikkeleiden vapaata saatavuutta on vahvistunut viime vuosina. Julkisilla varoilla rahoitetun tutkimuksen yhteydessä syntyneiden tieteellisten julkaisujen avoin saatavuus on asetettu päämääräksi sekä EU:ssa että Suomessa. Lisäksi UNESCO:ssa on valmisteilla suositus avoimesta tieteestä, jossa mm. kehoitetaan edistämään mahdollisuutta tieteellisten julkaisujen rinnakkaistallentamiseen. Suomen sitoumukset tutkimusartikkeleiden avoimeen julkaisemiseen edellyttävät, että rinnakkaistallentaminen avoimiin julkaisuarkistoihin mahdollistetaan nykyistä paremmin.

Tutkijan rinnakkaistallennusoikeus ei rajoittaisi tutkijan vapautta julkaista tieteelliset artikkelinsa haluamassaan julkaisukanavassa. Kaupallinen kustannustoiminta ei takaa aineistojen pitkäaikaiskäilyvyyttä eikä jatkuvaa saatavuutta, ja korkeat tilausmaksut voivat toisinaan estää pääsyn tutkimustuloksiin. Jo vuosien ajan tarve ja vaatimus tieteellisten artikkeleiden saatavuudesta ja avoimuudesta ovat lisääntyneet, ja useimmat kaupallisetkin kustantajat ovat siirtyneet julkaisumalliin, jossa liiketoiminta ei enää perustu tilausmaksuihin vaan julkaisumaksuihin. Eri-laisia liiketoimintamalleja joilla myös voittoa tavoittelemattomat kustantajat toimivat on syntynyt.

Käytännössä kustannussopimuksissa siirretään yksinoikeus julkaisujen yleisön saataviin saattamiseen. Samaan aikaan tutkimushankkeiden rahoitusehtoihin sisältyy usein edellytys, että tutkimushankkeen tuloksena syntyneet artikkelit tallennetaan avoimeen tutkimustietovarantoon. Tällöin syntyy tilanne, jossa tutkija joko rikkoo kustannussopimuksensa ehtoja tai tutkimusrahoittajan rahoitusehtoja.

Voimassa oleva laki ei sisällä säännöksiä jotka takaavat, että tieteellisen artikkelin tekijä voi rinnakkaistallentaa kirjoittamansa artikkeli tutkimusvarantoon vapaasti saataville.

Vuonna 2017 tehtiin selvitys lainsäädännön muutostarpeista rinnakkaistallentamisen edistämiseksi (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:15). Esitys on laadittu selvityksestä saatujen lausuntojen pohjalta ja huomioiden tutkimusjulkaisujen avoimuuteen liittyvä viimeaikainen kehitys.

Kuvatallenteella esiintyvän esittävän taiteilijan yksinoikeuden laajentaminen. Tekijänoikeuslain 45 §:n 3 momentissa säädetään kuvatallenteelle tallennettuun esitykseen liittyvistä oikeuksista. Säännöksen mukaan kuvatallenteelle tallennettuja esityksiä ei saa esittävän taiteilijan suostumuksetta siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa, välittää yleisölle siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada se saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana tai levittää yleisön keskuuteen. Tämä merkitsee sitä, että näyttelijällä tai muulla esittäväällä taiteilijalla ei ole oikeutta määrätä elokuvaan tallennetun esityksen lähettämisestä televisiossa tai muusta sen kaltaisesta välittämisestä, joka ei tapahdu on demand -pohjaisesti. Esittäville taiteilijoilla ei ole myöskään oikeutta määrätä elokuvan esittämisestä elokuvateatterissa. Yksinoikeuden puuttuessa näyttelijät ja muut esittäjät eivät pysty sopimaan esityksensä taloudellisesta hyödyntämisestä, tai heidän neuvotteluasemansa on heikko.

Nykytila merkitsee, että Suomessa näyttelijöiden ja muiden kuvatallenteelle tallennettujen esitysten esittäjien oikeudellinen asema on merkittävästi heikompi kuin esimerkiksi Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Tekijänoikeuden rajoitukset ja säännökset sopimuslisenssistä

Tekijänoikeuslain 2 lukuun, joka koskee tekijänoikeuden rajoituksia ja säännöksiä sopimuslisenssistä, ehdotetaan lisättäväksi uusi tekijänoikeuden rajoitus, joka sallii kappaleiden valmistamisen teoksesta tiedonlouhintaa varten. Tiedonlouhintaa koskeva rajoitus jakautuisi yleiseen, mitä tahansa tarkoitusta varten tapahtuvaan tiedonlouhintaan, ja erityiseen, tieteellistä tutkimusta varten tapahtuvaan tiedonlouhintaan. Kun kysymys olisi tekijänoikeuden rajoittamisesta yleistä tiedonlouhintaa varten, tekijä voisi estää tai rajoittaa tiedonlouhintaa sopimuksin tai teknisesti. Sen sijaan tieteelliseen tarkoitukseen tapahtuvaa tiedonlouhintaa ei olisi sallittua estää tai rajoittaa esimerkiksi sopimuksin tai teknisin keinoin.

Tekijänoikeuslain säännöksiä, jotka sallivat teosten käyttämisen opetus- ja tutkimustoiminnassa, ehdotetaan tarkistettavaksi kokonaisuudessaan siten, että laki täyttäisi DSM-direktiivin edellytykset. Tekijänoikeuslain 14 §:ään ehdotetaan lisättäväksi tekijänoikeuden rajoitus, joka mahdollistaa teoksen käyttämisen sellaisessa opetustoiminnassa tai tieteellisessä tutkimuksessa, joka toteutetaan opetuksen tai tutkimuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti ja edellyttäen, että teoksen käyttö tapahtuu tietyille rajatulle henkilöpiirille tarkoitettussa tilanteessa tai ulkopuolisilta rajatussa sähköisessä ympäristössä (ns. sisäinen käyttö). Vaikka DSM-direktiivi ei edellytä, että tekijöille maksetaan korvausta teoksen käyttämisestä opetuksessa, ehdotetaan säädettäväksi tekijälle oikeus korvaukseen. Korvaus maksettaisiin tekijänoikeuslain 19 §:ään ehdotetun muutoksen perustella yhteishallinnointiorganisaation välityksellä. Muita opetus- ja tutkimuskäyttötilanteita varten säilytettäisiin nykyinen sopimuslisenssijärjestelmään perustuva ratkaisu. Uudella 64 c §:llä varmistettaisiin, että 14 §:ssä säädettyä tekijänoikeuden rajoitusta opetuksen hyväksi sovellettaisiin Suomeen sijoittautuneeseen opetuksen järjestäjään riippumatta siitä, mistä valtiosta opetukseen osallistutaan. Säännöksellä turvattaisiin opetuksen

järjestäjien mahdollisuus toteuttaa etäopetus DSM-direktiivin edellyttämällä tavalla. Ehdotettavilla säännöksillä pantaisiin täytäntöön DSM-direktiivin 5 artikla ja edistettäisiin direktiivin tavoitteiden mukaisesti opetuksen digisiirtymää.

Tekijänoikeuslain 16 §:n ja 16 a—16 e §:n muodostamaa kokonaisuutta, joka koskee teosten käyttämistä arkistoissa ja yleisölle avoimissa kirjastoissa ja museoissa, täydennettäisiin uusilla 16 g—16 j §:illä, joilla pantaisiin täytäntöön DSM-direktiivin säännökset tekijänoikeuden rajoituksesta sekä sopimuslisenssistä koskien kaupallisesta jakelusta poistuneita teoksia. Lisäksi pykälien organisatorinen soveltamisala määriteltäisiin jatkossa tyhjentävästi lain tasolla ja luovutettiin moniportaisesta soveltamisalan määrittelystä, jossa tekijänoikeuslain määritelmän ja erityisesti 16 e §:ssä olevien säännösten lisäksi säädettäisiin soveltamisalasta täydentävästi ja sitä rajoittaen valtioneuvoston asetuksella. Mainittuun 16 e §:ään ehdotettavilla muutoksilla pykälien soveltamisala laajennettaisiin käsittämään myös sellaiset arkistot tai yleisölle avoimet kirjastot ja museot, jotka palvelevat merkittävässä määrin taiteen ja kulttuuriperinnön säilyttämistä ja yleisön saataviin saattamista, sekä valtion omistamien laitosten lisäksi kuntien omistamat laitokset. Muutos olisi linjassa DSM-direktiivin tavoitteen kanssa, jonka mukaisesti on tarkoitus varmistaa kaikkien kulttuuriperintölaitosten yhtäläiset mahdollisuudet käyttää teoksia direktiivin säännösten perusteella.

Ehdotettu kaupallisesta jakelusta poistuneita teoksia koskeva sääntely lähtee DSM-direktiivin edellyttämällä tavalla siitä, että teosten saataviin saattaminen on mahdollista sopimuslisenssin perusteella. Niissä tapauksissa, joissa ei ole edustavaa yhteishallinnointiorganisaatiota, joka voi tarjota sopimuslisenssin, olisi teosten saataviin saattaminen mahdollista tekijänoikeuden rajoituksen nojalla.

Ehdotetun 16 g §:n perusteella yhteishallinnointiorganisaatio voisi myöntää tarvittavan käyttöluvan, jos sopimuslisenssiorganisaatio on edustava käyttöluvan kohteena olevaan teosjoukkoon nähden ja sopimuslisenssiorganisaatio arvioi, että käyttöluvalla ei ole haitallista vaikutusta käyttöluvan kohteena olevaan teosjoukkoon kuuluvien teosten kaupallisiin markkinoihin.

DSM-direktiivi jättää jossain määrin kansallista liikkumavaraa sopimuslisenssijärjestelmän ja tekijänoikeuden rajoituksen rajapinnan ja erityisesti tekijänoikeuden rajoituksen soveltamis-edellytysten osalta. Koska direktiivin mukainen edustavuuskriteeri olisi arvioitava suhteessa kulttuuriperintölaitosten kokoelmissa oleviin teosjoukkoihin, ja koska Suomen sopimuslisenssijärjestelmään kuuluvassa järjestön hyväksymismenettelyssä on vaikea suorittaa etukäteen näin tarkkaa edustavuuden arviointia, on tarkoituksenmukaista jättää asia sopimuslisenssiorganisaation itsearviointiin piiriin ja mahdollistaa hyväksymispäätöksen muuttaminen nykyistä joustavammin.

Ehdotetussa 16 h §:ssä säädettäisiin kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttämisestä tekijänoikeuden rajoituksen nojalla. Pykälä koskee teoksia, jotka eivät koskaan ole olleet myytävänä tai muutoin kaupallisessa jakelussa, tietokone- ja videopelejä, joiden osalta ei ole olemassa yhteishallinnointiorganisaatiota, sekä muita sellaisiin teostyyppihin kuuluvia teoksia, joiden osalta ei ole olemassa edustavaa sopimuslisenssiorganisaatiota. Tältä osin sääntely kytkeytyy edellä mainitun 16 g §:n mukaiseen sopimuslisenssiorganisaation hyväksymispäätökseen. Teoksen käyttäminen tulisi näin ollen mahdolliseksi tekijänoikeuden rajoituksen nojalla, mikäli tiettyyn teostyyppiin kuuluvan teosjoukon osalta ei ole hyväksytty sopimuslisenssiorganisaatiota tai hyväksymispäätöstä on sopimuslisenssiorganisaation hakemuksesta muutettu sulkién sopimuslisenssijärjestelmän piiristä pois tietty teosjoukko. Teoksen käyttäminen sopimuslisenssin tai tekijänoikeuden rajoituksen perusteella olisi mahdollista ainoastaan siinä tapauksessa, että tekijä ei ole kieltänyt teoksen käyttämistä. Näin ollen niin sopimuslisenssi kuin teki-

jänoikeuden rajoitus kumoutuisivat, jos tekijä ilmoittaa, että teosta ei saa saattaa yleisön saataviin kulttuuriperintölaitoksen toimesta. Ehdotetussa 16 i §:ssä säädettäisiin tarkemmin tekijän kiello-oikeuden käyttämisestä ja 16 j §:ssä teosten käyttöä koskevien tietojen rekisteröinnistä Euroopan unionin teollisoikeuksien viraston ylläpitämään rekisteriin. Direktiivin täytäntöönpanossa on tältä osin lähdetty siitä, että tietojen rekisteröinnistä vastaisivat pääasiallisesti kulttuuriperintölaitokset, joiden hyväksi järjestelmä on luotu. Silloin, kun kysymys olisi tekijän kiellon merkitsemisestä, olisivat niin arkistot ja yleisölle avoimet kirjastot ja museot kuin sopimuslissenssiorganisaatio velvollisia merkitsemään kiellon kyseiseen tietokantaan. Pykälässä valtuutettaisiin myös opetus- ja kulttuuriministeriö antamaan asetus Euroopan unionin teollisoikeuksien viraston ylläpitämään rekisteriin toimitettavista tiedoista ja tietojen toimittamisessa noudattavasta menettelystä.

Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöön liittyvään kokonaisuuteen kuuluu myös uusi 64 d §, jolla varmistettaisiin mahdollisuus käyttää teoksia maantieteelliset rajat ylittäen.

Tekijänoikeuslain 18 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että vastaisuudessa kyseisen tekijänoikeuden rajoituksen nojalla ei olisi mahdollista valmistaa kokoomateoksia ansiotarkoituksessa, mutta sen sijaan muuhun kuin ansiotarkoitukseen valmistettuja opetuksessa käytettäviä kokoomateoksia saisi valmistaa myös digitaalisessa muodossa. Muutoksella edistettäisiin opetuksen digisiirtymää ja mainitun säännöksen osalta Suomen tekijänoikeuslaki saatettaisiin vastaamaan Ruotsin tekijänoikeuslain sääntelyratkaisua.

Tekijänoikeuslain 21 §:ää muutettaisiin siten, että vastaisuudessa jumalanpalveluksen ja opetuksen yhteydessä olisi sallittua suoraan lain nojalla esittää läsnä olevalle yleisölle myös näytelmä- ja elokuvateoksia.

Voimassa oleva tekijänoikeuslain 23 §, joka koskee ajankohtaiskirjoituksen käyttämistä sanomalehdessä tai aikakauskirjassa, kumottaisiin nyky muodossaan. Nykyinen tekijänoikeuden rajoitus näyttäisi kohdistuvan direktiivin mukaisen lehtikustantajan lähioikeuden ytimeen ja siten olevan ristiriidassa uuden oikeuden kanssa. Sen sijaan 23 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi tekijänoikeuden rajoitus, joka sallii teoksen käyttämisen parodiassa, karikatyyrissä ja pastississa sekä julkistetun teoksen satunnaisen ja osittaisen sisällyttämisen toiseen teokseen. Muutos perustuu DSM-direktiivin 17 artiklaan sisältyvään velvoitteeseen saattaa voimaan eräät tietoyhteiskuntadirektiivissä tarkoitettujen tekijänoikeuden rajoitukset. Tältä osin on syytä todeta, että direktiivin lähtökohtana on täysharmonisointi, mutta direktiivin tekstin perusteella on tietyiltä osin tulkinnanvaraista, mitä tekijänoikeuden rajoituksia 17 artiklassa on tarkoitettu. Ehdotuksen mukaiset rajoitukset perustuvat joka tapauksessa tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan mukaiseen listaan tekijänoikeuden rajoituksista, jotka jäsenvaltiot voivat ottaa käyttöön, ja ehdotus on siten EU-oikeuden mukainen.

Tekijänoikeuslain 25 f ja 25 h §:ään, jotka koskevat teosten käyttöä alkuperäisessä lähetystoiminnassa ja ohjelmien edelleen lähettämistä, ehdotetaan muutoksia, jotka liittyvät verkkolähetydirektiivin täytäntöönpanoon. Tähän kokonaisuuteen kuuluvat myös uudet 64 b §:ään ehdotettavat direktiivin edellyttämän alkuperämaaperiaatteen sisältävät säännökset maantieteelliset rajat ylittävistä radio- tai televisiolähetyksestä. Edellä mainittuja säännöksiä pyritään myös selkeyttämään ja yksinkertaistamaan.

Verkkolähetydirektiivin edellyttämällä tavalla alkuperäiseen lähetystoimintaan rinnastettaisiin vastaisuudessa myös lähettäjäyriyten verkko-oheispalvelut. Edelleen lähettämisen osalta sääntelyn tekniikkaneutraali lähtökohta vahvistettaisiin poistamalla viittaukset *kaapelitse* tapahtuvaan edelleen lähettämiseen. Tekijänoikeuslain 25 h §:ää ehdotetaan myös muutettavaksi siten, että sopimuslissenssin perusteella olisi mahdollista lähettää edelleen myös lähettäjäyriyksen

oheispalvelua. Sääntelytarve juontaa tältä osin juurensa Ahvenanmaan esille tuomaan ongelmaan, jonka mukaan Ruotsin television oheispalvelu SVT Play ei maarajoituksista johtuen ole saatavilla Ahvenanmaalla. Maarajoituksia on käytännössä mahdollista kiertää VPN-palveluita käyttämällä, mutta tällöin oikeudenhaltijat eivät saa korvauksia teostensa käytöstä. Ehdotettava ratkaisu olisi näin ollen niin oikeudenhaltijoiden kuin käyttäjien etujen mukainen.

Ehdotuksen mukaan Suomessa ei käytettäisi hyväksi verkkolähetydirektiivin tarjoamaa kansallista liikkumavaraa, jonka perusteella olisi mahdollista säätää, että jakelijayritys voisi hankkia kaikki tarvitsemansa oikeudet pakollisen kollektiivisen hallinnon perusteella yhteishallinnointiorganisaatiolta samalla tavoin kuin edelleen lähettämisen tilanteessa silloin, kun lähettäjäyritys teosta itse lähettämättä siirtää ohjelmasygnaalinsa jakelijayritykselle, joka saattaa teoksen yleisön saataviin omaan lukuunsa. Sen sijaan ehdotuksessa hyödynnettäisiin direktiivin tarjoamaa liikkumavaraa säätää, että edelleen lähettämistä koskevia sääntöjä voidaan soveltaa myös silloin, jos sekä alkuperäinen lähetystoiminta että edelleen lähettäminen tapahtuu Suomessa.

Tekijänoikeuslain 26 §:ään, joka sisältää sopimuslissenssiä koskevat yleiset säännökset, tehtäisiin DSM-direktiivin 12 artiklan täytäntöönpanon edellyttämiä muutoksia. Näihin lukeutuvat edustavuuskriteerin selventäminen siten, että edustavuutta arvioidaan yhteishallinnointiorganisaation tekijöiltä saamien valtuutusten perusteella, sekä vaatimus, että sopimuslissenssiorganisaatio ryhtyy tarvittaviin tiedottamistoimenpiteisin suhteessa tekijöihin. Pykälään ehdotetaan lisäksi muutoksia, joiden tavoitteena on sovittaa yhteen pykälän säännökset tekijänoikeuden yhteishallinnointia koskevan lain kanssa, sekä eräitä teknisluontoisia muutoksia.

Sopimussuhteiden sääntely

Tekijänoikeuden siirtymistä koskevaan tekijänoikeuslain 3 lukuun tehtäisiin direktiivin 18—23 artiklojen edellyttämät muutokset. Voimassa olevaan 3 lukuun sisältyy eräitä tahdonvaltaisia säännöksiä, jotka ovat osittain päällekkäisiä ehdotettavien uusien säännösten kanssa, joista ei saa poiketa tekijän vahingoksi. Voimassa olevan lain säännöksiä olisi tästä syystä muutettava ja joitakin säännöksiä poistettava. Kustannussopimuksia koskevat sopimuksenvaraiset säännökset säilytettäisiin pääosin muilta osin, mutta niitä uudistettaisiin huomioden kustannusalalla tapahtunut kehitys ja erityisesti siirtyminen sähköiseen julkaisutoimintaan. Tekijöiden suojaksi lisättäisiin säännös, jonka mukaan oikeus julkaista teos äänikirjana tai käännöksenä ei siirry kustantajalle, ellei siitä ole nimenomaisesti sovittu. Muutokset perustuvat kustannussopimuksia koskevien säännösten uudistamisen osalta kansalliseen uudistustarpeeseen.

Tekijänoikeuslain 29 § vastaa lähtökohtaisesti direktiivin 18 ja 20 artiklojen vaatimuksia, sillä pykälän mukaan sopimusehdon sovittelu on mahdollista paitsi silloin, kun sopimus on alun perin ollut kohtuuton, myös silloin, kun sopimusehto myöhemmin muodostuu kohtuuttomaksi muuttuneista olosuhteista johtuen. Pykälään ehdotetaan kuitenkin eräitä muutoksia sen varmistamiseksi, että kohtuuttomuutta arvioitaessa otetaan asianmukaisesti huomioon direktiivin 18 ja 20 artiklassa ja niiden johdantokappaleissa mainitut seikat. Voimassa oleva 29 § menee direktiiviä pidemmälle, koska myös muita kuin korvausta koskevia sopimusehtoja voidaan kohtuullistaa. Tähän lähtökohtaan ei esitetä muutoksia. Lain 29 § rajoittuu direktiivin edellyttämällä tavalla ainoastaan alkuperäiseen tekijään tai esittävään taiteilijaan, eikä tähän lähtökohtaan esitetä muutosta.

DSM-direktiivin 20 artikla, joka koskee selvityksen antamista tekijöille ja esittäville taiteilijoille teosten kaupallisesta hyödyntämisestä, ehdotetaan pantavaksi täytäntöön uudella 30 §:llä. Pykälässä käytettäisiin hyväksi direktiivin sallimaa kansallista liikkumavaraa, jonka mukaan jäsenvaltiot voivat ottaa huomioon avoimuusvelvoitteesta aiheutuvan hallinnollisen taakan sekä

tekijöiden ja esittävän taiteilijan panostuksen teokseen. Pykälässä edistettäisiin myös mahdollisuutta sopia kollektiiviselta pohjalta avoimuusvelvoitteen toteuttamisesta. Artikla ehdotetaan pantavaksi täytäntöön yleislausekkeen muodossa, jonka soveltamisessa kunkin alan erityispiirteet olisi kuitenkin otettava huomioon.

Direktiivin säännöksiä täydentäen ehdotetaan 30 §:ään lisättäväksi myös säännös liikesalaisuuden käsittelystä. Ehdotuksen mukaan tekijän ja esittävän taiteilijan suojaksi edellytettäisiin, että selvityksen antajan olisi yksilöitävä, mikä tieto on liikesalaisuuden kohteena. Tekijällä tai esittäväällä taitelijalla olisi oikeus säilyttää saamansa tieto teoksen koko hyödyntämisaian ja kohtuullisen ajan sen jälkeenkin, mikäli tämä on tarpeen korvauksen kohtuullistamiseksi.

DSM-direktiivin 22 artiklan mukainen oikeus perua tekijänoikeus silloin, kun teosta ei ole kaupallisesti hyödynnetty, pantaisiin täytäntöön lisäämällä 31 §:ään tarvittavat säännökset mutta säilyttämällä kuitenkin ennallaan tekijänoikeuslain 40 §, joka koskee elokuvateoksen käsikirjoituksen luovuttamista. Siltä osin kuin voimassa oleva tekijänoikeuslaki sisältää peruuttamisoikeutta koskevia tahdonvaltaisia pykäläitä, kyseiset pykälät poistettaisiin. Lain 40 § muutettaisiin pakottavaksi.

Direktiivi ei määrittele aikaa, jonka kuluessa teos olisi kaupallisesti hyödynnettävä. Direktiivi ei sisällä myöskään täsmällisiä säännöksiä ns. armonajasta, jonka kuluessa luovutuksen saajan olisi aloitettava teoksen kaupallinen hyödyntäminen sillä uhalla, että oikeuden luovutus muutoin peruuntuu. Ehdotuksen mukaan kaikkien muiden kuin elokuvateosten osalta peruuttamisoikeus tulisi voimaan, kun on kulunut 3 vuotta siitä, kun tekijä on omalta osaltaan täyttänyt sopimuksen ehdot. Elokuvateosten osalta tämä aika säilyisi 5 vuodessa alan erityispiirteistä johtuen. Teoksen hyödyntämisen armonajaksi ehdotetaan yleisesti 6 kuukautta siitä, kun tekijä on ilmoittanut käyttävänsä peruuttamisoikeutta.

Direktiivin 22 artikla antaa jäsenvaltioille merkittävästi liikkumavaraa artiklan täytäntöönpanossa. Jäsenvaltiot voivat sääntelyssään ottaa huomioon mm. eri alojen erityispiirteet sekä erityyppiset teokset ja esitykset, samoin kuin sen, sisältääkö teos useamman tekijän tai esittävän taiteilijan panostusta ja miten peruuttamisoikeus vaikuttaisi teoksen tai esityksen muiden tekijöiden tai esittävien taiteilijoiden oikeutettuihin etuihin. Jäsenvaltiot voivat myös eräissä tapauksissa sulkea pois peruuttamisoikeuden kokonaan tai säätää, että peruuttamismekanismia voidaan soveltaa vain tietyn määräajan kuluessa. Jäsenvaltiot voivat 22 artiklan 5 kohdan mukaan myös säätää, että ”peruuttamismekanismista poikkeavat sopimusmääräykset ovat täytäntöönpanokelpoisia vain, jos ne perustuvat kollektiivisen sopimisen tuloksena tehtyyn sopimukseen”.

DSM-direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä on huomioitava, että musiikin esittäjien peruuttamisoikeus on täysharmonisoitu suoja-aikadirektiivillä, eikä äänitallenteella esiintyvien esittävien taiteilijoiden oikeussuojaan siten ehdoteta muutosta tältä osin.

DSM-direktiivin suoma liikkumavara ehdotetaan hyödynnettäväksi kahdessa tapauksessa. Ensinnäkin, kun on kysymys kuvataallenteelle tallennetusta esityksestä, niin yksittäisen esittävän taiteilijan panostusta on pidettävä vähäisenä elokuvan kokonaisuutta ajatellen. Peruuttamisoikeudella olisi myös merkittävä vaikutus muiden tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden oikeuksiin ja oikeutettuihin etuihin. Liikkumavaraa ehdotetaan hyödynnettäväksi myös silloin, kun on kysymys teoksesta, joka luodaan täytettäessä työ- tai virkasuhteesta johtuvia työtehtäviä. Tällöin peruuttamisoikeus olisi osittainen siten, että työnantajalle jäisi aina ei-yksinomainen oikeus hyödyntää teosta. Liikkumavaran käyttäminen perustuu tältä osin siihen, että kun teoksia luodaan työ- tai virkasuhteesta johtuvia työtehtäviä täytettäessä, niin työnantajalla tulee olla oikeus työn tulokseen. Koska tekijänoikeusjärjestelmän tavoitteena on myös edistää teosten julkista

saatavuutta, on tarkoituksenmukaista säätää, että myös silloin, kun teos luodaan työ- tai virkasuhteen puitteissa, olisi työntekijällä oikeus julkaista teos, mikäli työnantaja ei näin toimi. Luonnollisestikaan tekijänoikeuslain säännöksillä ei olisi vaikutusta muuhun lainsäädäntöön, joka voi asettaa esteitä työntekijän oikeudelle peruuttaa tekijänoikeus ja julkaista tai kaupallisesti hyödyntää teos. Esimerkiksi liikesalaisuuksien suoja, kilpailukiello tai lainsäädännön salassapitosäännökset voivat estää tekijää julkistamasta teosta.

Direktiivin mukainen peruuttamisoikeus ehdotetaan toimeenpantavaksi merkittävästi direktiivin minimivaatimuksia pidemmälle menevällä tekijöiden oikeussuojalla, joka kuitenkin on perusteltavissa tekijänoikeuslain yleisillä tavoitteilla tarjota riittävä oikeussuoja heikommassa asemassa olevalle tekijälle sekä edistää teosten saatavuutta yhteiskunnassa ja teosten tehokasta hyödyntämistä. Tekijänoikeuslain nykyinen lähtökohta, jonka mukaan oikeuksien peruuttamisen yhteydessä tekijälle jää mahdollisesti jo maksettu korvaus, säilyisi ennallaan. Direktiivi sinänsä antaa jäsenvaltioille mahdollisuuden säätää, että peruuttamisoikeuden yhteydessä ennakoon maksettu korvaus tulee palauttaa.

Tekijänoikeuslain 3 lukuun ehdotetaan myös lisättäväksi säännös, jonka mukaan tieteellisen artikkelin tekijällä olisi luovuttamaton oikeus kirjoittamiensa artikkeleiden ei-kaupalliseen rinnakkaistallentamiseen. Säännös vahvistaisi tutkijan asemaa suhteessa kustantajaan ja takaisi tutkijalle lain suojaan kustantajan mahdollisia sopimusrikkomuskanteita vastaan. Säännös mahdollistaisi sen, että tutkimusjulkaisun tekijä voisi aina tallentaa julkaisunsa avoimeen julkaisuarkistoon. Mitään velvoitetta rinnakkaistallentaa tieteelliset artikkelit säännös ei kuitenkaan sisältäisi, eikä avointa julkaisuarkistoa ylläpitävällä organisaatiolla olisi oikeutta tallentaa ja tarjota pääsyä tutkimusartikkeleihin ilman tutkijan lupaa. Tutkija voisi myös vapaasti valita, milloin ja mihin julkaisuarkistoon hän haluaa rinnakkaistallentaa artikkelinsa. Estettä ei myöskään olisi tallentaa tieteellinen artikkeli useampaan julkaisuarkistoon, jos tutkija niin haluaa.

Tekijänoikeuden lähioikeudet

Tekijänoikeuden lähioikeuksia koskevan tekijänoikeuslain 5 luvun 45 §:n mukaista esittävän taiteilijan yksinoikeutta laajennettaisiin siten, että kuvatallenteelle tallennetun esityksen esittäjällä olisi yksinoikeus määrätä myös elokuvan esittämisestä läsnä olevalle yleisölle, esimerkiksi elokuvateatterissa, sekä yksinoikeus määrätä kuvatallenteen käyttämisestä lähetystoiminnassa. Säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi Ruotsin tekijänoikeuslain tarjoaman mallin pohjalta. Ehdotus perustuu kansallisiin tarpeisiin.

Valokuvaajan 49 a §:n mukaista lähioikeussuojaa kavennettaisiin siten, ettei se ulotu sellaisen teoksen toisintamiseen, jonka suoja-aika on umpeutunut. Säännöksellä pannaan täytäntöön DSM-direktiivin 14 artikla.

Tekijänoikeuslain 50 §:n mukaisen sanomalehtitiedotuksen suojan tilalle ehdotetaan säännöksiä sanomalehti- ja aikakauskirjojen kustantajien uudesta lähioikeudesta. Säännöksillä pantaisiin täytäntöön DSM-direktiivin 15 artikla.

Lisäksi tekijänoikeuslain 5 luvussa säädettyihin lähioikeuksiin lisättäisiin asianmukaiset viittaukset niihin lain 2 luvun ja 3 luvun säännöksiin, jotka tulisivat sovellettaviksi myös kyseisiin lähioikeuksiin.

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuu tekijänoikeutta loukkaavasta aineistosta.

Tekijänoikeuslakiin ehdotetaan sisällytettäväksi uusi 6 a luku verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuusta tekijänoikeutta loukkaavasta aineistosta. Säännökset perustuvat DSM-direktiivin 17 artiklaan. Säännösten tavoitteena on parantaa tekijöiden ja sisällön tuottajien asemaa sekä selkeyttää verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuuta sisällön tuottajien palveluun tallentamista aineistoista.

Voimassa oleva laki sähköisen viestinnän palveluista sisältää säännöksiä tallennuspalveluiden vastuusta tekijänoikeutta loukkaavasta aineistosta. Vastaisuudessa kyseisen lain säännöksiä ei enää sovellettaisi verkkosisällönjakopalvelun tarjoajien vastuuseen tekijänoikeutta loukkaavasta aineistosta, mutta muihin tallennuspalveluihin mainittuja säännöksiä sovellettaisiin jatkossakin. Siinä missä laki sähköisen viestinnän palveluista velvoittaa palveluntarjoajia estämään pääsyn sen jälkeen, kun sisällön tuottaja on tallentanut aineiston palveluun, sisältäisi tekijänoikeuslain 6a luku veloitteen estää pääsy aineistoon myös ennakkollisesti ennen kuin aineisto tulee yleisön saataviin. Tarkemmin sanottuna DSM-direktiivin 17 artikla luo verkkosisällönjakopalvelun tarjoajille korotetun huolellisuusveloitteen.

Direktiivin 17 artiklan täytäntöönpanon kannalta on haastavaa, ettei direktiivissä riittävän täsmällisesti säädetä prosessista pääsyn estämiseksi aineistoon, verkkosisällönjakopalvelun tarjoajien ja tekijöiden välisestä direktiivin mukaisesta yhteistyöstä tai sisällön tuottajan oikeussuojasta. Direktiivin säännöksiä täytäntöön pantaessa on myös otettava huomioon se, että kysymys on erittäin perusoikeusherkästä sääntelystä erityisesti siksi, että verkkosisällönjakopalvelun tarjoajaa veloitetaan estämään yleisön pääsy sisällön tuottajien palveluun tallentamiin aineistoihin ennakkollisesti ja pelkästään tekijän tai tämän puolesta toimivan oman ilmoituksen perusteella. Kansallisen lainsäätäjän tehtävä on siten panna täytäntöön artikla siten, että muodostuu oikeudenmukainen tasapaino tekijän omistusoikeuden, sisällön tuottajan sananvapauden ja verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan elinkeinon harjoittamisen vapauden välille. Direktiivin 17 artikla sisältää myös eräitä veloituksia, jotka vaativat kansalliselta lainsäätäjältä toimenpiteitä tietyn lopputuloksen saavuttamiseksi, mutta jättää toteuttamiskeinot avoimeksi ja siten kunkin jäsenvaltion käsiin.

Ehdotetun 55 a §:n mukaan verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja olisi vastuussa teoksen kappaleen valmistamisesta ja yleisölle välittämisestä, jos palveluntarjoaja ei ole ryhtynyt asianmukaisiin toimenpiteisiin luvan hankkimiseksi tekijältä tai toteuttanut asianmukaisia toimenpiteitä estääkseen yleisön pääsyn tekijänoikeutta loukkaavaan aineistoon. Toimenpiteiden tulisi olla oikeasuhtaisia.

Ehdotetussa 55 b §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan tiedonantovelvollisuudesta.

Ehdotettu 55 c § sisältäisi tarkemmat säännökset verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuudesta estää pääsy tekijänoikeutta loukkaavaan aineistoon. Niissä tilanteissa, joissa palvelun tarjoajan tunnistamistoimet osoittavat, että sisällön tuottajan palveluun tallentama aineisto täysin vastaa poistettavaksi vaadittua teosta, olisi palvelun tarjoajan välittömästi estettävä yleisön pääsy aineistoon. Sen sijaan, jos tunnistamistoimet osoittavat, että sisällön tuottajan palveluun tallentama aineisto ei kaikilta osin vastaa poistettavaksi vaadittua teosta, tai jos muutoin voidaan pitää mahdollisena, että teoksen käyttö on sallittua lain tai sopimuksen nojalla, olisi palvelun tarjoajan välittömästi ilmoitettava vastaavuudesta teoksen poistamista vaatineelle. Jos teoksen poistamista vaatinut tiedon saatuana vakuuttaa, että aineisto loukkaa tekijänoikeutta, olisi palvelun tarjoaja velvollinen estämään pääsyn aineistoon välittömästi tiedon saatuaan.

Ehdotetussa 55 d §:ssä säädettäisiin kiellosta esittää perusteettomia poistovaatimuksia. Tämä olisi tärkeää sisällön tuottajien sananvapauden turvaamiseksi ja sillä osaltaan toteutettaisiin direktiivin 17 artiklan mukainen vaatimus, että verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan ja tekijän välinen yhteistyö ei saa johtaa siihen, että estetään pääsy tekijäoikeutta loukkaamattomaan aineistoon.

Ehdotetussa 55 e §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuudesta toimittaa sisällön tuottajalle poistoilmoitus, joka sisältää riittävän yksityiskohtaista tietoa aineiston poistamisen perusteista ja tarjolla olevista oikeussuojakeinoista sekä oikeussuojakeinojen käyttämiseksi tarvittavat yhteystiedot.

Ehdotetussa 55 f §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuudesta tarjota keinoja erimielisyyksien selvittelyyn palvelussa. Tässä lähtökohtana on, että verkkosisällönjakopalvelun tarjoajaa ei velvoiteta ratkaisemaan tekijöiden ja sisällön tuottajien välisiä riitoja. Koska poistopyynnön esittänyt on se, jonka vaatimuksesta yleisön pääsy aineistoon on estetty ja jolla on hallussaan kaikki relevantit tiedot teoksesta ja siihen liittyvistä sopimuksista tai muista seikoista, jotka voisivat olla relevantteja oikaisupyynnön käsittelyssä, olisi poistopyynnön esittäjän käsiteltävä oikaisupyynnöt. Direktiivissä ei suoraan määritellä, kenen tulee ratkaista oikaisupyynnöt, mutta sisällön tuottajien (käyttäjien) oikeussuojakeinoja sääntelevästä 17 artiklan 9 kohdasta ilmenee, että tekijöiden tulee perustella poistopyyntönsä asianmukaisesti ja että valitukset on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä ja että palveluun ladatun sisällön saannin estämistä tai sen poistamista koskevien päätösten on oltava ihmisen tekemän arvioinnin kohteena.

Ehdotetussa 55 g §:ssä säädettäisiin sisällön tuottajan mahdollisuutta hakea aineiston palauttamista esittämällä tekijänoikeusriitalautakunnalle palauttamispynnön.

Ehdotetut 55 h—55 j §:t sisältäisivät säännöksiä tekijänoikeusriitalautakunnasta ja palauttamispynnön käsittelystä lautakunnassa sekä lautakunnan ratkaisujen julkisuudesta. Tekijänoikeusriitalautakunta olisi uusi, sisällön tuottajan oikeusturvan takaamiseksi perustettava vaihtoehtoinen riidanratkaisuelin, joka voisi ratkaista sisällön tuottajien ja oikeudenhaltijoiden tai verkkosisällönjakopalvelun tarjoajien välisiä riitoja. Direktiivin 17 artiklan 9 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että riitojen ratkaisemiseksi on saatavilla tuomioistuinten ulkopuolisia oikeussuojamekanismeja. Jos lautakunta katsoisi, ettei ole ilmeistä, että sisällön tuottajan palveluun tallentama aineisto loukkaa tekijäoikeutta, olisi lautakunnan annettava suositus, että aineisto palautetaan palveluun. Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan, joka lautakunnan ratkaisun perusteella tarjoaa yleisölle pääsyn sisällön tuottajan palveluun tallentamaan aineistoon, ei tällöin voitaisi katsoa toimineen lain mukaisen huolellisuusvelvoitteen vastaisesti. Lautakunta voisi lisäksi antaa suosituksen ehdotetun 55 k §:n mukaisesta sisällön tuottajalle maksettavasta hyvityksestä tai vahingonkorvauksesta silloin, kun tämän palveluun tallentamaa aineistoa on perusteettomasti poistettu.

DSM-direktiivin säännökset, joita ei ehdoteta erikseen täytäntöön pantaviksi

Direktiivin 13 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että osapuolet, joilla on oikeuksien lisensointiin liittyviä vaikeuksia niiden pyrkiessä sopimukseen audiovisuaalisten teosten saattamiseksi yleisön saataviin tilausvideopalveluissa, voivat saada apua puolueettomalta elimeltä tai sovittelijoilta, jotka auttavat osapuolten välisissä neuvotteluissa ja voivat tapauskohtaisesti esittää niille ehdotuksia sopimuksen saavuttamiseksi.

Direktiivin täytäntöönpano ei tältä osin edellytä tekijänoikeuslain tai muun lain muutosta, sillä direktiivi ei sisällä ehdotonta vaatimusta perustaa uutta mekanismia tai sovitteluelintä. Vaihtoehtoisena riidanratkaisukeinona voidaan soveltaa sovittelua.

Vaikka jäsenvaltioon ei perusteta erillistä sovitteluelintä, olisi jäsenvaltion kuitenkin ilmoitettava komissiolle lähde, josta voi saada merkityksellistä tietoa tarjolla olevista sovittelijoista, jos sellainen lähde on saatavilla. Suomessa tässä tarkoitettuja lähteitä voisivat olla Keskuskauppa-kamarin tarjoama sovittelupalvelu sekä Asianajajaliiton sovittelijat.

Direktiivin 16 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat säätää, että kustantajalle maksetaan sille luovutettujen oikeuksien nojalla osuus tekijänoikeuskorvauksesta, johon tekijä on lain mukaan oikeutettu teoksen käyttämisestä tekijänoikeuden rajoituksen nojalla. Käytännössä olisi kysymys hyvityksestä yksityisestä kopioinnista, valokopiointikorvauksesta ja lainauskorvauksesta. Ehdotuksen mukaan 16 artiklan mukaista liikkumavaraa ei käytettäisi hyväksi, vaan säilytettäisiin nykyiset säännökset, eritoten tekijänoikeuslain 19 a §:n mukainen järjestelmä, joka sulkee pois kustantajat lainauskorvauksen piiristä.

Direktiivin 21 artiklan mukaan direktiivin avoimuusvelvoite tai sopimuksen kohtuullistamisasia tulee voida saattaa ratkaistavaksi vapaaehtoisessa, vaihtoehtoisessa riitojenratkaisumenettelyssä ja tekijöitä ja esittäviä taiteilijoita edustavien organisaatioiden tulee voida käynnistää tällaisia menettelyitä tekijän tai esittävän taiteilijan nimenomaisesta pyynnöstä. Suomen lainsäädäntö ei aseta esteitä sille, että organisaatio voi tekijän tai esittävän taiteilijan valtuuttamana edustaa tätä sovittelussa tai välimiesmenettelyssä.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Yleistä tekijänoikeusjärjestelmän merkityksestä

Tekijänoikeuslainsäädäntö omalta osaltaan vaikuttaa luovien alojen ansaintamalleihin ja ansaintamahdollisuuksiin. Vaikutukset eivät aina ole kuitenkaan suoraviivaisia, sillä nykyisin on kehittynyt myös sellaisia ansaintamalleja, jotka eivät ole suoraan riippuvaisia tekijänoikeuslainsäädännön tuomista yksinoikeuksista.

Kansantaloudelliselta kannalta on jo pitkään säännöllisesti selvitetty tekijänoikeusalojen taloudellista kehittymistä maailman henkisen omaisuuden järjestön WIPO:n julkaiseman metodologian pohjalta. Viimeisen julkaistu selvitys kattaa vuosia 2013-2015, https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160328/OKM_47_2017.pdf. Selvityksen mukaan tekijänoikeuden ydinalojen osuus on n. 4,14 % bruttokansantuotteesta (8,67 miljardia euroa), välilliset alat mukaan lukien 5,38 % bruttokansantuotteesta (11,27 miljardia euroa). Vuoteen 2000 verrattuna tekijänoikeuden alat ovat kasvaneet maltillisesti, näistä eniten ohjelmistoala. Tekijänoikeuden ydinalueiden suhteellinen osuus oli suuruusjärjestyksessä ohjelmistoala (67,9 %), kustannusala (17,1 %), mainosala (5,8 %), visuaalinen ja graafinen ala (2,8 %), musiikki, teatteri ja ooppera (2,3 %), elokuva-ala (2 %), radio ja televisio (1,7 %), yhteishallinnointiorganisaatiot (0,4 %) ja valokuva-ala (0,0 %).

Tekijänoikeuden ydinalojen liikevaihto vuonna 2015 oli seuraava: ohjelmistoala 14,33 miljardia euroa, mainosala 1,62 miljardia euroa, kustannusala 1,48 miljardia euroa, musiikki, teatteri ja ooppera 1,08 miljardia euroa, radio ja televisio 0,77 miljardia euroa, visuaalinen ja graafinen ala 0,61 miljardia euroa, elokuva-ala 0,50 miljardia euroa, yhteishallinnointiorganisaatiot 58 miljoonaa euroa ja valokuva-ala 8 miljoonaa euroa.

Myös tekijänoikeuden suoria tulovirtoja on selvitetty vuonna 2018 “Direct Copyright Revenue Streams in Creative Industries in Finland”-julkaisussa. Selvityksen mukaan suorien tekijänoikeustulojen osuus oli n. 8,55 miljardia euroa, joista merkittävimmät alat olivat ohjelmistoteollisuus (5,24 mrd, 61,5 %), peliteollisuus (2,40 mrd, 28,1 %), radio- ja televisio (0,19 mrd, 2,3 %), kustannusala (0,19 mrd, 2,2 %) sekä elokuva-ala (0,18 mrd, 2,1 %).

Selvityksen mukaan tekijänoikeuden suorat tulovirrat olivat kasvaneet merkittävästi vuoteen 2008 verrattuna. Digitalisaatio oli selvityksen mukaan merkittävin syy suorien tekijänoikeustulojen kasvuun.

Tekijänoikeusjärjestelmän merkitystä voidaan arvioida myös luovien alojen ammattilaisten näkökulmasta. Tästä näkökulmasta korostuu toisaalta tekijänoikeuden antama persoonallisuus- ja oikeudellinen suoja ja toisaalta tekijänoikeuteen kuuluvat taloudelliset oikeudet, jotka mahdollistavat sen, että tekijä voi saada korvausta työstään. Tekijänoikeuden persoonallisuus- ja oikeudellinen näkökulma ilmenee tekijänoikeuteen kuuluvista moraalisisista oikeuksista, kuten isyysoikeudesta, eli oikeudesta tulla nimetyksi teoksen tekijänä sekä respektioikeudesta, eli kiellosta muunnella teos siten, että se loukkaa tekijän taiteellista arvoa tai omaperäisyyttä. Taloudellisesta näkökulmasta kysymys on keskeisesti tekijöiden ja sisältöteollisuuden välisestä suhteesta, tyypillisesti siis esimerkiksi kirjailijan ja kustantajan välisestä suhteesta, jossa tekijänoikeusjärjestelmä luo tekijälle neuvotteluaseman, jonka perusteella kirjailija voi neuvotella kustantajan kanssa korvauksista teosten kaupallisesta hyödyntämisestä. Tyypillisesti tekijänoikeusaloilla tekijät ovat vapaan ammatin harjoittajia, jotka eivät saa palkkaa työstään, vaan teosten kaupalliseen menestykseen perustuvia rojalteja. Niillä aloilla, joilla tekijät ovat työ- tai virkasuhteissa, kuten esimerkiksi ohjelmisto- ja peliteollisuudessa, tekijänoikeusjärjestelmän merkitys jää tältä osin vähäiseksi. Sen sijaan sisältöteollisuuden yritysten välisessä suhteessa tekijänoikeusjärjestelmällä on yleensä keskeinen merkitys liiketoiminnan harjoittamisen kannalta. Sisältöteollisuuden yritykset voivat toimia joko tekijöiltä siirtyneiden oikeuksien varassa, kuten esimerkiksi kustannusala laajasti on asian laita, tai sen lisäksi tekijänoikeuslainsäädännön tarjoaman ns. tekijänoikeuden lähioikeuden pohjalta, kuten ääniteteollisuudessa tai elokuvateollisuudessa.

Tekijänoikeusjärjestelmän merkitystä voidaan arvioida myös tiedonvälityksen ja uuden luomisen kannalta. Tekijänoikeuslainsäädännön yhteiskunnallinen funktio on edistää uusien teosten tuottamista ja julkaisemista kansalaisten saataville. Ennen internetin syntymistä sisältöteollisuudella, kuten esimerkiksi kustantajilla ja radio- ja televisioyrityksillä, oli keskeinen merkitys tiedonvälityksen kannalta. Tietoyhteiskuntakehityksen myötä luovien alojen ammatin harjoittajien ja muiden kansalaisten mahdollisuudet julkaista teoksia yleisön saataville ovat monipuolistuneet. Voidaan puhua eräänlaisesta viestinnän demokratisoitumisesta, jossa mahdollisuudet julkaista teoksia yleisön saataville on monipuolistunut ja helpottunut. Tiedonvälityksen sekä uuden luomisen kannalta on tärkeää, että tekijänoikeussuoja on sopivalla tasolla siten, ettei yksinoikeus estä sellaista teosten käyttämistä, joka on yhteiskunnan kannalta suotavaa. Kun aiemmin tekijänoikeuslainsäädäntö koski lähinnä luovien alojen ammatin harjoittajia ja sisältöteollisuutta, on tekijänoikeuslainsäädännöllä tänä päivänä merkitystä laajemmin kansalaisille, yrityksille ja muille yhteisöille ja siitä on muodostunut, hieman kuten tietosuojasta, eräs tietoyhteiskunnan lainsäädännöllisiä kulmakiviä.

Tekijänoikeuden rajoituksia ja sopimuslainsäädäntöä koskevien säännösten vaikutukset

Ehdotukseen sisältyvät tekijänoikeuden rajoitukset muussa kuin ansiotarkoituksessa tapahtuvan opetuksen ja tutkimuksen hyväksi arvioidaan edistävän sivistyksellisten perusoikeuksien toteutumista. Ehdotettu sääntely lisää oikeusvarmuutta opetus- ja tutkimustoiminnassa ja luo toiminnalle nykyistä selvennämät ja ennakoitavammat oikeudelliset puitteet, erityisesti mitä tulee opetuksen digitointiin ja etäopetuksen järjestämiseen. Opetuksen järjestäjien, opetushallituksen tai

korkeakoulujen ja tekijöitä edustavien yhteishallinnointiorganisaatioiden välisten neuvottelutarpeiden vähetessä osapuolilta säästyy vuosittaisiin neuvotteluihin vaadittavat resurssit. Esityksellä ei muutoin olisi merkittävää taloudellista vaikutusta opetuksen järjestäjille, kunnille tai valtiolle. Esitys ei myöskään merkittävästi vaikuttaisi tekijöiden oikeutettuihin etuihin ja taloudelliseen asemaan, sillä opetusta ja tutkimusta koskevat tekijänoikeuden rajoitukset koskevat ainoastaan yleishyödyllistä opetusta ja tutkimusta, eikä oikeuta hyödyntämään teoksia ansiotarvokituksessa. Lisäksi tekijöille säilyisi laajalti oikeus korvaukseen tekijänoikeuden rajoituksen perusteella tapahtuvasta käytöstä.

Tiedonlouhintaa koskeva tekijänoikeuden rajoitus toteuttaa laajalti ”oikeus lukea on oikeus louhia”-periaatetta. Rajoituksella edistetään siten mahdollisuuksia analysoida aineistoja tietoteknisin välinein. Tässä toiminnassa valmistuvien kappaleiden muu käyttö, eli saattaminen yleisön saataviin olisi lähtökohtaisesti kiellettyä. Tieteelliseen tarkoitukseen tapahtuvan tiedonlouhinnan osalta tiedonlouhinta-aineistoa saisi kuitenkin säilyttää ja tarjota siihen rajoitetusti pääsyä tutkimuksen verifiointia varten.

Tiedonlouhintaa koskevalla tekijänoikeuden rajoituksella edistetään innovaatiotoimintaa. Tutkijoille ja tutkimusorganisaatioille sääntely toisi ennakoitavuutta ja nykyistä selkeämmät oikeudelliset puitteet. Tiedonlouhintaa koskevalla tekijänoikeuden rajoituksella olisi merkitystä niin tieteelliselle tutkimukselle kuin yritysten tutkimus- ja tuotekehitystoiminnalle sekä julkisyhteisöjen ja muiden organisaatioiden mahdollisuuteen hyödyntää teoksiin sisältyvää dataa. Säännöksillä arvioidaan näin olevan myönteisiä tietoyhteiskuntavaikutuksia, sillä se lisäisi mahdollisuuksia data-analytiikan hyödyntämiseen kaikilla yhteiskunnan sektoreilla.

Tekijänoikeuden rajoituksella olisi vaikutusta tarpeeseen hankkia yhteishallinnointiorganisaatio Kopiostolta lupaa tiedonlouhintaa varten, mikä vähentäisi Kopioston tuloja arviolta muutamalla tuhannella eurolla vuositasolla. Vastaava summa säästyisi kirjastoilta, jotka ovat lupia hankkineet.

Ehdotetut tekijänoikeuden rajoitukset arkistojen ja yleisölle avoimien kirjastojen ja museoiden hyväksi, sekä laissa turvattu mahdollisuus saattaa kyseisten laitosten kokoelmiin sisältyviä kaupallisesta jakelusta poistuneita teoksia yleisön saataville maantieteelliset rajat ylittävän sopimuslisenssijärjestelmän tai tekijänoikeuden rajoituksen perusteella, edistäisi kulttuuriperinnön saatavuutta kansalaisille. Se toteuttaisi näin kansalaisten sivistyksellisiä perusoikeuksia. Kun kysymys ei olisi teosten käyttämisestä kaupallisiin tarkoituksiin, ei tekijänoikeuden rajoituksella arvioida olevan merkittävää vaikutusta tekijöiden oikeutettuihin etuihin. Lisäksi on huomioitava, että sopimuslisenssijärjestelmä takaa tekijöille mahdollisuuden korvauksiin teoksien käyttämisestä sanottuun tarkoitukseen. Kun säännökset myös muutoin rajoittuisivat kaupallisesta jakelusta poistuneisiin teoksiin, ei säännöksillä arvioida olevan kielteisiä vaikutuksia teosten kaupallisiin markkinoihin tai tekijöiden elinkeinon harjoittamisen mahdollisuuksiin. Päinvastoin voidaan arvioida, että sopimuslisenssijärjestelmällä vahvistetaan luovien alojen rahoituspohjaa. Jotta sopimuslisenssijärjestelmän myönteiset vaikutukset kansalaisten sivistyksellisiin perusoikeuksiin, kulttuuriperintölaitosten perustehtäviin sekä luovien alojen tekijöiden taloudellisten toimintaedellytyksiin toteutuisi, olisi varmistettava riittävä rahoitus niin, että tekijöitä edustavien yhteishallinnointiorganisaatioiden kanssa voidaan päästä sopimukseen teosten saattamisesta yleisön saataviin. Sääntelyllä on näin ollen ainoastaan välillistä vaikutusta, tarjoten lainsäädännölliset puitteet edellä kuvattujen myönteisten vaikutusten toteutumiseksi. Tietoyhteiskuntavaikutusten osalta ehdotus lisäisi kulttuuriperintölaitosten mahdollisuuksia saattaa kokoelmiaan yleisön saataviin myös digitaalisessa muodossa, mikä edistäisi kansalaisten mahdollisuuksia tutustua kokoelmien sisältöön myös silloin, kun kulttuuriperintölaitoksien kokoelmiin ei ole mahdollista tutustua paikan päällä, kuten tilanne voi olla pandemiasta aiheutuvien

sulkujen aikana tai kun kansalaiset oleskelevat eri paikkakunnalla tai eri maassa, kuin missä laitos sijaitsee.

Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teoksien käyttämiseen liittyvään järjestelmään sisältyy myös piirteitä, jotka voidaan arvioida lisäävän erityisesti arkistoille ja yleisölle avoimille kirjastoille ja museoille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa, sekä myös jossain määrin tekijänoikeuden yhteishallinnointiorganisaatioille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa. Ehdotuksen mukaan edellä mainitut kulttuuriperintölaitokset veloitetaan ensisijaisesti huolehtimaan tarvittavien tietojen rekisteröimisestä Euroopan unionin teollisoikeuksien viraston (EUIPO) asiaa varten perustettuun tietokantaan. Myös sopimuslisenssineuvotteluista aiheutuu sopimuslisenssin osapuolille työtä. Edellä kuvattu hallinnollinen taakka voidaan kuitenkin pitää vähäisenä järjestelystä koituviin hyötyihin nähden. Käytännössä kulttuuriperintölaitoksille aiheutuva hallinnollinen taakka on riippuvainen siitä, missä määrin Euroopan unionin teollisoikeuksien viraston ylläpitämän tietokannan rajapinnat mahdollistavat tietojen automaattisen siirron kulttuuriperintölaitosten kokoelmatietokannoista. Suomessa kulttuuriperintölaitosten tietojenkäsittelykompetenssi ja digitaalisuuden taso on merkittävä, ja Suomi voinee vaikuttaa myös Euroopan unionin teollisoikeuksien viraston ylläpitämän tietokannan kehitykseen. Euroopan unionin teollisoikeuksien virasto on julkaissut ensimmäisen version tietokannasta kesällä 2021, mutta se on jatkuvan kehitystyön kohteena. Tähän työhön myös suomalaiset asiantuntijat ovat osallistuneet.

Ehdotus uuden tekijänoikeuden rajoituksen ottamisesta lakiin, jonka nojalla on mahdollista käyttää teosta karikatyyriin, parodiaan tai pastissiin, tai teosten satunnaista sisällyttämistä toiseen teokseen, edistää sananvapauden ja sivistyksellisten perusoikeuksien toteutumista. Tekijät ovat niin tekijänoikeuden haltijoita kuin uusien teosten tekijöitä. Tekijänoikeuden rajoituksella voidaan näin ollen arvioida olevan myönteisiä vaikutuksia luovan toiminnan edellytyksiin. Ehdotuksella olisi merkitystä paitsi ammattimaisesti toimiville eri luovien alojen tekijöille myös luovia ilmaisia julkaiseville muille kansalaisille.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia myös TV- ja radio-ohjelmien lähettämiseen ja edelleen lähettämiseen liittyvien ohjelmien käyttöilupien hankkimista koskeviin säännöksiin. Ehdotuksella olisi tältä osin merkittävää vaikutusta ainoastaan siltä osin, että ehdotukseen on sisällytetty mahdollisuus hankkia lupa sopimuslisenssijärjestelmän nojalla myös lähettäjäyrittäjien verkko-oheispalvelun edelleen lähettämiseksi rajatulle yleisölle. Nykytilanteessa tekijänoikeuslaki ei mahdollista, että tekijänoikeuden yhteishallinnointiorganisaatio voisi myöntää lupaa verkko-oheispalveluiden edelleenlähettämiseen. Tästä on aiheutunut se epäkohta, että kun maanpäällisen TV- tai radiolähetyksen edelleen lähettämiseen on vaivatta voinut hankkia lupaa yhteishallinnointiorganisaatiolta, niin tämä ei ole koskenut verkko-oheispalveluja. Verkko-oheispalveluilla tarkoitetaan YLE Areenan kaltaisia palveluita. Esimerkiksi Ruotsissa tarjotaan vastaavanlainen SVT Play-palvelu. Kyseisiin palveluihin pääsy ulkomaisesta domain-osoitteesta on usein estetty teknisesti, mikä johtuu lähettäjäyrittäjien ja tekijöiden välisistä sopimuksista. Käytännössä tällaisia maarajoituksia voidaan kuitenkin kiertää VPN-palveluiden avulla. Tuolloin eivät kuitenkaan tekijät saa lisäkorvauksia. Ehdotetut säännökset edistävät televisio- ja radio-ohjelmien saatavuutta maantieteelliset rajat ylittävästi kansalaisten hyväksi ja vaikuttaisi näin ollen kansalaisten sivistyksellisten perusoikeuksien toteutumiseen, edellyttäen luonnollisesti, että ohjelmien edelleen lähettämälle syntyy tarjontaa. Ohjelmien edelleen lähettämistä on perinteisesti harjoitettu ns. kaapelitelevisioyrittäjien toimesta. Suomessa on perinteisesti tulkittu edelleen lähettämisen teknologianeutraalisti, ja edelleen lähettämistä koskevia lupia ovat voineet hankkia myös esimerkiksi iptv-lähetyksiä välittävät yritykset tai maanpäällisiä lähetyksiä tarjoavat yritykset, kuten YLE, joka on edelleen lähettänyt Ruotsin television SVT:n ohjelmia. Edelleen lähettämistä koskevat markkinat ovat kuitenkin vapaat, eivätkä edellytä toimilupaa. Sen sijaan Traficomille tulee tehdä ilmoitus.

Kun edelleen lähettämistä koskevat mahdollisuudet näin ollen jossain määrin paranevat, voidaan tämän arvioida tarjoavan edellytykset uudelle liiketoiminnalle ja lisääntyville tuloille yhteishallinnointiorganisaatioille ja sitä kautta parantavan luovien alojen ammattilaisten ja yritysten taloudellista asemaa.

Ehdotuksen vaikutukset rajoittuisivat kuitenkin vain Suomessa tapahtuvaan, lähtökohtaisesti ulkomaisen verkko-oheispalvelun, edelleen lähettämiseen, eikä sillä siten olisi vaikutusta ulkomailla asuvien suomalaisten mahdollisuuksiin saada pääsy Suomessa tarjolla oleviin televisio- tai radio-ohjelmiin.

Tekijänoikeuslain 26 §:n mukaista sopimuslisenssijärjestelmää koskevia yleisiä säännöksiä koskeviin muutosehdotuksiin sisältyy yhteishallinnointiorganisaatioille velvoite laatia suunnitelma siitä, miten tekijöille tiedotetaan organisaation myöntämistä käyttöluvista, mahdollisuudesta hakea organisaatiolta korvauksia ja oikeudesta kieltää teoksen käyttö. Tämä tiedottamisvelvoite aiheuttaa yhteishallinnointiorganisaatioille hallinnollista taakkaa. Yhteishallinnointiorganisaatioille jäisi kuitenkin liikkumavaraa käyttöön otettavien tiedottamiskeinojen suhteen ja voisi näin ollen myös jossain määrin vaikuttaa tiedottamisesta aiheutuviin kustannuksiin. Ehdotus parantaisi tekijöiden omistusoikeuden suojaa ja oikeuksien toimeenpanoa. Sen sijaan ehdotuksella ei olisi vaikutusta sopimuslisenssin perusteella käyttöluvan saajan asemaan.

Sopimusehtojen sääntelyyn liittyvien muutosten vaikutukset

Ehdotuksen mukaan tekijänoikeuden siirtymistä koskevaan 3. lukuun lisättäisiin velvoitteita, joilla vahvistettaisiin tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden asemaa teosten kaupallista hyödyntämistä koskevissa sopimussuhteissa. Näistä velvoitteista ei voisi pätevästi sopia toisin alkuperäisen tekijän vahingoksi. Nämä velvoitteet koskevat ensinnäkin tekijöiden oikeutta selvitykseen sopimuksen perusteella tapahtuvasta teosten kaupallisesta hyödyntämisestä ja toiseksi tekijän oikeutta perua tekijänoikeuden luovutus tilanteessa, jossa käyttäjä ei ole hyödyntänyt sille siirtyneitä oikeuksia.

Tyypillisesti kysymys on työntekijän tai itsenäisen elinkeinon harjoittajan ja teoksia kaupallisesti hyödyntävän yrityksen, kuten kustantajan, levy-yhtiön tai elokuvatuottajan, välisestä sopimussuhteesta. Ehdotuksen mukaan säännöksiä ei sovellettaisi ohjelmistoteollisuuteen. Sääntelyllä olisi sen sijaan vaikutusta koko sisältöteollisuuteen edellä mainittua ohjelmistoteollisuutta lukuun ottamatta.

Säännökset voidaan arvioida merkittävästi parantavan tekijöiden ja esittävien taitelijoiden asemaa sopimussuhteessa, sillä aikaisemmin heidän suojanaan on lainsäädännön tasolla korkeintaan ollut tahdonvaltaisia säännöksiä.

Teoksia hyödynnetään kaupallisesti niin pienissä kuin suurissa yrityksissä. Vaikka yrityksen koolla ei sinänsä ole merkitystä velvoitteiden sisällön kannalta, niin on selvää, että pienille yrityksille raportoinnista aiheutuva kokonaistaakka yleensä on pienempi, koska tuotanto on vähäisempää. Hallinnollinen taakka olisi siten lähtökohtaisesti suhteessa samalla tasolla. Toisaalta isoissa yrityksissä raportoinnin automatisointiin on mahdollista investoida, mikä voi olla vaikeaa pienemmille yrityksille. Tästä voi aiheutua suurempia vaikeuksia pienille yrityksille pärjätä markkinoilla. Toisaalta on mahdollista, että pienet yritykset voivat ulkoistaa eräitä raportointiin liittyviä velvoitteita tai hankkia käyttöönsä tarvittavia järjestelmiä. Esimerkiksi levyteollisuudessa on jo tänä päivänä artisteille tapahtuva raportointi automatisoitu merkittävästi, ja tietoa on saatavilla oikea-aikaisesti. On mahdollista, että pienet levy-yhtiöt voivat hankkia isomilta levy-yhtiöiltä tai riippumattomilta ohjelmistotuottajilta raportoinnin automatisointia tukevia järjestelmiä.

Yrityksille se, että raportointivelvoite on laadittu yleislausekkeen muodossa, merkitsee kuitenkin jossain määrin oikeudellista epävarmuutta sen suhteen, täyttääkö yritys lainmukaisia velvoitteitaan antaa selvitys ”hyvän tavan mukaisesti”. Vaikka lainsäädännössä on asetettu kriteerit hyvän tavan mukaisuuden arvioimiseksi, perustuu velvoitteen tarkka sisältö kuitenkin viime kädessä aina tapauskohtaiseen arviointiin. Tämän tietyn oikeudellisen epävarmuuden vähentämiseksi on todennäköistä ja toivottavaa, että eri aloilla syntyy käytännesääntöjä, esimerkiksi kollektiivisten sopimusten muodossa, jossa tarkemmin sovitaan raportoinnista.

Ehdotuksen mukaan tekijän oikeus perua oikeuden luovutus edistäisi teosten tehokasta hyödyntämistä. Tekijänoikeuslainsäädännön tavoitteena on edistää teosten saatavuutta yhteiskunnassa. Tästä näkökulmasta oikeuksien jääminen hyödyntämättä on vastoin tekijänoikeuslainsäädännön perimmäistä yhteiskunnallista tarkoitusta. Oikeus perua oikeuden luovutus tilanteessa, jossa teos ei ole julkaistu tekijän ja käyttäjän välisestä sopimuksesta huolimatta, on merkityksellinen tekijöiden toimeentulon toteutumisen kannalta, sillä tekijät saavat yleensä pääasiallisen osuuden toimentulostaan rojalti-korvauksina, jotka perustuvat teosten kaupalliseen hyödyntämiseen. Jos teosta ei hyödynnetä, ei tekijä saa työstään korvausta. Tekijöiden sananvapauden kannalta on myös ensiarvoisen tärkeää, että teos ylipäänsä voidaan julkaista.

Tässä yhteydessä voi vielä nostaa esille ehdotettu uusi tekijänoikeuslain 36 §, jossa säädetään tekijän oikeudesta rinnakkaistallentaa kirjoittamansa tieteellinen artikkeli avoimeen julkaisuarkeeseen. Säännös vahvistaa tutkijan oikeutta julkaista tutkimustuloksensa, mutta vaikuttaa jossain määrin tieteellisten kustantajien varallisuusoikeudelliseen asemaan ja elinkeinon harjoittamiseen, sillä kustantajan mahdollisuudet tukeutua tekijänoikeuslain tarjoamaan yksinoikeuteen elinkeinonsa harjoittamiseksi vähenee. Käytännössä ehdotuksella on vaikutusta tieteellisten aikakauslehtien mahdollisuuteen perustaa liiketoimintansa tilausmaksuihin. Tästä näkökulmasta merkityksellisenä voidaan kuitenkin jossain määrin pitää sitä, että on kehittynyt vaihtoehtoisia liiketoimintamalleja tieteellisen kustantamisen mahdollistamiseksi, mm. erinäiset julkisen tai yksityisten toimijoiden tukijärjestelmät sekä mahdollisuus kustantaa toiminta perimällä julkaisumakua. Suomi on myös julkisessa tutkimusrahoituksessaan sitoutunut kattamaan tieteellisten julkaisujen julkaisumaksuja. Tekijän oikeus rinnakkaistallentaa tieteelliset artikkelit ei siis vaikuta kustantajan oikeuteen julkaista artikkeleita, valmistaa niistä kappaleita tai saattaa niitä yleisön saataviin, mutta kaventaa kustantajan mahdollisuuksia julkaista tieteelliset artikkelit yksinoikeudella.

Suurin osa kotimaisista tieteellisistä lehdistä on tieteellisten seurojen julkaisemia ja niiden talous perustuu osittain valtionapuun. Vuonna 2018 Suomessa oli tieteellisiä lehtiä ja aikakausjulkaisuja oli 345, joista vertaisarvioituja 110. Vuonna 2015 valtionapua sai 94 lehteä. Valtionapua saaneiden 94 lehden kulut olivat yhteensä 1 973 000 € ja tuotot 1 830 561 €. Vertaisarvioituja tekstejä julkaistiin 1 333 kpl. Tuen myöntämisen vaatimuksena oli mm. vertaisarviointi. Lehtien tärkeimmät tulolähteet jakautuivat seuraavasti: valtionapu 611 586 €, tieteellisen seuran valtuuskunnan tuki 545 519 € ja tilausmaksut 662 789 €.

Siltä osin kuin kustannussopimuksia koskevia tahdonvaltaisia säännöksiä ei poistettaisi siksi, että olisivat päällekkäisiä ehdotettujen pakottavien säännösten kanssa, ne päivitetäisiin vastaamaan tämän päivän kustannustoimintaa. Ehdotus tukisi näin ollen kirjailijoiden asemaa kustannusalan digitaalisessa murroksessa. Ehdotuksella arvioidaan tältä osin olevan myönteisiä vaikutuksia niin kirjailijoiden kuin kustantajien asemaan, sillä lain oletettavasti ohjaavat ja täydentävät alalla syntyviä sopimuksia ja vähentävät siten kustannussopimusten solmimiseen liittyviä transaktiokustannuksia.

Tekijänoikeuden lähioikeuksiin ehdotettujen muutosten pääasialliset vaikutukset

Ehdotuksen mukaan kuvatallenteella tallennettuihin esityksiin liittyvät yksinoikeudet laajennettaisiin vastaamaan lähtökohtaisesti äänitallenteella tallennettujen esitysten yksinoikeuksia. Ehdotuksella voidaan arvioida olevan vaikutusta erityisesti näyttelijöiden ja tanssijoiden oikeudelliseen asemaan. Yksinoikeuden laajentaminen luo esittäville taiteilijoille neuvotteluaseman sovitessa esityksen tallentamisesta.

Ehdotuksen mukaan voimassa olevan tekijänoikeuslain säännökset sanomalehtitiedotuksen 12 tunnin mittaisesta suojasta poistuisi ja tekijänoikeuslakiin otettaisiin uusi, DSM-direktiivin 15 artiklaan perustuva lähioikeus sanoma- ja aikakauslehtien kustantajien hyväksi. Ehdotuksella on merkitystä erityisesti sanoma- ja aikakauslehtien ja uutiskooste- ja uutisseurantapalveluita tarjoavien yritysten välisissä suhteissa. Ei ole kattavaa tietoa Suomessa mahdollisesti toimivista uutiskooste- ja uutisseurantapalveluista, mutta mitä ilmeisemmin suurin osa ovat verrattain pieniä. Lisäksi myös Suomessa toimii eräät isot uutiskoostepalvelut, näistä merkittävin on Googlen ylläpitämä Google News.

Ehdotuksen mukainen yksinoikeus luo sanoma- ja aikakauslehtien kustantajille neuvotteluaseman suhteessa uutiskooste- ja uutisseurantapalveluita näiden hyödyntäessä sanoma- ja aikakauslehtien tekemiä investointeja ja parantaa alan toimintaedellytyksiä ja asemaa markkinoilla. Lisäksi ehdotuksen mukaan sanoma- ja aikakauslehtiin sisältyvien teosten tai lähioikeuden suojan kohteiden tekijänoikeuden haltijoilla olisi oikeus osuuteen sanoma- tai aikakauslehtien saamaan korvaukseen, mikä tällöin vahvistaisi näiden taloudellista asemaa.

Ehdotettu lehtikustantajan yksinoikeus vaikuttaisiin jossain määrin tiedonvälitykseen, sillä sanoma- tai aikakauslehtien kaupallinen hyödyntäminen verkossa edellyttäisi jatkossa lupaa lehtikustantajalta. Toisaalta lähioikeuden kielteisiä vaikutuksia tiedonvälitykseen rajoittaisi se, että lähioikeudella ei olisi vaikutusta yksityiseen ja ei-kaupalliseen tiedonvälitykseen, kuten esimerkiksi kansalaisten mahdollisuuksiin välittää uutisia sosiaalisessa mediassa.

Sanoma- ja aikakauslehtien taloudellisiin toimintaedellytyksiin on viime aikoina merkittävästi vaikuttanut mainosmyynnin väheneminen, joka osaltaan liittyy digitaaliseen murrokseen. Lähioikeudella ei olisi sinänsä vaikutusta mainosmarkkinoiden kehittymiseen ja siten sanoma- ja aikakauslehtien mainostulojen kertymiseen. Kun sanoma- ja aikakauslehdet usein myös hyötyvät uutiskooste- ja uutisseurantapalveluiden tarjoamasta näkyvyydestä, jää nähtäväksi, tuleeko lähioikeus tarjoamaan sanoma- ja aikakauslehdille merkittävää lisätuloa.

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuuta koskevan sääntelyn vaikutukset

Ehdotetulla verkkosisällönjakopalveluiden tarjoajien vastuuta koskevalla sääntelyllä on vaikutusta paitsi verkkosisällönjakopalveluiden tarjoajiin myös tekijänoikeuden haltijoihin, aineistoja palveluun tallentaviin henkilöihin sekä viranomaisten ja tuomioistuinten toimintaan. Lisäksi sääntelyllä olisi vaikutusta tekijänoikeuden haltijoiden puolesta menettelyssä toimiviin yhteisöihin ja palveluntarjoajiin ja palveluntarjoajiin, jotka tarjoavat verkkosisällönjakopalvelun tarjoajille palveluita lisensoinnin tai pääsyn estämisen toteuttamiseksi. Ehdotuksella olisi myös vaikutusta tekijänoikeusinfrastruktuuriin kehittymiseen.

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajat ovat lähtökohtaisesti eräs tallennuspalveluiden osakategoria ja lähtökohtaisesti kysymys on sosiaalisen median palveluista, joille ominaista on se, että palvelun käyttäjät voivat tallentaa palveluun aineistoja muiden käyttäjien eli yleisön saataville. Tällaiset alustat toimivat ns. kaksipuolisilla markkinoilla, joille on ominaista se, että alusta palvelee kahta erillistä ryhmää, tuottajat ja kuluttajat, joiden väliseen vuorovaikutukseen liittyy

ryhmien välisiä verkostovaikutuksia. Mitä parempi tarjonta, sen parempi kysyntä, ja mitä suurempi kysyntä, sen parempi tarjonta. Verkkosisällönjakopalvelut mahdollistavat aineistojen tallentamisen palveluun kaupallisten toimijoiden lisäksi myös yksityishenkilöiden toimesta. Verkkosisällönjakopalveluilla on siten kahdenlaisia käyttäjiä, ne jotka tallentavat aineistoa palveluun, eli sisällön tuottajat, että ne, jotka katselevat tai kuuntelevat aineistoja, eli kuluttajat.

Kun ottaa huomioon, että sisällön tuottajien palveluun tallentamat aineistot voivat sisältää myös tekijänoikeudella suojattua kolmannelle osapuolelle kuuluvia aineistoja, voidaan verkkosisällönjakopalveluiden tarjoajien katsoa toimivan tältä osin jopa kolmepuolisilla markkinoilla. Voidaan siten pitää myös verkkosisällönjakopalveluiden etujen mukaisena, ettei sisällön tuottajien aineistoja jouduta poistamaan palvelusta. Tästä syystä eräät merkittävät verkkosisällönjakopalvelun tarjoajat ovatkin kehittäneet toimintamalleja, joiden perusteella tekijät voivat hyötyä taloudellisesti siitä, että heidän teoksiaan on tallennettu palveluun.

Ei ole tiedossa, montako verkkosisällönjakopalvelun tarjoajaa Suomessa toimii. Merkittävimmät verkkosisällönjakopalveluja Suomessa tarjoavat tahot ovat sijoittautuneet ulkomaille. Kun se, onko palvelu verkkosisällönjakopalvelu, perustuu tapauskohtaiseen arviointiin, on vaikea täsmällisesti arvioida sääntelyn tosiasiallista soveltamisalaa tältä osin. Vaikuttaa siltä, että markkinoilla on joitakin erittäin isoja toimijoita, kuten esimerkiksi Youtube, ja sitten merkittävä määrä hyvin pieniä, usein alle 10 hengen mikroyrityksiä, jotka voivat täyttää verkkosisällönjakopalvelun kriteerejä. On hyvin mahdollista, että Suomeen on sijoittautunut joitakin pieniä verkkosisällönjakopalvelun tarjoajia. Sääntelyn kannalta merkitystä ei yleensä ole sillä, mihin verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja on sijoittautunut, sillä Suomen tekijänoikeuslainsäädäntö soveltuu lähtökohtaisesti silloin, kun teoksia saatetaan yleisön saataviin Suomessa. Verkkosisällönjakopalvelun vastuu perustuu nimenomaan siihen, että sen katsotaan suorittavan tekijänoikeudellisesti relevantteja toimia.

Koska lainsäädännön asettamat konkreettiset velvoitteet verkkosisällönjakopalvelun tarjoajille lähtökohtaisesti perustuu suhteellisuusperiaatteen soveltamiseen, voidaan arvioida, että kyseisten palvelun tarjoajille aiheutuva hallinnollinen taakka on suhteessa samalla tasolla siten, että isoille yrityksille aiheutuu varsin isoja kustannuksia ja pienille yrityksille pieniä kustannuksia. Toisaalta ei voida täysin poissulkea sitä, että lainsäädännön asettamat lisääntyvät velvoitteet johtavat markkinoiden keskittymiseen entisestään ja markkinoille pääsyn vaikeutumiseen. Samaa aikaan on kuitenkin myös mahdollista, että lainsäädännön tarjotessa nykyistä selkeämmät oikeudelliset puitteet toiminnalle, kilpailu markkinoilla vilkastuu.

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuus ryhtyä toimenpiteisiin pääsyn estämiseksi, tekijänoikeuden haltijan pyynnöstä, edellyttää usein sitä, että palvelun tarjoaja ottaa käyttöön automatisoituja järjestelmiä sisällön tunnistamiseksi ja pääsyn estämiseksi tekijänoikeutta loukkaavaan aineistoon. Eräät isot yritykset, kuten Youtube, on itse kehittänyt tähän liittyvää teknologiaa ja menetelmiä, kun sen sijaan monet muut verkkosisällönjakopalvelun tarjoajat tukeutuvat ulkopuolisilta toimijoilta hankittaviin palveluihin ja teknologioihin. Koska sääntely luo lisääntyvää tarvetta tämän kaltaiselle teknologialle ja palveluille, voidaan arvioida alan kasvavan nopeasti Euroopassa. Tällä hetkellä merkittävimmät asiaan liittyvät relevantit patentit vaikuttavat olevan yhdysvaltalaisen ja kiinalaisen yritysten omistuksessa, mutta jossain määrin myös eurooppalaiset yritykset ovat alkaneet kehittää omaa teknologiaansa tai palvelujaan. Voidaan näin ollen arvioida, että relevantit markkinat kehittyvät ripeästi. On myös mahdollista, että kasvaa tarve kehittää yksittäisistä toimijoista riippumatonta yleisempää tekijänoikeuden infrastruktuuria, joka mahdollistaa mm. tekijöiden ja teosten tunnistamista. Varsinkin pienet verkkosisällönjakopalvelun tarjoajat tulevat todennäköisesti olemaan täysin riippuvaisia markkinoilla tarjolla olevista valmiista ratkaisuista.

Nykyisin käytössä olevat sisällöntunnistusteknologiat perustuvat pitkälti aineistojen samankaltaisuusarviointiin. Sisällöntunnistusteknologiat tunnistavat tekijänoikeuden eri suojan kohteita eri tarkkuudella. Tietyn äänitteen tai kuvatallenteen tunnistaminen tällaisella samanlaisuusarvioinnilla on huomattavan paljon helpompaa kuin abstraktisen teoksen tunnistaminen, erityisesti tilanteessa, jossa teoksesta voidaan valmistaa kappaleita eri taiteen lajeissa. Eri teostyyppien välillä on myös selkeitä eroja siinä, miten hyvin niitä pystyy tunnistamaan. Tiedossa ei ole, että olisi kehittynyt teknologiaa, jolla voidaan tunnistaa esimerkiksi esineiden valmistuksessa käytettäviin 3D-tulostamiseen tarkoitettuihin tiedostoihin sisältyviä toisinnoksia teoksista. Teknologialla ei myöskään ole sinänsä mahdollista arvioida tekijänoikeudellisen suojan syntyminen edellytysten täyttymistä, esimerkiksi sitä, onko ilmaisu ihmisen luoma ja onko se itsenäinen ja omaperäinen tai kenties toisen teoksen muunnelma. Teknologia ei myöskään tällaisen samankaltaisuusarvioinnin perusteella pysty tunnistamaan sitä, onko teoksen suoja-aika voimassa vai umpeutunut. Myös tekijänoikeuden rajoitusten soveltumista ei nykyteknologia pysty tunnistamaan. Esimerkkinä tästä käynee, että voi olla vaikea sisällöntunnistusteknologian keinoin päätellä, täytyykö sitaattioikeuden edellytykset tai onko muunneltu teos sallittu parodia, karikatyyri tai pastissi.

Sisällöntunnistusteknologiat ovat kuitenkin nykyisin kehittynyt pisteeseen, jossa on mahdollista löytää suurista tiedostomassoista paitsi esimerkiksi elokuvan identtisiä kappaleita myös sellaisia kappaleita, jotka eivät ole täysin identtiset, vaan värielokuva on kenties muutettu mustavalkoiseksi tai käännetty peilikuvaksi. Sisällöntunnistamisteknologioita tarjoavien yritysten mukaan teknologialla voidaan tunnistaa jo hyvin lyhyitä otteita, jopa muutaman sekunnin mittaisia otteita teoksista.

Sisällöntunnistamisteknologioiden kehittämisessä käytetään tänä päivänä koneoppimisen muotoja, joilla teknologia voidaan ”kouluttaa”. On mahdollista, että teknologia tulevaisuudessa yhä tarkemmin, ja riippuen siitä, millaisella aineistolla sitä koulutetaan, kykenee tunnistamaan esimerkiksi sellaisia osia aineistosta, joissa toisinnetaan teoksia, joiden suoja-aika on päättynyt tai jättää huomiotta sellaisia muunnelmia, joissa teosten käyttö todennäköisesti on sallittua tekijänoikeuden rajoituksen nojalla. Voidaan pitää todennäköisenä, että sääntely välillisesti johtaa sisällöntunnistamisteknologioiden nopeaan kehittymiseen.

Kun sääntelyn vaikutuksia tekijöiden asemaan arvioidaan, on syytä huomioida, että tekijänoikeuden haltijoina voi olla hyvin erilaisia toimijoita. Vaikka tekijänä lähtökohtaisesti olisi pidettävä sellaista luonnollista henkilöä, joka on luonut teoksen, niin tekijänoikeuslainsäädännön logiikan perusteella ”tekijä”-termiä käytetään yleensä tavalla, joka kattaa myös tekijänoikeuden lähioikeuden haltijat, kuten esittävät taiteilijat, valokuvaajat, ääni- tai kuvatallenteen tuottajat tai tietokannan valmistajat. Lisäksi tekijään samaistetaan usein se, jolle tekijänoikeus on siirtynyt oikeuden luovutuksen myötä. Kun tekijänoikeudellista suojaa saa niin luovan työn päätoimiset ammattilaiset kuin satunnaiset tai aktiiviset harrastajat tai osa-aikaisesti luovaa työtä tekevät, niin käytännössä kaikki kansalaiset ovat myös tekijöitä. Lähtökohtaisesti vaikutusten arvioinnissa painopiste on tästä huolimatta luovan työn ammattilaisille ja yrityksille aiheutuviissa seurauksissa, vaikka erityisesti sosiaalisen median palveluita koskevan sääntely kannalta, johon siis verkkosisällönjakopalvelut lukeutuvat, merkittävässä roolissa ovat myös luovat yksilöt, jotka eivät kuitenkaan välttämättä ansaitse elantonsa luovalla työllä.

Kun arvioidaan ”tekijöille” tai ”tekijänoikeuden haltijoille” aiheutuvia vaikutuksia on siis syytä huomioida, että tekijöinä tässä merkityksessä voivat olla niin yksittäiset luonnolliset henkilöt ja ammatinharjoittajat kuin pienet tai jopa monikansalliset suuryritykset. Monet suuret yhtiöt perustavat tekijänoikeudellisen asemansa tekijöiltä ja muilta oikeudenhaltijoilta siirtyneisiin oikeuksiin.

Ehdotetun sääntelyn voidaan arvioida parantavan tekijänoikeuden haltijoiden mahdollisuuksia tekijänoikeuksien toimeenpanoon ja alentavan oikeuksien toimeenpanosta aiheutuvia kustannuksia, sillä ehdotuksen mukaan verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja olisi velvollinen omalla kustannuksellaan, tarpeelliset tiedot saatuaan tekijänoikeuden haltijalta tai tämän puolesta toimivalta, estämään yleisön pääsy tekijänoikeutta loukkaavaan aineistoon. Mitään tarvetta kääntä tuomioistuimen tai muun oikeusviranomaisen puoleen oikeuksien täytäntöön panemiseksi ei yleensä olisi ja sisällöntunnistamisjärjestelmien avulla voidaan puuttua massaluontoiseen tekijänoikeusloukkaukseen. Kun verkkosisällönjakopalveluiden tarjoajien ei enää voisi mielivaltaisesti päättää, mitkä tekijänoikeuden haltijat saavat käyttää heidän sisällöntunnistamisjärjestelmiään tai keiden kanssa halutaan neuvotella lisenssisopimuksista, paransi tekijöiden yhdenvertainen kohtelu. Tällä hetkellä ainakin erät verkkosisällönjakopalvelun tarjoajat käyvät lisenssineuvotteluita ainoastaan kaikkein merkittävimpien tekijänoikeuden haltijoiden kanssa ja sallivat samaten sisällöntunnistamisteknologian käyttäminen ainoastaan tietyille toimijoille.

Vaikka tekijöiden mahdollisuus tekijänoikeuksien tehokkaaseen toimeenpanoon voidaan katsoa parantuvan, on kuitenkin syytä muistaa, että eri verkkosisällönjakopalveluiden tarjoajilla voi olla käytössään erilaisia ratkaisuja, ja tekijöiden on näin kyettävä tarjoamaan kullekin palveluntarjoajalle tämän tarvitsemat tiedot siinä muodossa, kun palveluntarjoaja niitä tarvitsee. Tästä aiheutuu myös kustannuksia. Kun tekijänoikeus ei ole rekisteröity oikeus saattaa käydä myös niin, että tekijänoikeudellisen omistusoikeuden osoittaminen voi olla eräissä tilanteissa haastavaa, ja samaan teokseen voi kohdistua esimerkiksi eri tahoilta vaatimuksia, joita tulee selvittää ennen kuin tekijänoikeutta voidaan panna täytäntöön. Viime kädessä tällaiset kysymykset on tällöin selvitettävä tuomioistuimessa. Lisäksi palvelutarjoajien käyttämät sisällöntunnistamisjärjestelmät saattavat edellyttää sellaista tietoteknistä osaamista, jota tekijöillä ei ole.

Alkuperäiset tekijät eivät yleensä itse käy lisenssineuvotteluita verkkosisällönjakopalvelun tarjoajien kanssa tai pyytävät niitä estämään pääsy tekijänoikeutta loukkaavaan aineistoon. Sen sijaan alkuperäiset tekijät yleensä valtuuttavat jonkun toisen tahon hallinnoimaan tekijänoikeuksiaan tai muutoin valvomaan tämän oikeuksia. Tällaisia toimijoita ovat vaikkapa tekijänoikeuden yhteishallinnointiorganisaatiot tai jokin muu yhteisö, kuten Suomessa Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus, joka yhteishallinnointiorganisaatioiden ja tiettyjen yritysten valtuuttamana valvoo tekijänoikeuksien täytäntöönpanoa tietoverkoissa. Vaihtoehtoisesti voidaan käyttää erinäisiä kaupallisia yrityksiä, jotka ovat erikoistuneet tekijänoikeuksien täytäntöönpanoon. On myös syntynyt yrityksiä, jotka tarjoavat toisaalta palveluitaan tekijänoikeuden haltijoille ja toisaalta tarvittavaa sisällöntunnistamisteknologialla ja käyttöilupien hankintaa helpottavia ratkaisuja verkkosisällönjakopalvelun tarjoajille. Yleensä ainoastaan isommat yritykset saattavat valvoa omistamiaan tekijänoikeuksia tai käyvät suoraan lisenssineuvotteluita verkkosisällönjakopalvelun tarjoajien kanssa. Eräs syy tähän kehitykseen on luonnollisesti se, että verkkosisällönjakopalvelun tarjoajat eivät ole luoneet helposti käytettäviä asiointikanavia yksittäisille tekijöille, varsinkaan lisenssineuvotteluiden tai tekijänoikeuden loukkausten ennalta estämisen mahdollistamiseksi. Voidaan kuitenkin pitää todennäköisenä, etteivät yksittäiset tekijänoikeuden haltijat vastaisuudessaakaan pääsääntöisesti asioi suoraan verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajien kanssa, vaan tehtävä annetaan ammattimaisesti toimiville välittäjille. Tällaisten välittäjien käyttämisestä on mittakaavaetua niin tekijöille kuin verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajille.

Sisällön tuottajat, jotka tallentavat aineistoja verkkosisällönjakopalveluun, voivat olla luonnollisia henkilöitä tai yksityisoikeudellisia tai julkisoikeudellisia yhteisöjä tai säätiöitä. Kuten edellä on mainittu, sisällön tuottaja voi samalla olla myös tekijä tai muu tekijänoikeuden haltija. Kun seuraavassa arvioidaan sisällön tuottajille sääntelystä aiheutuvia vaikutuksia, pääpaino on kuitenkin sellaisissa henkilöissä tai muissa toimijoissa, joiden ensisijainen ja pääasiallinen tarkoituksena ei ole luovan alan ammatin tai elinkeinon harjoittaminen.

Tällä hetkellä merkittävimmillä verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajilla on jo käytössä sisällöntunnistamiseen ja pääsyn estämiseen liittyviä järjestelmiä. On todennäköistä, että myös pienemät verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajat ottava käyttöön vastaavia järjestelmiä. Tämä johtaa varmasti siihen, että sikäli kun sisällön tuottajat sisällyttävät kolmansien osapuolien tekijänoikeudella suojattuja teoksia palveluun tallennettaviin aineistoihin, riski joutua pääsyn estämistä koskevien keinojen kohteeksi lisääntyy.

Ehdotettu sääntely johtaa nykytilanteeseen verrattuna siihen, että sisällön tuottajien oikeusturva paranee. Ehdotuksen mukaan sisällön tuottajille turvataan oikeus saada asianmukaisesti tietoa yleisön pääsyn estämisestä palveluun tallennettuun aineistoon, mukaan lukien riittävän täsmällistä tietoa perusteista, joiden nojalla pääsy on estetty. Lisäksi verkkosisällönjakopalvelun tarjoajaa veloitetaan tarjoamaan keinojen oikaisun pyytämiseksi ja sisällön tuottaja voisi kääntyä paitsi tuomioistuimen puoleen myös tuomioistuimen ulkopuolisen vaihtoehtoisen riidanratkaisuelimen, eli tekijänoikeusriitalautakunnan puoleen ja vaatia, että yleisön pääsy aineistoon olisi palautettava. Sisällön tuottajaa ei voisi myöskään esimerkiksi palvelun käyttöehdoissa sitouttaa siihen, että hyväksyy mahdollisten riitojen viemisen välimiesmenettelyyn, joka on usein hyvin kallis menettely ja jonka päätöksestä ei ole mahdollista valittaa. Edellytykset pääsyn estämiselle ilmenisi lainsäädännöstä, eivätkä verkkosisällönjakopalvelun tarjoajat siten enää mielivaltaisesti voisi estää yleisön pääsyä palveluun tallennettuun aineistoon. Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajalle tulisi myös velvollisuus tiedottaa sisällön tuottajille lakiin perustuvista oikeuksistaan käyttäen teoksia ja käytössä olevista oikeussuojakeinoista. Sisällön tuottajan sananvapauden kannalta on merkityksellistä myös se, että DSM-direktiivin 17 artiklan edellyttämällä tavalla otettaisiin täysimääräisesti käyttöön tietoyhteiskuntadirektiivin mukaiset sanavapauteen liittyvät tekijänoikeuden rajoitukset, jotka sallivat mm. teosten käyttämistä parodiassa, karikatyyrissä tai pastississa, sekä teosten satunnainen sisällyttäminen toiseen teokseen. Sisällön tuottajilla olisi myös mahdollisuus ennakkoon varmistaa tekijänoikeuden rajoituksen soveltumista tuomioistuimessa. Lisäksi sisällön tuottajalla voisi olla oikeus hyvitykseen tai vahingonkorvaukseen aineistojen perusteettomista poistoista.

Sisällön tuottajan kannalta erittäin merkityksellistä on oikaisusta ja palautuspyyntömenettelystä sekä mahdolliseen tuomioistuinkäsittelyyn liittyvä työmäärä ja kustannukset. Tekijänoikeusriitoja koskevia asioita käsitellään Suomessa markkinaoikeudessa. Tällä hetkellä luonnollisilta henkilöiltä peritään yli 500 euroa käsittelymaksuina riita-asioissa. Tämä on merkittävä summa tilanteessa, jossa kysymys on pelkästään sananvapauteen kuuluvan intressin puolustamisesta, eikä sillä ole vaikutusta sisällön tuottajan toimeentuloon tai elinkeinon harjoittamiseen. Tekijänoikeusasiat ovat myös yleensä kansalaisille varsin vaikeasti hahmottuvia, eikä kaikilla sisällön tuottajilla ole riittävästi osaamista oikeuksiensa puolustamiseksi. Nämä seikat voivat vähentää sisällön tuottajien taipumusta vaatia oikaisua tai pyytää aineiston palauttamista palveluun. Siltä osin kuin sisällön tuottajille kuitenkin tulisi oikeus paitsi vahingonkorvaukseen myös hyvitykseen aineistojen perusteettomista poistoista, voi tällä kuitenkin olla vaikutusta myös sisällön tuottajien halukkuuteen ja mahdollisuuksiin puolustaa oikeuksiaan jopa tuomioistuimessa.

Ehdotetun sääntelyn vaikutuksia lisensiointimarkkinoihin ja ns. piratismiin laajuuteen ei ole kielteisiltä osin helppo ennustaa. Kuten edellä on mainittu, voidaan olettaa, että jatkossakin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajien ja tekijöiden välisten välittäjien merkitys tulee korostumaan ja markkinoiden rakenne kehittyy tältä osin. Lisäksi voidaan arvioida, että tekijät nykyistä paremmin saavat korvauksia teostensa käytöstä, joka osittain liittyy siihen, että ensisijainen vastuu mahdollisista oikeudenloukkauksista siirtyy verkkosisällönjakopalvelun tarjoajille, joilla on taloudellista hyötyä siitä, että teokset ovat saatavilla palvelussa. Toisaalta muutokset sääntelyssä voivat välillisesti johtaa siihen, että sisällön tuottajien omat mahdollisuudet hankkia käyttöilupaa teosten käyttämiselle heikkenee. Eräiden tietojen mukaan direktiivi olisi johtamassa siihen, että aiemmin saatavilla olevat käyttöilupaa myöntävät palvelut tarjoavat vastaisuudessa käyttöilupia

ainoastaan palveluntarjoajille, eikä sisällön tuottajille. Tällä voi olla välillisesti haitallisia seurauksia myös tekijöihin ja niihin tallennuspalveluihin, jotka eivät täytä verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan tunnusmerkkejä ja lisätä teosten käyttämistä luvatta.

Ehdotetulla sääntelyllä olisi myös vaikutusta viranomaisten ja tuomioistuimen toimintaan. Merkittävin vaikutus olisi tarve perustaa tekijänoikeusriitalautakunta käsittelemään aineistojen poistamista koskevia riitoja. On vaikea arvioida, paljonko asioita voisi tulla tekijänoikeusriitalautakunnan käsiteltäväksi, arviot vaihtelevat joistakin kymmenistä tai sadoista useampaan tuhanseen.

Tekijänoikeusriitalautakunnassa tapahtuvan käsittelyn tulee olla nopeaa ja automatisoitavissa olevat vaiheet automatisoituja. Kysymys olisi siis lähtökohtaisesti verkkovälitteisestä riidanratkaisujärjestelmästä. Tämä edellyttää alkuun investointeja asiointirajapintaan ja asiankäsittelyjärjestelmiin. Tekijänoikeusriitalautakunnasta aiheutuvat kiinteät kustannukset pysyisivät melko pieninä. Haastetta tuo myös se, että tekijänoikeusriitalautakunnassa tulisi olla riittävä kapasiteetti käsitellä myös suuria määriä riitoja ruuhkahuippuina, joita olisi kyettävä ratkaista kuitenkin nopeasti ja tehokkaasti. Kustannuksiin kuitenkin vaikuttaa pienenevästi se, että käsittely olisi asiakirjapohjaista. Ehdotuksen mukaan tekijänoikeusriitalautakunnan puheenjohtaja, varapuheenjohtaja tai jäsenet eivät olisi päätoimisia, mikä vähentää lautakunnan kiinteät kustannukset. Voidaan arvioida, että tekijänoikeusriitalautakunnasta aiheutuvat kustannukset arvioidaan olevan ainakin alkuun n. 170 000 euroa vuodessa. Ehdotuksen mukaan tämä kustannus olisi katettava valtion talousarviosta. Kun tekijänoikeusriitalautakunnan toiminnasta on saatu enemmän kokemusta olisi sen toimintaa, mukaan lukien rahoituspohjaa, syytä arvioida tarkemmin.

Ehdotuksen mukaan sisällön tuottajat, verkkosisällönjakopalvelun tarjoajat sekä tekijät voisivat eräissä tapauksissa ajaa kanteita tuomioistuimessa etujensa tai oikeuksiensa toteuttamiseksi. Suomessa toimivaltainen tuomioistuin on markkinaoikeus, joka päätöksestä voi valittaa korkeimpaan tuomioistuimeen. Voidaan pitää epätodennäköisenä, että tekijänoikeudellisten asioiden määrä merkittävästi lisääntyisi markkinaoikeudessa, vaikka osapuolille tarjotaan tällainen mahdollisuus.

Ehdotetun sääntelyn vaikutukset perusoikeuksiin ja erityisesti DSM-direktiivin 17 artiklan jättämisen liikkumavaran käyttäminen käsitellään tarkemmin jäljempänä perustuslakia koskevassa kohdassa.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Opetus- ja tutkimuskäyttö

DSM-direktiivin 5 artikla jättää jäsenvaltioille liikkumavaraa sen suhteen, pannaanko direktiivin säännökset täytäntöön tekijänoikeuden rajoituksilla vai sellaisilla sopimusjärjestelyillä, joilla voidaan taata opetuksen vapaus. Jäsenvaltiot voivat direktiivin 25 artiklan mukaan säätää myös direktiivin vähimmäisvaatimuksia ylittäen laajemmista tekijänoikeuden rajoituksista tietoyhteiskuntadirektiivin säännösten mukaisesti.

Direktiivin 5 artiklan täytäntöönpanon yhteydessä arvioitiin ensinnäkin mahdollisuutta, ettei voimassa olevaa lakia muutettaisi lainkaan. Nykyisenlaisella sopimuslisenssijärjestelmällä ei kuitenkaan voida taata direktiivin edellyttämällä tavalla direktiivin minimivaatimukset täyttäviä sopimusehtoja. Nykyjärjestelmällä ei ole myöskään mahdollista estää tilannetta, jossa opettajat

joutuvat perehtymään useampaan sopimukseen sekä sopimuslisenssiehtoihin tai yksityiskohtaisempiin aineistokohtaisiin lisensseihin sen selvittämiseksi, miten aineistoa voidaan käyttää opetustoiminnassa. Voimassa olevan lain 21 §:n perusteella ei ole mahdollista esittää audiovisuaalista aineistoa opetuksessa ilman tekijän lupaa eikä käyttää lyhyitä otteita teoksista tekijänoikeuslain 18 §:n nojalla valmistettaessa digitaalisessa muodossa olevaa oppimateriaalia ei-kaupallisin perustein.

Edellä mainitun sääntelyvaihtoehdon yhteydessä arvioitiin myös mahdollisuutta, että tekijänoikeuslain 14 §:n sopimuslissenssisäännös olisi säilytetty ennallaan ja pyritty huolehtimaan kehoituksin siitä, että 14 §:n nojalla solmittavat sopimukset eivät asettaisi rajoituksia käytännön opetustoiminnalle. Tekijänoikeuslain 26 § sisältää opetus- ja kulttuuriministeriölle mahdollisuuden asettaa sopimustoimintaa yleisesti ohjaavia ehtoja. Kyseisen säännöksen nojalla ei kuitenkaan liene mahdollista asettaa ehtoja, joilla sopimusvapautta merkittävästi kavennetaan, vaan asiasta olisi säädettävä lain tasolla. Tämän sääntelyvaihtoehdon ei yleisesti arvioiden voida katsoa täyttävän direktiivin tehokkaan täytäntöönpanon tavoitetta.

Toisena vaihtoehtona arvioitiin mahdollisuutta, että säädettäisiin DSM-direktiivin minimivaatimukset täyttävästä tekijänoikeuden rajoituksesta siten, että tätä laajempi käyttö ei enää olisi mahdollista edes sopimuslissenssijärjestelmän nojalla. On kuitenkin vaikea nähdä perusteita sille, että kavennettaisiin voimassa olevassa laissa olevia opetuksen turvaamiseksi säädettyjä säännöksiä.

Kolmantena vaihtoehtona arvioitiin mahdollisuutta, että säädetään DSM-direktiivin minimivaatimukset täyttävästä tekijänoikeuden rajoituksesta, mutta säilytetään tietoyhteiskuntadirektiivin hyväksymissä rajoissa laajemmat tekijänoikeuden rajoitukset opetus- ja tutkimustoiminnan hyväksi ja päivitetään niitä vastaamaan tämän päivän tarpeita. Esityksessä on valittu tämä vaihtoehto lähtökohdaksi.

Valmistelussa arvioitiin mahdollisuutta, että tekijänoikeuden rajoituksesta sisäiseen käyttöön ei olisi säädetty oikeutta korvaukseen, sillä DSM-direktiivin 5 artiklan 1 kohdan mukaisesta käytöstä ei edellytetä tekijöille maksettavia korvauksia. Se, että kyseessä olevasta käytöstä ei direktiivissä edellytetä tekijöille maksettavaa korvausta, perustuu siihen, että tällaisella käytöllä ei katsota olevan merkittävää vaikutusta tekijöiden oikeutettuihin etuihin, kun kysymys on muussa kuin ansiotarkoituksessa tapahtuvasta käytöstä. Direktiivin 5 artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat kuitenkin säätää oikeudenhaltijoiden oikeudesta sopivaan hyvitykseen teosten käytöstä. Valmistelussa katsottiin, että sikäli kuin nykyisen lainsäädännön perusteella tekijöillä on oikeus korvaukseen, tulee tämä mahdollisuus säilyttää jatkossakin. Siltä osin kuin Suomessa on olemassa korvaukseton tekijänoikeuden rajoitus opetuskäytön hyväksi, ei korvausoikeutta olisi jatkossakaan.

Valitulla kolmannella vaihtoehdolla, eli tekijänoikeuden rajoituksella sisäistä opetuskäyttöä varten yhdistettynä tekijöiden korvausoikeuteen, arvioidaan olevan vähäinen vaikutus tekijöiden taloudelliseen asemaan nykytilanteeseen verrattuna. Samalla se takaa opetuksen vapauden. Lisäksi Opetushallitukselle, yliopistoille ja muille oppilaitoksille sekä yhteishallinnointiorganisaatioille lisenssineuvotteluista aiheutuva työmäärä vähenee. Vaihtoehdolla ei olisi merkittävää vaikutusta valtiontalouteen, eikä siitä siis aiheudu valtiolle suoraa kustannussäästöä. Sen sijaan se jossain määrin lisää valtiontalouden ennakoitavuutta, kun korvausten määrien sopimuksenvaraisuus jossain määrin vähenisi.

Korvausoikeuden toteuttamisen osalta pidettiin perusteltuna, että korvauksia jatkossakin maksettaisiin yhteishallinnointiorganisaation kautta, sillä DSM-direktiivin 24 johdantokappaleen mukaan niiden jäsenvaltioiden, jotka päättävät säätää sopivasta hyvityksestä, olisi kannustettava

käyttämään järjestelmiä, jotka eivät aiheuta oppilaitoksille hallinnollista taakkaa. Kyseinen ratkaisu näyttäisi olevan niin oikeudenhaltijoiden kuin opetuksen järjestäjien etujen mukainen.

Kun kysymys on muusta, laajemmasta käytöstä, joka olisi sallittua ehdotetun 14 §:n 4 momentin mukaan, sovellettaisiin jatkossakin sopimuslisenssijärjestelmää ja tältä osin eri osapuolille ei aiheutuisi vaikutuksia nykytilaan verrattuna.

Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen kulttuuriperintölaitoksissa

Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä koskevien direktiivin säännösten täytäntöönpanon osalta arvioitiin, tulisiko yhteishallinnointiorganisaation vai kulttuuriperintölaitoksen suorittaa arviointi siitä, onko teos kaupallisessa jakelussa. Direktiivin 38 johdantokappaleen mukaan jäsenvaltioiden olisi voitava vapaasti määrittää vastuuden kohdentuminen, kun kyse on kohtuullisten toimien toteuttamisesta sen todentamiseksi, onko teos tai teoksen joukko kaupallisessa jakelussa. Jäsenvaltiot voivat siten päättää, tulisiko kulttuuriperintölaitoksen vai yhteishallinnointiorganisaation ryhtyä kohtuullisiin toimiin sen selvittämiseksi, onko teos tai teosjoukko kaupallisessa jakelussa. Koska yhteishallinnointiorganisaatioilla on luonteva yhteys oikeudenhaltijoihin ja niiden voidaan siten katsoa kykenevän suorittamaan tämän arvion paremmin kuin kulttuuriperintölaitosten, on päädytty esittämään, että vastuu tältä osin olisi yhteishallinnointiorganisaatiolla. Huomioiden se, että yhteishallinnointiorganisaatio joka tapauksessa on velvollinen tilittämään käyttöluvasta saatavat korvaukset oikeudenhaltijoille, että yhteishallinnointiorganisaatio lähtökohtaisesti edustavat oikeudenhaltijoita ja että oikeudenhaltijatahot ovat edustettuina yhteishallinnointiorganisaation päätöksentekoelementeissä, olisi yhteishallinnointiorganisaation katsottava olevan sopivampi osapuoli vastaamaan siitä, että käyttöluvalla ei ole kielteisiä vaikutuksia teoksen tavanomaiseen hyödyntämiseen. Siltä osin kuin on kysymys tekijänoikeuden rajoituksen nojalla tapahtuvasta teosten käytöstä kulttuuriperintölaitoksessa, ei kuitenkaan ole olemassa muuta vaihtoehtoa kuin velvoittaa kulttuuriperintölaitos tekemään arvio siitä, onko kyseisen kulttuuriperintölaitoksen kokoelmassa oleva teos tai teosjoukko poistunut kaupallisesta jakelusta.

Direktiivin täytäntöönpanoa valmisteltaessa arvioitiin myös vastuuta tietojen rekisteröimisestä Euroopan unionin teollisoikeuksien virastoon. Koska teosten käyttäminen on ensisijaisesti kulttuuriperintölaitosten intressissä ja koska tiedot joka tapauksessa pääosin liittyvät kulttuuriperintölaitosten kokoelmissa oleviin teoksiin, voidaan pitää tarkoituksenmukaisena, että päävastuu tietojen merkitsemisestä on kulttuuriperintölaitoksilla, eli arkistoilla ja yleisöllä avoimilla kirjastoilla ja museoilla. Sen sijaan on pidettävä tekijöiden etujen mukaisena, että yhteishallinnointiorganisaatio voi kulttuuriperintölaitoksen ohella ilmoittaa rekisteriin tiedon tekijän kiellosta käyttää teosta sopimuslisenssin nojalla.

Tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden asema sopimussuhteessa

Direktiivin 18 artiklan 2 kohdassa todetaan, että jäsenvaltiot voivat vapaasti käyttää eri mekanismeja toimeenpannessaan direktiivin 18 artiklan mukaista asianmukaisen ja oikeasuhtaisen korvauksen periaatetta edellyttäen, että huomioidaan sopimusvapauden periaate sekä oikeuksien ja etujen sopiva tasapaino. Eräänä tällaisena mekanismina voidaan luontevasti pitää sopimusehtojen kohtuullistamista koskevaa mekanismia, josta Suomessa on säädetty tekijänoikeuslain 29 §:ssä.

Direktiivin 73 johdantokappaleessa todetaan, että myös kollektiivinen sopiminen voi olla mahdollinen mekanismi, mutta että myös muut mekanismit ovat sallittuja edellyttäen, että ne ovat sovellettavan unionin oikeuden mukaisia. Tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden edustajat ovat

toivoneet kollektiivisen sopimisen vahvistamista myös direktiivin 18 artiklan täytäntöönpanossa.

Toisaalta direktiivin 20 artiklan 2 kohdan mukaan sopimusten kohtuullistamismekanismia ei sovelleta sopimuksiin, joita yhteishallinnointiorganisaatiot tekevät tekijöiden puolesta. Kollektiivisen sopimisen tilanteissa ei lähtökohtaisesti voida ajatella olevan heikompia osapuolia edellyttäen, että molemmilla osapuolilla on mahdollisuus järjestäytyä ja käydä sopimusneuvottelut kollektiivisesti. Sikäli kuin on kysymys työsopimussuhteen puitteissa luoduista teoksista, on selvää, että työehtosopimuksissa voidaan sopia esimerkiksi palkoista. Sen sijaan, kun kysymys on kaupallisten yritysten ja yksityisten elinkeinon harjoittajien välisistä kollektiivisista sopimuksista, esimerkiksi palkkioita määrittävistä puitesopimuksista, voivat tällaiset sopimukset olla kilpailuoikeuden vastaisia. Tekijänoikeuslain säännöksillä ei ole mahdollista vahvistaa käytäntöjä, jotka olisivat kilpailuoikeuden vastaisia. Toisaalta, jos korvauksista on sovittu kollektiivisesti, ei lähtökohtaisesti ole olemassa tarvetta sellaiselle heikomman sopimusosapuolen suojalle, johon direktiivi perustuu.

Tekijänoikeuslain 29 § kattaa niin korvauksia koskevat kuin kaikki muutkin sopimussuhteen ehdot. Suomen laki antaa näin ollen tekijöille ja esittäville taiteilijoille kattavamman oikeussuojan, kuin mitä DSM-direktiivi edellyttää. Esityksessä ei ole arvioitu vaihtoehtoa, että tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden asemaa heikennettäisiin nykyisestä. Direktiivin täytäntöönpanossa lähdetään siitä, että jäsenvaltioille jää liikkumavaraa direktiivin minimitasoa pidemmälle menevälle tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden oikeussuojalle siten, että myös muun kuin korvausta koskevan ehdon sovittelu on mahdollista.

Avoimuusvelvoitetta koskevan DSM-direktiivin 19 artikla olisi mahdollista panna täytäntöön määrittelemällä täsmällisesti, mitä tietoja kullakin alalla tulisi toimittaa tekijöille ja kuinka usein. Vaihtoehtoisesti olisi mahdollista säätää asiasta yleislausekkeella. Se, että kullakin alalla määriteltäisiin kaikkia eri teostyyppisiä, hyödyntämistapoja ja liiketoimintamalleja sekä muita relevantteja reunaehtoja huomioon ottavia sääntöjä, olisi varsin vaikeaa ja aikaa vievää ja edellyttäisi erittäin perusteellista ja eri sidosryhmiä laajasti mukaan ottavaa selvitystyötä. Kyseisen sääntelytavan haasteena voidaan myös pitää sitä, että kaupalliset hyödyntämistavat jatkuvasti kehittyvät, ja säännökset vanhenisivat nopeasti. Lisäksi sääntelystä tulisi helposti tavattoman yksityiskohtaista, ja sääntely saattaisi estää myös uusien hyödyntämistapojen ja liiketoimintamallien kehittymistä. Yleislausekkeella voidaan vahvistaa periaate siitä, että tekijä on oikeutettu asianmukaiseen selvitykseen teostensa kaupallisesta hyödyntämisestä, ja samalla luoda pohja dynaamisesti kehittyville tekijöiden etuja ja teosmarkkinoiden toimivuutta huomioiville käytännöille. Yleislausekkeen kaltaisen sääntelytavan vaikeutena on tietynlainen jäsentymättömyys tai epäselvyys tilanteessa, jossa ei vielä ole muodostunut hyviä käytäntöjä. Yleislausekkeen kaltaisen sääntelytavan arvioidaan kuitenkin soveltuvan yksityiskohtaista sääntelyä paremmin tekijänoikeuslainsäädännön sääntelykehikoon.

Direktiivin 19 artiklan mukainen avoimuusvelvoite jättää jäsenvaltioille liikkumavaraa sen suhteen, voivatko tekijät ja esittävät taiteilijat esittää tietopyyntönsä alilisenssinsaajille suoraan vai tekijän tai esittävän taiteilijan sopimuskumppanin välityksellä. Ehdotuksessa lähdetään siitä, että tietopyyntö voidaan esittää alilisenssinsaajalle suoraan, ellei sopimuskumppanilla ole tietoa alilisenssinsaajan hyödyntämistoimista. Sen sijaan alilisenssinsaaja voisi valita, antaako se tiedot suoraan tekijälle tai esittäville taiteilijalle tai sopimuskumppanin välityksellä. Mahdollistamalla se, että tiedot voidaan antaa suoraan tekijöille ja esittäville taiteilijoille, voidaan varmistaa heidän tiedonsaantitarpeensa myös silloin, kun alilisenssinsaaja ei ole valmis antamaan yksityiskohtaista tietoa sopimuskumppanin kautta esimerkiksi siksi, että tietoihin kuuluu liikesalaisuuden piiriin kuuluvaa tietoa. Pääsääntöisesti tekijä saa tietoa hyödyntämisestä sopimuskumppaniltaan. Mahdollisuus pyytää tietoa alilisenssin saajalta on poikkeustapaus mutta tarpeellista

varmistaa niissä tapauksissa, joissa sopimuskumppani on kieltäytynyt antamasta tietoa teoksen hyödyntämisestä.

DSM-direktiivin 22 artikla tekijän peruuttamisoikeudesta jättää merkittävästi liikkumavaraa jäsenvaltioille. Peruuttamisoikeudesta säädettyä voidaan direktiivin mukaan ottaa huomioon muun muassa eri alojen erityispiirteet ja erityyppiset teokset ja esitykset, tekijän tai esittävän taiteilijan panostus, yksilöllisten panostusten suhteellinen merkitys ja kaikkien niiden tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden oikeudet edut, joihin yksittäisen tekijän tai esittävän taiteilijan peruuttamismekanismin soveltaminen vaikuttaa. Jäsenvaltiot voivat myös sulkea tietyn tyyppiset teokset kokonaan soveltamisalan ulkopuolelle, jos ne yleensä sisältävät panostuksia useilta tekijöiltä tai esittävilta taiteilijoilta. Jäsenvaltiot voivat myös säätää siitä, että peruuttamismekanismia voidaan käyttää tietyn määräajan kuluessa, kun tällainen rajoitus on alan erityispiirteet tai aineiston tyyppi huomioon ottaen perusteltua. Jäsenvaltioille jää myöskin liikkumavaraa säätää siitä, kuinka pitkä aika hyödyntämisen aloittamiseksi olisi oltava sillä, jolle oikeus on luovutettu, sekä siitä määräajasta, jonka kuluessa hyödyntäminen olisi aloitettava tekijän tai esittävän taiteilijan ilmoituksen jälkeen, ennen kuin oikeuden luovutus peruuntuu. Lopuksi jäsenvaltiot voivat säätää, että peruuttamismekanismista poikkeavat sopimusmääräykset ovat täytäntöönpanokelpoisia vain, jos ne perustuvat kollektiiviseen sopimukseen.

Voimassa olevassa laissa on erinäisiä tahdonvaltaisia säännöksiä, joiden perusteella tekijä voi eräissä tapauksissa purkaa sopimuksen. Kyseisissä säännöksissä on eri pituisia määräaikoja hyödyntämisen aloittamiselle. Sääntelyn uudistamisen yhteydessä on kuitenkin pidetty tarkoituksenmukaisena yksinkertaistaa ja yhdenmukaistaa säännöksiä mahdollisimman pitkälle. Tästä syystä ehdotetaan säädettäväksi yleisestä peruuttamisoikeudesta, ja ainoastaan elokuvateosten osalta säilytettäisiin nykyinen erityissääntely kuitenkin niin, että kyseiset säännökset muuttuisivat pakottaviksi siten, ettei niistä voisi poiketa tekijän vahingoksi.

Voimassa olevassa laissa esittävien taiteilijoiden peruuttamisoikeudesta on säädetty vain erittäin rajoitetusti musiikin osalta. Näyttelijöiden osalta peruuttamisoikeuden käytännön soveltaminen olisi joka tapauksessa haastavaa. Elokuvateosten valmistamisen yhteydessä suurin viivästys tuotannon aloittamisessa liittyy tarvittavan rahoituksen ja jakelun turvaamiseen, mistä johtuen määräaika, jonka kuluessa hyödyntäminen olisi aloitettava, ei voi olla kovin lyhyt. Siinä vaiheessa, kun elokuvateoksen kuvaaminen alkaa, on tuotannon edellyttämä rahoitus jo turvattu. Näyttelijöille maksetaan myös lähtökohtaisesti palkkaa työstä. Toki voi olla tilanteita, joissa näyttelijä on aloittanut valmistautumisen tiettyyn rooliin, mutta peruuttamisoikeudella ei silloinkaan olisi merkitystä, kun esittävän taiteilijan oikeuden syntymisen edellytys, eli esityksen tallentaminen, ei ole toteutunut. Sen sijaan elokuvateosten käsikirjoittajien peruuttamisoikeuden turvaaminen on välttämätöntä.

On selvää, että direktiiviin on jätetty liikkumavaraa erityisesti juuri elokuvateoksia silmällä pitäen. Myös työ- tai virkasuhteen puitteissa luotuihin teoksiin liittyy erityispiirteitä, joiden suhteen direktiivin tarjoamaa liikkumavaraa ehdotetaan käytettäväksi.

Voimassa oleva tekijänoikeuslain 3 luku sisältää tahdonvaraisia, eräitä erityisiä sopimustyyppejä koskevia säännöksiä. Suomessa ja myös Ruotsissa selvitettiin 2010-luvulla tulisiko 3 lukuun sisältyviä erityisiä sopimustyyppejä koskevia säännöksiä kumota. Erityisesti kustannussopimuksia koskevat säännökset ovat monilta osin vanhentuneita ja lisäksi eräiltä osin päällekkäisiä direktiivin myötä toimeenpantavien säännösten kanssa. Kustannussopimuksia koskevien säännösten kumoamisen sijaan ehdotetaan kyseisten säännösten säilyttämistä ja modernisointia, sillä valmistelun aikana on tullut ilmi, että kyseisiä säännöksiä pidetään tarpeellisina ja että ne edistävät kustannussopimusten solmimista.

Lehtikustantajan lähioikeus

Direktiivin 15 artiklan mukaan jäsenvaltioon sijoittautuneille lehtijulkaisujen kustantajille tulee myöntää oikeus kappaleen valmistamiseen ja yleisön saataviin saattamiseen siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana. Muuhun yleisölle välittämiseen yksinoikeus ei direktiivin mukaan ulotu.

Lehtikustantajan lähioikeussuojaa täytäntöön pantaessa eräänä kysymyksenä on se, onko kysymys minimisääntelystä siten, että jäsenvaltiot voivat säätää pidemmälle menevästä suojasta, vai onko kysymys täysharmonisoinnista. Direktiivin lainsäädäntöhistoria huomioiden voidaan pitää selvänä, että kysymys on periaatteessa täysharmonisoinnista kuitenkin niin, että siltä osin kuin direktiivin säännökset ovat epätäsmällisiä tai niihin jää aukkoja, olisi jäsenvaltioilla oltava oikeus täyttää aukot kansallisessa lainsäädännössä direktiivien täytäntöönpanon lähtökohtana ollessa, että direktiivit asettavat tavoitteet ja jäsenvaltioiden harkintaan jäävät keinot tavoitteeseen pääsemiseksi.

Suojan kohteena on direktiivin mukaan lehtijulkaisu. Lehtijulkaisulla tarkoitetaan kokoelmaa, joka koostuu pääasiassa luonteeltaan journalistisista kirjallisista teoksista, mutta johon voi sisältyä myös muita teoksia tai tekijänoikeuden lähioikeudella suojattua aineistoa. Lehtijulkaisun tulee lisäksi täyttää kaikki seuraavat edellytykset: 1) se muodostaa erillisen numeron kausittain ilmestyvässä tai säännöllisesti päivitettävässä yhden otsikon alaisessa julkaisussa, kuten sanomalehdessä tai yleis- tai erikoisaikakauslehdessä, 2) sen tarkoituksena on antaa suurelle yleisölle uutisiin tai muihin aiheisiin liittyvää tietoa ja 3) se julkaistaan viestimessä palveluntarjoajan aloitteesta, toimituksellisella vastuulla ja valvonnassa. Suojan kohteen ulkopuolelle jäävät direktiivin mukaan tieteellisiin tai akateemisiin tarkoituksiin julkaistavat kausilehdet. Lisäksi sekä hyperlinkittäminen että lehtijulkaisun yksittäisten sanojen tai hyvin lyhyiden otteiden käyttö ei kuulu suojan piiriin, kuten ei myöskään yksittäisten käyttäjien yksityinen tai ei-kaupallinen käyttö. Näiden rajoitusten tavoitteena on varmistaa sananvapaus ja esimerkiksi se, että lähioikeudella ei ole vaikutusta kansalaisten mahdollisuuteen käyttää lehtijulkaisuja sosiaalisen median palveluissa. Tätä tulkintaa vahvistaa myös se, että 17 artiklasta puuttuu viittaus 15 artiklan mukaisiin oikeuksiin. Lisäksi rajoitukset tulee nähdä suojan kohteen tarkoituserien valossa, jossa korostuu toisaalta se, että yksinoikeuteen voidaan vedota ainoastaan suhteessa tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajiin ja ainoastaan lehtijulkaisujen verkkokäytön osalta. Muu digitaalinen käyttö tai analoginen käyttö jää lähioikeuden suojan ulkopuolelle. Lehtikustantajan lähioikeus tulee myös nähdä sitä taustaa vasten, että tarkoituksena on antaa suojaa kustantajien organisaatio- ja rahoituspanokseen lehtijulkaisujen tuottamisessa, jotta voidaan varmistaa kustannusalan kestävyys ja vaalia luotettavan tiedon saatavuutta.

DSM-direktiivin täytäntöönpanon kannalta haasteita aiheuttaa se, että lehtikustantajan lähioikeuden suojan kohteeseen liittyy epäselvyyksiä. Tästä syystä direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä on välttämätöntä rakentaa suojamuoto siten, että direktiivin mukaiset tavoitteet täyttyvät.

Ensinnäkin on epäselvää, olisiko suojan kohde rinnastettava AV-tuottajan ja musiikkituottajan lähioikeuksiin, joissa suojan kohteena on tallenne, eli lehtijulkaisujen yhteydessä suojan kohde olisi julkaisun ulkonäkö, kuten julkaisun sommittelu, fontti ja taitto, vai olisiko suojan kohteena jokin muu piirre lehtijulkaisussa. Direktiivin perustelujen mukaan suojamuodon tavoitteena on tarjota yhdenmukainen suoja uutiskooste- ja mediaseurantapalveluiden käyttöä vastaan. Niissä ei välttämättä toisinneta lehtijulkaisujen täsmällistä ulkonäköä, joten tämän kaltaisella suojan kohteella ei olisi tavoiteltua vaikutusta kyseiseen käyttöön.

Toinen vaihtoehto olisi se, että suojan kohteena olisi pidettävä lehtijulkaisua kokoelmana. Tähän antaa viitteitä myös lehtijulkaisujen määritelmä direktiivissä sekä se seikka, että toisissa EU:n jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmissä lehtijulkaisuja on pidetty suojattuina kokoomateoksina ja toisissa ei. Tässä yhteydessä uusi itsenäinen lehtijulkaisun suoja tarkoittaisi sitä, että lehtijulkaisua ei suojattaisi enää kokoomateoksena, vaan erityisen lähioikeuden nojalla.

Kolmantena vaihtoehtona olisi se, että suojan kohde olisi samankaltainen kuin tietokantojen sui generis -suojamuoto. Tietokantadirektiivin mukainen suoja koskee teoksista, tiedoista tai muusta aineistosta muodostettuja, joskus koosteiksi kutsuttuja kokoelmia, joiden järjestäminen, muistissa säilyttäminen ja hakeminen tapahtuu elektronisin, elektromagneettisin tai elektrooptisin menetelmin tai muilla vastaavilla menetelmillä. Suoja ulottuu myös ei-elektronisessa muodossa oleviin tietokantoihin. Tietokannalla tarkoitetaan kyseisen direktiivin mukaan kaikkia kirjallisia, taiteellisia, musiikillisia tai vastaavia teoskokoelmia, tai tekstiä, ääntä, kuvia, lukuja, tosiasioita ja tietoja sisältäviä kokoelmia. Siinä tarkoitettujen kokoelmien on oltava teosten, tietojen tai muiden itsenäisten aineistojen kokoelmia, jotka on järjestetty järjestelmällisellä tai menetelmällisellä tavalla ja joihin on mahdollistettu yksilöllinen pääsy. Tästä seuraa, että audiovisuaalisen, elokuvallisen, kirjallisen tai musiikillisen teoksen tallentaminen sellaisenaan ei kuulu tietokantaoikeuden soveltamisalaan.

Tietokantojen suojan kohteen kuvailu vastaa merkittävässä määrin DSM-direktiivissä tarkoitettua lehtikustantajan lähioikeutta. Näiden välillä näyttäisi myös olevan muita samankaltaisuuksia, sillä DSM-direktiivi sulkee suojan ulkopuolelle yksittäiset sanat tai hyvin lyhyiden otteiden käytön, jonka tulkinnaassa on kuitenkin otettava huomioon lehtijulkaisujen laajamittainen koostaminen ja tietoyhteiskuntapalvelujen tarjoajien käyttö. Tietokantadirektiivin mukaan tietokannan epäolennaiset osat eivät ole tietokantaoikeuden suojan piirissä, ellei kysymys ole tietokannan sisällön epäolennaisten osien jatkuvasta ja järjestelmällisestä kopioinnista tai uudelleenkäytöstä, jotka voisivat johtaa tietokannan tavanmukaisen käytön vastaisiin toimiin tai aiheuttaa kohtuutonta vahinkoa tietokannan valmistajan laillisille eduille. Molempien suojamuotojen osalta on tähdennetty, että suoja ei ulotu itse tietoon, ja niiden suhde kokoelmiin sisältyviin teoksiin on samankaltainen, eli lähioikeussuojalla ei ole vaikutusta lähioikeuden suojan kohteisiin sisältyvien teosten suojaan. Tietokantaoikeus kohdistuu tietokantojen kopiointiin ja uudelleenkäyttöön. Uudelleenkäytöllä tarkoitetaan tietokannan koko sisällön tai sen olennaisen osan mitä tahansa saattamista yleisön saataviin kopioita levittämällä, vuokraamalla, online-siirrolla tai muulla siirtotavalla.

Lehtikustantajan lähioikeus näyttää tietokantoihin nähden suppeammalta, ulottuen ainoastaan tietyn tyyppiseen käyttäjään, tietoyhteiskuntapalvelun tarjoajaan, ja ainoastaan teoksen verkkokäyttöön, ei sen sijaan kopioiden levittämiseen tai vuokraamiseen. Toinen olennainen ero tietokantasuojaan nähden on suoja-aika, joka tietokantojen osalta on 15 vuotta tietokannan valmistamisesta. Sen sijaan lehtijulkaisujen suoja-aika on kaksi vuotta lehtijulkaisun julkaisemisesta, eikä suojan pidentäminen ole mahdollista suoraan tai välillisesti. Kolmas ero tietokantaoikeuden ja lehtikustantajan lähioikeuden välillä on se, että lehtikustantajan lähioikeuteen sovelletaan kaikkia tietoyhteiskuntadirektiivin mukaisia poikkeuksia ja rajoituksia. Neljäntenä erona on se, että lehtikustantajan lähioikeuden osalta tekijöillä on lakiin perustuva oikeus osuuteen lehtikustantajan saamasta korvauksesta lehtijulkaisujen käytöstä.

Edellä sanotun perusteella lehtijulkaisuihin kohdistuvaa lähioikeutta voidaan pitää laajempaan tietokantaoikeuteen nähden erityissäätelynä, joka kohdistuu lehtijulkaisuihin ja jolla suoja rajoitetaan tietoyhteiskuntapalvelun tarjoajan verkossa tapahtuvaan lehtijulkaisujen sellaiseen uudelleenkäyttöön, joka käytännössä merkitsee kilpailevaa loistuotetta.

DSM-direktiivissä ei selvennetä lehtikustantajan lähioikeuden suhdetta olemassa olevaan mahdolliseen päällekkäiseen tietokanta-oikeuteen tai muihin lähioikeuksiin eikä sitä, tulisiko tietokanta-oikeutta tai muita lähioikeuksia vastaavasti muuttaa lehtikustantajan lähioikeuden johdosta. Lähtökohtana voitaneen pitää, että sikäli kuin lehtikustantajan lähioikeus ulottuu suojan kohteisiin, jotka ovat jo sellaisenaan toisen lähioikeuden piirissä, ja syntyy oikeudellinen kollisiotilanne, olisi lehtikustantajan lähioikeutta sovellettava ensisijaisesti, sillä lehtikustantajan lähioikeus on erityissääntelyä muihin suojamuotoihin nähden.

Edellä sanotun perusteella voidaan todeta, että lehtikustantajan lähioikeuden muotoilemista siten, että se olemassa oleviin suojamuotoihin verrattuna muistuttaa lähinnä nykyistä tietokanta-oikeutta, voidaan pitää direktiivin tavoitteita ajatellen perustelluimpana ratkaisuna.

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuu sisällön tuottajien palveluun tallentamista aineistoista

DSM-direktiivin 17 artiklan täytäntöönpanon yhteydessä arvioitiin ensin kysymystä yleisestä sääntelyperiaatteesta. Tarkemmin ottaen arvioitiin mahdollisuutta säätää, että verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan katsotaan saattavan teokset yleisön saataviin, ilman että erikseen säädettäisiin edellytyksistä, joiden vallitessa verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja vapautuisi vastuusta. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että 17 artiklan 4 kohta ymmärrettäisiin niin, että jos palvelun tarjoaja on hankkinut luvan käyttää teosta tai estänyt siihen pääsyn, ei tapahdu tekijänoikeuden loukkausta eikä palvelun tarjoaja siten voi olla vastuussa tekijänoikeuden loukkauksesta. Tällainen ehdotus kuitenkin tarkoittaisi, että 17 artiklan 4 kohdan mukainen vastuuvapausjärjestelmä jäisi vaille täytäntöönpanoa. Voidaan todeta, että DSM-direktiivin 17 artikla ilmentää korotettua huolellisuusvelvoitetta verrattuna sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin 14 artiklassa säädettyyn säilytyspalvelun (hosting) vastuuvapauteen. Myös DSM-direktiivin 30 artiklassa 17 artiklaa luonnehditaan ”erityiseksi vastuujärjestelmäksi”.

Sääntelyn lähtökohtien osalta arvioitiin myös mahdollisuutta, että direktiivin 17 artikla pantaisiin täytäntöön täsmentämättä artiklaan jääneitä aukkoja. Artiklassa olevia kansallisen lainsäätäjän täydentämistä edellyttäviä aukkoja ovat esimerkiksi 17 artiklan 7 kohta, jonka mukaan ”verkkosisällönjakopalveluntarjoajien ja oikeudenhaltijoiden välinen yhteistyö ei saa johtaa siihen, että estetään käyttäjien palveluun lataamien sellaisten teosten tai muun suojatun aineiston saatavuus, jotka eivät loukkaa tekijänoikeutta”, mitä tekijänoikeuden rajoituksia tarkoitetaan 17 artiklan 7 kohdassa ja mikä näiden rajoitusten suhde olisi tekijänoikeuslain voimassa oleviin tekijänoikeuden rajoituksiin, miten vältetään se, että artiklan soveltaminen johtaa yleiseen seurantavelvoitteeseen 17 artiklan 8 kohdan edellyttämällä tavalla, kenellä on velvollisuus käsitellä sisällön tuottajan valitukset 17 artiklan 9 kohdan mukaan ja minkälaisia oikeussuojakeinoja tulee tarjota sisällön tuottajille (direktiivin mukaisille ”käyttäjille”).

Direktiivien yleisten täytäntöönpanoa koskevien ohjeiden ja EU-oikeudessa asetettujen velvoitteiden mukaan jäsenvaltioilla on velvollisuus varmistaa direktiivien tehokas täytäntöönpano. Direktiivi velvoittaa saavutettavaan tulokseen nähden jokaista jäsenvaltiota, jolle se on osoitettu, mutta jättää kansallisten viranomaisten valittavaksi muodon ja keinot. Direktiiviä ei ole tarkoitettu soveltaa sellaisenaan jäsenvaltioissa, vaan direktiivissä edellytetään erillistä täytäntöönpanoa kansallisella tasolla. Täytäntöönpanon yhteydessä on kiinnitettävä huomiota direktiivin tavoitteeseen ja sisältöön. Direktiivi muunnetaan kansalliseksi lainsäädännöksi tehokkaasti siten, että sen tavoite ja sisältö toteutuvat. Muoto ja keinot, joilla direktiivi pannaan täytäntöön, riippuvat pitkälti jäsenvaltion omasta oikeusjärjestyksestä.

Direktiivin täytäntöönpano uudelleenkirjoittamalla direktiivin säännökset lain säännöksiksi on Suomessa ensisijainen täytäntöönpanon menetelmä ja ainut mahdollinen silloin, kun direktiivin

säännökset eivät ole sisällöllisesti niin täsmällisiä ja niiden suhde voimassa olevaan kansalliseen sääntelyyn niin selvä, että direktiivin täytäntöönpano viittaamalla tai inkorporoimalla olisi mahdollinen. Nyt käsillä olevassa tapauksessa on selvää, että direktiivin säännökset on pantava täytäntöön uudelleenkirjoittamalla, täyttäen direktiivin jättämät aukot ja sovittamalla säännökset yhteen voimassa olevan lainsäädännön kanssa.

On myös selvää, että 17 artiklan täytäntöönpanon yhteydessä on pantava säännökset huolellisesti täytäntöön, huomioiden artiklan tavoitteet ja artiklaan sisältyvä tasapaino eri tahojen etujen ja oikeuksien välillä.

Valmistelussa arvioitiin myös kysymystä, millä tavoin direktiivin 17 artikla voidaan panna täytäntöön perustuslain ja EU:n perusoikeuskirjan mukaisella tavalla. Eräs keskeinen kysymys artiklan täytäntöönpanon yhteydessä on kysymys siitä, millä edellytyksellä voidaan katsoa, että sääntelyssä ei aseteta yleistä seuranta- tai valvontavelvoitetta. Direktiivin 17 artiklan 8 kohdan mukaan artiklan soveltaminen ei saa johtaa yleiseen seurantavelvoitteeseen. Lisäksi artiklan täytäntöönpanossa on huomioitava sähköistä kaupankäyntiä koskevan direktiivin 15 artiklassa säädetty yleisen valvontavelvoitteen kieltö. Kyseisen artiklan mukaan jäsenvaltiot eivät saa asettaa palvelun tarjoajille mm. tallennuspalveluita koskevien palveluiden osalta yleistä velvoitetta valvoa siirtämiään ja tallentamia tietoja eivätkä yleistä velvoitetta pyrkiä aktiivisesti saamaan selville laitonta toimintaa osoittavia tosiasioita tai olosuhteita. DSM-direktiivin 2 artiklan perusteella on selvää, että myös 17 artiklan yhteydessä sovelletaan sähköistä kaupankäyntiä koskevan direktiivin 15 artiklaa.

Ensinnäkin on todettava, ettei ole täysin selvää, mitä tarkoitetaan yleisen seuranta- tai valvontavelvoitteen asettamisella. Olisiko tässä mahdollista katsoa, että EU:n lainsäätäjät ovat asettaneet erityisen seuranta- tai valvontavelvoitteen yleisen seuranta- tai valvontavelvoitteen sijasta? Tämä olisi periaatteessa mahdollista EU-oikeuden mukaan. Direktiivissä ei kuitenkaan ole mainintaa siitä, että säännösten tavoitteena tai tarkoituksena olisi erityisen seuranta- tai valvontavelvoitteen asettaminen, vaan pikemminkin päinvastoin korostetaan, ettei aseteta (yleistä) seurantavelvoitetta, eikä tehdä poikkeusta verkkosisällönjakopalvelun tarjoajiin sovellettavasta sähköistä kaupankäyntiä koskevan direktiivin 15 artiklan mukaisen valvontavelvoitteen asettamisen kiellosta.

Kysymys yleisestä seuranta- tai valvontavelvoitteesta liittyy myös läheisesti sanavapauden toteutumiseen. Tämä on myös eräs keskeinen kysymys Puolan Euroopan unionintuomioistuinmessä nostamassa kanteessa (asia C-401/19), joka koskee DSM-direktiivin 17 artiklan perusoikeuskirjan mukaisuutta. Julkisiamiehen ratkaisuehdotuksesta ilmenee, että Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio on katsonut, että direktiivin 17 artikla ei sisällä velvoitetta ottaa käyttöön sisällöntunnistamis- tai suodatusvälineitä, vaan niillä on ”liikkumavara” tämän suhteen. Julkisiamies kuitenkin katsoo, että vaikka sisällönjakopalvelujen tarjoajia ei muodollisesti pakoteta ottamaan käyttöön tiettyjä toimenpiteitä tai tekniikoita säännöksissä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi, niin direktiivin säännöksissä sisällönjakopalvelujen tarjoajat kyllä käytännössä velvoitetaan useissa tilanteissa käyttämään kyseisiä sisällöntunnistusvälineitä. Tällainen velvoite ilmenee epäsuorasti vastuusta vapautumisen edellytysten kautta. Julkisiamies päättelee myös, että kysymys on erityisestä seurantavelvoitteesta. Julkisiamies toteaa vielä, että EU-tuomioistuimen ratkaisukäytäntö näyttää muuttuneen, kun kysymys on siitä, mitä velvoitteita voidaan asettaa palveluntarjoajille. Siinä missä aiemmin merkityksellisenä näytettiin pidetyn tarkastettavien tietojen määrää, on tuomioistuin alkanut kiinnittää huomiota etsityn tiedon täsmällisyyteen.

Valmistelun aikana päädyttiin siihen, että direktiivi jättää kaksi mahdollista sääntelyvaihtoehtoa. Ensimmäisen vaihtoehdon mukaan säädettäisiin, että verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan

velvollisuus estää pääsy tekijänoikeutta loukkaavaksi väitettyyn aineistoon edellyttäisi ainoastaan palvelun tarjoajalta teoksen tunnistamiseksi ja pääsyn estämiseksi tarvittavien välineiden tai muiden järjestelyiden tarjoamista tekijöiden käyttöön. Tällöin tarvittavat toimenpiteet loukkaavaksi väitetyn aineiston tunnistamiseksi ja pääsyn estämiseksi suorittaisi käytännössä tekijä tai tämän edustaja, jolloin palveluntarjoajan tehtäväksi jäisi tarvittavien järjestelmien hankinta ja käyttöön asettaminen sekä tekijöiden tai näiden edustajien ohjeistaminen ja opastaminen välineiden käytössä. Tämän ratkaisun voidaan arvioida olevan EU-tuomioistuimen *Scarlet Extended* -asiassa (C-70/10) ilmaistun tuomioistuimen kannan mukainen siten, että siinä ei syntyisi palveluntarjoajalle yleistä seurantavelvoitetta.

Toinen vaihtoehto olisi lähtöä sääntelyssä siitä, että verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuus estää pääsy noudattaa mahdollisimman tarkkaan EU-tuomioistuimen *Glawischnig-Piesczek* -asiassa (C-18/18) tekemää ratkaisua ja siinä esille tuotuja edellytyksiä sille, että kysymys ei olisi velvoitteesta, joka täyttää yleisen seurantavelvoitteet tunnusmerkkejä.

Ensiksi mainittu vaihtoehto oli pohjana sääntelymallissa, joka esiteltiin avoimessa kuulemistilaisuudessa 19.12.2020. Jälkimmäinen vaihtoehto on nyt toteutettavaksi ehdotetun sääntelyvaihtoehdon pohjana. Arvio näyttäisi olevan yhdenmukainen julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksessa EU-tuomioistuimen asiassa C-401/19 esitettyjen näkökantojen kanssa sekä lähtökohtaisesti myös komission direktiivin 17 artiklan täytäntöönpanoa koskevan ohjeistuksen kanssa. Niin komission ohjeistuksessa kuin julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksessa katsotaan, että palveluntarjoaja voidaan lähtökohtaisesti velvoittaa estämään pääsy ainoastaan ilmeisen loukkaavaan aineistoon. Lisäksi julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksessa katsotaan mainitun *Glawischnig-Piesczek* -ratkaisun tavoin, että palveluntarjoajaa ei voida asettaa asemaan, jossa se joutuu arvioimaan aineistojen laillisuutta.

Valmistelussa on seuraavaksi ollut tarpeen ottaa kantaa kysymykseen siitä, kenen tulee tehdä arvio aineiston lainvastaisuudesta. Direktiivin 17 artiklan 9 kohdassa säädetään, että kun oikeudenhaltijat pyytävät tiettyjen teostensa tai muun suojatun aineistonsa saannin estämistä tai niiden poistamista, heidän on perusteltava pyyntönsä asianmukaisesti. Direktiivi velvoittaa verkkosisällönjakopalveluiden tarjoajat lisäksi ottamaan käyttöön vaikuttavan ja nopean valitus- ja oikeussuojamekanismin, joka on niiden palvelujen käyttäjien saatavilla silloin, kun kyse on riidoista, jotka koskevat heidän palveluun lataamiensa teosten tai muun suojatun aineiston saannin estämistä tai niiden poistamista. Direktiivin mukaan kyseisen mekanismin mukaisesti tehdyt valitukset on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä, ja palveluun ladatun saannin estämistä tai sen poistamista koskevien päätösten on oltava ihmisen tekemän arvioinnin kohteena.

Direktiivissä ei sen sijaan sanota, kenen tulee tehdä oikeudellinen arvio siitä, loukkaako aineisto tekijänoikeutta. Jäsenvaltioille jäänee siltä osiin liikkumavaraa. Vaihtoehtona lienee joko se, että palvelun tarjoajan tulee tehdä kyseinen arvio, tai sitten arvion tekee oikeudenhaltija tai joku muu, ulkopuolinen taho. EU-tuomioistuin on *Glawischnig-Piesczek* -asiassa katsonut, että kysymys ei ole yleisen seurantavelvoitteen asettamisesta, jos palvelun tarjoaja velvoitetaan kansallisen tuomioistuimen määräyksellä poistamaan tietty kunniaa loukkaava ilmaisu ja lisäksi sitä vastaavat ilmaisut mutta ainoastaan edellyttäen, että määräys on niin tarkkarajainen, että palvelun tarjoaja ei joudu tekemään oikeudellista arviota tietyn aineiston laillisuudesta. Tästä voidaan päätellä, että oikeudellinen arvio olisi tehtävä joko ulkopuolisen riidanratkaisuelimen tai oikeudenhaltijan toimesta, eikä verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan toimesta.

Ehdotuksessa lähdetään siitä, että verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan tulee tarjota oikeudenhaltijalle mahdollisuus arvioida, loukkaako aineisto tämän tekijänoikeutta. EU-tuomioistuimen kannanoton lisäksi tehtävän antaminen verkkosisällönjakopalvelun tarjoajalle edellyttäisi, että

sillä olisi kaikki arvioinnin tekemiseksi tarvittavat tiedot. Jotta palvelun tarjoajalla olisi mahdollisuus arvioida, loukkaako tietty aineisto tietyn teoksen tekijänoikeuden haltijoiden tekijänoikeutta, olisi palvelun tarjoajalla oltava pääsy itse teokseen, jota väitetään loukatun. Pelkästään digitaalisen sormenjäljen perusteella ei tällaista arviota ilmeisesti yleensä ole mahdollista tehdä. Lisäksi palvelun tarjoajalla olisi oltava pääsy niihin sopimuksiin ja mahdollisiin muihin käyttölupeihin, joiden perusteella sisällön tuottaja voi olla oikeutettu käyttämään teosta. Tämä tieto olisi tällöin saatava yleensä tekijältä itseltään jo poistopyynnön esittämisen yhteydessä ja pidettävä jatkuvasti ajan tasalla, jotta tieto olisi mahdollista ottaa huomioon riittävän varhaisessa vaiheessa siten, että sisällön tunnistamista ja pääsyn estämistä koskevassa järjestelmässä ei estetä pääsyä aineistoon, joka ei loukkaa tekijänoikeutta. Komission järjestämässä vuoropuhelussa koskien 17 artiklan soveltamista on käynyt ilmi, että tekijät eivät välttämättä halua antaa edellä kuvattua kaltaista tietoa verkkosisällönjakopalvelun tarjoajille.

Edellä mainituista syistä, ja koska 17 artiklan eräänä tavoitteena lienee ollut oikeudenhaltijoiden määräysvallan palauttaminen heidän teostensa käytön suhteen, on pidetty tarkoituksenmukaisempana, että oikeudenhaltijoiden tulee voida ottaa kantaa siihen, loukkaako sisällön tuottajan palveluun tallentama aineisto tekijänoikeutta. Sen sijaan verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja on velvollinen toteuttamaan menettelyn ja siihen liittyvät tarvittavat tietotekniset ratkaisut, joita tekijät tarvitsevat päätöksenteossaan sekä joita sisällön tuottajien valitusten käsittely edellyttää.

Siihen, että sääntelyssä lähdetäisiin korostuneesti tekijän määräysvallasta, liittyy riski, että oikeudenhaltijat suhtautuvat piittaamattomasti sisällön tuottajien sananvapauteen ja tiedonvälityksen vapauteen. Siksi valmistelussa on päädytty esittämään, että perusteettomien poistovaatimusten esittäminen kielletään ja että kieltoa tehostetaan säännöksillä, joilla mahdollistetaan, että sisällön tuottajat voivat saada hyvitystä tai vahingonkorvausta aineiston perusteettomasta poistosta. Tärkeä osa kyseistä ratkaisua ovat myös sisällön tuottajien tehokkaat oikeussuojakeinot, joihin erityisesti liittyy mahdollisuus viedä pääsyn estämistä koskeva asia tuomioistuimen ulkopuolisen riidanratkaisuelimen käsiteltäväksi oikea-aikaisesti ja kustannuksitta.

Valmistelussa arvioitiin myös mahdollisuutta, että arvio aineiston loukkaavuudesta ratkaistaisiin ensisijaisesti tekijänoikeusriitalautakunnassa. Kyseinen malli oli pohjana joulukuussa 2019 esitetyssä ratkaisussa. Oikeudenhaltijoilta saadun palautteen pohjalta esillä olevassa ehdotuksessa on otettu huomioon direktiivissäkin mainittu mahdollisuus: verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan ja oikeudenhaltijoiden välisenä yhteistyönä toteutettava ”valitus- ja oikeussuojakeino” eli käytännössä oikaisumenettely.

Oikaisumenettelyn sääntelyn osalta valmistelussa arvioitiin mahdollisuutta säätää hyvin tarkkaan oikaisumenettelystä, mukaan lukien noudatettavista määräajoista. Oikaisumenettelylle ei ehdotuksessa esitetä määräaika, mutta tekijänoikeusriitalautakunta voi jättää asian sillensä, jos pääsy aineistoon on palautettu kahden vuorokauden kuluessa siitä, kun lautakunta on lähettänyt tekijälle tai hänen puolestaan toimivalle ja verkkosisällönjakopalvelun tarjoajalle tiedon asian vireille tulosta ja antanut heille mahdollisuuden antaa vastineensa. Tässä ajassa olisi tekijällä tai hänen puolestaan toimivalla mahdollisuus vielä oikaista päätöksensä ja palauttaa pääsy aineistoon. Direktiivissä ja julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksessa painotetaan tarvetta varmistaa oikaisumenettelyn riipeys.

Valmistelussa arvioitiin mahdollisuutta, että voimassa olevan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 193 §:n tavoin säädettäisiin siitä, että aineisto olisi palautettava suoraan sisällön tuottajan valituksen perusteella. Tätä vaihtoehtoa on kuitenkin pidetty vaikeana tilanteessa, jossa sääntelyn mukaan lähtökohtana on, että palvelun tarjoaja on suoraan vastuussa tekijänoikeutta loukkaavasta aineistosta. Kyseinen ratkaisu ei näyttäisi myöskään saavan tukea direktiivistä tai komission ohjeistuksesta 17 artiklan soveltamisesta.

Vaikeimmin täytäntöön pantaviin 17 artiklan kohtiin kuuluu sen 7 kohta, jossa säädetään, että teosten tunnistamiseksi ja niihin pääsyn estämiseksi tarkoitetut toimenpiteet eivät saa johtaa siihen, että estetään sisällön tuottajan palveluun tallentaman sellaisen aineiston saatavuus, joka ei loukkaa tekijänoikeutta, mukaan lukien silloin, kun teoksen käyttö on sallittua tekijänoikeuden rajoituksen tai tekijältä saadun luvan perusteella. Kysymys on jäsenvaltioille asetetusta velvoitteesta huolehtia siitä, että tietty tavoite tai lopputulos saavutetaan. Sen sijaan direktiivissä ei kerrota, miten tämä tavoite tai lopputulos voidaan saavuttaa, eli mitä keinoja olisi otettava käyttöön, jotta teosten tunnistamiseksi ja niihin pääsyn estämiseksi tarkoitetut toimet eivät johda siihen, että pääsy tällaiseen lailliseen aineistoon estetään. Kyseisen tavoitteen saavuttamiseksi olisi nähtävästi edellytettävä asian huomioimista verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan käyttöön ottamissa järjestelmissä, sikäli kuin tämä on mahdollista. NykYTEKNOLOGIALLA EI KUITENKAAN KYETÄ AUTOMATISOIDUSTI TULKITSEMAAN SOPIMUSEHTOJA EIKÄ ARVIOIMAAN KONTEKSTISIDONNAISTEN TEKIJÄNOIKEUDEN RAJOITUSTEN SOVELTAMISTA. Vaihtoehtoisesti olisi mahdollista säätää samanlaisuuteen liittyvistä raja-arvoista, joiden perusteella verkkosisällönjakopalvelun tarjoajat olisivat oikeutettuja oletamaan, että aineisto on laillista. On kuitenkin epäselvää, millaisin perustein tällaisia raja-arvoja asetettaisiin ja mikä niiden suhde olisi tekijänoikeuden rajoituksiin tai tekijänoikeussuojan laajuuteen. Edellä kuvatuista vaikeuksista johtuen lienee välttämätöntä säätää menettelyllisistä keinoista, joiden avulla on mahdollista etukäteen, ennen pääsyn estämistä aineistoon, sekä jälkikäteen, pääsyn estämisen jälkeen, varmistaa, ettei laillista aineistoa estetä. Arvion mukaan tämä edellyttäisi, että sisällön tuottajilla olisi mahdollisuus etukäteen, jo aineiston tallennusvaiheessa tai viimeistään sisällön tunnistamisvaiheessa, ilmaista syyt sille, että teoksen käyttö aineistossa olisi sallittua ja että olisi mahdollista tarvittaessa suorittaa myös ihmisen tekemän arvioinnin pohjalta tällainen arvio. Lisäksi tavoitteen saavuttaminen edellyttäisi tehokkaita jälkikäteisiä valitus- ja oikeussuojakeinoja.

Direktiivin 17 artiklan 9 kohdassa veloitetaan jäsenvaltioita varmistamaan, että riitojen ratkaisemiseksi on saatavilla tuomioistuinten ulkopuolisia oikeussuojamekanismeja, joissa riidat voidaan ratkaista puolueettomasti mutta jotka eivät kuitenkaan saa estää käyttäjän mahdollisuutta viedä riita tuomioistuimen ratkaistavaksi. Valmistelussa arvioitiin seuraavia mahdollisia riidanratkaisumekanismeja: a) välimiesmenettely, b) sovittelu, c) kuluttajariitalautakunta, d) tekijänoikeusneuvosto, e) viranomaisvalvonta ("sananvapausvaltuutettu") ja f) asiantuntijaelin ("tekijänoikeusriitalautakunta").

Suomessa yleisesti käytössä olevia vaihtoehtoisia riidanratkaisukeinoja sopimusosapuolten välisen riitojen ratkaisemiseksi ovat välimiesmenettely ja sovittelu. Nyt käsillä olevassa tapauksessa sisällön tuottajaa ei voida sitouttaa välimiesmenettelyyn, sillä tämä estäisi asian viemisen tuomioistuimen ratkaistavaksi, mikä olisi ristiriidassa jäsenvaltioille direktiivin 17 artiklan 9 kohdassa asetettujen velvoitteiden kanssa.

Yleisesti ottaen välimiesmenettelyä ja sovittelua ei luontevasti voida hyödyntää ratkaistaessa riitoja sopimusten ulkopuolisissa riidoissa. Tässä tapauksessa on kysymys vielä kolmen osapuolen, eli tekijän, sisällön tuottajan ja verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan välisestä riitatilanteesta. Yleensä riidan osapuoliksi voidaan mieltää sisällön tuottaja ja tekijä, joilla ei ole keskinäistä sopimussuhdetta. Riita koskee tyypillisesti sitä, soveltuuko tilanteeseen jokin tekijänoikeuden rajoitus vai puuttuuko aineiston pääsyn estämiseltä muutoin lailliset perusteet, kuten jos suoja-aika on päättynyt tai "teos" ei muutoin täytä suojan saamisen edellytyksiä, eikä riitaa välttämättä ole sopimuksen tulkinnasta. Tilanteeseen voi liittyä myös tekijän ja verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan tai tekijän ja sisällön tuottajan välisen tekijänoikeudellisen käyttöluvan ehtoja koskeva riita. Näistä syistä on katsottu, että sovittelu ja välimiesmenettely eivät ole toimivia direktiivissä tarkoitettuja tuomioistuimen ulkopuolisia riidanratkaisukeinoja.

Kuluttajariitalautakunta perustuu EU:ssa harmonisoituun järjestelmään, ja DSM-direktiivin taustojen perusteella on oletettavaa, että riidanratkaisu olisi pidetty mahdollisena sisällyttää kuluttajariitalautakunnan tehtäviin. Arvioinnin perusteella kuluttajariitalautakunta ei kuitenkaan soveltuisi nyt esillä olevien riitojen ratkaisemiseksi, sillä sisällön tuottaja ei ole sellaisessa sopimussuhteessa tekijään, että asiaa olisi mahdollista arvioida kuluttajariitalautakunnassa. Kuluttajariitalautakunnassa ei ole myöskään sellaista tekijänoikeudellista osaamista, jota tehtävä edellyttää.

Tekijänoikeusneuvoston tehtävänä on lausua tekijänoikeuslain soveltamisesta. Tekijänoikeusneuvosto ei ota kantaa sopimusehtojen tulkintaan tai sopimusehtojen pohjalta sallittuun käyttöön. Tekijänoikeusneuvosto kykenee ratkaisemaan n. 15 tapausta vuodessa ja lausuntojen käsittelyaika on tällä hetkellä noin 6 kk. Tekijänoikeusneuvosto ei näistä syistä sovellu käsittelemään nyt käsillä olevan kaltaisessa tilanteessa nopeaa ratkaisua edellyttäviä asioita. Vaikka käsiteltävien asioiden määrä on vaikea etukäteen arvioida, on kuitenkin oletettavaa, että käsiteltäväksi tulisi olennaisesti enemmän kuin kourallinen asioita vuodessa. Tekijänoikeusneuvosto ei myöskään kokoonpanonsa ja päätöksentekomenettelynsä puolesta sovellu direktiivissä tarkoitetuksi riidanratkaisuelimeksi.

Viranomaisvalvonnan osalta voisi tulla kyseeseen joko uuden tehtävän antaminen olemassa olevalle viranomaiselle tai uuden viranomaisen perustaminen. Viranomaisen tehtävänä voisi olla sisällön tuottajien valitusten käsittely, verkkosisällönjakopalvelun tarjoajien neuvominen lainmukaisten velvoitteiden toteuttamisessa sekä aineistojen poistamista koskevien päätösten ja prosessien valvonta, tiedonkeruu ja tilastointi. Viranomaisen pääasiallisena tehtävänä olisi valvoa sisällön tuottajien oikeuksien toteutumista suhteessa verkkosisällönjakopalvelun tarjoajiin ja oikeudenhaltijoihin. Viranomaisen voisi valvoa myös sitä, ettei aineistoja poisteta perusteetta. Kysymys voisi siten olla eräänlaisesta ”sanavapausvaltuutetusta”. Tiedonkeruun ja tilastoinnin osalta on todettava, että viranomaisvalvontana toteutettuna vaihtoehtona voisi olla mahdollista järjestelmällisesti kerätä tietoja tilanteista, joissa pääsy on estetty aineistoihin, sekä tarkastaa pääsyn estämistä koskevien päätösten asianmukaisuutta ja verkkosisällönjakopalvelun tarjoajien toimien asianmukaisuutta suhteessa tekijänoikeuden haltijoihin ja sisällön tuottajiin. Viranomaiselle olisi myös mahdollista säätää oikeus määrätä hallinnollisia seuraamuksia, mikäli verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja ei täytä laissa säädettyjä velvoitteita esimerkiksi tietojen antamisen suhteen.

Viranomaisvalvontaa koskevan vaihtoehdon osalta on todettava, että uuden tehtävän antaminen viranomaiselle tai uuden viranomaisen perustaminen tarjoamaan sisällön tuottajille tarvittava oikeussuoja olisi sinänsä mahdollinen ja toimiva ratkaisu. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla ei ole sellaista viranomaista, jolle tällainen tehtävä voitaisiin antaa. Uuden viranomaisen perustaminen on puolestaan mittava ja aikaa vievä prosessi, ja sen asianmukainen resursointi voi osoittautua haastavaksi. Kysymys olisi pysyvästä viranomaistehtävästä, jonka resursoinnissa olisi otettava huomioon, että päätökset sisällön tuottajien valituksista tai kanteluista perusteettomista poistoista olisi ratkaistava joutuisasti ja oikea-aikaisesti. Tilanteessa, jossa ei ole riittävän selvää käsitystä asioiden määrästä tai muista reunaehdoista, ei pysyväisluonteisen viranomaisen perustamista voida pitää tarkoituksenmukaisena ratkaisuna ainakaan tässä vaiheessa.

Asiantuntijaelimien perustaminen siten, että ratkaisut sisällön tuottajien valituksista voidaan tehdä asiantuntijapooliin kuuluvien sivutoimisten henkilöiden toimesta, antaisi mahdollisuuden sopeuttaa toiminta asioiden määrään ja varmistaisi asioiden riittävän nopean käsittelyn, mikäli asioiden määrä ajoittain nousee merkittäväksi. Arvion mukaan tällaisen ratkaisun kiinteät kustannukset olisivat pienemmät kuin uuden viranomaisen perustamisesta aiheutuvat kustannukset. Tehtävästä ei myöskään tulisi ylivoimainen elimessä sivutoimisesti toimiville henkilöille, jos

asiantuntijoiden määrä on riittävän iso. Nyt käsillä oleva ehdotus tekijänoikeusriitalautakunnaksi perustuu viimeksi mainittuun malliin. Kyseinen malli ei välttämättä sovellu pysyväksi ratkaisuksi, mutta toimisi hyvin ainakin kokeiluluonteisesti, ja siitä saatujen kokemusten pohjalta voitaisiin tarvittaessa muokata lautakunnan toimintaa tai suunnitella pysyvämpää ja kestävämpää ratkaisua.

Valmistelun aikana on arvioitu myös eri mahdollisuuksia rahoittaa tekijänoikeusriitalautakunnan toimintaa. Komission ohjeistuksen mukaan tuomioistuimen ulkopuolisen riidanratkaisukeinon tulisi olla käyttäjille eli sisällön tuottajille ilmainen. Koska kysymys on sisällön tuottajien sananvapauden turvaamisesta eikä siihen yleensä liity taloudellista intressiä sisällön tuottajien puolelta, johtaisi käsittelymaksun periminen sisällön tuottajilta todennäköisesti siihen, että he eivät valittaisi aineiston perusteettomasta poistosta. Näin ollen direktiivin tavoite, että järjestelmä ei saa johtaa siihen, että estetään pääsy tekijänoikeutta loukkaamattomaan aineistoon, ei tällöin toteudu.

Televisio- ja radiolähetysten lähettäminen ja edelleen lähettäminen

Voimassa olevan tekijänoikeuslain 25 f §:n 4 momentin mukaan pykälän 1 momentissa säädettyä ei sovelleta radio- tai televisiolähetykseen sisältyvän teoksen edelleen lähettämiseen samanaikaisesti alkuperäisen lähetysten kanssa lähetystä muuttamatta. Säännös on omiaan aiheuttamaan sekaannusta, koska pykälässä säädetään vain alkuperäiseen lähetykseen liittyvien oikeuksien hankinnasta, eikä edelleen lähettämistä. Momentti ehdotetaan poistettavaksi. Momentin poistamisen sijaan olisi mahdollista säilyttää momentti ja selventää, että edelleen lähettäminen on alakäsite lähettämiseksi ja että alkuperäiseen lähettämiseen ja edelleen lähettämiseen sovelletaan eri säännöksiä. Koska edelleen lähettämistä ja alkuperäisestä lähettämistä säädetään omissa pykälissään, selkeämpi ratkaisu on poistaa momentti kuin muotoilla se uudelleen. Tekijänoikeuslain systematiikka on selkeytynyt sen jälkeen, kun pykälien otsikointi lisättiin lakiin vuonna 2015, eikä tarveta asiaa selventävälle säännökselle enää ole. Momentin poistaminen ei muuttaisi nykyistä oikeustilaa.

Verkkolähetysdirektiivin 8 artiklan 2 kohta mahdollistaa pakolliseen kollektiiviseen lisensointiin perustuvat ratkaisut ns. puuttuvien tai täydentävien oikeuksien hankkimiseksi ohjelmien lähettämistä varten. Koska Suomen markkinoilla ei tiettävästi ole olemassa tilannetta, jossa lähettäjäryitykset eivät itse lähettäisi ohjelmiaan, ei tässä vaiheessa ole mahdollista tarkemmin arvioida tarvetta ulottaa sopimuslisensoijärjestelmä koskemaan kyseessä olevaa tilannetta laajemmin kuin mitä nykyisin sovelletaan alkuperäiseen lähetystoimintaan.

5.2 Muiden valtioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot

Useimmissa EU-jäsenmaissa direktiivien implementointityö on tämän esityksen valmistelun aikana ollut kesken, eikä tietoa jäsenvaltioiden suunnittelemista tai toteuttamista keinoista ole ollut mahdollista kerätä kattavasti tietoa. Euroopan unioniin kuuluvista Pohjoismaista Tanska on pannut täytäntöön DSM-direktiivin 15 ja 17 artiklat, tosin kyseisiä säännöksiä juurikaan analysoimatta ja niiden aukkoja täyttämättä. Muilta osin Tanskassa toimeenpano on hyvin kesken. Ruotsissa verkkolähetysdirektiivi on pantu täytäntöön. DSM-direktiivin täytäntöönpanon suhteen Ruotsi on suurin piirtein samassa aikataulussa Suomen kanssa. Seuraavissa kappaleissa esitellään tämän esityksen kannalta merkityksellisiä esimerkkejä erityisesti muissa Pohjoismaissa sekä valikoiden muissa maissa voimassa olevasta lainsäädännöstä.

Pohjoismaiden tekijänoikeuslait ovat monilta osin samansisältöisiä, sillä ne perustuvat 1950-luvulla toteutettuun yhteispohjoismaiseen valmisteluun. Sittemmin Tanskassa ja Norjassa on tehty tekijänoikeuslainsäädännön kokonaisuudistuksia, joissa lain rakennetta on eräiltä osin

muutettu. Monet säännökset ovat kuitenkin pysyneet sisällöllisesti samankaltaisina. Pohjoismaista Tanska, Ruotsi ja Suomi kuuluvat Euroopan unioniin, joten niiden tulee panna direktiivit täytäntöön direktiiveissä säädetyssä ajassa. Sen sijaan Islanti ja Norja ovat ETA-maita, joiden osalta direktiivien täytäntöönpano edellyttää erillistä voimaantulopäätöstä ETA:n sekakomiteassa. Tämän vuoksi direktiivit pannaan täytäntöön vasta myöhemmin näissä maissa. Seuraavissa kappaleissa pääpaino pohjoismaisessa tarkastelussa on säännöissä, jotka poikkeavat Suomessa voimassa olevista säännöksistä, sikäli kuin ne ovat tämän esityksen kannalta merkityksellisiä.

Opetuskäyttö

Vaikka Pohjoismaissa tekijänoikeuden rajoitukset opetuksen hyväksi perustuvat samankaltaisiin lähtökohtiin, on lainsäädännön ja laintulkinnan tasolla tapahtunut muutoksia, joiden perusteella järjestelmät ovat jossain määrin erkaantuneet toisistaan. Kaikissa Pohjoismaissa on voimassa vastaava säännös kuin Suomen tekijänoikeuslain 21 §:ssä, jossa sallitaan teosten esittäminen opetuksessa, lukuun ottamatta näytelmäteoksia ja elokuvateoksia. Muissa Pohjoismaissa ei kuitenkaan ole tapahtunut samanlaista tulkinnallista kehitystä kuin Suomessa elokuvateoksen käsitteen osalta. Niissä elokuvateoksen käsitteen on edelleen tulkittu tarkoittavan ainoastaan elokuvateatterilevitykseen tarkoitettuja näytelmäelokuvia, kun taas Suomessa elokuvateoksiksi on katsottu myös esimerkiksi television uutis- ja ajankohtaisohjelmia, opetusohjelmia tai mainoksia. Tässä yhteydessä on syytä vielä erikseen mainita, että Norjan [tekijänoikeuslain kokonaisuudistuksen](#) yhteydessä vuonna 2018 uudistettiin ja koottiin yhteen opetuskäyttöön liittyvät säännökset. Norjan uuden tekijänoikeuslain 43 §:n 4 momentin mukaan teoksen esittämisen tai välittämisen (digitaalisesti) tavanomaisessa luokkaopetuksessa katsotaan tapahtuvan yksityisessä piirissä. Näin ollen kysymys ei Norjan lain mukaan ole tekijänoikeudellisesti relevantista toimenpiteestä, eikä tekijällä ole oikeutta korvaukseen tällaisesta käytöstä. Norjan lainsäädäntö tarjoaa tältä osin mallin myös ns. sisäistä ja ulkoista opetuskäyttöä koskevan sääntelyn osalta. Edellä mainittu Norjan lain säännös merkitsee sitä, että ns. luokkahuoneopetuksessa voidaan esittää myös näytelmäelokuvia korvauksetta.

Tanskan ja Ruotsin tekijänoikeuslaeissa lähdetään siitä, että opetustarkoitukseen valmistettuja kokoomateoksia voidaan valmistaa myös digitaalisessa muodossa, mutta ei kuitenkaan ansiotarkoituksessa. Pohjoismaiden lainsäädäntö on kehittynyt eri suuntaan tältä osin tietoyhteiskuntadirektiivin toimeenpanon yhteydessä.

Ei ole tiedossa, miten Tanskan ja Ruotsin tekijänoikeuslakien säännöksiä opetuskäytöstä tullaan muuttamaan DSM-direktiivin johdosta.

Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttö kulttuuriperintölaitoksissa

Saksassa on vuodesta 2014 alkaen ollut voimassa lainsäädäntöä, joka mahdollistaa kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttämisen kulttuuriperintölaitoksissa. Saksan laki perustuu edustavuusolettamaan, jonka perusteella yhteishallinnointiorganisaation on oletettava edustavan myös sellaisia oikeudenhaltijoita, jotka eivät ole antaneet sille valtuutustaan. Järjestely koskee ainoastaan ennen 1.1.1966 julkaistuja kirjallisia teoksia, jotka kuuluvat kulttuuriperintölaitosten kokoelmiin. Järjestelyyn kuuluu Saksan patentti- ja tavaramerkkiviraston ylläpitämä rekisteri sellaisista kaupallisesta jakelusta poistuneista teoksista, joiden käyttämiseen kulttuuriperintölaitos on saanut luvan yhteishallinnointiorganisaatio VG Wortilta.

Myös Sloveniassa on kollektiiviseen sopimiseen perustuva järjestely, joka mahdollistaa kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttämisen kulttuuriperintölaitoksissa, mutta sekin rajoittuu kirjallisiin teoksiin.

Molempien maiden järjestelyt perustuvat orpoteosdirektiivin hyväksymisen yhteydessä ja tekijänoikeuden haltijoita edustavien järjestöjen ja kulttuuriperintölaitoksia edustavien järjestöjen välillä tehtyyn [yhteisymmärrysmuistioon](#) kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten saattamisesta kulttuuriperintölaitosten saataville.

Molemmissa maissa käsite ”kaupallisesta jakelusta poistunut” kattaa kirjoja, joiden kappaleita ei enää myydä kirjakaupoissa tai ei ole saatavilla kustantajilta. Sen sijaan antikvariaatissa tai kirpputorilla myytävän kirjan voidaan katsoa poistuneen kaupallisesta jakelusta.

Lähetäjäyrittysten verkko-ohjeispalveluissa julkaistujen ohjelmien edelleen lähettäminen

Tanskan tekijänoikeuslain 35 §:n 5 momentin mukaan sopimuslisenssin nojalla voidaan lähettää edelleen myös ohjelmia, jotka ovat saatavilla siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana (ns. on demand -pohjaisesti). Edellytyksenä on, että edelleen lähettämisen yleiset edellytykset täyttyvät. Tanskan malli on erityisen kiinnostava juuri edelleen lähettämiseen liittyvän aika-aspektin osalta, sillä edelleen lähettämisen samanaikaisuuskriteerin katsotaan täyttyvän, jos edelleen lähetetty ohjelma on saatavilla samaan aikaan, mukaan lukien samannmittaisen ajan, kuin alkuperäinen ohjelma. Tanskan säännös mahdollistaa näin ollen lähetäjäyrittysten verkko-ohjeispalveluissa julkaistujen ohjelmien edelleen lähettämisen.

Tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden suoja sopimussuhteissa

Tanskan tekijänoikeuslain 57 § sisältää säännöksiä tekijöille annettavasta selvityksestä. Pykälän mukaan tekijällä on oikeus vaatia selvitys teoksen hyödyntämisestä vähintään kerran vuodessa, jos tekijän saama korvaus perustuu luovutuksen saajan liikevaihtoon, myyntilukuihin tai vastaavaan (rojalti). Tekijä voi myös vaatia kirjanpidon tarkastusta tilintarkastajan toimesta. Tilintarkastajan tulee arvioida tilityksen asianmukaisuutta ja kertoa tekijälle mahdollisista epäkohdista. Muilta osin tilintarkastajalla on salassapitovelvollisuus. Säännöksistä ei voida sopia toisin tekijän haitaksi. Norjan tekijänoikeuslain 70 § sisältää vastaavan ratkaisun. Ei ole tiedossa, miten Tanska tai Norja aikovat muuttaa pykälää DSM-direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä.

Norjan tekijänoikeuslain 69 §:ään on lisätty säännöksiä tekijän oikeudesta asianmukaiseen korvaukseen tekijänoikeuden luovutuksesta. Asianmukaista korvausta arvioitaessa olisi pykälän mukaan otettava huomioon luovutettavat oikeudet, alalla vallitseva käytäntö ja yksittäistapauksen olosuhteet, mukaan lukien osapuolten neuvotteluvoima ja käytön tarkoitus. Jos oikeuden luovutus koskee teoksen hyödyntämistä kaupallisesti, huomioon on otettava myös oikeuden luovutuksen todennäköinen arvo. Arvion tulee perustua sopimuksentekovaiheessa saatavilla oleviin tietoihin. Jos oikeuden luovutus koskee teoksen saattamista yleisön saataviin lainaamalla elokuvaa tai äänitallennetta, voidaan huomioon ottaa myös sopimuksentekovaiheen jälkeen tapahtunut kehitys. Ei ole tiedossa, miten Norja aikoo muuttaa pykälää DSM-direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä.

Muissa Pohjoismaissa ei sen sijaan ole Suomen tekijänoikeuslain 29 §:ään verrattavissa olevaa säännöstä tekijänoikeuden luovutusta koskevan sopimusehdon sovittelusta, ellei huomioon oteta 36 §:n yleissäännös laissa varallisuus oikeudellisista oikeustoimista (228/1929), joka perustuu yhteispohjoismaiseen sopimuslain valmisteluun

Tanskan tekijänoikeuslain 47 § sisältää säännöksiä tekijänoikeusneuvostosta. Toisin kuin Suomessa, Tanskassa tekijänoikeusneuvosto ei anna lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta yleisesti, vaan ainoastaan koskien korvauksia tietyissä tilanteissa. Tanskan tekijänoikeusneuvosto on kolmejäseninen ja sen puheenjohtaja on korkeimman oikeuden tuomari. Se ei anna

lausuntoja yksittäisten tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden ja tekijänoikeuksien kaupallisten hyödyntäjien välisistä sopimussuhteista, vaan lähtökohtaisesti vastaavanlaisissa riita-asioissa, jotka Suomen tekijänoikeuslain 54 §:n mukaan ratkaistaan välimiesmenettelyssä.

[Saksan tekijänoikeuslaki](#) sisältää erittäin yksityiskohtaista sääntelyä oikeuden luovutuksesta kattaen kaikkiaan noin 30 pykälää. Säännökset soveltuvat lähtökohtaisesti myös työsopimuksen perusteella luovutettuihin oikeuksiin.

Korvausoikeuden osalta Saksan tekijänoikeuslain 32 §:n mukaan korvauksesta sovitaan tekijän ja käyttäjän välisissä sopimuksissa, ja korvauksen asianmukaisuutta arvioidessa tulee ottaa huomioon alan käytäntö ja kaikki asiaan liittyvät olosuhteet. Yhteisten korvaussopimusten (*Gemeinsame Vergütungsregeln*) perusteella määritettyä korvausta olisi kuitenkin pidettävä lähtökohtaisesti asianmukaisena. Työehtosopimuksessa sovittua korvausta ei voida sovitella, eikä oikeus asianmukaiseen korvaukseen ole esteenä ei-eksklusiivisen oikeuden luovuttamiselle ilmaiseksi. Työehtosopimus olisi myös ensisijainen muihin yhteisesti sovittuihin korvaussopimuksiin nähden. Yhteisesti sovitut korvaussopimukset tehtäisiin lain 36 §:n mukaan tekijöitä edustavien yhdistysten ja käyttäjiä edustavien yhdistysten tai yksittäisten käyttäjien kanssa, ja niissä olisi otettava huomioon kaikki asianmukaiset olosuhteet kyseisellä alalla ja erityisesti teoksia hyödyntävien käyttäjäryitysten koko ja rakenne. Mikäli osapuolet eivät pääse sopuun korvaussopimuksista, voitaisiin riita viedä välimiestuomioistuimeen, mikäli osapuolet ovat näin sopineet. Lain 36 c §:n mukaan yhteiseen korvaussopimukseen sitoutunut taho ei voi poiketa yhteisestä korvaussopimuksesta tekijän haitaksi.

Saksan tekijänoikeuslain 40 a §:n mukaan yksinoikeuden luovutus on lähtökohtaisesti voimassa kymmenen vuotta, mikäli oikeus on luovutettu kertakorvausta vastaan. Yksinoikeuden ajallista kestoja voidaan pidentää aikaisintaan viiden vuoden kuluttua alkuperäisen kymmenen vuoden määräajan alkamisesta. Tästä poiketen eräissä laissa tarkemmin säädettyissä tapauksissa yksinoikeus voidaan luovuttaa pysyvästi. Pykälässä säädetystä voidaan poiketa tekijän haitaksi ainoastaan työehtosopimuksen tai muun yhteisen korvaussopimuksen perusteella.

Saksan tekijänoikeuslain 41 § sisältää säännöksiä tekijänoikeuden luovutuksen perumisesta sen johdosta, että teosta ei ole hyödynnetty sopimuksen mukaisesti. Perumisoikeudesta voidaan sopia toisin tekijän haitaksi ainoastaan työehtosopimuksen tai muun yhteisen korvaussopimuksen nojalla. Tekijä voi joutua korvausvelvolliseksi oikeuden luovutuksen perumista koskevissa tilanteissa.

Lehtikustantajan lähioikeus

EU:n jäsenvaltioista Saksan ja Espanjan lainsäädännössä oli säännöksiä lehtikustantajien oikeudesta jo ennen DSM-direktiivin antamista. Saksassa säädettiin jo vuonna 2013 lehtikustantajien lähioikeudesta (*Leistungsschutzrecht für Presseverleger*), jonka tarkoituksena oli antaa lehtikustantajille suojaa uutisia eri lehdistä koostavia ns. uutisaggregointi- tai uutiskoostepalveluita vastaan. Taustalla oli näkemys, että Google News -palvelu hyödynsi lehtikustantajien tuottamia aineistoja epäreilulla tavalla. Lain mukaan otteiden toisintaminen edellytti lupaa lehtikustantajalta. Suojan ulkopuolella olivat yksittäiset sanat ja lyhyet otteet. Lain tultua voimaan Google News poisti linkit niiden lehtikustantajien sivustoihin, jotka eivät antaneet lupaa linkittämiseen.

Euroopan unionin tuomioistuin katsoi vuonna 2019, että Saksan lähioikeus oli EU-oikeuden vastainen ([tuomio 12.9.2019, VG Media Gesellschaft zur Verwertung der Urheber- und Leistungsschutzrechte von Medienunternehmen mbH vs. Google LLC, C-299/17, EU:C:2019:716](#)). Tuomioistuimen mukaan lähioikeussääntelyn hakukoneiden kaupallisia ylläpitäjiä ja vastaa-

vasti sisältöjä editoivia kaupallisia palveluntarjoajia koskeva säännös oli tietoyhteiskunnan palveluja koskeva tekninen määräys, josta olisi tullut ilmoittaa komissiolle etukäteen. Saksassa on tämän jälkeen pantu täytäntöön lehtikustantajien lähioikeus DSM-direktiivin 15 artiklan perusteella sen sanamuodon mukaisesti. [Muutokset Saksan tekijänoikeuslainsäädännössä](#) tulivat voimaan 7.6.2021.

Espanjassa säännökset lehtikustantajan lähioikeudesta tulivat voimaan vuonna 2015. Espanjan ratkaisu näyttäisi perustuneen Bernin vuoden 1971 yleissopimuksen 2 bis-artiklassa olevaan tekijänoikeuden rajoitukseen muutettuna siten, että lehtikustantajalla olisi oikeus korvaukseen rajoituksen nojalla tapahtuvasta käytöstä. Ilmeisesti Espanjan on tarkoitus panna DSM-direktiivin 15 artikla täytäntöön siten, että nykyinen ratkaisu säilytetään kuitenkin muutettuna siten, että suoja-aika lyhenee kahteen vuoteen.

Australiassa tuli vuonna 2021 voimaan uusi laki, [News Media and Digital Platforms Mandatory Bargaining Code](#), joka velvoittaa alustan, joka linkittää uutisiin tai uutisten kaltaisiin sisältöihin tai toisintaa otteita tällaisista sisällöistä, neuvottelemaan ja maksamaan korvauksia mediayhtiöille sekä tarjoamaan tietoa aineiston esillä pitämiseen liittyvien algoritmien toiminnasta mediayhtiöille. Laki koskee lehdistä julkaistujen uutisten lisäksi myös esimerkiksi radio- ja televisio-ohjelmia.

Jos neuvottelut eivät johda sopimukseen, määrätään sopivasta korvauksesta välimiesmenettelyssä. Välimiesmenettelyssä on Australian lain mukaan huomioitava niin uutismedian kustannukset sisällöntuotannosta ja hyöty, jonka se saa alustan tarjoamista palveluista, kuin alustan kustannukset palvelunsa tarjoamisesta ja hyöty, jonka se saa mediayhtiön tuottamasta sisällöstä. Lisäksi on huomioitava se, asettaisiko tietty korvaus kohtuuttoman taakan alustalle.

Laki sisältää lisäksi säännöksiä, joissa kielletään alustoja syrjimästä uutismedioita, kun kysymys on verkossa tapahtuvasta aineistojen automaattisesta hausta, indeksoinnista, uutisaineistojen saataville saattamisesta ja levittämisestä. Lisäksi laissa kielletään uutismedioiden syrjintä sillä perusteella, onko niiden kanssa tehty laissa tarkoitettuja sopimuksia vai ei.

Laki perustuu eräänlaiseen kilpailuoikeudelliseen arvioon siitä, onko australialaisen uutisyhtiön ja alustan välillä olemassa merkittävä epäsuhta osapuolten neuvotteluasemissa. Lain soveltaminen perustuu erilliseen ministerin hyväksymään asetukseen, jossa yksilöidään palveluntarjoajat, alustat tai mediayhtiöt, joihin lakia sovelletaan. Lain hyväksymisen yhteydessä ilmoitettiin, että lakia tullaan soveltamaan Googleen ja Facebookiin. Mediayhtiö voi päästä järjestelyn piiriin, jos sen vuotuiset tulot ylittävät 150.000 AUD.

Verkkosisällönjakopalveluiden tarjoajien vastuu

Suurin osa jäsenvaltioista näyttää suunnittelevan DSM-direktiivin 17 artiklan toimeenpanemista sanamuodoin, jotka ovat hyvin lähellä artiklan sanamuotoa. Näin ollen esimerkiksi komission ohjeistuksessa tai Euroopan unionin tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa C-401/19 ([Puolan tasavalta vs. Euroopan parlamentti, Euroopan unionin neuvosto, C-401/19, EU:C:2021:613](#)) esille tulleita lisäedellytyksiä ei ole otettu huomioon. Eräs syy tähän lienee se, että komission ohjeistus ja julkisasiamiehen ratkaisuehdotus ovat tulleet niin myöhäisessä vaiheessa valmistelua, ettei niitä ole ollut mahdollista ottaa huomioon. Useammassa valtiossa tarvittavat lainsäädännölliset ratkaisut oli jo tällöin tehty.

Ranskassa, Maltalla ja Italiassa sääntely saatetaan voimaan asetuksella. Alankomaissa ja Belgiassa sääntely saatetaan voimaan lainsäädännöllä, jossa pääasiallisesti sananmukaisesti toistetaan direktiivin säännöksiä. Säännösten tarkemmasta soveltamisesta säädetään asetuksella.

Kummassakaan valtiossa ei kuitenkaan ole vielä annettu kyseistä asetusta. Tanskassa verkkosisällönjakopalvelun tarjoajien vastuusta säädetään yksinomaan lailla, jossa toistetaan direktiivin sanamuoto varsin tarkasti. Tanskan parlamentti hyväksyi lain keväällä 2021, ja laki tuli voimaan 7.6.2021.

Saksassa sääntely on pantu täytäntöön erillisellä asiaa koskevalla lailla ([Urheberrechts-Diensteanbieter-Gesetz](#)). Saksassa DSM-direktiivin mukainen velvoite huolehtia siitä, ettei järjestely johda tekijänoikeutta loukkaamattoman aineiston estämiseen on pantu täytäntöön siten, että laissa määritellään tarkat raja-arvot sellaiselle teoksen toisintamiselle, jonka on oletettava olevan laillista. Jos kyseiset raja-arvot ylittyvät, on pääsy aineistoon estettävä tekijän esittämän pyynnön mukaisesti ja aineiston palveluun ladanneelle käyttäjälle annettava direktiivin mukainen ilmoitus pääsyn estämisestä mukaan lukien perustelut pääsyn estämiselle. Käyttäjä voi tällöin valittaa palveluntarjoajalle tämän päätöksestä estää pääsy aineistoon. Jos teosten käyttö pysyy määrättyjen raja-arvojen sisällä, on tekijälle lähetettävä asiasta tieto, jolloin tekijä voi katsoessaan, että aineisto loukkaa hänen tekijänoikeutta, valittaa palveluntarjoajalle tämän päätöksestä olla estämättä pääsyä aineistoon. Palveluntarjoajan on ratkaistava valitukset viikon kuluessa.

Saksan laki sisältää myös keinoja puuttua perusteettomiin poistopyyntöihin. Palveluntarjoajan tulee lain mukaan päättää, että tekijää, joka esittää perusteettomia poistopyyntöjä, on kiellettävä käyttämästä järjestelmää palveluntarjoajan määrittelemän kohtuullisen ajanjakson aikana. Käyttäjien oikeusturvan parantamiseksi laki sallii, että käyttäjien etujärjestö on oikeutettu ajamaan kanteita käyttäjien hyväksi tapauksissa, joissa palveluntarjoaja toistuvasti ja perusteettomasti estää teosten sallitun käytön. Laki velvoittaa lisäksi palveluntarjoajia antamaan tietoa tutkijoiden käyttöön pääsyn estämistä koskevista tapauksista.

6 Lausuntopalaute

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki tekijänoikeuslain muuttamisesta

11 §. Yleiset säännökset. Pykälän 5 momenttiin lisättäisiin viittaus 16 h §:ään, jossa säädettäisiin tekijänoikeuden rajoituksesta kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttämisestä arkistoissa tai yleisölle avoimissa kirjastoissa ja museoissa.

13 b §. Tiedonlouhinta. Pykälän 1 momentin mukaan teoksesta saisi valmistaa kappaleita käytettäväksi tiedonlouhintaa varten ja näin valmistettuja kappaleita saisi säilyttää yksinomaan kyseistä tarkoitusta varten, ellei toisin ole sovittu tai kappaleen valmistamista ole estetty tai rajoitettu. Säännöksellä pannaan täytäntöön DSM-direktiivin 4 artikla.

Tiedonlouhinta edellyttää usein louhittavan aineiston neutralisoinnista eli muuttamista sellaiseen muotoon, jota voidaan teknisin menetelmin analysoida. Tällöin aineistoista valmistetaan kappaleita. Kappaleen valmistamista tiedonlouhintaa varten olisi mahdollista estää tai rajoittaa teknisin keinoin taikka esimerkiksi sisältöpalvelun tilausehdoissa. Tämä vastaa direktiivin 4 artiklan mukaista edellytystä, jonka mukaan tekijällä on oikeus pidättää itselleen oikeus tiedonlouhintaa varten tarvittavien kappaleiden valmistamiseen. Tämän tulee direktiivin mukaan kuitenkin tapahtua nimenomaisesti ja asianmukaisella tavalla. Käytännössä kysymys voi olla sisältöpalvelun tilausehtoihin sisältyvästä ehdosta tai koneluettavassa muodossa, esimerkiksi ro-

bot.txt-muodossa, olevasta ehdosta. Direktiivin tavoitteena on ollut varmistaa, että tiedonlouhintaa koskevalla tekijänoikeuden rajoituksella ei olisi kielteistä vaikutusta esimerkiksi sellaisiin kustantajien liiketoimintamalleihin, joissa yrityksille tarjotaan lisensoituja tieteellisiä artikkelitietokantoja valmiiksi neutralisoituna sekä soveltuvin tiedonlouhintavälinein.

Säännökseen sovellettaisiin 11 §:ssä säädettyä edellytystä, jonka mukaan tekijänoikeuden rajoituksen nojalla ei saa valmistaa kappaleita sellaisesta teoksen kappaleesta, joka on valmistettu tai saatettu yleisön saataviin tekijänoikeuslain vastaisesti tai jota suojaava tekninen toimenpide on lain vastaisesti kierretty. Ehdotettava 13 b §:n 1 momentti soveltuisi sekä teoksiin, jotka käyttäjä on hankkinut ostamalla tai lisensoimalla, että teoksiin, jotka on saatettu tekijän luvalla vapaasti yleisön saataviin tietoverkoissa.

Säännöksen nojalla kappaleita saisi käyttää yksinomaan tiedonlouhintatarkoitusta varten. Kappaleita ei siten olisi sallittua säilyttää pysyvästi vaan ainoastaan tiedonlouhintatarkoituksen edellyttämän ajan. Säännöksen nojalla valmistettuja teosten kappaleita ei saisi myöskään saattaa yleisön saataviin.

Säännöksellä ei olisi vaikutusta 11 a §:n soveltamiseen tilanteissa, joissa tiedonlouhinnassa valmistetaan vain väliaikaisia kappaleita, eikä väliaikaisten kappaleiden valmistamista jatkossakaan olisi mahdollista rajoittaa sopimuksin. Väliaikaisella kappaleen valmistamisella tarkoitetaan sellaista kappaleiden valmistamista, joka on väliaikaista tai satunnaista, joka on erottamaton ja välttämätön osa teknistä prosessia, jonka ainoa tarkoitus on mahdollistaa välittäjän tekemä teoksen siirto verkossa kolmansien osapuolten välillä tai teoksen laillinen käyttö ja jolla ei ole itsenäistä taloudellista merkitystä.

Ehdotettavassa 13 b §:n 2 momentissa säädettäisiin tiedonlouhinnasta tieteellistä tutkimusta varten. Kun kysymys on tieteellisessä tarkoituksessa tapahtuvasta tiedonlouhinnasta, oikeuksien pidättäminen ei olisi sallittua, eikä tiedonlouhintaa tai siihen liittyvää kappaleen valmistamista muutenkaan saisi estää tai rajoittaa. Säännöksellä turvataan se, että korkeakouluilla ja niiden tutkijoilla, joilla on laillinen pääsy tieteellisiin aikakauslehtiin tai muihin aineistoihin, on mahdollisuus suorittaa tiedonlouhintaa tieteellistä tarkoitusta varten. Sen sijaan tieteellisten aikakauslehtien tiedonlouhintaa olisi mahdollista rajoittaa pykälän 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa muilta osin ja siinä säädetyllä tavalla esimerkiksi yritysten ansiotarkoituksessa tapahtuvaa kehitystoimintaa varten.

Pykälän 2 momentin säännös sallisi tiedonlouhintaa varten valmistettujen teoksen kappaleiden säilyttämisen tutkimuksen todentamista varten edellyttäen, että teoksen kappaleet ovat vain siihen oikeutettujen saatavilla. Säännöksen nojalla tiedonlouhinta-aineiston pysyvä säilyttäminen olisi siten sallittua. Aineistoa ei kuitenkaan saisi saattaa yleisön saataville, vaan pääsy aineistoon tulisi rajoittaa asianmukaisesti. Pääsy aineistoon voitaisiin kuitenkin tarjota tutkimuksen todentamista varten, kunhan ensin on varmistettu, että vain aineistoon oikeutetulla on siihen pääsy. Tämän varmistamiseksi teoksista valmistetut kappaleet olisi säilytettävä asianmukaista suojaustasoa käyttäen. Tutkimusorganisaatioiden ja teosten tekijöiden olisi tarpeen edistää käytäntösääntöjä siitä, miten parhaiten turvataan asianmukainen suojaustaso.

Säännöksen mukaan kappaleiden valmistamista tiedonlouhintaa varten ei saisi estää tai rajoittaa. Tämän vuoksi sopimusehto, joka rajoittaa kappaleiden valmistamista tieteelliseen tarkoitukseen tapahtuvaa tiedonlouhintaa varten, olisi pätemätön. Samaten tekninen suojakeino, jolla tekijä rajoittaa tai estää kappaleiden valmistamista, olisi vailla oikeussuojaa DSM-direktiivin 7 artiklan mukaan. Direktiivin vaatimukset menevät kuitenkin tätäkin pidemmälle. Direktiivin 3 artiklan 2 kohdan mukaan oikeudenhaltijoiden on voitava soveltaa toimenpiteitä, joilla varmistetaan niiden verkkojen ja tietokantojen turvallisuus ja eheys, joissa teoksia ja muuta suojattua

aineistoa säilytetään. Tällaiset toimenpiteet eivät kuitenkaan saisi ylittää sitä, mikä on tarpeen tämän tavoitteen saavuttamiseksi. Kyseinen direktiivin säännös tulee nähdä sitä taustaa vasten, että tieteellisten lehtien kustantajilla on voinut olla käytössä toimintatapoja, joilla on eri tavoin pyritty rajoittamaan mahdollisuutta suorittaa tiedonlouhintaa, ja tavoitteena on tältä osin ollut varmistaa, että kustantajat eivät jatkossa voisi käyttää tällaisia toimenpiteitä, jotka tosiasiallisesti rajoittavat tiedonlouhinnan mahdollisuutta. Kustantajat eivät siten saisi esimerkiksi edellyttää jonkin tietyn tiedonlouhintasovelluksen käyttämistä, rajoittaa tiedonlouhintaa määrällisesti tai tahallaan hidastaa sitä. Kustantajien ja tutkimuslaitosten olisi direktiivin tavoitteiden saavuttamiseksi syytä yhteisin toimin edistää käytännösääntöjä siitä, millä tavoin kustantajat voivat suojata verkkojaan ja tietokantojaan ilman, että tästä aiheutuu vaikeuksia tiedonlouhinnalle.

Pykälän 2 momentin säännöksillä pannaan täytäntöön DSM-direktiivin 3 artikla.

14 §. *Teosten käyttäminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että teosten käyttäminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa olisi sallittua nykyistä laajemmin tekijänoikeuden rajoituksen nojalla. Käyttö opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa jaettaisiin toisaalta rajatusta henkilöpiirissä tapahtuvaan sisäiseen käyttöön ja toisaalta suurelle yleisölle suunnattuun opetustoiminnassa tai tieteellisessä tutkimuksessa tapahtuvaan käyttöön. Ensiksi mainitusta säädettäisiin pykälän 1 momentissa ja jälkimmäisestä pykälän 4 momentissa. Pykälän 2 ja 3 momentti pysyisivät ennallaan. Pykälä kattaisi kappaleiden valmistamisen ja teosten saataviin saattamisen missä tahansa muodossa. Näin ollen voimassa olevan lain valokopiointia koskevaa 13 §:ää ei sovellettaisi 14 §:n yhteydessä. Vaan valokopioimalla valmistettujen kappaleiden yleisön saataviin saattaminen olisi jatkossa sallittua pykälän 4 momentin mukaisen sopimuslisenssin perusteella, eikä tältä osin käytännössä tilanne poikkeaisi nykytilanteesta. Sen sijaan sisäiseen opetuskäyttöön myös valokopioimalla saisi valmistaa kappaleita 1 momentin mukaisten edellytysten mukaisesti.

Pykälän 1 momentin mukaan opetustoiminnassa tai tieteellisessä tutkimuksessa, jota toteutetaan opetuksen tai tutkimuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti, saisi käyttää julkistettua teosta ja teoksesta saisi valmistaa käytön edellyttämät kappaleet edellyttäen, että teoksen käyttö tapahtuu tietyllä rajatulle henkilöpiirille tarkoitettussa tilanteessa tai ulkopuolisilta rajatussa sähköisessä ympäristössä. Koulutusmarkkinoille suunnatusta teoksesta saisi valmistaa kappaleita opetustoiminnassa vain tilapäisesti käytettäväksi ja tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa. Tekijällä olisi oikeus korvaukseen säännöksen nojalla tapahtuvasta käytöstä. Säännöksellä pannaan täytäntöön DSM-direktiivin 5 artikla.

Opetuksen tai tutkimuksen järjestämistä koskevalla suunnitelmalla tarkoitettaisiin varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen, lukiokoulutuksen sekä taiteen perusopetuksen osalta kuntien ja opetuksen järjestäjien paikallisia opetussuunnitelmia, varhaiskasvatussuunnitelmia, vapaansivistystyön toimintasuunnitelmia, ammatillisen koulutuksen ja tutkintokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa koulutuksen toteuttamissuunnitelmia sekä korkeakoulujen opetussuunnitelmia tai tutkimussuunnitelmia. Säännöksen kytkeminen opetuksen tai tutkimuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan rajoittaa säännöksen soveltamisen tiettyyn käyttötarkoitukseen. Opetussuunnitelmalla on keskeinen merkitys opetuksen tavoitteellisena, sisällöllisenä ja pedagogisena raamina. Säännöksen nojalla sallitun teosten käytön tulee perustua opetuksen tai tutkimuksen järjestämistä koskevan suunnitelman nojalla tapahtuvaan opetus- tai tutkimustoimintaan.

Opetuskäyttöä koskevan tekijänoikeuden rajoituksen ulottaminen kaikkiin opetusasteisiin toteuttaa DSM-direktiivin mukaista tavoitetta varmistaa, että poikkeus tai rajoitus opetuskäytön hyväksi hyödyttää kaikkia jäsenvaltioiden tunnustamia oppilaitoksia opetusasteesta riippumatta.

Pelkästään se seikka, että teoksen käyttö tapahtuu oppilaitoksen tiloissa, esimerkiksi oppilaitoksen tarjotessa tilat ulkopuolisen käytettäväksi, ei täyttäisi säännöksen tarkoitussidonnaisuuden vaatimusta. Direktiivin 21 johdantokappaleen mukaan tekijänoikeuden rajoituksen nojalla teoksia tulisi voida käyttää opetuksen havainnollistamiseksi, tukemiseksi, rikastuttamiseksi tai täydentämiseksi. Opetuskäyttöä koskevaa tekijänoikeuden rajoitusta olisi direktiivin mukaan näin ollen tulkittava varsin laajasti. Direktiivin mukaan säännöksen on tarkoitus kattaa opetustoiminta kokonaisuudessaan. Näin ollen se kattaisi myös oppilaiden opiskelun puitteissa toteutetun käytön, siltä osin kuin kysymys ei ole yksityisessä piirissä tapahtuvasta käytöstä, joka jää tekijänoikeudellisen suojan ulkopuolelle tai jossa on kysymys kappaleen valmistamisesta yksityiseen käyttöön. Sallittuna käyttönä olisi direktiivin mukaisesti pidettävä myös vammaisten henkilöiden eri saavutettavuustarpeiden vuoksi tarpeellista käyttöä opetustoiminnassa. Opetustoiminnaksi katsottaisiin erilaisissa oppimisympäristöissä tapahtuva opetustoiminta sekä ammatillisen koulutuksen osalta myös oppi- tai koulutussopimukseen perustuva työpaikalla järjestettävä koulutus.

Pykälän 1 momentin mukaan koulutusmarkkinoille suunnatusta aineistosta voitaisiin valmistaa kappaleita vain tilapäisesti käytettäväksi ja tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa. Säännöksen tavoitteena on varmistaa, että tekijänoikeuden rajoitus ei ole ristiriidassa teoksen tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eikä kohtuuttomasti haittaa oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja. Teosten käyttämisellä opetustarkoituksessa ei näin ollen ole tarkoitus puuttua oppimateriaalien kaupallisen tuotannon edellytyksiin, eivätkä opetuksen järjestäjät säännöksen nojalla saisi valmistaa kappaleita oppikirjoista niiden ostamisen sijaan. Sen sijaan koulutusmarkkinoille suunnatun aineiston sulkeminen kokonaan säännöksen ulkopuolelle olisi suhteetonta. Usein etäopetuksen toteuttaminen edellyttää, että oppilaat voivat palauttaa opettajalle yksittäisiä harjoitustehtäviä ja näin ollen valmistaa kappaleen aineiston osasta. Sähköisillä välineillä tapahtuvassa opetustoiminnassa on usein tarpeen myös toisintaa tai välittää aineiston osia opetukseen osallistuville. Näin ollen tilapäinen ja laajuudeltaan rajattujen otteiden käyttäminen oppimateriaaleista olisi sallittua säännöksen perusteella. Säännös perustuu direktiivin 5 artiklan 2 kohtaan, joka sallii jäsenvaltioiden kaventaa rajoituksen soveltamisalaa tietyn käytön tai tietyn tyyppisten teosten tai muiden suojan kohteiden osalta.

DSM-direktiivin 5 artiklassa säädetään ainoastaan opetuskäytöstä. Voimassaolevassa tekijänoikeuslain pykälässä ei ole tehty eroa opetuskäytön ja tieteellisen tutkimuskäytön välille, koska opetuskäytön ja tieteellisen tutkimuskäytön välillä ei useimmiten ole merkittävää eroa. Tätä lähtökohtaa ei ole tarkoitus muuttaa. Esimerkiksi korkeakouluissa annetaan opetusta, ja se kuuluu siten direktiivissä tarkoitettun opetuskäytön piiriin. Ei ole myöskään estettä sille, että vapaa-aiempien jatkotutkintoseminaarien ja muiden vastaavien tilaisuuksien katsottaisiin kuuluvan opetuskäytön piiriin.

Käyttötarkoituksen osalta on edelleen huomioitava, että pykälän soveltamista on lain 54 a §:ssä rajoitettu siten, että sallittua olisi teoksen käyttö vain muussa kuin ansiotarkoituksessa tapahtuvassa opetustoiminnassa. Tämä vastaa DSM-direktiivissä asetettua edellytystä, että tekijänoikeuden rajoitusta sovelletaan käyttöön, joka tapahtuu ei-kaupallisessa tarkoituksessa. Direktiivin 20 johdantokappaleen mukaan oppilaitoksen organisaatorakenne ja rahoitustapa eivät saisi olla ratkaisevia tekijöitä määriteltäessä sitä, onko oppilaitoksen toiminta luonteeltaan ei-kaupallista. Pelkästään se seikka, että opetuksen järjestäjä on muodoltaan osakeyhtiö, ei saisi johtaa siihen päätelmään, että opetus tapahtuu ansiotarkoituksessa. Näin ollen tekijänoikeuden rajoituksen pitäisi hyödyttää myös sellaisia yhdistys-, säätiö- tai yritysmuotoisia opetuksen järjestäjiä, joille on annettu lupa järjestää yleisen edun mukaista opetusta edellä kuvatulla tavalla. Opetustoimintaa ei katsottaisi harjoitettavan ansiotarkoituksessa, jos siitä peritään ainoastaan nimellinen maksu tai opetuksesta aiheutuneiden tosiasiallisten kustannusten kattamiseksi kerättävä maksu. Ei-ansiotarkoituksessa tapahtuva opetustoiminta voi tuottaa taloudellista ylijäämää,

mutta toiminnan tarkoituksena ei saa olla taloudellisen voiton tuottaminen. Sen sijaan ansiotarkoituksessa tapahtuvaksi opetustoiminnaksi voitaisiin katsoa esimerkiksi kaupallisiin perusteisiin tarjottava kurssi-, valmennus- tai seminaaritoiminta, opiskelijayhdistyksen tarjoama maksullinen, yhdistyksen varojen hankkimiseksi harjoitettava valmennuskurssitoiminta tai muita kuin Suomessa tunnustettuja tutkintoja tarjoava, voittoa tavoittelevien kurssi- ja tutkinto-opetusta harjoittavien opetuksentarjoajien opetustoiminta.

Tekijänoikeuden rajoituksen nojalla teoksia saataisiin käyttää oppilaitosten vastuulla toteutettavan opetustoiminnan yhteydessä oppilaitoksissa ja muualla kuin oppilaitosten tiloissa, kuten museoissa tai kirjastoissa, ja siinä määrin kuin teosten käyttö on tarpeellista tätä toimintaa varten. Oppilaitokset voivat toteuttaa vastuullaan toteutettavan opetustoiminnan itse tai hyödyntää muuta toimijaa opetustoiminnan toteuttamisessa. Opetustoiminta voi tapahtua fyysisesti luokkahuoneessa tai muissa paikoissa digitaalisin keinoin taikka etänä suojatuissa sähköisissä ympäristöissä. Suojattuja sähköisiä ympäristöjä ovat digitaaliset opetus- ja oppimisympäristöt, joihin ainoastaan oppilaitoksen opetushenkilöstöllä ja opinto-ohjelmaan ilmoittautuneilla opiskelijoilla on pääsy erityisesti asianmukaisilla tunnistautumismenetelmillä, kuten salasanaohjaisella tunnistautumisella. Säännöstä ei sovellettaisi sellaisiin sähköisiin oppimisympäristöihin, kursaalustoihin tai opetukseen liittyviin materiaaleihin, joihin yleisöllä on vapaa pääsy.

DSM-direktiivin 5 artiklan 1 kohdan mukaan sallitun käytön tulee tapahtua oppilaitoksen vastuulla sen tiloissa tai muissa paikoissa taikka suojatussa sähköisessä ympäristössä. Direktiivissä ei siten rajoiteta säännöksen soveltamista mihinkään tiettyyn sähköiseen tai fyysiseen tilaan, vaan sanamuodolla tavoitellaan ajatusta, että kysymys on käytöstä sellaisessa opetuksessa, jota ei ole suunnattu suurelle yleisölle vaan henkilöille, jotka osallistuvat jäsenvaltiossa hyväksytyyn, yleisen edun mukaiseen opetusohjelmaan. Direktiivissä ei myöskään rajata tekijänoikeuden rajoitusta opettajana toimivan ammatin perusteella. Näin ollen myös muu henkilö kuin oppilaitoksen palveluksessa toimiva opettaja voi antaa tekijänoikeuden rajoituksen piiriin kuuluvaa opetusta. Tavanomaista on esimerkiksi se, että museoihin ja muihin kulttuuriperintölaitoksiin järjestään opetuksen puitteissa vierailuja, jossa opetusta annetaan myös vierailun kohteena olevan organisaation toimesta ja sen tiloissa, tai että ammattiopinnoissa opetusta annetaan myös opintoihin kuuluvan työharjoittelun yhteydessä.

Oikeus valmistaa kappaleita sisältäisi voimassaolevan 14 §:n 1 momentin mukaisesti myös oikeuden nauhoittaa radio- ja televisiolähetystyksiä opetuskäyttöön. Säännöksellä ei olisi vaikutusta nykyisen käytännön mukaiseen mahdollisuuteen valmistaa kappaleita säilytettäväksi ja tarjottavaksi opettajien käyttöön kunnan tai muun opetustoimintaa järjestävän organisaation sisällä keskitetysti, kun kappaleet eivät olisi yleisön saatavilla.

Tekijöillä olisi oikeus korvaukseen säännöksen perusteella tapahtuvasta käytöstä. Momentin säännöksen mukaan valtio maksaisi korvauksen. Korvaus suoritettaisiin tekijöitä edustavan organisaation välityksellä, joka olisi velvollinen jakamaan korvauksen tekijöille ja jolle tekijöiden olisi esitettävä korvausvaatimuksensa. Korvausta jakavasta järjestöstä säädetäisiin 19 a §:ssä. Direktiivin 5 artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat antaa tekijöille oikeuden korvaukseen opetuskäytön sallivaan tekijänoikeuden rajoitukseen perustuvasta käytöstä.

Pykälän 4 momentissa säädetäisiin sopimuslisenssin nojalla tapahtuvasta käytöstä. Muissa kuin 1—3 momentissa säädettyjen rajoitusten piiriin kuuluvissa tilanteissa julkistetusta teoksesta saisi sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, valmistaa kappaleita ja saattaa yleisön saataviin opetustoimintaa tai tieteellistä tutkimusta varten. Tekijä voisi kieltää kappaleiden valmistamisen teoksesta tai teoksen välittämisen, jolloin teosta ei saisi käyttää 4 momentissa

tarkoitettuna sopimuslisenssin perusteella. Näin ollen 4 momentin sopimuslisenssisäännös koskisi oppilaitosten ulkoista, laajalle yleisölle suuntautuvaa opetustoimintaa, esimerkiksi sellaisia avoimia verkkokursseja, joihin pääsyä ei ole rajoitettu.

Voimassaolevan 4 momentin mukaan tekijän kielto-oikeus ei koske radio- ja televisiolähetystyksiä. Ehdotetun 4 momentin nojalla tekijä voisi kieltää kappaleiden valmistamisen teoksesta tai teoksen välittämisen kaikenlaisten teosten osalta. Nykyisen lain muotoilun taustalla on ollut pyrkimys varmistaa, että radio- ja televisiolähetysten opetusnauhoituksesta voitaisiin sopia ilman, että yksittäinen tekijä voisi kieltää nauhoittamisen (HE 28/2004). Koska ehdotettu 4 momentti koskisi oppilaitosten ulkoista, laajalle yleisölle suuntautuvaa käyttöä, on tekijän kielto-oikeus perusteltua ulottaa kaikenlaisiin teoksiin, myös radiossa ja televisiossa lähetettyihin teoksiin.

Ehdotetuilla säännöksillä toimeenpannaan DSM-direktiivin 5 artikla ja saatetaan sääntely vastaamaan EU-oikeudellista opetustoiminnan jaottelua sisäiseen ja yleisölle suunnattuun avoimeen opetukseen. Nykyistä opetuksen ja tutkimuksen hyväksi säädettyä rajoitussäännöstä sovelletaan sekä oppilaitosten sisäiseen, rajatulle joukolle annettavaan opetukseen, että yleisölle suunnattuun avoimeen opetukseen. DSM-direktiivin opetuksen hyväksi säädetty rajoitukset soveltuvat oppilaitosten nk. sisäiseen, tilaltaan ja henkilömäärältään rajattuun käyttöön, sillä eikaupallisena toimintana tällaisella käytöllä ei ole suurta merkitystä teosmarkkinoihin. Säännösten tavoitteena on edistää digitaalisesti tuettua opetustoimintaa ja etäoppimista sekä selkeyttää teosten tai muun suojatun aineiston käytön sallivien tekijänoikeuden rajoitusten ja sopimusehtojen välistä suhdetta opetustoiminnassa. Nykyisen sopimuslisenssijärjestelmän puitetta ei voida pitää riittävänä teosten käyttämiseksi opetustoiminnan havainnollistamisessa nykytarpeita ja –käytäntöjä vastaavasti. Sopimuslisenssit, teosten hankintasopimukset, palveluiden yleiset ehdot tai oikeudenhaltijoiden yksipuolisesti aineistoille asettamat käyttöehdot muodostavat monimutkaisen ja vaikeasti hallittavan kokonaisuuden, jota ehdotettavalla sääntelyllä pyritään selkeyttämään.

16 §. *Teosten kappaleiden valmistaminen arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa.* Pykälää muutettaisiin siten, että jatkossa ei valtioneuvoston asetuksella säädettäisi niistä arkistoista, kirjastoista tai museoista, joihin pykälää sovellettaisiin. Voimassa olevan lain 16 e §:ssä säädetään jo varsin tarkasti siitä, mitkä arkistot, kirjastot ja museot kuuluvat säännösten soveltamisalaan. Voimassa olevassa tekijänoikeusasetuksessa (574/1995) on nimetty eräitä laitoksia, joihin säännökset soveltuvat, sekä eräissä tapauksissa kytketty säännösten soveltaminen siihen, saako laitos valtionavustusta toimintaansa. Tästä on käytännössä aiheutunut ongelmia, sillä laitoksen kulttuuriin tai kulttuuriperinnön säilyttämiseen liittyvistä tehtävistä huolimatta laitos on voinut jäädä ilman valtionavustusta ja siten jäädä tekijänoikeuden rajoituksen soveltamisedellytysten ulkopuolelle. Pykälän muutostarve johtuu myös DSM-direktiivistä, jonka tarkoituksena on varmistaa kulttuuriperintölaitosten mahdollisuus tukeutua eräisiin tekijänoikeuden rajoituksiin tiettyjä rajoitettuja käyttötarkoituksia varten, jotka ovat luonteeltaan yleishyödyllisiä. Valtioneuvoston asetuksen ulkopuolelle on jäänyt myös eräitä yksityisiä yleishyödyllisiä toimijoita, esimerkiksi museoita, jotka eivät ole valtionosuusjärjestelmän piirissä mutta joiden toiminta on luonteeltaan sellaista, että ne direktiivin mukaan kuuluvat säännösten soveltamisalaan.

DSM-direktiivissä säädetään eräistä tekijänoikeuden rajoituksista kulttuuriperintölaitosten hyväksi. Direktiivin 2 artiklan mukaan kulttuuriperintölaitoksella tarkoitetaan yleisölle avointa kirjastoa tai museota, arkistoa tai elokuva- tai äänitearkistoa. Direktiivin 13 johdantokappaleen mukaan kulttuuriperintölaitosten olisi ymmärrettävä kattavan yleisölle avoimet kirjastot ja museot riippumatta siitä, minkä tyyppisiä teoksia tai muuta suojattua aineistoa niillä on pysyvissä kokoelmissaan, sekä arkistot ja elokuva- tai äänitearkistot. Niihin olisi katsottava kuuluvan muuten muassa kansalliskirjastot ja kansallisarkistot sekä, siltä osin kuin kyse on niiden arkistoista

ja yleisölle avoimista kirjastoista, oppilaitokset, tutkimusorganisaatiot ja julkisen sektorin yleisradio-organisaatiot. Toisin kuin monissa muissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa, joissa julkisen sektorin yleisradio-organisaatiot ylläpitävät kansallista audiovisuaalista arkistoa, on Suomessa perustettu kyseistä tehtävää varten Kansallinen audiovisuaalinen instituutti, joka on opetus- ja kulttuuriministeriön alainen valtion virasto.

Laitokset, joihin tekijänoikeuden rajoitusta voidaan soveltaa, ovat luonteeltaan yleishyödyllisiä, eikä niissä tapahtuvalla teosten käytöllä tavoitella voittoa. Se, että toiminta on voittoa tavoittelematonta, ei estä mahdollisuutta periä esimerkiksi pääsymaksua, kunhan toiminta luonteeltaan on sellaista, että sillä ei tavoitella voittoa eikä teoksia näin ollen saateta yleisön saataville ansiotarkoituksessa. Lähtökohtaisesti on kysymys laitoksista, jotka palvelevat yleistä etua. Arkistojen osalta direktiivissä tai tässä esityksessä ei edellytetä, että ne ovat avoimia yleisölle. Sen sijaan kirjastojen ja museoiden suhteen edellytyksenä on, että ne ovat yleisölle avoimia. Sitä, miten yleisölle avoimuus voidaan tai tulee järjestää, ei ole direktiivissä tai laissa määritelty. Direktiivi tai laki ei näin välttämättä edellytä, että yleisöllä on fyysinen pääsy tiettyyn tilaan, vaan yleisölle avoimena voidaan pitää myös toimintaa, jossa kokoelmiin pääsee tutustumaan digitaalisesti.

16 b §. *Teosten käyttäminen kulttuuriaineistoja säilyttävissä kirjastoissa.* Pykälän 1 momentin 1 kohtaan lisättäisiin viittaus uuteen 16 g ja 16 h §:ään. Muutoksella selvennetään, että pykälässä tarkoitettut kirjastot voivat tukeutua kyseisiin säännöksiin saattaessaan yleisön saataville kaupallisesta jakelusta poistuneita teoksia.

16 c §. *Teosten käyttäminen Kansallisessa audiovisuaalisessa instituutissa.* Pykälän 1 momentin 1 kohtaan lisättäisiin viittaus uuteen 16 g ja 16 h §:ään. Muutoksella selvennetään, että Kansallinen audiovisuaalinen instituutti voi tukeutua kyseisiin säännöksiin saattaessaan yleisön saataville kaupallisesta jakelusta poistuneita teoksia.

16 d §. *Teosten käyttäminen sopimuslisenssin nojalla arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa.* Pykälän 1 momentista poistettaisiin säännös, että arkistoista tai yleisölle avoimista kirjastoista tai museoista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Teosten käyttäminen sopimuslisenssin nojalla olisi näin ollen mahdollista kaikissa arkistoissa sekä yleisölle avoimissa kirjastoissa ja museoissa. Lisäksi 1 momentin 1 ja 2 kohtaan lisättäisiin viittaus uuteen 16 g ja 16 h §:ään. Muutoksella selvennetään, että arkisto, kirjasto tai museo saisi valmistaa sopimuslisenssin nojalla kokoelmissaan olevasta teoksesta kappaleen ja välittää sen yleisön saataviin myös niissä tilanteissa, joissa ei ole mahdollista tukeutua 1 momentin 1 ja 2 kohdassa mainittuihin säännöksiin teoksen käyttämiseksi.

16 e §. *Tarkemmat säännökset teosten käyttämisestä arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa.* Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että siitä poistettaisiin edellytys, että valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin niistä arkistoista ja yleisölle avoimista kirjastoista ja museoista, jotka voivat käyttää teoksia 16, 16 a ja 16 d §:n perusteella. Pykälän kriteereihin ja siten sen nykyisen soveltamisalaan lisättäisiin valtion omistamien laitoksen lisäksi kuntien omistamat laitokset sekä laitokset, joiden toiminta palvelee merkittävässä määrin taiteen ja kulttuuriperinnön säilyttämistä ja yleisön saataviin saattamista. Jälkimmäinen lisättäisiin uudeksi 4 kohdaksi, jolloin valtion tai kunnan laitokset siirtyisivät 5 kohdaksi. Pykälän muutokset olisivat linjassa 16 §:ään ehdotettujen muutosten kanssa.

16 g §. *Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen sopimuslisenssin nojalla.* Ehdotettavissa 16 g—16 i §:issä säädettäisiin kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttämisestä kulttuuriperintölaitoksissa.

Ehdotetun 16 g §:n 1 momentin mukaan arkisto ja yleisölle avoin kirjasto tai museo saisi muussa kuin ansiotarkoituksessa saattaa yleisön saataviin omissa kokoelmissaan olevien kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten joukkoon kuuluvan teoksen ja valmistaa sitä varten tarvittavat kappaleet sopimuslisenssin nojalla.

Pykälän 2 momentin mukaan lupa saattaa teos yleisön saataviin sisältäisi oikeuden käyttää myös 16 §:ssä säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen nojalla valmistettua teoksen kappaletta tähän tarkoitukseen. Näin ollen sopimuslisenssiin perustuvassa luvassa ei voitaisi edellyttää, että kulttuuriperintölaitos digitoi aikaisemmin aineiston säilyttämisen turvaamiseksi valmistetun teoksen kappaleen uudelleen, vaan kyseistä kappaletta voisi käyttää myös teoksen yleisön saataviin saattamiseen sopimuslisenssin perusteella.

Pykälän 3 momentin mukaan yhteishallinnointiorganisaatio, joka on hyväksytty sopimuslisenssiorganisaatioksi lain 26 §:n nojalla, voisi myöntää käyttöluvan, jos sopimuslisenssiorganisaatio olisi edustava käyttöluvan kohteena olevaan teosjoukkoon nähden ja sopimuslisenssiorganisaatio arvioisi, että käyttöluvalla ei ole haitallista vaikutusta käyttöluvan kohteena olevaan teosjoukkoon kuuluvien teosten kaupallisiin markkinoihin. Laissa ei kuitenkaan tarkemmin määriteltäisi sitä, millä tavoin sopimuslisenssiorganisaation olisi arvioitava se, ovatko teosjoukkoon kuuluvat teokset poistuneet kaupallisesta jakelusta eivätkä niiden käyttö kulttuuriperintölaitoksissa siten haittaa tekijöiden mahdollisuutta teosten tavanomaiseen hyödyntämiseen.

DSM-direktiivin 8 artiklan 5 kohdan mukaan teoksen katsotaan poistuneen kaupallisesta jakelusta, kun voidaan vilpittömässä mielessä olettaa, että koko teos ei ole yleisön saatavissa tavanomaisen kaupan kanavien välityksellä sen jälkeen, kun on toteutettu kohtuullisia toimia sen määrittämiseksi, onko se yleisön saatavissa. Koko teoksella tarkoitetaan esimerkiksi kirjaa, eikä arvioitavana olisi, ovatko kirjaan sisältyvät valokuvat tai muut teokset mahdollisesti jollain tavoin kaupallisesti saatavilla. Direktiivin 38 johdantokappaleessa painotetaan nimenomaan tarvittavien toimien kohtuullisuutta ja oikeasuhtaisuutta. Johdantokappaleen mukaan olisi otettava huomioon teoksen tai teosjoukon ominaispiirteet: mitä todennäköisemmin voidaan olettaa, että aineistoon kohdistuu kaupallisia intressejä, ja mitä suuremmassa määrin lisensioitavaan aineistoon sisältyy teoksia, joiden tekijöiltä yhteishallinnointiorganisaatiolla ei ole valtuutusta, sitä varovaisemmin tulisi suhtautua käyttöluvan myöntämiseen. Johdantokappaleesta ilmenee, että teosten saatavuutta kaupallisessa jakelussa voitaisiin arvioida esimerkiksi pistokokein. Teoskohtaista arviointia olisi edellytettävä vain silloin, kun sitä voidaan pitää kohtuullisena ottaen huomioon tietojen saatavuus, kaupallisen saatavuuden todennäköisyys ja odotettavissa olevat transaktiokustannukset. Direktiivissä ei tarkemmin kerrota, mitä tässä yhteydessä olisi ymmärrettävä transaktiokustannuksella, mutta asiayhteydestä voidaan ymmärtää, että kysymys on kustannuksista, jotka aiheutuisivat sen selvittämisestä, ovatko teokset edelleen kaupallisessa jakelussa.

Johdantokappaleen mukaan asian arviointiin liittyviä toimia ei tulisi edellyttää toistettavan, mutta niissä olisi otettava huomioon helposti käytettävissä oleva näyttö siitä, että teokset ovat tulossa saataviin tavanomaisilla kaupan kanavilla. Olisi esimerkiksi mahdollista, että kirjankustantajat perustaisivat avoimen rekisterin, jota pidettäisiin ajan tasalla ja johon merkittäisiin kaikki tavanomaisissa kaupan kanavissa kaupallisesti saatavilla olevat teokset ja josta voitaisiin helposti selvittää, onko tietty kirja edelleen kaupallisessa jakelussa. Painettujen kirjojen osalta kysymys olisi käytännössä siitä, ovatko kirjat saatavilla kirjakaupoista. Digitaalisten aineistojen osalta voitaisiin katsoa, että aineiston saatavuus digitaalisissa suoratoistopalveluissa merkitsee tavanomaista kaupan kanavaa. Teoksen kaupallisen saatavuuden todentaminen tulisi lähtökohteisesti toteuttaa siinä jäsenvaltiossa, johon kulttuuriperintölaitos on sijoittautunut. Eräissä tapauksissa myös rajojen yli tapahtuvaa todentamista voitaisiin pitää kohtuullisena, esimerkiksi

silloin, kun on helposti saatavilla tietoa siitä, että kirjallinen teos on julkaistu ensimmäisen kerran jollakin tietyllä kielellä jossain muussa jäsenvaltiossa. Suomen osalta voitaisiin katsoa, että jos on helposti saatavilla tietoa siitä, että ruotsinkielinen teos on ensimmäisen kerran julkaistu Ruotsissa, olisi kaupallinen saatavuus selvitettävä myös Ruotsissa.

Direktiivissä jää jossain määrin epäselväksi, mitä kanavia voidaan pitää ”tavanomaisena kaupan kanavana”. Johdantokappaleessa 38 kuitenkin nimenomaisesti todetaan, että teoksen rajallinen saatavuus esimerkiksi käytetyn tavaran myyntiliikkeessä ei tarkoita sitä, että teos olisi kaupallisesti saatavilla. Pelkästään teoreettista mahdollisuutta saada käyttö lupa ei myöskään olisi pidettävä osoituksena siitä, että teos on saatavilla kaupan kanavilla. Lähtökohtaisesti teos olisi siten direktiivin tarkoittamalla tavalla kaupallisessa jakelussa, kun teoksen kappaleita on aktiivisessa myynnissä tai teos sisältyy kuluttajille tarkoitettuihin sisältöpalveluihin. Esimerkiksi se seikka, että käyttö lupa on mahdollisesti saatavilla valokuvaajalta, ei tarkoittaisi sitä, että valokuva on saatavilla tavanomaisen kaupan kanavan välityksellä. Samoin on selvää, että pelkästään se seikka, että yhteishallinnointiorganisaatio valtakirjan perusteella on oikeutettu myöntämään käyttö luvia tekijän puolesta, ei merkitse sitä, että teos on kaupallisesti saatavilla.

Koska yhteishallinnointiorganisaatiot eivät käytännössä voi myöntää lupia teoksien käyttöön ilman tekijöiden myötävaikutusta, voidaan pitää selvänä, että yhteishallinnointiorganisaatiot eivät myöntäisi lupaa sellaisten teosten käyttämiseen, jotka ovat aktiivisen kaupallisen hyödyntämisen kohteina tavalla, joka olisi ristiriidassa tekijöiden kaupallisten etujen kanssa.

Pykälän 4 momentin mukaan, jos sopimuslisenssiorganisaatio tietyn teosjoukon osalta katsoisi, että organisaatio ei ole riittävän edustava, sen tulisi ilmoittaa asiasta opetus- ja kulttuuriministeriölle. Hyväksymispäätöksen muuttamisen jälkeen tähän teosjoukkoon kuuluvan teoksen käyttämiseen sovellettaisiin 16 h §:ssä olevia säännöksiä teoksen käyttämisestä tekijänoikeuden rajoituksen nojalla. Säännöksen taustalla on tarve mahdollistaa se, että eräissä tapauksissa sopimuslisenssiorganisaatiot voisivat rajoittaa vastuunsa suhteessa ns. ulkopuolisiin tekijöihin eli tekijöihin, joilta sopimuslisenssiorganisaatio ei ole saanut valtakirjaa. Toisinaan laajempaan teoskategoriaan voi kuulua sellaisia teosjoukkoja, joiden suhteen sopimuslisenssiorganisaation edustavuus ei ole riittävä siten, että sopimuslisenssiorganisaatio pitäisi tarkoituksenmukaisena myöntää lupia. Sopimuslisenssiorganisaation arvioon voi vaikuttaa myös se, että organisaation tulee tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista annetun lain (1494/2016) (jäljempänä *yhteishallinnointilaki*) mukaan ryhtyä riittäviin toimenpiteisiin oikeudenhaltijoiden tunnistamiseksi ja tavoittamiseksi sekä korvausten tilittämiseksi.

Ehdotetun säännöksen taustalla on se, että sopimuslisenssiorganisaation hyväksymispäätöksen yhteydessä yhteishallinnointiorganisaation edustavuutta tietyn teostyyppin osalta voidaan arvioida vain erittäin karkeasti. Teosjoukkokohtainen arviointi ei tuolloin ole käytännössä mahdollinen. Näin ollen on mahdollista, että yhteishallinnointiorganisaatio olisi opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksen perusteella oikeutettu edustamaan sellaisen tarkemmin määritellyn teostyyppin tai teosjoukon oikeudenhaltijoita, jonka osalta sopimuslisenssiorganisaatio itse ei katso olevansa edustava ja jonka osalta organisaatiolla ei siten ole tarvittavia edellytyksiä myöntää lupia ja huolehtia korvausten tilittämisestä oikeudenhaltijoille. Säättämällä mekanismista, jonka perusteella hyväksymispäätöstä voidaan sopimuslisenssiorganisaation pyynnöstä jälkikäteen rajoittaa, edistetään mahdollisuutta hyödyntää teoksia tekijänoikeuden rajoituksen nojalla, mikäli 16 h §:ssä säädetyt kriteerit täyttyvät.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin tekijän kielto-oikeudesta. Tekijällä olisi oikeus päättää, että yksittäinen teos tai tekijän kaikki teokset jäävät yhteishallinnointiorganisaation myöntämän käyttö luvan ulkopuolelle. Jos tekijä on käyttänyt kielto-oikeuttaan, voisi kulttuuriperintölaitos

hankkia tarvitsemansa luvan suoraan tekijältä. Tekijä voisi myös yksipuolisella tahdonilmaisella myöntää käyttöluvan tiettyä tai tiettyjä tarkoituksia varten, esimerkiksi kulttuuriperinnön saataville saattamiseksi. Kielto-oikeuden käyttämisestä säädettäisiin 16 i §:ssä.

16 h §. *Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen rajoituksen nojalla eräissä tilanteissa.* Pykälässä säädettäisiin mahdollisuudesta käyttää teosta tekijänoikeuden rajoituksen nojalla eräissä tilanteissa, joissa ei ole mahdollista tukeutua 16 g §:n sopimuslissenssisääntöseen. Pykälän 1 momentin mukaan arkisto ja yleisölle avoin kirjasto tai museo saisi, jollei tarkoituksena ole välittömän tai välillisen taloudellisen edun tuottaminen, saattaa yleisön saataviin omista kokoelmissaan olevien teosten joukon, jos kokonaisuutena arvioiden siihen kuuluvien teosten voidaan olettaa poistuneen kaupallisen jakelun tai välittämisen piiristä. Jos kuitenkin on yleisesti tiedossa, että esimerkiksi tietty peli, jonka julkaisemisesta on yli seitsemän vuotta, on edelleen kaupallisen hyödyntämisen kohteena, mikä voi olla tilanne eräiden erittäin suosittujen pelien osalta, ei teosta kuitenkaan tämänkään määräajan jälkeen saisi käyttää. Tekijänoikeuden rajoitukseen ei näin ollen voisi tukeutua vilpillisessä mielessä. Säännöksen soveltamisen lisäedellytyksenä olisi, että on noudatettu 16 j §:n mukaista menettelyä, joka koskee teosten käytön rekisteröintiä Euroopan unionin teollisoikeuksien viraston ylläpitämään rekisteriin, ja ryhdytty mahdollisesti tarvittaviin lisätoimenpiteisiin tekijöiden tietoisuuden lisäämiseksi rajoituksen nojalla tapahtuvasta käytöstä ennen kuin käyttö tapahtuu.

Mahdollisuus käyttää teosta tekijänoikeuden rajoituksen nojalla koskisi 1 momentin 1 kohdan mukaan teoksia, jotka eivät ole koskaan olleet myytävinä tai muutoin kaupallisessa jakelussa. Tällaisten teosten käyttäminen olisi sallittua, kun on kulunut viisi vuotta siitä vuodesta, jolloin teos sisällytettiin kokoelmaan. Merkittävin osa teoksista, jotka eivät ole koskaan olleet kaupallisessa jakelussa, on tehty muuhun käyttöön kuin kaupallista hyödyntämistä varten. Direktiivin 37 johdantokappaleen mukaan tällaisia teoksia ovat julisteet, lehtiset, rintamalehdet tai amatöörien tekemät audiovisuaaliset teokset sekä muut julkaisemattomat teokset. Sellaisten teosten käytön, jotka eivät koskaan ole olleet kaupallisesti myytävinä tai hyödynnettävinä, ei lähtökohdaisesti voida katsoa aiheuttavan kielteisiä vaikutuksia teosten kaupallisiin hyödyntämismahdollisuuksiin, eivätkä yhteishallinnointiorganisaatiot yleensä edusta kattavasti tällaisten teosten tekijöitä. Niissä harvinaisemmissa tapauksissa, joissa yhteishallinnointiorganisaatio kuitenkin edustaa tekijää, jonka teos ei ole koskaan ollut kaupallisessa jakelussa, on yhteishallinnointiorganisaatio oikeutettu tekijän puolesta ilmoittamaan kielto-oikeuden käyttämisestä tai myöntämään arkistolle, kirjastolle tai museolle luvan teoksen käyttämiselle. Säättämällä niin, että teoksen käyttäminen kulttuuriperinnön saataville saattamiseksi voisi tapahtua vasta viiden vuoden kuluttua siitä vuodesta, jolloin teos on sisällytetty laitoksen kokoelmaan, pyritään varmistamaan, ettei kulttuuriperintölaitoksille synny oikeutta käyttää sellaista teosta, jonka kaupallista hyödyntämistä ei ole vielä ehditty aloittaa. Samalla määräaika on riittävän lyhyt, jotta kulttuuriperintölaitokset voivat tehokkaasti käyttää hyväkseen mahdollisuuden tarjota yleisölle pääsyn kulttuuriperintöaineistoihin.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan arkisto ja yleisölle avoin kirjasto tai museo saisi tekijänoikeuden rajoituksen nojalla käyttää myös tietokone- tai videopeliä, kun on kulunut seitsemän vuotta siitä vuodesta, jolloin peli julkaistiin. Tietokone- ja videopelien osalta ei ole olemassa yhteishallinnointiorganisaatiota, joka olisi laajasti alan oikeudenhaltijoita edustava. Tietokone- ja videopelien säilymisestä jälkipolville on varsin pitkään kannettu huolta, ja tekijänoikeuslakia on pidetty riittämättömänä tämän varsin modernin kulttuuriperinnön ilmaisun varjellemiseksi. Ehdotuksen lähtökohtana on, että tietokone- ja videopelejä hyödynnetään kaupallisesti vain lyhyen ajan. Siksi yleensä tällaiset teokset ovat poistuneet kaupallisesta jakelusta tässä ajassa. Sillä, että laissa määritellään aika, jonka jälkeen tietokone- ja videopelejä saa käyttää, on tarkoitus tuoda ennakoitavuutta kulttuuriperintölaitosten toimintaan.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan arkisto ja yleisölle avoin kirjasto tai museo saisi käyttää myös muuta sellaiseen teostyyppiin kuuluva teosta, jonka osalta ei ole olemassa edustavaa sopimuslisenssiorganisaatiota. Säännös liittyy myös ehdotettuun 16 g §:n 4 momenttiin, jonka mukaan sopimuslisenssiorganisaatio voisi pyytää hyväksymispäätöksen muuttamista siten, että hyväksymispäätöksen ulkopuolelle jätetään jokin tarkemmin määritelty teostyyppi tai teosjoukko.

Momentti perustuu DSM-direktiivin 8 artiklan 2, 3 ja 5 kohtaan.

Pykälän 2 momentissa rajoitettaisiin 1 momentissa säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen soveltamista, kun kysymys on sellaisesta teosjoukosta, joka on poistunut kaupallisesta jakelusta mutta jonka osalta on kohtuullisten toimien perusteella näyttöä siitä, että teosjoukko valtaosin koostuu teoksista, jotka ovat peräisin Euroopan talousalueeseen kuulumattomasta maasta. Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan 1 momenttia ei sovellettaisi elokuvateoksiin, joiden tuottajalla on päätoimipaikka tai vakinainen asuinpaikka jossakin Euroopan talousalueeseen kuulumattomassa valtiossa, 2 kohdan mukaan muihin teoksiin kuin elokuvateoksiin, jotka on julkaistu ensimmäisen kerran Euroopan talousalueeseen kuulumattomassa valtiossa tai, jos niitä ei ole julkaistu, yleisradioitu ensimmäisen kerran Euroopan talousalueeseen kuulumattomassa valtiossa, eikä 3 kohdan mukaan Euroopan talousalueeseen kuulumattomien valtioiden kansalaisten luomiin teoksiin, joiden osalta ei kohtuullisin toimin voida selvittää, missä maassa teokset on ensimmäisen kerran julkaistu tai yleisradioitu. Momentilla pannaan täytäntöön direktiivin 8 artiklan 7 kohta.

Pykälän 3 momentin mukaan pykälässä tarkoitettua tekijänoikeuden rajoitusta ei sovellettaisi teokseen, jonka tekijä on kieltänyt kappaleen valmistamisen ja yleisön saataviin saattamisen. Momentti perustuu direktiivin 8 artiklan 4 kohtaan.

16 i §. Kielto-oikeuden käyttäminen. Pykälässä säädettäisiin tekijän kielto-oikeuden käyttämisestä silloin, kun on kysymys kaupallisesta jakelusta poistuneen teoksen käyttämisestä 16 g §:n sopimuslisenssisäännöksen nojalla tai 16 h §:n tekijänoikeuden rajoituksen nojalla. Pykälän 1 momentin mukaan ilmoitus kiellosta osoitettaisiin sopimuslisenssiorganisaatiolle tai sille arkistolle tai yleisölle avoimelle kirjastolle tai museolle, joka käyttää teosta sopimuslisenssisäännöksen nojalla.

Pykälän 2 momentin mukaan ilmoitus kiellosta osoitettaisiin sille arkistolle tai yleisölle avoimelle kirjastolle tai museolle, joka käyttää teosta tekijänoikeuden rajoituksen nojalla.

Pykälän 3 momentin mukaan kielto tulisi yksilöidä siten, että kiellon kohteena oleva teos tai teokset ovat tunnistettavissa. Säännöksen nojalla tulisi olla mahdollista ilmoittaa kiellosta sekä tietyn teoksen osalta että tekijän luoman laajemman teosjoukon osalta.

16 j §. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä koskevien tietojen rekisteröinti. Pykälässä säädetään velvollisuudesta rekisteröidä eräitä tietoja Euroopan unionin teollisoikeuksien viraston ylläpitämään rekisteriin. Pykälän 1 momentin mukaan arkiston tai yleisölle avoimen kirjaston tai museon, joka aikoo saattaa yleisön saataviin kaupallisesta jakelusta poistuneen teoksen tai teosten joukon, olisi merkittävä momentissa luetellut tiedot Euroopan unionin teollisoikeuksien viraston ylläpitämään rekisteriin vähintään kuusi kuukautta ennen kuin teos tai teosten joukko saatetaan yleisön saataviin. Rekisteriin merkittäviin tietoihin sisältyvät tieto teoksista tai teosjoukoista, johon käyttö kohdistuu, tieto kielto-oikeuden käyttämättömyydestä, tieto tekijänoikeuden rajoituksesta tai käyttöluvasta, johon käyttö perustuu, käyttöluvan myöntäjä ja luvan saaja sekä käyttöluvan kattamat maantieteelliset alueet ja käyttötarkoitukset.

Pykälän 2 momentin mukaan sopimuslisenssiorganisaatio, arkisto tai yleisölle avoin kirjasto tai museo, joka vastaanottaa 16 i §:ssä tarkoitetun yksilöidyn kiellon, olisi viipymättä velvollinen merkitsemään kiellon Euroopan unionin teollisoikeuksien viraston ylläpitämään rekisteriin.

Pykälän 3 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin Euroopan unionin teollisoikeuksien viraston ylläpitämään rekisteriin toimitettavista tiedoista ja tietojen toimittamisesta noudatettavista menettelyistä. Tällaisia tarkempia säännöksiä voi olla tarpeen antaa esimerkiksi silloin, jos myöhemmässä vaiheessa päätetään keskittää tietojen toimittaminen tai jos on tarpeen antaa tietojen formaattia tai tarkempia tietojen toimitamista koskevia menettelytapaohjeita.

18 §. *Opetuksessa käytettävät kokoomateokset.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että mahdollistetaan opetuksessa käytettävien kokoomateosten valmistaminen myös digitaalisesti, mutta samalla kavennetaan säännöksen soveltamisalaa rajoittamalla mahdollisuutta valmistaa kyseisiä kokoomateoksia ansiotarkoituksessa. Ehdotettu säännös vastaa Ruotsin ja Tanskan vastaavia säännöksiä opetuksessa käytettävien kokoomateosten valmistamisesta.

Pykälän 1 momentista poistettaisiin voimassa olevan säännöksen soveltamisalaan kohdistuva rajoitus, jonka mukaan säännös koskee ainoastaan painamalla tai vastaavin menetelmin valmistettuja kokoomateoksia. Näin ollen säännös kattaisi vastaisuudessa myös sellaiset opetuksessa käytettävät kokoomateokset, jotka valmistetaan digitaalisessa muodossa. Säännöksen mukaan useiden tekijöiden teoksista muodostettuun, opetuksessa käytettäväksi tarkoitettuun kokoomateokseen olisi sallittua ottaa vähäisiä osia kirjallisesta teoksesta tai sävellysteoksesta taikka, jos teos ei ole laaja, koko teos, kun viisi vuotta on kulunut teoksen julkaisuvuodesta. Säännös tekijän oikeudesta saada korvausta säännöksen nojalla tapahtuvasta käytöstä siirrettäisiin 2 momentista 1 momenttiin.

Pykälän soveltamisalaa kavennettaisiin 2 momentissa siten, että sen nojalla ei jatkossa olisi mahdollista valmistaa opetuksessa käytettäviä kokoomateoksia ansiotarkoituksessa. Muutoksella supistettaisiin rajoituksen soveltamisalaa nykyisestä, sillä voimassa oleva 1 momentti soveltuu myös ansiotoiminnassa tapahtuvaan kokoomateosten valmistamiseen. Ansiotarkoitusta varten tapahtuvalla kokoomateosten valmistamisella tarkoitettaisiin kokoomateosten valmistamista voitontavoittelun tarkoituksessa. Määritelmä vastaa Ruotsin ja Tanskan vastaavaa säännöstä. Kokoomateosten valmistajan yhteisömuoto tai rahoitusrakenne eivät saisi olla ratkaisevia tekijöitä arvioitaessa sitä, valmistetaanko kokoomateos ansiotarkoitusta varten. Ehdotetuilla säännöksillä lähennettäisiin kansallista tekijänoikeuslainsäädäntöä vastaamaan DSM-direktiivin lähtökohtaa opetuksen digitaalisten käyttömahdollisuuksien edistämisestä.

Pykälän 2 momentin sanamuotoihin tehtäisiin myös eräitä teknisluontoisia muutoksia. ”Lainauksen” sijaan puhuttaisiin ”otteiden” käyttämisestä. Muutoksen tavoitteena on vähentää mahdollisuuksia sekoittaa pykälässä tarkoitettu teoksen osan käyttäminen fyysisen teoskappaleen lainaamiseen yleisölle. Lisäksi 2 momenttiin siirrettäisiin 1 momentista säännöksen soveltamiseen liittyvä rajoitus, jonka mukaan säännöstä ei sovellettaisi teokseen, joka on valmistettu käytettäväksi opetuksessa, ja sen ulottuvuus määriteltäisiin siten, että säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät koulutusmarkkinoille suunnatut teokset. Muutos on lähinnä kielellinen ja sillä pyritään selkeyttämään 18 §:n muotoilua ja yhdenmukaistamaan käytetty terminologia ehdotetun 14 §:n terminologian kanssa.

19 a §. *Korvausta hallinnoiva organisaatio.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että ehdotetun 14 §:n 1 momentin mukaisen tekijänoikeuden rajoituksen nojalla tapahtuvasta opetus- ja tutkimuskäytöstä maksettaisiin korvaus tekijöitä edustavan organisaation välityksellä samalla tavalla kuin nykyisin 19 §:n 4 momentin mukaisesta lainaamisesta. Korvaus

14 §:n 1 momentin rajoituksen nojalla tapahtuvasta teosten käyttämisestä opetus- ja tutkimustoiminnassa maksettaisiin teosten tekijöitä edustavan yhteishallinnointiorganisaation välityksellä, eikä korvausvaatimusta olisi mahdollista esittää suoraan opetuksen järjestäjälle. Muutos tehtäisiin lisäämällä pykälässä viittaus 14 §:n 1 momentin mukaiseen käyttöön ja muuttamalla säännöksen kohta ”yleisistä kirjastoista ja korkeakoulukirjastoista lainattujen” muotoon ”kyseisiin tarkoituksiin käytettyjen”. Lisäksi pykälän otsikosta poistettaisiin sana ”lainaus”.

Pykälän 2 momentissa muutettaisiin teknisenä muutoksena yhteishallinnointiorganisaation tai yhteishallinnointiorganisaatioiden yhdessä edustamien tekijöiden teosten käyttöä koskeva ilmaisu ”lainataan yleisistä kirjastoista ja korkeakoulukirjastoista” ilmaisuksi ”käytetään 14 §:n 1 momentin tai 19 §:n 4 momentin nojalla”. Korvausta hallinnoivan yhteishallinnointiorganisaation tai yhteishallinnointiorganisaatioiden yhdessä tulisi edustaa merkittävää osaa niistä eri alojen teosten tekijöistä, joiden teoksia käytetään ehdotetun 14 §:n 1 momentin opetus- ja tutkimustoimintaa koskevan rajoituksen nojalla tai lainataan yleisestä kirjastosta tai korkeakoulukirjastosta voimassaolevan 19 §:n 4 momentin mukaisesti. Pykälän terminologiaa yhtenäistettäisiin tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista annetun lain ja DSM-direktiivin käsitteistön kanssa korvaamalla pykälän otsikosta ja 1 ja 2 momentista sana ”järjestö” sanalla ”yhteishallinnointiorganisaatio” tai sanalla ”organisaatio”.

Ehdotuksen mukaan korvaus 14 §:n 1 momentin mukaisesta opetuskäytöstä suoritettaisiin samojen sääntöjen mukaisesti kuin voimassa olevan lain 19 §:n 4 momentin mukaisesta lainaamisesta. Molemmissa tapauksissa lain sallima käyttö kohdistuu suureen määrään tekijänoikeudella suojattua aineistoa, joiden osalta korvauksen jakaminen yhteishallinnointiorganisaation kautta on perusteltua ja tekijöiden etujen mukaista.

21 §. Julkinen esittäminen. Pykälän 3 momentissa oleva viittaus 1 momenttiin ehdotetaan poistettavaksi. Näin ollen julkaistujen näytelmä- ja elokuvateosten julkinen esittäminen jumalanpalveluksen ja opetuksen yhteydessä olisi jatkossa sallittua. Voimassaolevan pykälän 3 momentin mukaan säännöstä ei sovelleta näytelmä- ja elokuvateoksiin. Se, että säännöksen soveltamisalasta on aikoinaan rajattu pois näytelmä- ja elokuvateokset, on johtunut siitä, että säännös oli säädetty yleisradioyhtiön tarpeeseen turvata lähetystoiminnassa sen mahdollisuuksia käyttäen teoksia jumalanpalveluksiin tai opetukseen liittyvissä lähetyksissä. Sen sijaan ei pidetty asianmukaisena, että yleisradioyhtiö olisi voinut lähettää näytelmä- tai elokuvateoksia sopimatta asiasta tekijöiden kanssa. Vuonna 2006 voimaan tulleen tekijänoikeuslain uudistuksen myötä julkinen esittäminen rajoittui läsnä olevalle yleisölle tapahtuvaan esittämiseen, kun sen sijaan itse lähetystoiminta määriteltiin yleisölle välittämiseksi. Viime vuosina Suomessa on yleistynyt tulkinta, jonka mukaan elokuvateoksen käsite 21 §:n yhteydessä koskisi elokuvateatterilevitykseen tarkoitettujen elokuvien lisäksi kaikenlaista audiovisuaalista aineistoa. Kyseisen tulkinnan mukaan esimerkiksi Yleisradion lähettämiä opetusohjelmia ei voisi katsoa televisiosta luokkahuoneessa ilman tekijän lupaa. Se, että elokuvia ja näytelmiä ei voida muiden teosten tavoin käyttää opetuksessa, ei vastaa nykytarpeita ja –käytäntöjä. Audiovisuaalisella aineistolla on yhä suurempi merkitys opetuksessa, ja uudet opetussisällöt ja painopisteet kuten medialukutaidon opettaminen edellyttävät, että myös audiovisuaalisia aineistoja voidaan esittää opetuksessa.

Teknisenä muutoksena pykälän 3 momentista poistettaisiin viittaus lain 16 c §:ään elokuvateoksen julkisesta esittämisestä tutkimuksen ja korkeakoulutasoisen elokuvaopetuksen yhteydessä. Viittaus on lisätty lakiin alun perin selkeyttävänä täsmennyksenä. Lain 16 c §:ssä säädetään Kansallisen audiovisuaalisen instituutin oikeudesta käyttää teoksia, eikä kyseiseen säännökseen esitetä muutosta.

23 §. Teoksen käyttö uudessa teoksessa. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan teosta olisi lupa käyttää hyvän tavan mukaisesti parodiassa, karikatyyrissa tai pastisissa. Teoksen käyttöä

parodiassa, karikatyyrissa ja pastississa on Suomessa pidetty sallittuna edellyttäen, että lopputuloksena on itsenäinen teos. Sen sijaan tekijänoikeuslakiin ei ole sisällytetty tietoyhteiskuntadirektiivin (2001/29/EY) 5 artiklan 3 kohdan k alakohdan mukaista rajoitusta parodian, karikatyyrin ja pastissin hyväksi. DSM-direktiivin 17 artiklan 7 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että sisällön tuottajat voivat kussakin jäsenvaltiossa käyttää direktiivissä lueteltuja poikkeuksia tai rajoituksia, ml. käyttö karikatyyrissa, parodiassa ja pastississa, ladatessaan sisällönjakopalveluihin käyttäjälähtöistä sisältöä ja saattaessaan sitä yleisön saataviin näissä palveluissa.

DSM-direktiivin hyväksymisen yhteydessä 26.3.2019 annetussa Euroopan parlamentin ja komission yhteisessä lausumassa (STATEMENT/19/1839) todetaan, että direktiivi suojelee luovutusta digitaalisella aikakaudella ja varmistaa, että EU:n kansalaiset hyötyvät laajemmasta pääsystä sisältöön ja uusista takeista, joiden tavoitteena on suojella heidän sananvapauttansa verkoissa. Lausumassa alleviivataan, että sananvapaus on keskeinen arvo Euroopan unionissa ja että direktiivi asettaa vahvoja takeita teosten käyttäjille, jotta nämä voisivat koko Euroopan alueella käyttää olemassa olevia teoksia lainaukseen, arvosteluun, selostukseen, karikatyyriin ja parodiaan. Yhteisessä lausumassa todetaan edelleen, että tämä merkitsee sitä, että meemejä ja vastaavia parodiaan liittyviä luomuksia voidaan käyttää vapaasti.

Meemit ovat verkossa leviäviä humoristisia, parodisia tai ajankohtaisia ilmiöitä kommentoivia kuvia, videoita, giffejä tai muuta aineistoa. Meemi voidaan valmistaa ottamalla olemassa olevasta teoksesta ote, jota käytetään alkuperäisestä yhteydestään irrallisena tai jota muokkaamalla aikaansaadaan tiettyä tunnetilaa tai reaktiota kuvaava lopputulos. Meemejä käytetään yleensä viestinnällisenä tehostekeinona hymiöiden tapaan.

Deckmyn-asiassa C-201/13 Euroopan unionin tuomioistuin on todennut, että parodia on EU-oikeuden käsite, jota tulee tulkita yhdenmukaisella tavalla unionin alueella. Parodian olennaisina tunnusmerkkeinä ovat yhtäältä se, että siinä viitataan olemassa olevaan teokseen mutta poiketaan siitä havaittavissa olevalla tavalla, ja toisaalta se, että se on huumorin tai pilailun ilmentymä.

Sen sijaan Euroopan unionin tuomioistuin on katsonut, että parodian ei tarvitse olla omaperäinen. Parodian edellytyksenä ei myöskään ole, että se on muodoltaan sellainen, että parodiaa ei voida kohtuudella yhdistää alkuperäisen teoksen tekijään tai että sillä olisi oltava huumori- tai pilailutarkoitus riippumatta siitä, kohdistuuko tällä tavoin ilmaistu mahdollinen kritiikki alkuperäiseen teokseen vai johonkin muuhun asiaan tai henkilöön. Parodian kohteena olevan teoksen mainitseminen ei myöskään ole tarpeen.

Karikatyyri on liioiteltu humoristinen kuva tai pilakuva, jolla kiinnitetään huomiota joko todellisen tai mielikuvituksellisen henkilön johonkin ominaisuuteen tai toimintaan. Eräs karikatyyrin tavanomainen ilmenemismuoto on poliittinen pilapiirros, jolla tekijä ottaa kantaa johonkin ajankohtaiseen aiheeseen.

Pastissi on teoksen tai tekijän tyylin jäljitelmä, johon ei välttämättä sisällytetä kyseisen teoksen osatekijöitä. Pastissien tekeminen on yleistä erityisesti kuvaamataiteessa, jossa mestareiden kädenjälkeä matkimalla opetellaan heidän käyttämäänsä maalaustekniikkaa. Pastisseille ominaista on, että ero alkuperäisen teoksen ja pastissin välillä voi olla silmämääräisesti vähäinen. Taidevääreännöstä ei kuitenkaan voida pitää hyvän tavan mukaisena pastissina ja siten lain nojalla sallittuna.

Tekijänoikeuden rajoitusten tulkintaperiaatteiden osalta Euroopan unionin tuomioistuin on todennut, että tekijänoikeuden rajoituksia tulee tulkita niiden tarkoituksen mukaisesti siten, että

niiden tarkoitus täyttyä ja että noudatetaan oikeudenmukaista tasapainoa toisaalta tekijöiden etujen ja oikeuksien ja toisaalta suojatun teoksen käyttäjien etujen ja oikeuksien, tässä tapauksessa ilmaisunvapauden, välillä. Ilmaisunvapaudelle voi olla kuitenkin omat rajoituksensa, esimerkiksi silloin, jos ilmaisulla välitetään viesti, joka on ristiriidassa Euroopan unionin perusoikeuskirjan syrjinnän kiellon periaatteen kanssa. Hyvän tavan mukaisena ei siten voida pitää sellaista parodiaa tai karikatyyriä, joka on sukupuolta, etnistä alkuperää, uskonnollista vaakaumusta tai muulla tavoin syrjivä.

Pykälän 2 momentin mukaan julkistetun teoksen satunnainen ja osittainen sisällyttäminen toiseen teokseen olisi sallittua edellyttäen, että sillä on teoksessa toisarvoinen merkitys. Säännös vastaa tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 3 kohdan i alakohdassa säädettyä tekijänoikeuden rajoitusta, joka koskee teoksen tai muun aineiston satunnaista sisällyttämistä muuhun materiaaliin.

Teoksen satunnaisesta sisällyttämisestä on kysymys esimerkiksi silloin, kun auton ikkunasta kuvataan tietä ylittävää poroa videolle ja autoradiosta samaan aikaan sattumalta kuuluva musiikki tallentuu videon ääniraidaksi. Satunnaisesta sisällyttämisestä ei ole kysymys esimerkiksi silloin, kun ääniraita myöhemmin lisätään videokuvaan.

Säännöksellä ei olisi vaikutusta 25 §:n 2 momenttiin, jossa säädetään kuvien käytöstä toisarvoisessa merkityksessä. Mainittu momentti koskee tilanteita, joissa teos kokonaisuudessaan sisältyy toiseen teokseen. Kyseistä säännöstä sovelletaan julkistettujen teosten lisäksi pysyvästi luotettuihin kuvataiteen teoksiin.

Ehdotetun 23 §:n säännöksillä pannaan täytäntöön DSM-direktiivin 17 artiklan 7 kohta, jossa säädetään, että jäsenvaltioiden on otettava käyttöön lainauksia, arvostelua ja selostusta sekä käyttöä karikatyyriissä, parodiassa tai pastississa koskevat tekijänoikeuden poikkeukset tai rajoitukset.

25 f §. *Alkuperäinen radio- ja televisiolähetys.* Pykälän nykyinen 4 momentti poistettaisiin. Kyseisessä momentissa säädetään, että pykälän 1 momentin säännöksiä ei sovelleta radio- tai televisiolähetyskseen sisältyvän teoksen edelleen lähettämiseen samanaikaisesti alkuperäisen lähetysten kanssa lähetystä muuttamatta. Säännöksen tarkoituksena on ollut selventää, että 25 f §:n 1 momentin säännös, jonka mukaan sopimuslissenssisäännöstä sovelletaan vain rajoitetusti alkuperäiseen lähetystoimintaan, ei koske ohjelmien edelleen lähettämistä. Radio- ja televisiolähetysten edelleen lähettämistä säädetään voimassaolevan lain 25 h §:ssä. Koska 25 f §:ssä säännellään alkuperäistä lähetystoimintaa ja 25 h §:ssä edelleen lähettämistä, säännös voi aiheuttaa sekaannusta.

Alkuperäisellä lähetystoiminnalla tarkoitetaan lähettäjäyhteyden toimesta tai sen valvonnassa ja vastuulla tapahtuvaa radio- ja televisiolähetystoimintaa, joka voi tapahtua niin johtimitse kuin johtimitta. Alkuperäinen lähetys voidaan lähettää siten vapaasti etenevillä radioaalloilla, kaapeleille tai satelliitin tai IP-verkon välityksellä yleisön vastaanotettavaksi. IP-pohjaiset ratkaisut mahdollistavat lähetysten vastaanottamisen joko johtimitse langallisella yhteydellä, kuten ADSL-yhteydellä tai valokuidulla, tai johtimitta 4G- tai 5G-verkossa. Jakelutavalla sinänsä ei ole merkitystä arvioitaessa sitä, onko kysymys alkuperäisestä lähetyksestä vai edelleen lähettämistä. Lähettäjäyhteyden voi lähettää lähetysten itse tai ulkoistaa lähetysten teknisen toteuttamisen signaalin jakelijalle, joka toimii tältä osin lähettäjäyhteyden valvonnassa ja vastuulla. Alkuperäisenä lähetystoimintana pidetään esimerkiksi tilanteita, joissa signaalin jakelija toimii lähettäjäyhteyden lukuun, alihankkijana tai muutoin tarjoaa teknisen välineen signaalin saattamiseksi yleisön saataviin. Näissä tilanteissa lähetystoiminnan harjoittajan tulee hankkia lupa tekijöiltä, ja lupa kattaa lähtökohtaisesti jakelijan toimet.

Pykälän nykyinen 5 momentti siirtyisi 4 momentiksi ja momentin sanamuoto muutettaisiin teknologianeutraaliksi. Voimassa olevan pykälän 5 momentin mukaan pykälän 1 momentin säännöksiä sovelletaan radio- tai televisio-ohjelman lähettämiseen satelliitin välityksellä, jos satelliittilähetys tapahtuu samanaikaisesti kuin saman lähettäjärityksen lähetys maanpäällisessä verkossa. Säännös on tarkoitettu kattamaan tilanteet, joissa alkuperäistä lähetystä lähetetään eri jakelukanavilla. Tällöin on kysymys eri jakelukanavilla tapahtuvasta alkuperäisestä lähetystoiminnasta (simulcasting).

Mainitussa 1 momentissa lähtökohtana on, että lähettäjäritykset voivat hankkia tarvitsemansa luvan teoksen käyttämiseen suoraan oikeudenhaltijalta tai, sikäli kuin suora sopiminen ei käytännössä ole mahdollista, sopimalla tekijöitä edustavan sopimuslisenssiorganisaation kanssa. Näytelmä- ja elokuvateokset on rajattu kollektiivisen lisensioinnin ulkopuolelle, sillä lähtökohteisesti oikeuksia hankitaan elokuvateosten yhteydessä suoraan AV-tuotantoyhtiöltä, tai, jos TV-yhtiö itse tuottaa ohjelman, ohjelman käsikirjoittajalta tai muilta tekijöiltä. Pykälän 4 momentiksi siirrettävän momentin mukaan 1 momentin säännöksiä sovellettaisiin riippumatta siitä, millä jakeluteknologialla lähetys lähetetään, jos lähetys tapahtuu samanaikaisesti kuin saman lähettäjärityksen lähetys maanpäällisessä verkossa.

Säännös ei olisi jatkossakaan esteenä sopimusehdoille, joilla lähetysoikeus rajoitetaan tiettyyn jakelukanavaan. Esimerkiksi TV-alalla on ollut yleistä, että jakelusopimukset kytketään tiettyihin tekniikkoihin perustuviin jakelukanaviin.

Momenttia muutettaisiin myös siten, että siinä säädettäisiin 1 momentin soveltamisesta myös teoksen saattamiseen yleisön saataviin lähettäjärityksen oheispalvelussa. Säännös perustuu verkkolähetydirektiivin 3 artiklaan. Oheispalvelulla tarkoitettaisiin verkkolähetydirektiivin 2 artiklan 1 kohdan mukaisesti ”verkkopalvelua, joka koostuu televisio- tai radio-ohjelmien tarjoamisesta yleisölle lähetystoimintaa harjoittavan organisaation toimesta tai sen valvonnassa ja vastuulla samanaikaisesti tai määrätyn ajan sen jälkeen, kun lähetystoimintaa harjoittava organisaatio on lähettänyt ne, sekä kaikesta materiaalista, joka toimii tällaisen lähetyksen oheismateriaalina”.

Direktiivin 8 johdantokappaleen mukaan säännöksen soveltamisalaan olisi kuuluttava verkossa tarjottavat oheispalvelut, joita tarjoaa lähetystoimintaa harjoittava organisaatio ja joilla on selkeä ja toissijainen suhde lähetystoimintaa harjoittavien organisaatioiden lähetyksiin. Sen sijaan pääsyn antaminen televisio- tai radio-ohjelmiin sisällytettyihin yksittäisiin teoksiin tai teoksiin, jotka eivät liity mihinkään lähetystoimintaa harjoittavan organisaation lähettämään ohjelmaan, kuten palveluihin, jotka antavat pääsyn yksittäisiin musiikkiteoksiin, audiovisuaalisiin teoksiin, musiikkialbumeihin tai -videoihin esimerkiksi tilausvideopalvelujen välityksellä, ei olisi kuuluttava direktiivin soveltamisalaan kuuluviin palveluihin.

Oheispalveluihin kuuluvat direktiivin mukaan palvelut, joilla annetaan pääsy televisio- ja radio-ohjelmiin yksinomaan lineaarisella tavalla samanaikaisesti lähetyksen kanssa, ja palvelut, joilla annetaan pääsy televisio- ja radio-ohjelmiin määrätyn ajaksi siitä, kun lähetystoimintaa harjoittava organisaatio on ne lähettänyt (ns. catch up -palvelut). Johdantokappaleen 8 mukaan oheispalveluita ovat lisäksi palvelut, joilla annetaan pääsy aineistoon, jolla lähetystoimintaa harjoittavan organisaation televisio- ja radio-ohjelmälähetyksiä monipuolistetaan tai käsitellään muulla tavalla. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi ohjelman sisällön esikatselua, syvällisempää käsittelyä, täydentämistä tai kommentoimista. Johdantokappaleen mukaan direktiiviä olisi sovellettava verkossa tarjottaviin oheispalveluihin, joita lähetystoimintaa harjoittavat organisaatiot tarjoavat käyttäjille lähetysohjelmaan yhdistettynä. Sitä olisi sovellettava myös verkossa tarjottaviin oheispalveluihin, jotka ovat selkeästi toissijaisia lähetykseen nähden mutta joita

käyttäjät voivat käyttää erillään lähetyspalvelusta ilman, että heidän on hankittava lähetyspalveluun käyttöoikeus esimerkiksi tilaamalla. Direktiivin mukaan säännösten soveltamiseen ei ole vaikutusta, tarjotaanko oheispalvelut maksutta vai maksua vastaan.

Oheispalveluina voidaan edellä sanotun perusteella pitää lähettäjäyritysten suoratoistopalveluita, kuten Yle Arenaa. Sen sijaan muiden kuin lähettäjäyritysten tarjoamat tilausvideopalvelut eivät olisi tässä tarkoitettuja oheispalveluita. Verkko-oheispalvelut olisi rinnastettava lähetyksiin. Kyseiset palvelut on kuitenkin erikseen syytä mainita laissa lähettämisen yhteydessä, sillä tekijänoikeudessa on perinteisesti katsottu, että ohjelman saattaminen yleisön saataville siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana (on demand), ei ole ohjelman lähettämistä yleisölle. Direktiivillä mahdollistetaan kuitenkin se, että lähettäjäyritykset voivat hankkia oikeudet myös on demand -pohjaisesti tarjottaviin palveluihin samalla tavalla kuin tavanomaiseen lähetystoimintaan.

Ehdotetun 4 momentin muutokset perustuvat verkkolähetysdirektiivin 3 artiklan 1 kohtaan.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 momentti, jolla toimeenpannaan verkkolähetysdirektiivin 8 artiklan 1 kohta. Mainitussa artiklassa säännellään tilannetta, jossa muu kuin lähettäjäyritys saattaa ohjelman yleisön saataviin. Jos lähettäjäyritys itse ei lainkaan saata ohjelmaa yleisön saataviin, vaan jakeluyritys saattaa ohjelman yleisön saataville omaan lukuunsa, kyse olisi yhdestä yleisön saataviin saattamisesta. Säännös koskisi tilannetta, jossa jakeluyritys ei ainoastaan toimi puhtaasti signaalin teknisenä jakelijana ja näin ollen alihankkijana vaan jossa jakeluyritys omassa liiketoiminnassaan paketoi ja myy kanavan ohjelmiston kuluttajille katsottavaksi. Lähettäjäyritys toimii tässä tapauksessa ainoastaan kanavan ohjelmiston kokoonpanijana ilman omaa lähetystensä yleisön saataville saattamiseen perustuvaa liiketoimintaa. Suoran siirron menetelmässä osapuolet osallistuvat yhteen yleisön saataviin saattamiseen ja samaan alkuperäiseen lähettämiseen. Säännöksen mukaista tilannetta, jossa lähettäjäyritys ei lainkaan lähetä lähetystä omaan lukuunsa, ei tällä hetkellä tunneta Suomen verkkolähetysmarkkinassa. Nykyisin jakeluyritykset toimivat ainoastaan signaalien teknisinä jakelijoina, ja lähettäjäyritykset hankkivat tekijöiltä oikeudet koko lähetysketjuun.

Säännös poistaisi mahdollisen oikeudellisen epäselvyyden siitä, onko tällaisessa tapahtumaketjussa kysymys kahdesta tekijänoikeudellisesti relevantista teosta. Koska lähettäjäyrityksen ja jakelijayrityksen toimet muodostavat yhden tekijänoikeudellisesti relevantin teon, yleisölle välittämisen, on oikeudenhaltijoilta saatava lupa molempien yritysten toimiin. Yritykset voisivat hankkia oikeudet vain omalta osaltaan tai kaikki tarvittavat oikeudet sekä omasta että toisen yrityksen puolesta. Säännös ei siten sulkisi pois mahdollisuutta, että lähettäjäyrityksen hankkimat oikeudet kattavat myös jakeluyrityksen toimia tai päinvastoin, vaan asettaisi lähtökohdaksi sen, että lähtökohtaisesti kumpikin osapuoli vastaa omalta osaltaan oikeuksien hankkimisesta. Yritys ei olisi yhteisvastuussa toisen yrityksen mahdollisista tekijänoikeusloukkauksista, jotka johtuvat esimerkiksi oikeuksien puutteellisesta hankkimisesta. Näin ollen yritykset olisivat tekijänoikeudellisessa vastuussa tekijöille omista osuuksistaan yhdessä yleisön saataviin saattamisen kokonaisuudessa.

Pykälän 1, 2 ja 3 momentit säilyisivät ennallaan.

25 h §. Radio- ja televisiolähetysten edelleen lähettäminen. Voimassa olevassa 25 h §:ssä säädetään alkuperäisen lähetysten edelleen lähettämistä. Edelleen lähettämällä tarkoitetaan alkuperäisen televisio- tai radiolähetysten samanaikaista, muuttamatonta ja lyhentämätöntä saattamista yleisön vastaanotettavaksi jonkun muun osapuolen kuin sen lähettäjäyrityksen toimesta, jonka toimesta tai jonka valvonnassa ja vastuulla kyseinen alkuperäinen lähetys lähetettiin.

Edelleen lähettäminen edellyttää siten alkuperäistä lähetystä, jota lähetetään edelleen, ja suostumusta edelleen lähettämiseen lähettäjäyritykseltä, jonka toimesta tai valvonnassa ja vastuulla alkuperäinen lähetys on tapahtunut. Tavalla, jolla edelleen lähettäjä saa signaalin, ei ole oikeudellista merkitystä. Edelleen lähettäjä voi saada signaalin siten, että signaali otetaan vapaasti etenevistä radioalloista, tai edelleen lähettäjä voi saada signaalin suoraan lähettäjäyritykseltä suoran siirtämisen tekniikalla (*direct injection*). Lähetysten katsotaan tapahtuvan edelleen lähettäjän toimesta, kun edelleen lähettäjä tarjoaa pääsyn lähetukseen uudelle yleisölle omaan lukuunsa. Näin ollen esimerkiksi alkuperäisen lähetysten teknisenä kokoonpanijana tai lähettäjäyrityksen alihankkijana toimivaa yritystä ei pidetä edelleen lähettäjänä.

Edelleen lähettämisen tilanteessa ei ole mahdollista hankkia tekijöiltä lupia samalla tavalla kuin alkuperäistä lähetystä varten, mikä johtuu siitä, että edelleen lähettäminen tapahtuu samanaikaisesti alkuperäisen lähetysten kanssa alkuperäistä lähetystä muuttamatta. Tästä syystä tiettyjen satelliitin välityksellä tapahtuvaan yleisradiointiin ja kaapeleitse tapahtuvaan edelleen lähettämiseen sovellettavien tekijänoikeutta sekä lähioikeuksia koskevien sääntöjen yhteensovittamisesta annetun direktiivin 93/83/ETY (*satelliitti- ja kaapelidirektiivi*) 9 artiklassa lähdettiin siitä, että oikeuksia tulee hallinnoida pakollisen kollektiivisen lisensoinnin kautta. Näin voidaan varmistaa, että palveluntarjoajat saavat kaikki edelleen lähettämiseen tarvitsemansa luvat oikea-aikaisesti ja keskitetysti.

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan verkkolähetysdirektiivin vaatimuksia, erityisesti sääntelyn tekniikkaneutraalisuuden osalta. Pykälää muutettaisiin myös sisällöllisesti sen varmistamiseksi, että edelleen lähettäminen voisi koskea myös 25 f §:ssä tarkoitetun oheispalvelun edelleen lähettämistä. Lisäksi pykälää yksinkertaistettaisiin ja selkeytettäisiin kielellisesti.

Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että sopimuslisenssin nojalla olisi sallittua lähettää edelleen radio- tai televisiolähetykseen sisältyvän teoksen lisäksi myös radio- tai televisiolähetykseen liittyvään verkossa tarjottavaan oheispalveluun sisältyvä teos. Käytännössä oheispalvelun samanaikainen ja muuttamaton edelleen lähettäminen voidaan toteuttaa ns. peilisivuston (*mirror site*) avulla, mikä takaa sen, että aineisto on yleisön saatavilla vain sen ajan ja siinä muodossa kuin se on saatavilla alkuperäisellä alustalla. Luvanvaraista edelleen lähettämistä olisi esimerkiksi se, että edelleen lähettäjä ylläpitää ja tarjoaa peilisivuston. Ehdotettu ratkaisu vastaisi Tanskan tekijänoikeuslain 35 §:n 5 momentin sääntelymallia. Säännöksessä ei tarkasti määriteltäisi sitä, miten edelleen lähettäminen teknisesti toteutettaisiin, sillä todennäköisesti ajan myötä syntyy uusia teknisiä ratkaisuja myös oheispalveluiden edelleen lähettämiseksi.

Pykälän 1 momentissa myös selvennettäisiin, että radio- ja televisiolähetysiin sisältyvän teoksen edelleen lähettäminen edellyttää teoksen tekijöiden lisäksi myös lähettäjäyrityksen suostumusta. Muutos olisi linjassa voimassa olevan 48 §:n kanssa, jossa säädetään lähettäjäyrityksen yksinoikeudesta lähetyskseen. Säännös vastaa verkkolähetysdirektiivin 4 artiklan 1 kohtaa, jossa edellytetään, että ohjelmiin liittyvät oikeudet hallinnoidaan pakollisen kollektiivisen hallinnoinnin kautta, sekä direktiivin 5 artiklan 1 kohtaa, jonka mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että oikeuksien pakollista kollektiivista hallinnointia ei sovelleta lähetystoimintaa harjoittavien organisaatioiden omia lähetyskseen koskeviin edelleenlähetysoikeuksiin siitä riippumatta, ovatko kyseiset oikeudet niiden omia vai ovatko oikeudenhaltijat siirtäneet kyseiset oikeudet niille.

Vaatimus, että lähetysten edelleen lähettäminen edellyttää myös lähettäjäyrityksen suostumusta, juontaa juurensa satelliitti- ja kaapelidirektiivin 10 artiklaan, ja sen tavoitteena on varmistaa, ettei kilpailu alkuperäisen lähetystoiminnan harjoittajan ja edelleen lähettäjän välillä vääristy. Verkkolähetysdirektiivin 5 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on lisäksi sää-

dettävä, että lähetystoimintaa harjoittavien organisaatioiden ja edelleen lähettäjien väliset neuvottelut direktiivin mukaisesta edelleenlähetyksestä koskevasta luvasta käydään aina vilpittömässä mielessä. Lisäksi verkkolähetydirektiivin 6 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että on mahdollista pyytää yhden tai useamman välittäjän apua satelliitti- ja kaapelidirektiivin 11 artiklassa tarkoitetulla tavalla silloin, kun yhteishallinnointiorganisaatio ja edelleen lähettäjä tai edelleen lähettäjä ja lähettäjäyritys eivät tee sopimusta lähetysten edelleenlähetyksestä koskevasta luvasta. Satelliitti- ja kaapelidirektiivin 12 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on lisäksi huolehdittava siitä, että estetään neuvotteluaseman väärinkäyttö ja että neuvottelut käydään vilpittömästi. Tarkoitus on, että lähettäjäyritys ei voisi mielivaltaisesti ja ilman perusteltua syytä kieltää lähetysensä edelleen lähettämistä. Voimassa olevan 54 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan lähetysten edelleen lähettämistä koskeva lupa voidaan myöntää välimiesmenettelyssä, jos lähettäjäyritys kieltää edelleen lähettämisen kaapeleitse ilman perusteltua syytä tai asettaa sille kohtuuttomia ehtoja. Tekijänoikeuslain 25 h §:stä tämä edellytys ei ilmene.

Voimassa olevan 25 h §:n 2 momentin mukaan 1 momentissa säädettyä ei sovelleta muusta Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta peräisin olevaan lähetykseen sisältyvän teoksen edelleen lähettämiseen kaapeleitse, jos sen tekijä on luovuttanut oikeuden sen edelleen lähettämiseen kaapeleitse sille lähettäjäyritykselle, jonka lähetystä edelleen lähettäminen koskee. Säännöksellä on varmistettu, että lähettäjäyritys voi estää ohjelmansa edelleen lähettämisen kaapeleitse sille maantieteelliselle alueelle, jolle se on itse hankkinut lähetysoikeuksia. Säännös olisi tarpeeton siltä osin, kuin voimassa olevan 48 §:n 1 momentin ja 25 h §:n 1 momenttiin ehdotettavan muutoksen mukaisesti lähetysten edelleen lähettäminen edellyttää lähettäjäyrityksen suostumusta.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että lähettäjäyritys ei saisi kieltää lähetysten edelleen lähettämistä ilman perusteltua syytä tai asettaa edelleen lähettämisen kohtuuttomia ehtoja. Säännöksen perusteella lähettäjäyritys voisi estää ohjelmansa edelleen lähettämisen esimerkiksi sille maantieteelliselle alueelle tai muulla tavoin määritellylle yleisön joukolla, jolle se on itse hankkinut lähetysoikeuksia. Säännös perustuu edellä mainittuun satelliitti- ja kaapelidirektiivin 11 ja 12 artiklaan sekä vastaavasti verkkolähetydirektiivin 5 artiklan 2 kohtaan. Se, että lähettäjäyritys ei saisi kieltää lähetysten edelleen lähettämistä perusteetta tai asettaa sille kohtuuttomia ehtoja, ilmenee nykyisin vain välillisesti voimassa olevan 54 §:n 1 momentin 5 kohdasta, jonka mukaan välimiesmenettelyssä voidaan myöntää edelleen lähettämistä koskeva lupa, jos lähettäjäyritys kieltää edelleen lähettämisen kaapeleitse ilman perusteltua syytä tai asettaa sille kohtuuttomia ehtoja. Ehdotetulla 2 momentin muutoksella kytkettäisiin 25 h §:n mukaisen lähettäjäyrityksen suostumuksen antaminen 54 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaiseen menettelyyn.

Pykälän 3 momenttiin tehtäisiin teknisluonteisia muutoksia. Teknologianeutraalisuuden varmistamiseksi momentista poistettaisiin viittaus kaapeleitse tapahtuvaan edelleen lähettämiseen. Samoin momentissa viitattaisiin 1 momentissa tarkoitettua edelleen lähettämistä koskeviin lupiin, koska 2 momentin osalta ehdotettu muutos kyseisen momentin asiasisällön siirtämisestä pykälän 1 momenttiin poistaisi nykyiseen pykälään sisältyvän epäselvyyden siitä, mitkä luvat on myönnettävä samanaikaisesti. Mainitulla 3 momentin säännöksellä on pyritty ja pyrittäisiin jatkossakin varmistamaan, että sekä sopimuslisenssiorganisaation että lähettäjäyrityksen luvat saadaan samanaikaisesti, sillä ilman molempia lupia edelleenlähetystoimintaa ei voida harjoittaa. Sopimuslisenssiorganisaation ja lähettäjäyrityksen sopisivat keskenään noudatettavista menettelytavoista.

Pykälän 4 momentti ehdotetaan poistettavaksi. Voimassa olevan momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettuja sopimuslisenssisäännöksiä sovelletaan johtimitse lähetettävään radio- tai televisiolähetykseen vain, jos alkuperäinen lähetys on peräisin muusta Euroopan talousalueeseen

kuuluvasta valtiosta. Säännös on epäselvä ja sitä on mahdollista tulkita niin, että sopimuslisenssijärjestelmään ei ole mahdollista tukeutua silloin, kun kysymys on Suomesta peräisin olevan lähetyksen edelleen lähettämisestä. Lisäksi momentissa oleva erottelu, tapahtuuko alkuperäinen lähetyksen johtimiseksi vai johtimatta, on omiaan aiheuttamaan tulkintaongelmia. Ehdotetun muutoksen tarkoituksena on selventää sääntelyä ja muuttaa sääntely tältä osin teknologianeutraaliksi.

Edelleen lähettämiseen sovellettaisiin jatkossakin oikeuksien pakollista kollektiivista hallintoa, jota on Suomessa toteutettu sopimuslisenssijärjestelmän avulla.

Edelleen lähettämistä koskevien oikeuksien käytön osalta verkkolähetyksdirektiivin 4 artiklan 2 ja 3 kohdassa säädetään yhteishallinnointiorganisaation edustavuudesta suhteessa oikeudenhaltijoihin, jotka eivät ole siirtäneet edelleenlähetyksluvan myöntämisen ja epäamisoikeuden hallintoa yhteishallinnointiorganisaatiolle. Kyseiset säännökset sisältyvät jo voimassaolevaan 26 §:n sopimuslisenssisääntöön. Näin ollen lainsäädäntö vastaa tältä osin verkkolähetyksdirektiivin 4 artiklan 2 ja 3 kohtaa.

26 §. Sopimuslisenssi. Pykälä muutettaisiin yhteensopivaksi DSM-direktiivin 12 artiklan kanssa. Pykälään tehtäisiin myös eräitä teknisluontoisia ja rakenteellisia muutoksia. Pykälä sovitettaisiin lisäksi nykyistä paremmin yhteen yhteishallinnointilain kanssa.

Pykälän 1 momentti sisältää säännökset sopimuslisenssijärjestelmän peruskonstruktiosta. Momentissa ilmaisu ”tekijöitä edustava järjestö” muutettaisiin muotoon ”yhteishallinnointiorganisaatio” ja edustavuuden arviointia koskevat säännökset täsmennettäisiin vastaamaan yhteishallinnointilain ja DSM-direktiivin 12 artiklan 3 kohdan mukaisia vaatimuksia siten, että organisaation tulee olla riittävän edustava yhteishallinnointilain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettujen tekijöiden antamien valtuutusten perusteella. Lisäksi edustavuuskriteeriä selvennettäisiin direktiivin 12 artiklan 3 kohdan mukaisesti siten, että edustavuutta arvioitaisiin Suomessa käytettyjen teosten tietyn alan tekijöiden suhteen sopimuksen kohteena olevan teostyyppin ja oikeuksien osalta.

Voimassa olevan 26 §:n 1 momentissa ei ole tarkemmin määritelty, mitä edustavuudella tarkoitetaan. DSM-direktiivin 12 artiklassa edellytetään, että organisaation edustavuuden arviointi perustuu organisaation tekijöiltä saamiin valtuutuksiin kyseessä olevien teostyyppien tai oikeuksien suhteen. Tekijöiden antamiin valtuutuksiin rinnastetaan myös toisen yhteishallinnointiorganisaation kanssa tehty sopimus, jonka nojalla sopimuslisenssiorganisaatioksi hakeva yhteishallinnointiorganisaatio on saanut toiselta yhteishallinnointiorganisaatiolta luvan edustaa kyseisen yhteishallinnointiorganisaation oikeudenhaltijoita. Yhteishallinnointiorganisaatiota, jonka opetus- ja kulttuuriministeriö on hyväksynyt tarjoamaan sopimuslisenssijärjestelmään perustuvia käyttöluvia, kutsuttaisiin laissa sopimuslisenssiorganisaatioksi.

Ehdotetussa 2 momentissa säädettäisiin sellaisten tekijöiden oikeusasemasta, jotka eivät ole antaneet sopimuslisenssiorganisaatiolle valtuutusta. Voimassa olevassa pykälässä vastaavat säännökset on sijoitettu 4 momenttiin. Momentissa käytetty ilmaisua, jonka mukaan ”järjestö määrää” teoksen kappaleiden valmistamisesta taikka teoksen yleisön saataviin saattamisesta suoritettavien korvausten jakamisesta, selvennettäisiin muotoon ”sopimuslisenssiorganisaation yleiskokous päättää”. Korvausten jakamisesta päätetään yhteishallinnointilain mukaan yhteishallinnointiorganisaation yleiskokouksessa, eikä yhteishallinnointiorganisaation operatiivisen johdon toimesta.

Ehdotetussa 3 momentissa säädettäisiin tekijän oikeudesta suoraan korvaukseen myös silloin, kun yhteishallinnointiorganisaatio on päättänyt korvausten käyttämisestä oikeudenhaltijoiden

yhteisiin tarkoituksiin. Voimassa olevassa pykälässä vastaavat säännökset on sijoitettu 5 momenttiin. Säännöksiin tehtäisiin teknisluontoisia muutoksia siten, että ne vastaavat yhteishallinnointilain säännöksiä. Momentissa täsmennettäisiin myös korvauksen raukeamiseen liittyviä säännöksiä, sillä voimassa olevan lain mukainen laskukaava poikkeaa yhteishallinnointilain säännöksistä. Yhteishallinnointilain 27 §:ssä säädetään, että jos oikeudenhaltijalle kuuluvaa tekijänoikeuskorvausta ei voida jakaa kolmen vuoden kuluessa sen tilikauden lopusta, jona tekijänoikeuskorvaus kerättiin, korvausta pidetään jakamatta jääneenä tekijänoikeuskorvauksena edellyttäen, että yhteishallinnointiorganisaatio on ryhtynyt riittäviin toimiin oikeudenhaltijoiden tunnistamiseksi yhteishallinnointilain 26 §:n mukaisesti. Jakamatta jääneitä korvauksia voidaan sen jälkeen käyttää siten, kuin yhteishallinnointiorganisaation yleiskokous on päättänyt. Se, että korvauksen raukeamisen laskentaperuste on ollut laeissa erilainen, on johtanut siihen, että on syntynyt epävarmuutta siitä, milloin oikeus korvaukseen raukeaa ja milloin jakamattomat korvaukset voidaan käyttää muuhun tarkoitukseen.

Muutoksella selkeytetään tekijänoikeuslain ja yhteishallinnointilain välistä suhdetta ja varmistetaan, että yhteishallinnointilain mukainen vähimmäisaika toteutuu. Aika vaatia korvauksia voisi muodostua kohtuuttoman lyhyeksi yhteishallinnointilain mukaan laskettuna, sillä sopimuslisenssitilanteissa on hyvinkin mahdollista, että käytöstä maksetaan korvaus jo ennen kuin teoksen käyttäminen alkaa, erityisesti silloin, kun lain mukaan tekijällä ei ole kielto-oikeutta. Yleensä tekijä tulee tietoiseksi teoksen käyttämisestä vasta sen jälkeen, kun teosta on käytetty. Näin ollen ehdotettavan säännöksen mukaan oikeus korvaukseen raukeaisi joko kolmen vuoden kuluttua sen kalenterivuoden lopusta, jolloin teosta on käytetty, tai kolmen vuoden kuluttua sen tilikauden lopusta, jona teoksen käytöstä maksettava korvaus kerättiin, sen mukaan, kumpi näistä ajankohdista on myöhäisempi.

Ehdotetussa 4 momentissa säädettäisiin sopimuslisenssiorganisaation hyväksymisen edellytyksistä. Voimassa olevassa laissa asiasta säädetään pykälän 2 momentissa. Momentin kirjoitustapa muutettaisiin niin, että hyväksymisen edellytykset esitetään luettelomaisesti. Hyväksymisen edellytyksiin lisättäisiin, että organisaation tulee hakemuksen yhteydessä antaa opetus- ja kulttuuriministeriölle riittävät tiedot edustavuutensa arvioimiseksi ja esittää suunnitelma siitä, miten tekijöille tiedotetaan organisaation myöntämistä käyttöluvista, mahdollisuudesta hakea organisaatiolta korvauksia teosten käyttämisestä ja oikeudesta kieltää teoksen käyttö.

Lisäykset perustuvat DSM-direktiivin 12 artiklaan. Mikäli ministeriölle ei toimitettaisi riittävää tietoa organisaation edustavuudesta, ei olisi mahdollista direktiivin edellyttämällä tavalla varmistaa, että sopimuslisenssiorganisaatioksi hyväksytään vain sellainen organisaatio, jota voidaan pitää edustavana tekijöiltä saatujen valtuutusten perusteella ja huomioiden kyseessä olevat teostyytit ja soveltuvat oikeudet.

Tiedottamisvelvoitteen osalta direktiivin 12 artiklan 3 kohdan d alakohdassa edellytetään, että on huolehdittava siitä, että ennen kuin teoksia käytetään organisaation myöntämän käyttöluvan nojalla, tekijöille tiedotetaan kohtuullisen pituisen ajan organisaation mahdollisuudesta myöntää käyttöluva kansallisen lainsäädännön ja direktiivin mukaisesti sekä tekijän mahdollisuudesta käyttää kielto-oikeuttaan. Direktiivin säännöksessä ei ole huomioitu tilanteita, joissa Suomessa käytetään sopimuslisenssijärjestelmää tekijänoikeuden rajoituksen tavoin ja joissa tekijöillä ei ole kielto-oikeutta. Niissä tilanteissa, joissa tekijöillä ei ole kielto-oikeutta, ei käytännössä myöskään voida asettaa sopimuslisenssiorganisaation hyväksymisen edellytykseksi sitä, että suoritetaan tiedottamistoimenpiteitä kielto-oikeuden käytöstä. Sen sijaan lain mukaan tekijöillä on näissäkin tapauksissa oikeus korvaukseen, jonka hakemisesta on syytä tiedottaa asianmukaisesti. Se, mitä tiedottamistoimenpiteitä voidaan kulloinkin pitää asianmukaisina, riippuu siitä käyttötilanteesta, jota sopimuslisenssi koskee. Direktiivin mukaan tiedottamistoimenpiteiden tulee olla vaikuttavia ilman, että niistä tarvitsee ilmoittaa kullekin tekijälle erikseen.

Momentissa käytetyt käsitteet yhdenmukaistettaisiin pykälän muiden momenttien kanssa.

Ehdotetussa 5 momentissa säädettäisiin vaatimuksista, joita voidaan asettaa sopimuslisenssiorganisaatioksi hyväksytyille organisaatiolle. Momentin mukaan, hyväksyttäessä useampia yhteishallinnointiorganisaatioita myöntämään lupia tiettyyn teosten käyttöön olisi hyväksymispäätöksissä tarvittaessa varmistettava, että luvat myönnetään samanaikaisesti ja yhteensopivin ehdoin. Hyväksymispäätöksessä voitaisiin sopimuslisenssiorganisaatiolle myös asettaa sopimustoimintaa yleisesti ohjaavia ehtoja. Voimassa olevassa laissa kyseiset säännökset sisältyvät pykälän 2 momenttiin. Momenttiin lisättäisiin myös selventävä säännös, että sopimuslisenssiorganisaation tulisi lisäksi noudattaa, mitä yhteishallinnointiorganisaatioiden toiminnasta on muilta osin säädetty yhteishallinnointilaissa.

27 §. *Yleiset määräykset oikeuden luovutuksesta.* Pykälän 3 momenttia muutettaisiin siten, että momentissa sanottaisiin nimenomaisesti, mitä erityistapauksia 3 luvun pykälissä säädetty erityissäännökset koskevat. Ehdotetun 3 momentin mukaan kustannussopimuksista ja elokuvaa- missopimuksista olisi erityissäännöksiä lain 32 – 34 ja 39 §:ssä ja nämä säilyisivät olettamassäänönsinä, eli niitä sovellettaisiin vain, jollei toisin ole sovittu.

Pykälän 4 momentin mukaan siitä, mitä 30, 31, 38 ja 40 §:ssä säädetään tekijän oikeudesta selvitykseen teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä, oikeudenluovutuksen perumisesta, tutkijan oikeudesta rinnakkaistallentaa kirjoittamansa tieteellinen artikkeli tai elokuvateosta koskevan sopimuksen purkamisesta, ei olisi mahdollista poiketa tekijän vahingoksi. Sen sijaan näistä voisi sopia tekijän eduksi. Ehdotetulla säännöksellä vahvistetaan tekijöiden asemaa sopimussuhteessa ja pannaan täytäntöön DSM-direktiivin 23 artiklan 1 momentti.

Pykälän 5 momentin mukaan 30 ja 31 §:ään sisältyvät säännökset tekijän oikeudesta selvitykseen teoksen hyödyntämisestä tai oikeudesta perua tekijänoikeuden luovutus eräissä tapauksissa, eivät koskisi tietokoneohjelman tekijää, ellei toisin ole nimenomaisesti sovittu. Säännös perustuu 23 artiklan 2 kohtaan.

29 §. *Tekijänoikeuden luovutusta koskevan kohtuuttoman sopimusehdon sovittelu.* Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin nimenomainen viittaus siihen, että sopimusten kohtuuttomuutta arvioitaessa olisi kiinnitettävä huomiota myös teoksen kaupalliseen arvoon ja korvauksen määräytymistapaan sekä tekijän luovaan panostukseen teoksen kokonaisuutena.

DSM-direktiivin 18 artiklan mukaan alkuperäiset tekijät ja esittävät taiteilijat ovat oikeutettuja asianmukaiseen ja oikeasuhtaiseen korvaukseen teostensa kaupallisesta hyödyntämisestä. Direktiivin 73 johdantokappaleesta ilmenee, että korvauksen määräytymisessä olisi otettava huomioon tekijän panostus koko teoksessa ja kaikki muut tapauksen olosuhteet, kuten markkina- käytännöt tai teoksen tosiasiallinen hyödyntäminen. Eräissä tapauksissa teoksen kaupallista arvoa voi olla vaikea määrittää. Tämä on tilanne esimerkiksi silloin, kun teoksen kaupallinen hyödyntäminen on välillistä, eikä teosta myydä kuluttajille, vaan teoksen hyödyntämisestä saatavat tulot perustuvat mainostuloihin. Myös tällaiset epäsuorat tulot olisi otettava huomioon teoksen kaupallista arvoa määritettäessä.

Korvauksen määräytymistavalla tarkoitetaan sitä, että korvaukset voivat olla kiinteämääräisiä ja kertakaikkisia tai perustua teoksen menekkiin, kuten tyypillisesti niin kutsutuissa rojalti-sopimuksissa. Lisäksi on mahdollista, että korvaukset maksetaan palkkana. Korvaukset voivat olla myös näiden yhdistelmiä. Direktiivissä ei sinänsä suljeta pois mahdollisuutta, että myös kertakaikkiset korvaukset voivat olla kohtuullisia, mutta koska tekijät usein ovat heikompia osapuolia sopimussuhteessa, on olemassa riski, että tekijöiden osuus pyritään kuitaamaan kertakaik-

kisilla korvauksilla, jolloin teoksen hyödyntämisestä saatava koko taloudellinen hyöty jää teoksen kaupallistajalle. Sen sijaan rojaltili-sopimukseen perustuvat korvaukset yleensä kasvavat teoksen kaupallisen menestyksen mukaisesti. Vaikka palkkaa sinänsä voidaan mahdollisesti luonnehtia kiinteämääräiseksi tai kertakaikkiseksi korvaukseksi, olisi kuitenkin huomioitava, että palkka yleensä kattaa teoksen luomiseen käytetyn ajan. Siten palkkana maksettava korvaus ei ole samalla tavalla kiinteämääräinen eikä yleensä jää samalla tavalla vaillinaiseksi kuin lopputuloksesta maksettava kertakaikkinen korvaus, joka harvemmin sisältää kohtuullisen korvauksen teoksen luomisen edellyttämästä työmäärästä. Jos työ on vain osittain tehty työsuhteessa ja osittain palkatta, voi tämä kuitenkin olla peruste korvauksen kohtuullistamiseen.

Tekijän luovan panostuksen huomioiminen teoksen kokonaisuudessa liittyy yleensä tilanteisiin, joissa teoksella on useampi tekijä. Tällöin on selvää, että teoksen kaikkia tekijöitä olisi kohdeltava yhtäläisin perustein ja tekijän saaman korvauksen tulisi olla oikeassa suhteessa hänen luovaan panostukseensa. Näin ollen, jos voidaan osoittaa, että tekijä on luonut puolet teoksesta mutta saa vain neljäsosan tekijöiden yhteensä saamasta korvauksesta, voidaan olettaa, että korvaus ei ole kyseisen tekijän osalta asianmukainen ja oikeasuhtainen.

Ehdotetuilla muutoksilla pykälä vastaisi korvausten alkuperäistä kohtuullisuutta edellyttävää DSM-direktiivin 18 artiklaa ja direktiivin 20 artiklaa, joka koskee korvausten jälkiperäistä eli muuttuneista olosuhteista johtuvaa korvausten kohtuullistamista.

30 §. *Selvitys teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä.* Ehdotettu pykälä sisältäisi säännökset alkuperäisen tekijän oikeudesta saada selvitys teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä. Voimassa olevan 30 §:n säännökset julkista esittämistä koskevista sopimusehdoista tulevat tarpeettomiksi, kun lakiin lisätään direktiivin edellyttämät tekijöiden peruutus-oikeutta koskevat säännökset.

Pykälän 1 momentin mukaan alkuperäisellä tekijällä olisi oikeus hyvän tavan mukaisessa muodossa ja laajuudessa saada selvitys teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä siltä, jolle hän on luovuttanut oikeutensa. Alkuperäisellä tekijällä tarkoitetaan sitä, joka on luonut teoksen. Pykälässä käytetty ilmaisu merkitsee sitä, että tämä oikeus ei siirry tekijänoikeuden luovutuksen mukana luovutuksen saajalle. Oikeus ei myöskään siirry tekijänoikeuden yhteishallinnointia harjoittavalle organisaatiolle, vaan teoksen käyttäjän ja yhteishallinnointiorganisaation väliseen suhteeseen sovelletaan, mitä yhteishallinnointilaisissa säädetään. Säännös koskisi ainoastaan teosten kaupallista hyödyntämistä eikä mitä tahansa teoksen käyttöä. Erillistä selvitystä teoksen käytöstä ei voida edellyttää silloin, kun teosta ei varsinaisesti hyödynnetä kaupallisesti, kuten tilanne on esimerkiksi yrityksen logon tai verkkosivuston osalta, jonka arvo perustuu muuhun kuin tekijänoikeuteen tai joka ei ole osa kuluttajille tarjottavia tuotteita tai palveluita. Säännös on muodoltaan yleislauseke, jota olisi sovellettava suhteellisuusperiaatteen mukaisesti. Viime kädessä veloitteen sisältö perustuisi tapauskohtaiseen arviointiin.

Hyvän tavan mukaisuutta arvioitaessa olisi 1 momentin 1 kohdan mukaan otettava huomioon tavoite turvata korkeatasoinen avoimuus eri hyödyntämistapojen, kaikkien hyödyntämisestä syntyneiden tulojen ja tekijälle maksettavan korvauksen osalta. Tarkoitus olisi varmistaa, että tekijälle annetaan totuudenmukainen selvitys kaupallisesta hyödyntämisestä saatavista eri tyyppisistä tuloista salaamatta mitään tulon lähdeä.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan olisi otettava huomioon tietojen merkityksellisyys korvauksen määräytymisperusteet huomioon ottaen. Jos tekijän kanssa on sovittu rojaltili-korvauksista, olisi rojaltili-korvausten perusteista annettava merkityksellistä tietoa.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan olisi huomioitava kunkin alan erityispiirteet. Niillä aloilla, joilla tekijöiden tulonmuodostus perustuu yksinomaan rojalteihin ja muihin suoriin tekijänoikeuskorvauksiin, olisi erityisen perusteltua asettaa korkeammat vaatimukset raportointivelvoitteille.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan velvoite antaa selvitys oikeuksien käytöstä tulisi olla oikeasuhtainen verrattuna hyödyntämisen kaupalliseen arvoon, olemassa oleviin raportointikeinoin, mukaan lukien raportointivelvoitteesta aiheutuvaan hallinnolliseen taakkaan sekä tekijän panostukseen teokseen kokonaisuutena. Toisinaan teoksia käytetään sellaisella tavalla, joka ei tuota käyttäjälle mitään tuloja. Selvityksen antaminen kaikesta mahdollisesta käytöstä, joka ei tuota käyttäjälle mitään tuloja, ei olisi tarkoituksenmukaista sekäin huomioiden, että tällöin ei synny myöskään tekijälle perustetta lisäkorvauksille. Pelkästään se seikka, ettei teoksen hyödyntäminen tietynä hetkenä tuota voittoa, ei kuitenkaan voisi olla peruste olla antamatta selvitystä, vaan kysymys olisi hyödyntämisen tarkoitukseen ja tapaan liittyvästä arviointiperusteesta. Raportointivelvoitteen tulisi olla oikeasuhtainen myös sen suhteen, miten yksityiskohtaista ja minkä tyypistä tietoa tekijälle tulee antaa. Joidenkin teostyyppien osalta tekijöitä on merkittävä määrä, ja toisinaan joidenkin tekijöiden panostus on niin vähäinen, ettei ole tarkoituksenmukaista tai edes mahdollista antaa kullekin tekijälle yksityiskohtaista tietoa teoksen käytöstä. Joillakin aloilla, esimerkiksi musiikkialalla, raportointikäytännöt ovat viime vuosina merkittävästi kehittyneet ja automatisoituneet. Joillain aloilla ei ole mahdollista automatisoida raportointia, tai se tulisi liian kalliiksi suhteessa tekijöiden asianmukaiseen ja oikeasuhtaiseen korvaukseen.

Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaan olisi huomioitava mahdolliset asiaa koskevat työehtosopimukset tai alan käytännösäännöt. Selvityksen antamista koskevista yksityiskohdista sovitaisiin yleensä tekijänoikeuden luovutusta koskevassa sopimuksessa. Sopimusehto, jonka mukaan tekijä luopuu pykälän mukaisesta oikeudestaan selvitykseen, olisi kuitenkin pätemätön. Joissain tapauksissa työehtosopimuksissa on voitu sopia selvityksen antamisesta työsopimusta tarkemmin, jolloin työehtosopimuksen ehtoihin voidaan tukeutua. Työehtosopimusten tai muiden kollektiivisten sopimusten mukaisia ehtoja selvityksen antamisesta olisi lähtökohtaisesti pidettävä säännöksen tarkoittaman hyvän tavan mukaisina. Säännöksen mukaan on otettava huomioon myös kaikki muut asian arviointiin vaikuttavat seikat.

Pykälän 2 momentin mukaan, jos olosuhteiden nojalla on selvää, että tekijä on tosiasiallisesti tietoinen teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä ja hänelle maksettavista korvauksista, ei erillistä selvitystä edellytettäisi. Erityisesti työsuhteen puitteissa luotujen teosten osalta työntekijät ovat useimmiten varsin hyvin selvillä siitä, miten teoksia hyödynnetään työnantajan liiketoiminnassa. Tällöin ei ole tarkoituksenmukaista edellyttää, että työnantaja erikseen antaisi kirjallisen selvityksen teosten kaupallisesta hyödyntämisestä. Jos tekijän voidaan osoittaa jo olevan tietoinen teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä, olisi suhteellisuusperiaatteen vastaista edellyttää erillistä raportointia.

Pykälän 3 momentin mukaan tekijällä olisi oikeus pyytää selvitys siltä, jolle sopimuskumppani on luovuttanut oikeudet, jos tekijän sopimuskumppani ei luovutuksesta johtuen pysty täyttämään 1 momentissa säädettyä selvityksen antamista koskevaa velvoitettaan. Säännöksen mukaan se, jolle oikeus on luovutettu, voisi antaa selvityksen joko tekijälle suoraan tai tekijän sopimuskumppanin välityksellä. Tekijällä olisi oikeus saada sopimuskumppaniltaan yhteystiedot tietopyynnön esittämiseksi. Joissakin tilanteissa selvityksen antajalla voi olla tarve suojata liikesalaisuuttaan, eikä hänen siksi voida edellyttää antavan kovin yksityiskohtaista tietoa tekijän sopimuskumppanille. Sen vuoksi on tärkeää, että luovutuksen saaja voi halutessaan antaa tiedot suoraan tekijälle. Useimmiten on kuitenkin tarkoituksenmukaisinta, että tekijän sopimuskumppani keskitetysti huolehtii selvityksen antamisesta tekijälle. Pääperiaatteena tulisi pitää sitä, että selvityksen antaa tekijän sopimuskumppani.

Pykälän 4 momentin mukaan tekijä ei saisi oikeudettomasti ilmaista tai käyttää selvityksen antajan yksilöimää tietoa liikesalaisuudesta. Tekijällä olisi oikeus säilyttää saamansa tieto teoksen koko hyödyntämisaajan ja kohtuullisen ajan sen jälkeenkin, mikäli tämä on tarpeen korvauksen kohtuullistamiseksi. Säännöksellä sovitetaan yhteen toisaalta tekijän etujen mukainen oikeus selvitykseen ja toisaalta teoksen kaupallista hyödyntämistä harjoittavan henkilön oikeus liikesalaisuuden suojaan. Säännöksessä tekijän etuja suojellaan edellyttämällä, että selvityksen antajan tulee yksilöidä, mikä tieto on liikesalaisuuden piirissä.

Pykälällä pannaan täytäntöön DSM-direktiivin 20 artikla.

Ehdotetun 27 §:n 4 momentin mukaan 30 §:ssä säädetyistä oikeudesta ei voisi sopia toisin tekijän vahingoksi. Lisäksi mainitun 27 §:n 5 momentin mukaan mitä 30 §:ssä säädetään, ei koskisi tietokoneohjelman tekijää, ellei toisin ole sovittu. Viimeksi mainittu säännös perustuu DSM-direktiivin 23 artiklan 2 kohtaan.

Jatkossa säännökset luovutuksensaajan velvollisuudesta antaa selvitys teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä sisältyisivät uuteen 30 §:ään. Näin ollen voimassa olevan 35 §:n, jossa säädetään tilityksen yhteydessä annettavista tiedoista, säännökset ehdotetaan poistettavaksi laista.

31 §. Oikeudenluovutuksen peruminen. Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin tekijän oikeudesta perua oikeuden luovutus silloin, kun teosta ei ole lainkaan hyödynnetty. Nykyiset 31 §:n 1 momentin säännökset kustannussopimuksista siirrettäisiin muutettuina 35 §:ään ja nykyinen 31 § 2 mom. kumottaisiin vanhentuneena. Siten DSM-direktiivin edellyttämät uudet säännökset voidaan sijoittaa tarkoituksenmukaisesti peräkkäisiin pykäliin.

Pykälän 1 momentin mukaan tekijällä olisi oikeus perua oikeudenluovutus tai päättää, että oikeudenluovutuksen yksinomaisen luonne päättyy, jos teosta ei ole julkaistu kolmen vuoden kuluessa siitä, kun tekijä on omalta osaltaan täyttänyt sopimuksen ehdot. Lisäksi edellytyksenä olisi, että tekijän esittämästä vaatimuksesta huolimatta teosta ei ole julkaistu kuuden kuukauden kuluessa vaatimuksen esittämisestä. Näin ollen oikeudenluovutuksen peruminen tulisi voimaan 3 vuoden ja 6 kuukauden kuluttua siitä, kun tekijä on omalta osaltaan täyttänyt sopimuksen ehdot, ellei tekijä ole myöntänyt luovutuksen saajalle enemmän aikaa kuin laissa säädetty kuusi kuukautta teoksen hyödyntämisen aloittamiseksi.

Säännöksen tavoitteena on varmistaa, että tekijän sopimuskumppani ei voisi ostaa yksinoikeuksia teokseen tarkoituksena estää sen pääsy markkinoille, millä olisi kielteinen vaikutus niin tekijöiden sananvapauteen ja mahdollisuuteen harjoittaa elinkeinoaan kuin teosten saatavuuteen.

Pykälän 2 momentin mukaan, jos kaksi tai useampi on luonut teoksen yhdessä, heidän olisi yhdessä käytettävä oikeuttaan perua tekijänoikeus.

Pykälän 3 momentin mukaan, jos teos on luotu täytettäessä työsuhteesta johtuvia työtehtäviä, työnantajalle jäisi ei-yksinomainen oikeus käyttää teosta. Sama koskisi virkasuhteita.

Työ- tai virkasuhteessa aikaansaadun teoksen luomisen lähtökohdat ja olosuhteet poikkeavat itsenäisesti luotujen teosten olosuhteista. Teoksen luominen tapahtuu työnantajan johdon ja valvonnan alaisena sekä työtehtävien puitteissa. Työnantajalla on määräysvaltaa teoksen sisällön, muodon ja muiden ominaisuuksien osalta. Yleensä työnantaja tekee ratkaisun myös siitä, milloin tai missä yhteydessä teos julkistetaan tai julkaistaan. Työ tehdään työnantajan lukuun, ja työnantaja kantaa toiminnan taloudelliset ja muut riskit. Se, että työnantajalla ei olisi oikeutta työsuhteen puitteissa luodun teoksen hyödyntämiseen tai että tekijä voisi kokonaan perua tämän oikeuden, olisi ristiriidassa työsuhteen tarkoituksen kanssa. Toisaalta niissä tilanteissa, joissa

työnantaja on jättänyt teoksen kokonaan hyödyntämättä, olisi syytä varmistaa, että tekijä voi hyödyntää luomaansa teosta työsuhteen ehtojen estämättä. Säännöksellä ei olisi vaikutusta työoikeudellisiin velvoitteisiin.

Pykälän 4 momentin viittaussäännöksen mukaan elokuvateosta koskevan sopimuksen purkamiseen sovellettaisiin, mitä 40 §:ssä säädetään. Elokuvateoksiin liittyy monia erityispiirteitä, minkä vuoksi elokuvateosten osalta on syytä pitää voimassa nykyiset 40 §:ssä olevat säännökset. Tyypillisesti elokuvateosten tuottaminen on erittäin kallista ja edellyttää rahoituksen hankkimisen lisäksi paljon muuta valmistelua, kuten elokuvan tuottamiseen tarvittavan henkilöstön palkkaamista. Direktiivin 22 artiklasta myös ilmenee, että erityyppisiin teoksiin voidaan soveltaa erilaisia säännöksiä oikeuksien peruuttamisen osalta. On selvää, että direktiivissä on erityisesti ajateltu tarvetta huomioida elokuvateosten tuotantoon liittyvät erityispiirteet.

Ehdotetun 27 §:n 4 momentin mukaan 31 §:ssä säädetystä oikeudesta ei voisi sopia toisin tekijän vahingoksi. Lisäksi mainitun 27 §:n 5 momentin mukaan mitä 31 §:ssä säädetään, ei koskisi tietokoneohjelman tekijää, ellei toisin ole sovittu. Viimeksi mainittu säännös perustuu DSM-direktiivin 23 artiklan 2 kohtaan.

Voimassa olevaan lakiin sisältyvät säännökset tekijän oikeudesta purkaa sopimus sisältyisivät jatkossa ehdotettuun 31 §:n mukaiseen oikeuteen perua sopimus, joka nykyistä paremmin turvaa tekijöiden asemaa sopimussuhteessa. Siten voimassa oleva 33 §, joka koskee julkaisemiseen liittyviä velvoitteita ja sisältää säännöksiä tekijän oikeudesta purkaa sopimus, mikäli kustantaja ei ole kohtuullisessa ajassa levittänyt teosta, ehdotetaan kumottavaksi. Myös voimassa oleva 34 §, jossa säädetään sopimuksen purkamisesta julkaisematta jättämisen seurauksena, ehdotetaan kumottavaksi.

32 §. Painoksen julkaiseminen. Voimassa oleva 32 §, joka koskee painoksen julkaisemista, kumotaan vanhentuneena.

33 §. Julkaisemiseen liittyvät velvollisuudet. Voimassa oleva 33 §, joka koskee julkaisemiseen liittyviä velvollisuuksia ja sisältää säännökset tekijän oikeudesta purkaa sopimus, jollei kustantaja ole kohtuullisessa ajassa levittänyt teosta, ehdotetaan kumottavaksi. Jatkossa säännökset tekijän oikeudesta purkaa sopimus sisältyvät ehdotettuun 31 §:ään sisältyvään oikeuteen perua oikeudenluovutus, mikä vahvistaa tekijän asemaa sopimussuhteissa nykyiseen verrattuna.

34 §. Julkaisematta jättäminen. Voimassa olevaan 34 §:ään sisältyvät säännökset julkaisematta jättämisestä kumotaan. Jatkossa yleiset säännökset tekijänoikeuden luovutuksen perumisesta sisältyvät 31 §:ään.

35 § Kustannussopimus. Voimassa olevan 35 §:n säännösten, jotka koskevat tietoja valmistettujen teoskappaleiden määrästä sekä tilivuoden aikana tapahtuneesta teoskappaleiden myynnistä ja vuokrauksesta, tilalle siirrettäisiin kustannussopimuksia koskevat säännökset 31 §:stä, jonka 1 momentti siirtyisi muutettuna pykälän 1 momentiksi. Säännökset teoksen kaupallista jakelua koskevista tiedoista sisältyisivät jatkossa 30 §:ään.

Ehdotetun 35 §:n 1 momentin mukaan kustannussopimuksella tekijä luovuttaa kustantajalle oikeuden painamalla tai muulla tavoin monistaa ja julkaista kirjallisen tai taiteellisen teoksen. Voimassa olevan lain ilmaisu ”painamalla tai senkaltaista menetelmää käyttäen” muutettaisiin muotoon ”muulla tavoin”, jolloin säännös olisi teknologianeutraali ja kattaisi myös kirjojen digitaalisen julkaisemisen.

Ehdotetun 2 momentin mukaan oikeus julkaista teos äänikirjana tai käännöksenä ei siirtyisi kustantajalle, ellei siitä ole nimenomaisesti sovittu tekijän ja kustantajan välillä. Äänikirjojen ja käännösten osalta teoksen ilmenemismuoto muuttuu siinä määrin, että ei ole syytä lähteä siitä, että oikeudet siirtyisivät kustantajalle, ellei siitä ole erikseen sovittu. Säännöksellä vahvistettaisiin tekijöiden asemaa. Voimassa olevan 31 §:n 2 momentti, joka koskee käsikirjoituksen omistusoikeutta, kumottaisiin vanhentuneena.

36 §. Uudelleen julkaiseminen. Pykälässä säädettäisiin uudelleen julkaisemista. Pykälän mukaan jos uuden painoksen valmistaminen aloitetaan myöhemmin kuin vuoden kuluessa siitä, kun edellinen painos julkaistiin, tai jos teos muutoin julkaistaan uudelleen, olisi tekijän ennen tällaista uudelleen julkaisemista saatava tilaisuus tehdä teokseen sellaisia muutoksia, jotka eivät tuota kohtuuttomia kustannuksia eivätkä muuta teoksen luonnetta. Säännös vastaisi voimassa olevaa 36 §:ää siten muutettuna, että uuden painoksen lisäksi kysymys voisi olla myös muusta uudelleen julkaisemisesta. Kun kirjoja julkaistaan digitaalisesti, ei kirjoista varsinaisesti oteta uusia painoksia. Sen sijaan teoksia saatetaan julkaista uudelleen esimerkiksi teoksen sisältöä tai kieliasua päivittäen.

37 §. Tekijän oikeus julkaista teos. Pykälässä säädettäisiin tekijän oikeudesta julkaista teos. Pykälän 1 momentin mukaan tekijä ei saisi uudelleen julkaista teosta siinä muodossa ja sillä tavoin kuin sopimuksessa on tarkoitettu, ennen kuin teoksen sopimuksen mukainen hyödyntäminen on lakannut.

Momentti vastaisi voimassa olevaa 37 §:n 1 momenttia siten muutettuna, että viittaus painoksen loppumiseen poistetaan ja oikeus uudelleen julkaisemiseen kytketään pykälän 1 momentissa teoksen sopimuksen mukaisen hyödyntämisen lakkaamiseen. Tällä muutoksella otetaan huomioon julkaisutoiminnan kehitys ja digitalisoituminen.

Pykälän 2 momentin mukaan tekijä saisi kuitenkin ottaa kirjallisen teoksen koottujen tai valittujen teostensa kokoelmaan viidentoista vuoden kuluttua siitä vuodesta, jona teoksen julkaiseminen aloitettiin. Voimassa olevaan 2 momenttiin verrattuna momentissa käytettäisiin painosanan tilalla ”kokoelmaa”. Muutos on linjassa 1 momentin muutoksen kanssa.

38 §. Tekijän oikeus rinnakkaistallentaa tieteellinen artikkeli. Voimassa olevan 38 §:n säännökset kustannussopimusta koskevien määräysten soveltamisesta sanomalehti- tai aikakauskirjaavustukseen, poistettaisiin vanhentuneina. Uudessa 38 §:ssä säädettäisiin tekijän oikeudesta rinnakkaistallentaa tieteellinen artikkeli.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan tekijällä olisi oikeus rinnakkaistallentaa kirjoittamansa tieteellinen artikkeli avoimeen julkaisuarkistoon siten, että se on yleisön saatavilla vapaasti ja ilmaiseksi tietoverkon välityksellä. Pykälän 1 momentti antaisi tieteellisen artikkelin tekijälle luovuttamattoman oikeuden tallentaa kirjoittamansa artikkelin esimerkiksi yliopiston avoimeen julkaisuarkistoon. Tieteellisen artikkelin tekijä voisi vapaasti valita, rinnakkaistallentaako hän artikkelinsa ja jos tallentaa, milloin ja mihin, joko yhteen tai useampaan julkaisuarkistoon, hän haluaa artikkelinsa tallentaa. Avoimella julkaisuarkistolla tarkoitetaan ensisijaisesti tieteellisten ja tutkimuksellisten julkaisujen kokoteksteistä koostuvaa verkkopalvelua, joka on vapaasti ja ilmaiseksi yleisön saatavilla tietoverkon välityksellä. Avoimen julkaisuarkiston ylläpitäjänä voi toimia yksityinen tai julkinen toimija, esimerkiksi korkeakoulu tai tutkimuslaitos. Avoin julkaisuarkisto voi olla joko organisaatiokohtainen tai eri organisaatioiden yhteinen järjestelmä. Avoin julkaisuarkisto voi koostua tieteellisten artikkeleiden rinnakkaistallenteiden lisäksi esimerkiksi korkeakoulujen sarjajulkaisuista, muista julkaisuista tai opinnäytteistä.

Pykälän 2 momentin mukaan kullakin tekijällä olisi 1 momentissa säädetty oikeus, jos kaksi tai useampi tekijää ovat yhdessä kirjoittaneet tieteellisen artikkelin. Tekijän oikeus rinnakkaistallentamiseen olisi siten riippumaton muiden tieteellisen artikkelin kirjoittamiseen osallistuneiden tekijöiden oikeudesta.

Tässä pykälässä säädetyistä oikeudesta ei voisi sopia toisin tekijän vahingoksi 27 §:n 4 momentin mukaan. Tieteellisen artikkelin tekijällä olisi näin ollen oikeus rinnakkaistallentamiseen tekijän ja kaupallisen kustantajan välisen kustannussopimuksen ehtojen estämättä.

Pykälää sovellettaisiin vain tieteellisiin artikkeleihin, ei tieteellisiin monografioihin. Koska pykälässä säädettävä oikeus koskisi vain tieteellisen artikkelin rinnakkaistallentamista, tutkijalla ei olisi myöskään oikeutta antaa kirjoittamaansa tieteellistä artikkelia esimerkiksi toiselle kaupalliselle kustantajalle hyödynnettäväksi. Esityksessä ei ehdoteta embargoaikoja, vaan tieteellisen artikkelin tekijä voisi valitsemanaan ajankohtana rinnakkaistallentaa kirjoittamansa artikkelin avoimeen julkaisuarkistoon riippumatta siitä, milloin kustantaja julkaisee artikkelin.

Uusilla säännöksillä pyritään ratkaisemaan tutkijan solmimien kustannussopimusten ja tutkimushankkeiden rahoitusehtojen välinen ristiriita. Tutkimushankkeiden rahoitusehdoissa edellytetään usein tutkimushankkeen tuloksena syntyneiden artikkelien tallentamista avoimeen julkaisuarkistoon. Samaan aikaan tutkija kuitenkin usein siirtää kustannussopimuksella yksinoikeuden julkaisujensa yleisön saataviin saattamiseen. Tällöin syntyy ristiriitatilanne, jossa tutkija joutuu rikkomaan joko kustannussopimuksen ehtoja tai tutkimusrahoittajan ehtoja. Uusien säännösten tarkoituksena on vahvistaa tutkijan asemaa suhteessa kustantajaan ja edistää avointa tiedettä.

40 §. Elokuvateosta koskevan sopimuksen purkamisen. Pykälän otsikkoa ehdotetaan muutettavaksi paremmin pykälän sisältöä kuvaavaksi. Muutoksella selvennetään, että pykälässä käsitellään ainoastaan elokuvateosta koskevan sopimuksen purkamista. Yleiset säännökset tekijänoikeuden luovutuksen perumisesta sisältyisivät 31 §:ään.

Lain 27 §:ään ehdotettavalla säännöksellä 40 § muutettaisiin pakottavaksi siten, että siitä ei voisi poiketa tekijän vahingoksi. Ratkaisu perustuu DSM-direktiivin 22 artiklaan.

45 §. Esittävä taiteilija. Pykälää muutettaisiin siten, että esittävän taiteilijan oikeudet kuva- ja äänitallenteille tallennettuihin esityksiin yhtenäistettäisiin ja yhdistettäisiin yhdeksi säännökseksi pykälän 2 momenttiin. Muutoksen jälkeen kuvatallenteella esiintyvien esittävien taiteilijoiden yksinoikeus kattaisi äänitallenteella esiintyvien esittävien taiteilijoiden oikeutta vastaavasti myös tallennettujen esitysten julkisen esittämisen ja muun kuin pyynnöstä tapahtuvan yleisölle välittämisen. Jatkossa kaikilla esittävillä taiteilijoilla, kuten musikoilla, näyttelijöillä ja tanssijoilla, olisi siten samat oikeudet esityksensä tallenteeseen. Nämä oikeudet käsittäisivät yksinoikeuden siirtää tallenne laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa, sekä yksinoikeuden saattaa tallennettu esitys yleisön saataviin esittämällä tallenne julkisesti esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle, välittämällä tallenne yleisölle johtimitse tai johtimitta, mihin sisältyy myös tallennetun esityksen välittäminen yleisölle siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada se saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana, sekä levittämällä tallenteen kappaleita yleisön keskuuteen. Koska äänitallenteiden ja kuvatallenteiden suoja olisi tällöin lähtökohtaisesti sama paitsi ajaltaan myös ulottuvuudeltaan, säädettäisiin suojasta yhdessä ja samassa 2 momentin säännöksessä.

Pykälän 4 ja 5 momentissa säädetyt erilliset suoja-ajat ääni- ja kuvatallenteille, jotka julkaistaan tai saatetaan yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä ja ennen kuin esitysvuodesta on kulunut 50 vuotta, säilytettäisiin. Tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien

suojan voimassaoloajasta säädetty direktiivi 2006/116/EY (suoja-aikadirektiivi), jota on muutettu direktiivillä 2011/77/EU, edellyttää äänitallenteille tallennetuille esityksille pidempää suoja-aikaa kuin kuvatallenteille. Kun ehdotettavien muutosten myötä kaikkien esittävien taiteilijoiden oikeudet vastaisivat toisiaan, voitaisiin tallenteiden erimittaisista suoja-ajoista säätää nykyisen 4 ja 5 momentin sijasta uudessa 3 momentissa. Samalla nykyiset 6 ja 7 momentit siirtyisivät 4 ja 5 momenteiksi.

Jotta pykälän viittaussäännös vastaisi ehdotettuja muutoksia, 5 momentiksi siirtyvään viittaussäännökseen tehtäisiin tekninen muutos viittaamalla pykälän 1—3 momentteihin. Momenttiin lisättäisiin myös viittaukset 13 b, 16 g, 16 h ja 23 §:ään. Uusi 13 b § koskee teosten käyttämistä tiedonlouhintaan, ja 16 g ja 16 h § koskevat kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä kulttuuriperintölaitoksissa sopimuslisenssin tai tekijänoikeuden rajoituksen nojalla. Muutettu 23 § koskee teoksen käyttöä uudessa teoksessa, sisältäen teoksen käytön parodiassa, karikatyyrissä ja pastississa hyvän tavan mukaisesti sekä teoksen satunnaisen sisällyttämisen toiseen teokseen edellyttäen, että teoksella on siinä toisarvoinen merkitys.

46 §. Äänitallenteen tuottaja. Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin viittaukset 13 b, 16 g, 16 h ja 23 §:ään. Uusi 13 b § koskee teosten käyttämistä tiedonlouhintaan ja 16 g ja 16 h § koskevat kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä kulttuuriperintölaitoksissa sopimuslisenssin tai tekijänoikeuden rajoituksen nojalla. Muutettu 23 § koskee teoksen käyttöä uudessa teoksessa, sisältäen teoksen käytön parodiassa, karikatyyrissä ja pastississa hyvän tavan mukaisesti sekä teoksen satunnaisen sisällyttämisen toiseen teokseen edellyttäen, että teoksella on siinä toisarvoinen merkitys.

46 a §. Kuvatallenteen tuottaja. Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin viittaukset 13 b, 16 g, 16 h ja 23 §:ään. Uusi 13 b § koskee teosten käyttämistä tiedonlouhintaan ja 16 g ja 16 h § koskevat kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä kulttuuriperintölaitoksissa sopimuslisenssin tai tekijänoikeuden rajoituksen nojalla. Muutettu 23 § koskee teoksen käyttöä uudessa teoksessa, sisältäen teoksen käytön parodiassa, karikatyyrissä ja pastississa hyvän tavan mukaisesti sekä teoksen satunnaisen sisällyttämisen toiseen teokseen edellyttäen, että teoksella on siinä toisarvoinen merkitys.

47 §. Äänitallenteen ja kuvallisen musiikkitalenteen käyttäminen. Pykälän 1 momentin viittaus 45 §:n 2 ja 4 muutettaisiin viittaukseksi 45 §:n 2 ja 3 momenttiin. Muutos on tekninen ja johtuu 45 §:n rakenteesta tehtävästä muutoksesta.

Pykälän 4 momenttiin lisättäisiin viittaukset 23 ja 30 §:ään. Voimassa olevan momentin esitöistä ilmenee, että HE 28/2004 vp:n mukaan momentin ”viittauksilla 21, 22 ja 25 b §:ään tehdään selväksi, ettei äänitteiden käytöstä ole korvausoikeutta näiden rajoitussäännösten mukaisissa käyttötilanteissa. Viittauksella 11 §:n 2 momentin soveltamiseen vahvistetaan, että edellä mainittujen rajoitussäännösten mukaisesti äänitteitä ja kuvallisia musiikkitalenteita käytettäessä on esittävien taiteilijoiden moraalisia oikeuksia kunnioitettava.”

Momenttiin lisättäisiin viittaus uuteen 23 §:ään sen selventämiseksi, ettei tuottajalla tai esittäväällä taiteilijalla ole oikeutta korvaukseen, kun 47 §:ssä tarkoitettu julkisessa esittämisessä, alkuperäisessä yleisölle välittämisessä tai edelleen lähettämässä käytetään parodian, karikatyyrin tai pastissin piiriin kuuluvaa esitystä tai pykälässä tarkoitettu satunnaisen sisällyttämisen tilanteessa käytettyä esitystä. Momenttiin lisättäisiin myös esittävien taiteilijoiden oikeuksien osalta viittaus oikeuteen saada selvitys teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä 30 §:n mukaisesti.

48 §. Radio- ja televisioyrittäjä. Pykälän 4 momenttiin lisättäisiin viittaus 13 b, 16 g, 16 h ja 23 §:n soveltamiseen. Uusi 13 b § koskee teosten käyttämistä tiedonlouhintaan ja 16 g ja 16 h § koskevat kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä kulttuuriperintölaitoksissa sopimuslisenssin tai tekijänoikeuden rajoituksen nojalla. Muutettu 23 § koskee teoksen käyttöä uudessa teoksessa, sisältäen teoksen käytön parodiassa, karikatyyrissä ja pastississa hyvän tavan mukaisesti sekä teoksen satunnaisen sisällyttämisen toiseen teokseen edellyttäen, että teoksella on siinä toisarvoinen merkitys.

Lisäksi viittausta 25 h §:ään muutettaisiin siten, että viittaus koskisi koko pykälää eikä ainoastaan sen 1 momenttia. Momentista poistettaisiin myös sana ”kaapeleitse” edelleen lähettämisen yhteydessä sekä säännös, jonka mukaan muusta Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta peräisin olevan lähetyksen edelleen lähettämiseen sovelletaan 25 h §:n 1 momentin ja 25 i §:n 1 momentin säännösten sijasta, mitä 25 h §:n 3 momentissa säädetään. Muutos on linjassa 25 h §:ään ehdotettujen muutosten kanssa.

49 §. Luettelon ja tietokannan valmistaja. Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin viittaukset 13 b, 16 g, 16 h ja 23 §:ään. Uusi 13 b § koskee teosten käyttämistä tiedonlouhintaan ja 16 g ja 16 h § koskevat kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä kulttuuriperintölaitoksissa sopimuslisenssin tai tekijänoikeuden rajoituksen nojalla. Muutettu 23 § koskee teoksen käyttöä uudessa teoksessa, sisältäen teoksen käytön parodiassa, karikatyyrissä ja pastississa hyvän tavan mukaisesti sekä teoksen satunnaisen sisällyttämisen toiseen teokseen edellyttäen, että teoksella on siinä toisarvoinen merkitys.

49 a §. Valokuvaaja. Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin viittaukset 13 b, 16 g, 16 h ja 23 §:ään. Uusi 13 b § koskee teosten käyttämistä tiedonlouhintaan, ja 16 g ja 16 h § koskevat kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä kulttuuriperintölaitoksissa sopimuslisenssin tai tekijänoikeuden rajoituksen nojalla. Muutettu 23 § koskee teoksen käyttöä uudessa teoksessa, sisältäen teoksen käytön parodiassa, karikatyyrissä ja pastississa hyvän tavan mukaisesti sekä teoksen satunnaisen sisällyttämisen toiseen teokseen edellyttäen, että teoksella on siinä toisarvoinen merkitys.

Pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti, jossa kavennettaisiin valokuvaajan lähioikeuden suojan alaa. Valokuvaajalla ei olisi 1 momentissa tarkoitettua oikeutta sellaisesta teoksesta otettuun valokuvaan, jonka suojan voimassaoloaika on päättynyt. Säännöksellä pannaan täytäntöön DSM-direktiivin 14 artikla tekijänoikeuden lähioikeuden rajoituksesta vapaasti käytettävistä kuvateoksista valmistettuihin kappaleisiin.

Säännöstä sovellettaisiin käytännössä kaikkiin visuaalisessa muodossa oleviin teoksiin, kuten valokuvateoksiin tai muihin kuvataiteen teoksiin, sekä museoesineisiin, muistomerkkeihin ja kiinteisiin muinaisjäänöksiin lukeutuviin rakennustaiteen, taidekäsityön tai taideteollisuuden tuotteisiin, joiden tekijänoikeuden suoja-aika on päättynyt ja jotka ovat siten vapaasti käytettävissä. Säännöksen soveltamisalan piiriin kuuluisivat myös esimerkiksi still-kuvat elokuvateoksista. Komission kulttuuriaineiston digitoinnista sekä digitaalisesta säilyttämisestä antaman suosituksen 2011/711/EU 5 kohdan mukaan jäsenvaltioiden tulee parantaa vapaasti käytettävissä olevan digitoitun kulttuuriaineiston saatavuutta ja käyttöä. Suosituksen 1 johdantokappaleen mukaan kulttuuriaineistoon kuuluvat painotuotteet (kirjat, aikakauslehdet, sanomalehdet), valokuvat, museoesineet, arkistoasiakirjat, äänitallenteet, audiovisuaalinen aineisto, muistomerkit ja kiinteät muinaisjäänökset.

50 §. Sanoma- tai aikakauslehden kustantaja. Pykälässä säädettäisiin sanoma- tai aikakauslehden kustantajan lähioikeussuojasta ja sillä pantaisiin täytäntöön DSM-direktiivin 15 artiklan

säännökset, joiden tavoitteena on yhdenmukaistaa sanoma- ja aikakauslehtien oikeudellista suojaa. Pykälään tehtävillä muutoksilla kumottaisiin voimassa olevan lain mukainen sanomalehtitiedotuksen suoja.

Pykälän 1 momentin mukaan sanoma- tai aikakauslehden kustantajalla olisi yksinomainen oikeus määrätä sanoma- tai aikakauslehden kappaleiden valmistamisesta ja yleisön saataviin saatamisesta tietoverkossa tarjottavassa palvelussa. Sanoma- tai aikakauslehtenä pidettäisiin julkaisua, joka täyttää momentissa mainitut kumulatiiviset ehdot, eli 1) se muodostuu kokoelmasta pääasiassa luonteeltaan journalistisia kirjallisia teoksia sekä muita teoksia tai suojan kohteita, 2) se muodostaa erillisen numeron kausittain ilmestyvässä tai säännöllisesti päivitettävässä yhden otsikon alaisessa sanoma- tai aikakauslehdessä, 3) sen tarkoituksena on antaa suurelle yleisölle uutisiin tai muihin aiheisiin liittyvää tietoa, ja 4) se julkaistaan lehtikustantajan aloitteesta, toimituksellisella vastuulla ja valvonnassa. Sen sijaan sanoma- tai aikakauslehden suoja ei edellyttäisi omaperäisyyttä. Sanoma- tai aikakauslehdiksi katsottaisiin niin painetut lehdet kuin verkkojulkaisut, mutta yksinoikeus kohdistuisi ainoastaan lehtien digitaaliseen, verkossa tapahtuvaan hyödyntämiseen tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajan toimesta. Sanoma- tai aikakauslehden kustantajina pidettäisiin direktiivin 55 ja 56 johdantokappaleen mukaan palveluntarjoajia, kuten uutiskustantajia tai uutistoimistoja, mutta ei sen sijaan verkkosivustoja, kuten blogeja, joilla annetaan tietoa osana toimintaa, jota ei harjoiteta palveluntarjoajan, kuten uutiskustantajan, aloitteesta, toimituksellisella vastuulla ja valvonnassa.

Direktiivin 54 johdantokappaleen mukaan suojamuodon tarkoituksena on antaa lehtikustantajille suoja uudelleenkäyttöä vastaan mediaseuranta- ja uutiskoostepalveluissa, joille lehtijulkaisujen uudelleenkäyttö muodostaa tärkeän osan niiden liiketoimintamallia ja merkittävän tulonlähteen. Direktiivin mukaan lehtijulkaisujen kustantajilla on ongelmia lisensoida julkaisujensa verkkokäyttöä tällaisten palvelujen tarjoajille, jolloin kustantajien on vaikeampi saada investointiansa kustannuksiksi takaisin. Direktiivin mukaan, kun lehtijulkaisujen kustantajia ei ole tunnustettu oikeudenhaltijoiksi, lehtijulkaisuja koskevien oikeuksien lisensointi ja täytäntöönpano tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien digitaaliympäristössä on usein monimutkaista ja tehotonta. Direktiivin 55 johdantokappaleen mukaan on tarpeen tunnustaa kustantajien organisaatio- ja rahoituspanos lehtijulkaisujen tuottamisessa ja edistää sitä edelleen, jotta voidaan varmistaa kustannusalan kestävyys ja siten vaalia luotettavan tiedon saatavuutta. Uutiskooste- ja mediaseurantapalveluiden lisäksi pykälä soveltuisi myös muihin tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajiin, kuten toisiin sanoma- tai aikakauslehden kustantajiin, niiden käyttäessä suojan piiriin kuuluvaa sanoma- tai aikakauslehteä.

Suoja ei ulottuisi sanoma- tai aikakauslehtien kappaleen valmistamiseen painamalla tai painettujen kappaleiden levittämiseen, mutta sanoma- tai aikakauslehdet voisivat jatkossakin estää tämän kaltaisen hyödyntämisen tekijöiltä ja muilta oikeudenhaltijoilta hankittujen yksinoikeuksien turvin.

Sanoma- tai aikakauslehden suoja kohdistuisi niin lehden käyttöön kokonaisuudessaan kuin siitä otettavien osien käyttöön. Pykälän 1 momentissa yksinoikeus ulotettaisiin myös sanoma- tai aikakauslehden määrällisesti tai laadullisesti arvioitun olennaisen osan käyttöön. Säännöstä tulkittaessa olisi otettava huomioon, että myös epäolennaisten osien toistuva käyttö voisi olla merkityksellistä tietoyhteiskuntapalvelun tarjoajan palvelua ajatellen erityisesti laadullisesti arvioiden ja näin ollen kuulua kokonaisuutena arvioituna säännöksen soveltamisen piiriin. Esimerkiksi mediaseuranta- ja uutiskoostepalveluissa valmistetaan usein laajamittaisesti kappaleita aineistoista, joita käsitellään ja saatetaan asiakkaiden käyttöön. Euroopan unionin komission direktiiviin liittyvien taustaselvitysten mukaan tällaiset palvelut riittävät monille käyttäjille, jolloin he eivät käy lukemassa juttuja alkuperäislähteestä.

Direktiivin mukaan yksittäiset sanat ja hyvin lyhyet otteet olisi jätettävä suojamuodon ulkopuolelle. Tällaisia osia on yleensä pidettävä merkityksettöminä, eikä niiden käytön tavanomaisesti voida katsoa vaikuttavan lehtikustantajan investointiin. Direktiivin 58 johdantokappaleessa todetaan kuitenkin, että vaikka yksittäisten sanojen ja hyvin lyhyiden otteiden käytön olisi lähtökohtaisesti jätettävä yksinoikeuden ulkopuolelle, olisi kuitenkin huomioitava tietoyhteiskunta-palvelun tarjoajien toteuttama lehtijulkaisujen laajamittainen koostaminen ja käyttö.

Direktiivin 15 artiklan sanamuoto jättää jossain määrin epäselväksi, voitaisiinko otteet, jotka ovat yksittäisiä sanoja laajempia, jättää kokonaan suojamuodon ulkopuolelle, ja tulisiko yksittäisiä sanoja tai hyvin lyhyitä otteita laajempien otteiden aina kuulua suojan piiriin. Direktiivin 58 johdantokappaleen perusteella vaikuttaa siltä, että yksittäiset sanat eivät koskaan voisi kuulua suojan piiriin, kun sen sijaan otteet, jotka eivät ole hyvin lyhyitä, kuuluisivat suojan piiriin, jos niiden voidaan katsoa hyödyttävän tietoyhteiskunta-palvelun tarjoajan liiketoimintaa ja vastaavasti vähentävän sanoma- tai aikakauslehden liiketoiminnan arvoa. Direktiivin 58 johdantokappaleessa käytetty sanamuoto viittaa siihen, että huomioon olisi otettava ei niinkään yksittäisen otteen laajuus kuin se, kuinka toistuvaa ja systemaattista sekä sisällöllisesti laajamittaista tietoyhteiskunta-palvelun tarjoajan toteuttama käyttö kokonaisuutena arvioiden on. Direktiivin 57 johdantokappaleessa täsmennetään, että suojaa ei saa laajentaa koskemaan pelkkiä lehtijulkaisuissa selostettavia tosiasioita, mikä olisi otettava huomioon myös tulkittaessa sitä, mitä olisi pidettävä sanoma- tai aikakauslehden olennaisena osana.

Direktiivissä käytetty konstruktio muistuttaa vahvasti tietokantadirektiivissä (96/9/EY) käytettyä muotoilua, jonka mukaan myös tietokannan epäolennaisten osien toistuvan käytön olisi katsottava kuuluvan tietokantaoikeuden piiriin. Tekijänoikeuslain 49 §:ssä kyseinen tietokantadirektiivin säännös on pantu täytäntöön säätämällä, että tietokantaoikeuteen kuuluu yksinoikeus määrätä työn koko sisällöstä tai sen laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisesta osasta. Myös epäolennaisten osien käytön katsottaisiin siten voivan muodostua laadullisesti tai määrällisesti arvioituna olennaiseksi osaksi, kun käyttö tapahtuu toistuvasti. Ehdotetun säännöksen sanamuoto vastaa näin ollen tekijänoikeuslain 49 §:ssä käytettyä vakiintunutta ilmaisutapaa ja DSM-direktiivin 58 johdantokappaleessa ilmaistua tavoitetta.

Kun kysymys on sanoma- tai aikakauslehden osan käytöstä, on syytä erikseen nostaa esille se, että otteen käyttö voi olla sallittua esimerkiksi tekijänoikeuslain 22 §:ssä säädetyn sitaatio-oikeuden tai jonkin muun tekijänoikeuden rajoituksen nojalla. Lähioikeuden suhteesta tekijänoikeuslaissa säädettyihin tekijänoikeuden rajoituksiin säädetäisiin pykälän 4 momentissa.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan lehtikustantajan yksinoikeuden ulkopuolelle jäisivät tie-teelliset tai akateemiset kausijulkaisut. Saman momentin 2 kohdan mukaan lehtikustantajan lähioikeussuojaa ei sovellettaisi sanoma- tai aikakauslehden tai sen osan saattamiseen yleisön saataviin tietoverkoissa muussa kuin ansiotarkoituksessa. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön direktiivin 15 artiklan 1 kohdan toinen alakohta, jonka mukaan yksinoikeutta ei sovelleta yksityisessä tai ei-kaupallisessa tarkoituksessa tapahtuvaan käyttöön. Kyseisen säännöksen soveltamisen kannalta merkitystä ei ole sillä, minkälaisen sivuston tai palvelun välityksellä lehti tai sen osa saatetaan yleisön saataville. Säännös koskee niin yksityisessä tarkoituksessa, esimerkiksi Twitterissä tai Facebook-ryhmässä, tapahtuvaa yksityishenkilön sananvapauden harjoittamiseksi tapahtuvaa käyttöä kuin oikeushenkilön puolesta muussa kuin kaupallisessa tarkoituksessa tapahtuvaa käyttöä. Näin ollen esimerkiksi osakeyhtiön lukuun toimiva henkilö voisi julkaista osakeyhtiötä koskevan lehtijutun vaikkapa Twitterissä lehtikustantajan yksinoikeuden estämättä. Säännöksen tarkoituksena on varmistaa kansalaisten sananvapaus tietoverkoissa.

Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan yksinoikeutta ei sovellettaisi hyperlinkittämiseen. Näin ollen sanoma- ja aikakauslehden yleisön saataville saattaminen hyperlinkittämällä ei kuuluisi

yksinoikeuden piiriin. Säännöksellä pannaan täytäntöön direktiivin 15 artiklan 1 kohdan kolmas alakohta.

Pykälän 2 momentin 4 kohdan mukaan sanoma- ja aikakauslehden kustantajan yksinoikeutta ei sovellettaisi sellaiseen lehteen sisältyvään tekijänoikeudella suojattuun teokseen tai lähioikeudella suojattuun muuhun suojan kohteeseen, jonka suoja-aika on päättynyt. Tällainen teos tai muu aineisto ei voisi tulla uudelleen suojan piiriin, vaikka se sisällytettäisiin sanoma- tai aikakauslehteen.

Pykälän 2 momentin 5 kohdan mukaan lehtikustantajan lähioikeutta ei sovellettaisi sanoma- tai aikakauslehteen sisältyvän teoksen tai muun suojan kohteen käyttöön, jolle on saatu lupa kyseisen teoksen tekijältä tai lähioikeuden haltijalta. Tilanteessa, jossa tekijä on myöntänyt sanoma- tai aikakauslehden kustantajalle ei-yksinomaisen oikeuden hyödyntää teosta, jää tekijälle vielä oikeus antaa lupaa teoksen käyttämiselle myös muille käyttäjille. Näiden käyttäjien suojaamiseksi sanoma- tai aikakauslehden kustantajan esittämiltä vaatimuksilta on tarpeen säätää, että tekijältä saadun luvan perusteella tapahtuvan käytön ei katsota loukkaavaan lehtikustantajan lähioikeutta, vaikka teos sisältyy myös lehtikustantajan julkaisemaan sanoma- tai aikakauslehteen. Niissä tapauksissa, joissa tekijä on antanut sanoma- tai aikakauslehden kustantajalle yksinoikeuden teoksen käyttämiselle, ei tekijälle jää oikeutta määrätä teoksesta.

Pykälän 2 momentin 4 ja 5 kohdalla pannaan täytäntöön direktiivin 15 artiklan 2 kohdan toinen alakohta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin lehtikustantajan lähioikeuden suoja-ajasta. Säännöksen mukaan 1 momentissa säädetty sanoma- tai aikakauslehden kustantajan oikeus olisi voimassa, kunnes 2 vuotta on kulunut sen vuoden päättymisestä, jona sanoma- tai aikakauslehti tai sen osa julkaistiin ensimmäisen kerran. Suoja-aika laskettaisiin näin ollen siitä hetkestä, kun sanoma- tai aikakauslehteen otettu uutisartikkeli tai muu juttu on ensimmäisen kerran julkaistu lehdessä, eikä sen mahdollisen uudelleenjulkaisemisen johdosta alkaisi kulua uutta suoja-aikaa. Säännöksellä pannaan täytäntöön direktiivin 15 artiklan 4 kohdan ensimmäinen alakohta.

Pykälän 4 momentin mukaan tekijänoikeuslain 2 luvun säännöksiä tekijänoikeuden rajoituksista ja sopimuslisenssistä sovellettaisiin soveltuvien osin sanoma- tai aikakauslehden kustantajan lähioikeuteen. Lehtikustantajan lähioikeuden luonteen vuoksi monet tekijänoikeuden rajoituksista soveltuisivat ainoastaan osittain lehtikustantajan lähioikeuteen, sillä yleensä tekijänoikeuden rajoitukset soveltuvat riippumatta siitä, onko kysymys teoksen tai muun suojan kohteen käyttämisestä analogisessa vai digitaalisessa muodossa. Osa tekijänoikeuden rajoituksista on myös sellaisia, että ne soveltuvat ainoastaan muuhun kuin tietoyhteiskuntapalvelun tarjoajan toimesta tapahtuvaan teoksen käyttöön, ja ovat näin ollen muutoinkin sellaisia, joihin sanoma- tai lehtikustantajan lähioikeus ei vaikuta. Säännöksellä pannaan täytäntöön direktiivin 15 artiklan 3 kohta.

Pykälän 5 momentin mukaan sanoma- tai aikakauslehden kustantajan suojalla ei olisi vaikutusta lehteen sisältyvän teoksen tekijän tai muun suojan kohteen haltijan tekijänoikeuslain mukaiseen oikeuteen. Suojamuodolla ei näin ollen olisi vaikutusta lehteen sisältyvän tekijän, valokuvaajan, äänitallenteen tuottajan, kuvatallenteen tuottajan tai esittävän taiteilijan tekijänoikeuslaissa säädettyyn suojaan. Lehtikustantajan lähioikeus ei siten vaikuttaisi esimerkiksi lehteen sisältyvien itsenäisten ja omaperäisten teosten suoja-aikaan tai tekijän oikeuteen määrätä teoksesta. Säännöksessä ei oteta kantaa siihen, missä määrin oikeudet siirtyvät kustantajalle työsuhteen puitteissa luotujen teosten osalta, vaan tämä määräytyy voimassa olevan oikeustilan mukaisesti. Säännöksellä ei myöskään ole vaikutusta siihen, missä määrin esimerkiksi työläinsäädännöstä

ilmenevät periaatteet rajoittavat lehtikustantajaan työsuhteessa olevien tekijöiden oikeutta harjoittaa kilpailevaa elinkeinotoimintaa. Säännöksellä pannaan täytäntöön direktiivin 15 artiklan 2 kohdan ensimmäinen alakohta.

Pykälän 6 momentin mukaan sanoma- tai aikakauslehteen sisältyvän teoksen tekijällä tai muun suojan kohteen haltijalla olisi oikeus asianmukaiseen osuuteen lehtikustantajan saamasta korvauksesta 1 momentissa tarkoitettun oikeuden käyttämisestä. Säännös voidaan ymmärtää sitä taustaa vasten, että toimittajat ja muut tekijät yleensä luovuttavat oikeutensa käytettäväksi ainoastaan kyseisessä sanoma- tai aikakauslehdessä ja että kyseinen käyttö ei siten kata muussa liiketoiminnassa tapahtuvaa käyttöä. Lisäksi direktiivin 18 artiklan mukaisesti edellytetään, että tekijät saavat asianmukaisen ja oikeasuhtaisen korvauksen teoksensa käytöstä. Säännöksellä pyritään varmistamaan, että sanoma- ja aikakauslehtien käytöstä tuleva taloudellinen hyöty jakautuisi niin lehtikustantajalle kuin tekijöille. Jos sanoma- tai aikakauslehden kustantaja myöntäisi luvan käyttöä lehteä korvauksetta, ei myöskään tekijöille tulisi lisäansioita tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajan toimesta tapahtuvasta käytöstä.

50 c §. *Teknisin toimenpitein suojattujen teosten käyttäminen.* Pykälän 1 momenttia muutettaisiin niin, että tehokkaasta teknisestä suojasta riippumatta teosta tulisi olla mahdollista käyttää pykälässä nykyisin mainittujen lisäksi seuraavien tekijänoikeuden rajoitusten hyödyntämiseksi: 13 b §:ssä tarkoitettua tiedonlouhintaa varten, 14 §:n 1 momentissa tarkoitettua opetus- ja tutkimuskäyttöä varten sekä 16 g ja 16 h §:ssä tarkoitettua kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten hyödyntämistä arkistoissa ja yleisölle avoimissa kirjastoissa ja museoissa varten. Säännöksellä pannaan täytäntöön DSM-direktiivin 7 artikla.

54 §. *Välimesmenettely.* Pykälän 1 momentin 3 kohdan viittaus 14 §:n 1 momenttiin muutettaisiin viittaukseksi 14 §:n 4 momenttiin. Muutos johtuu 14 §:ään ehdotettavasta rakenteellisesta muutoksesta, jonka myötä sopimuslisenssiä koskevat säännökset siirrettäisiin 14 §:n 4 momenttiin.

Pykälän 1 momentin 5 kohtaa muutettaisiin siten, että siitä poistettaisiin edelleen lähettämisen yhteydessä sana ”kaapeleitse” sekä säännös, jonka mukaan lähetyksen tulee olla peräisin muusta Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta. Muutos on linjassa 25 h §:ään ehdotettavien muutosten kanssa.

Pykälän 4 momenttia muutettaisiin siten, että 14 §:n 1 momenttiin olevan viittauksen sijasta momentissa viitattaisiin 14 §:n 4 momenttiin ja 25 h §:n 1 tai 2 momenttiin olevan viittauksen sijasta 25 h §:ään kokonaisuudessaan. Muutos olisi linjassa 14 ja 25 h §:n muutosten kanssa.

55 a §. *Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuu sisällön tuottajan palveluun tallentamasta tekijänoikeutta loukkaavasta aineistosta.* Pykälässä säädettäisiin siitä, millä edellytyksillä verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan voidaan katsoa olevan vastuussa teoksen käyttämisestä tekijänoikeuslain 2 §:ssä säädetyn tekijän yksinoikeuden piiriin kuuluvalla tavalla.

Pykälässä käytetty verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan käsite vastaa DSM-direktiivin 2 artiklan 6 kohdassa olevaa määritelmää. Direktiivin määritelmän mukaan verkkosisällönjakopalvellulla tarkoitetaan sellaista tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajaa, ”jonka päätarkoituksena tai yhtenä päätarkoituksena on säilyttää suuri määrä käyttäjiensä palveluun lataamia tekijänoikeudella suojattuja teoksia tai muuta suojattua aineistoa, jotka palvelu organisoii ja joita se promotoi voitontavoittelua varten, ja antaa yleisölle pääsy niihin”.

Direktiivin ”käyttäjä”-sanon sijaan pykälässä käytettäisiin ilmaisua ”sisällön tuottaja”, joka vastaa sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa (917/2014) käytettyä termiä. Verkkosisällönjakopalveluilla on yleensä kahdenlaisia käyttäjiä: niitä, jotka tallentavat aineistoa palveluun yleisön saataville, ja niitä, jotka lukevat, kuuntelevat tai katselevat yleisön saataville saatettua aineistoa. Jotta eri käyttäjien välillä voidaan tehdä selvä ero, säännöksessä käytetään aineistoa palveluun yleisön saataville tallentavista käyttäjistä ilmaisua ”sisällön tuottaja”.

Verkkosisällönjakopalvelussa on kysymys tilanteesta, jossa palvelu tarjoaa sisällön tuottajille mahdollisuuden tallentaa aineistoja palveluun yleisölle välitettäväksi, mutta palvelu kokonaisuutena arvioiden on verrattavissa verkkosisältöpalveluun. Direktiivin 62 johdantokappaleessa täsmennetään, että verkkosisällönjakopalveluiden määritelmän olisi koskettava ainoastaan sellaisia verkkopalveluita, joilla on tärkeä rooli verkkosisältömarkkinoilla siksi, että ne kilpailevat samoista yleisöistä muiden verkkosisältöpalveluiden tarjoajien kanssa, kuten verkkopohjaisten äänen tai videon suoratoistopalveluiden kanssa. Kiteyttäen voidaan todeta, että siinä missä verkkosisältöpalvelussa tarjottava sisältö perustuu palveluntarjoajan tekemään valintaan, verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja ei aktiivisesti ennalta valitse palvelussa tarjottavia sisältöjä, vaan sisältöjen valinnasta palvelussa tarjottavaksi ja niiden tallentamisesta palveluun vastaavat sisällön tuottajat. Muutoin verkkosisällönjakopalvelun liiketoimintamalli on rinnastettavissa verkkosisältöpalveluiden toimintaan siten, että palvelu hankkii tuloja sisältöjen saatavuudella, niiden kokoamisella ja järjestykseen asettamisella sekä markkinoinnilla ja kuluttajakysyntää hyödyntämällä. Näin tapahtuu pääasiassa myös mainosrahoitteisissa tai maksullisissa sisältöpalveluissa. Vaikka verkkosisällönjakopalvelut yleensä ovat käyttäjilleen maksuttomia, direktiivi ei sulje pois mahdollisuutta, että verkkosisällönjakopalvelu voi periä käyttäjiltä maksun palvelun käytöstä.

Käsitteellisesti verkkosisällönjakopalvelu on verkkosisältöpalveluihin rinnastettava palvelu, joka kuitenkin samalla kuuluu sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa tarkoitettuun tallennuspalveluiden luokkaan. Verkkosisällönjakopalveluita koskevaa tekijänoikeuslain erityissääntelyä ei kuitenkaan sovelleta muihin tallennuspalveluihin. Verkkosisällönjakopalvelu olisi käsitteellisesti pidettävä erillään myös tekijänoikeuslain 25 l §:ssä tarkoitettua televisio-ohjelmien verkkotallennuspalvelusta, joka on luonteeltaan verkkosisältöpalvelu eikä verkkosisällönjakopalvelu.

Verkkosisällönjakopalveluina ei direktiivin 62 johdantokappaleen mukaan voida pitää sellaisia palveluita, joilla on muu päätarkoitus kuin mahdollistaa se, että sisällön tuottajat lataavat niihin suuren määrän tekijänoikeudella suojattua sisältöä ja jakavat sitä saadakseen tästä toiminnasta voittoa. Esimerkkeinä soveltamisalan ulkopuolelle jäävistä palveluista mainitaan direktiivin 2 artiklan 6 kohdassa ja 62 johdantokappaleessa sähköiset viestintäpalvelut, yritystenväliset pilvipalvelut, pilvipalvelut, joihin kuluttajat voivat ladata sisältöä omaan käyttöönsä, sekä verkossa toimivat markkinapaikat. Markkinapaikkojen päätoimintaa on yleensä verkossa tapahtuva vähittäiskauppa, johon ei sisälly pääsyn antaminen tekijänoikeudella suojattuun sisältöön. Määritelmän ulkopuolelle jäisivät direktiivin 2 artiklan 6 kohdan mukaan myös avoimen lähdekoodin ohjelmistojen kehitys- ja jakoalustat, voittoa tavoittelemattomat koulutusalan tai tieteellisten tietovarastojen sekä voittoa tavoittelemattomien verkkoensyklopedioiden kaltaiset palveluiden tarjoajat. Direktiivin luettelo palveluista, jotka jäävät verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan määritelmän ulkopuolelle, ei ole tyhjentävä.

Sellaiset palvelut, jotka eivät tarjoa yleisön saataville sisällön tuottajien palveluun tallentamia sisältöjä, eivät kuuluisi verkkosisällönjakopalvelun määritelmän piiriin. Direktiivin mukaisesti säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät siten esimerkiksi sellaiset palvelut, joissa teoksia suoratoistetaan reaaliaikaisesti ilman tallentamista palveluun. Myös palvelut, jotka linkittä-

vät toisessa palvelussa tallennettuun sisältöön, jäisivät soveltamisalan ulkopuolelle. Vaikka direktiivin säännökset eivät soveltuisikaan tällaisiin palveluihin, se ei välttämättä tarkoita sitä, että edellä kuvatun kaltaiset palvelut olisivat vastuusta vapaita. EU-tuomioistuin on katsonut esimerkiksi *Stichting Brein* -asiassa C-610/15, että palvelu, jonka tavoitteena on loukata tekijänoikeuksia tai tarjota loukkauksen välineet, on vastuussa tekijänoikeuden loukkauksesta. Tätä lähtökohtaa ei ole direktiivillä eikä sen mukaisilla kansallisilla säännöksillä tarkoitettu muuttamaan. Samaan tapaan sääntelyllä ei olisi direktiivin mukaan vaikutusta sellaisten sisältöpalveluiden vastuuseen, jotka itse valitsevat julkaistavat sisällöt.

Viime kädessä verkkosisällönjakopalvelun määritelmän soveltuminen palveluun ratkaistaisiin tapauskohtaisella arvioinnilla. Sosiaalisen median palvelut kuuluisivat näin ollen soveltamisen piiriin, jos ne kilpailevat markkinoilla sisältöpalveluiden, kuten videoiden, musiikin tai kirjojen sisältöpalveluiden kanssa. Uuden sääntelyn tavoitteena on luoda entistä tasapuolisemmat toimintaedellytykset verkkosisältöpalveluiden ja verkkosisällönjakopalveluiden välillä ja varmistaa, että verkkosisällönjakopalvelut eivät voi kategorisesti piiloutua vastuuvapaussääntelyn taakse ja näin välttyä velvollisuudesta hankkia asianmukaisia lupia tekijöiltä. Koska verkkosisällönjakopalveluiden tarjoajat hyödyntävät kaupallisesti sisällöntuottajien palveluun tallentamia sisältöjä, on perusteltua edellyttää erityistä huolellisuutta näiltä palveluntarjoajilta sen varmistamiseksi, että palvelussa ei saateta yleisön saataville tekijänoikeutta loukkaavaa sisältöä.

Verkkosisällönjakopalveluiden vastuulla tekijänoikeutta loukkaavasta sisällöstä ei olisi vaikutusta kyseisten palveluiden vastuuseen muusta laittomasta sisällöstä, vaan sähköistä kaupankäyntiä koskevan direktiivin 2000/31/EY 14 artiklaa ja sen mukaisia kansallisia säännöksiä sovellettaisiin DSM-direktiivin 17 artiklan 3 kohdan mukaan jatkossakin muuhun laittomaan sisältöön sekä muihin tallennuspalveluihin kuin verkkosisällönjakopalveluihin. Tällaisiin muihin tallennuspalveluihin sovellettaisiin siten jatkossakin tekijänoikeutta loukkaavan aineiston osalta sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 189—194 §:ää.

Ehdotetun 55 a §:n 1 momentin mukaan verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja olisi vastuussa 2 §:ssä tarkoitettua teoksen kappaleen valmistamisesta ja yleisölle välittämisestä, jos palvelun tarjoaja ei ole ryhtynyt asianmukaisiin toimenpiteisiin luvan saamiseksi tekijältä tai ei ole tekijän esittämästä poistovaatimuksesta huolimatta toteuttanut asianmukaisia toimenpiteitä tunnistukseen tekijänoikeutta loukkaavan aineiston ja estääkseen siihen yleisön pääsyn. Poistovaatimuksen voisi tekijän puolesta esittää myös se, joka on oikeutettu toimimaan tekijän puolesta. Jos tekijänoikeus on siirtynyt toiselle, voi vaatimuksen lähtökohtaisesti esittää se, jolle tekijänoikeus on siirtynyt. Tekijä on voinut valtuuttaa myös toisen, esimerkiksi yhteishallinnointiorganisaation tai jonkin muun tekijöiden etuja palvelevan palveluntarjoajan, valvomaan oikeuksiaan.

Sääntelyn lähtökohtana on se tosiasia, että verkkosisällönjakopalvelu tarjoaa yleisölle pääsyn aineistoihin, joita sisällön tuottajat ovat tallentaneet palveluun. Arvioitaessa palvelun vastuuta olisi huomioon otettava se, että palvelun tarjoaja ei voi etukäteen tietää, mitä teoksia tai muita suojan kohteita sisällön tuottajat tulevat tallentamaan palveluun, eikä palvelun tarjoajalla voida myöskään olettaa olevan tietoa kaikista mahdollisista teoksista ja niiden tekijöistä.

Lähtökohtana on myös se, että tekijänoikeus on riidaton. Jos palvelusta löytyvän aineiston tekijöistä on epäselvyyttä tai ristiriitaista tietoa, olisi ensin selvitettävä ja ratkaistava, kenellä on oikeus esittää teokseen liittyviä vaatimuksia. Tällaisesta tilanteesta voi olla kyse esimerkiksi silloin, jos kaksi tai useampi säveltäjä toisistaan tietämättä on luonut ja rekisteröinyt yhteishallinnointiorganisaation ylläpitämään teosrekisteriin kukin tahollaan oikeudet tiettyyn sävelmään.

On myös otettava huomioon se, ettei ole olemassa virallista, todistusvoimaista tekijänoikeusrekisteriä, koska tekijänoikeussuojan saaminen ei edellytä rekisteröintiä. Näin ollen ei ole lähtökohtaisesti mahdollista edellyttää, että tekijä esittää näyttöä siitä, että hän on teoksen tekijä, että tekijänoikeus on merkitty esimerkiksi jonkin tekijänoikeuden yhteishallinnointiorganisaation ylläpitämään rekisteriin tai että tekijänoikeuteen vedotakseen on esitettävä yksiselitteistä näyttöä siitä, että tekijänoikeus on siirtynyt sille, joka tarjoaa verkkosisällönjakopalvelun tarjoajalle käyttöluvan teokseen tai vaatii aineiston poistamista. Siinä tapauksessa, että eri tahot väittävät olevansa teoksen tekijä tai edustavan tekijää, olisi kuitenkin voitava vaatia näyttöä siitä, että kyseinen taho on teoksen tekijä tai edustaa tekijää.

Lähtökohtaisesti palvelun tarjoajan tulee – viimeistään tekijän ilmaantuessa ja tarjotessa luvan tai pyytäessä estämään yleisön pääsyn tekijän omistamaan ja osoittamaan aineistoon – ryhtyä asianmukaisiin toimenpiteisiin luvan saamiseksi tai yleisön pääsyn estämiseksi aineistoon, joka loukkaa tekijän tekijänoikeutta.

Direktiivin 17 artiklan 4 kohdassa todetaan, että palvelun tarjoaja on velvollinen toimimaan ”parhaansa mukaan” saadakseen luvan ja toteuttamaan toimia ”parhaansa mukaan huolellista ammatinharjoittamista koskevien toimialan korkeatasoisten vaatimusten mukaisesti” varmistukseen, että tietyt tekijänoikeuden tai lähioikeuden suojan kohteet, joista oikeudenhaltijat ovat antaneet palvelun tarjoajille ”merkitykselliset ja tarvittavat tiedot”, eivät ole saatavissa. Joka tapauksessa palvelun tarjoaja on direktiivin mukaan velvollinen oikeudenhaltijoilta ”riittävän perustellun ilmoituksen” saatuaan toimimaan viipymättä ilmoituksen kohteena olevien teosten tai muun suojatun aineiston saannin estämiseksi tai niiden poistamiseksi verkkosivustoltaan. Kun arvioidaan, ovatko toimenpiteet asianmukaisia ja täyttävät 17 artiklan 4 kohdan vaatimukset, artiklan 5 kohdan mukaan olisi otettava huomioon suhteellisuusperiaate, jonka mukaan toimenpiteiden tulee olla oikeasuhtaisia.

Pykälän 2 ja 3 momentissa on täsmennetty, mitä seikkoja olisi otettava huomioon arvioitaessa 1 momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden oikeasuhtaisuutta. Direktiivin 17 artiklan 5 kohdan mukaan suhteellisuusperiaate olisi otettava huomioon määritettäessä, onko palvelun tarjoaja noudattanut artiklan 4 kohdan mukaisia velvoitteitaan, ottaen huomioon muun muassa palvelun tyyppi, yleisö ja koko sekä sisällöntuottajien palveluun lataamien teosten ja lähioikeuden suojan kohteiden tyyppi sekä soveltuvien ja vaikuttavien keinojen saatavuus ja niiden kustannukset palveluntarjoajille. Direktiivin lista ei ole tyhjentävä. Direktiivin mukaisesti pykälän 2 ja 3 momenttiin sisällytettävillä arviointiperusteilla tavoitellaan tasapainoa toisaalta tekijän omistusoikeuden ja toisaalta palvelun tarjoajien elinkeinovapauden välillä siten, että palvelun tarjoajien huolellisuusvelvoite säilyisi kohtuullisena. Toimenpiteitä toteutettaessa myös sisällön tuottajien oikeudet olisi huomioitava.

Ehdotetun 2 momentin 1 kohdan mukaan toimenpiteiden oikeasuhtaisuutta arvioitaessa olisi otettava huomioon aineistojen tyyppi. Asianmukaisena ja oikeasuhtaisena ei voitaisi pitää esimerkiksi sitä, että pelkästään valokuvien jakamiseen tarkoitettua palvelua vaadittaisiin varmuuden vuoksi hankkimaan lupa myös muiden teostyyppien käyttämiseen tai että pelkästään äänitiedostoja jakavan palvelun tulisi hankkia lupa ääniraidan lisäksi myös audiovisuaalisten teosten kuvallisiin osuuksiin. Aineiston tyyppillä on myös vaikutusta siihen, miten helppoa on tunnistaa teosten tekijät ja hankkia tarvittavat luvat.

Ehdotetun 2 momentin 2 kohdan mukaan toimenpiteiden oikeasuhtaisuutta arvioitaessa olisi otettava huomioon tekijänoikeutta loukkaavan aineiston yleisyys palvelussa. Mitä suurempi olisi riski, että tekijänoikeutta loukkaavaa aineistoa löytyy palvelusta, sitä merkittävämpiin toimiin palvelun tarjoajan olisi ryhdyttävä oikeudenhaltijoiden tunnistamiseksi ja käyttöluvien hankkimiseksi myös etukäteen. Niissäkin tilanteissa, joissa tietyntyyppisiä teoksia käytetään

harvemmin, olisi palvelun tarjoajan toki hankittava käyttöluva viimeistään tekijän tarjotessa käyttöluvan.

Ehdotetun 2 momentin 3 kohdan mukaan toimenpiteiden oikeasuhtaisuuteen vaikuttaisi myös tekijän tunnistamiseksi ja käyttöluvan saamiseksi tarvittavien tietojen saatavuus. Ensinnäkin sillä olisi merkitystä, missä määrin teokset ovat tunnistettavissa palveluun tallennetun aineiston joukosta. Toisten teostyyppien osalta tekijöiden tunnistaminen on helpompaa kuin toisten. Eräissä tilanteissa oikeudet teoksen eri versioihin voivat kuulua eri osapuolille. Näissä tilanteissa voi olla erityisen haasteellista ensinnäkin tunnistaa, mistä teoksen versiosta on kysymys, ja toiseksi tunnistaa, kuka on tekijänoikeuden haltija. Ilman tekijätietoja on usein vaikeaa tunnistaa edes tekijää edustavaa yhteishallinnointiorganisaatiota tai muuta edustajaa. Toisaalta, kun tekijänoikeuksia hallinnoidaan keskitetysti, esimerkiksi yhteishallinnointiorganisaation tai muun tahon toimesta, on neuvotteluyhteyden saaminen usein helpompaa.

Ehdotetun 2 momentin 4 kohdan mukaan luvan hankkimista koskevan velvoitteen oikeasuhtaisuutta arvioitaessa olisi huomioitava tarjolla olevien käyttöluvien kattavuus ja sopivuus palvelun tarjoajan tarpeisiin. Pelkästään se seikka, että tiettyä teosta ei ole vielä kertaakaan tallennettu palveluun, ei poistaisi palvelun tarjoajalta velvollisuutta pyrkiä hankkimaan ennakkoon lupaa tekijöiltä, jos se on mahdollista esimerkiksi puitesopimustyyppisten ratkaisujen pohjalta siten, että korvaus maksetaan toteutuneen käytön mukaisesti. Tällöinkin tekijöiden edustaman repertuaarin kattavuus ja merkityksellisyys palvelun sisältöä ajatellen vaikuttaisi arvioon siitä, voidaanko pitää oikeasuhtaisena, että tietyltä tekijältä tulee ennakkoon hankkia lupa siltä varalta, että sisällön tuottaja tallentaisi kyseisen teoksen palveluun yleisön saataville. Direktiivin 61 johdantokappaleessa alleviivataan sitä, että lisensiointisopimusten tulee olla oikeudenmukaisia ja säilyttää kohtuullinen tasapaino molempien osapuolten kannalta. Direktiivin mukaan lähtökohdana olisi sopimusvapaus, eikä oikeudenhaltijoita saisi velvoittaa antamaan valtuutusta tai tekemään lisensiointisopimuksia.

Ehdotetun 2 momentin 5 kohdan mukaan myös käyttöluvien ehtojen kohtuullisuus, ottaen huomioon käytön kohteena olevien oikeuksien arvo verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan liiketoiminnassa, olisi otettava huomioon velvoitteiden oikeasuhtaisuutta arvioidessa. Palvelun tarjoajien ja tekijöiden olisi neuvoteltava ehdoista vilpittömässä mielessä ja lojaliteettiperiaatteen mukaisesti. Tekijöiden olisi avoimesti kerrottava palvelun tarjoajalle kaikki olennaiset tiedot tarjoamastaan repertuaarista ja palvelun tarjoajien olisi vastavuoroisesti annettava kaikki olennaiset tiedot palvelusta. Siltä osin kuin yhteishallinnointiorganisaatio sopii teosten käytöstä tekijöiden puolesta, sovelletaan lisäksi yhteishallinnointilain 33—38 §:n säännöksiä, jotka koskevat muun muassa yhteishallinnointiorganisaation velvollisuutta tarjota lisenssi, käydä lisenssi-neuvottelut vilpittömästi, tarjota lisenssiä objektiivisin ja syrjimättömin perustein sekä muutoin kohtuullisin ehdoin, ja käyttäjien raportointivelvollisuutta. Jos palvelun tarjoaja ei hyväksy tarjottua lisenssiä, olisi palvelun tarjoajan otettava käyttöön 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja asianmukaisia toimenpiteitä pääsyn estämiseksi tekijänoikeutta loukkaavaan aineistoon.

Ehdotetun 2 momentin 6 kohdan mukaan tuomioistuimen olisi mahdollista ottaa huomioon myös kaikki muut toimenpiteiden oikeasuhtaisuuteen vaikuttavat seikat.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin seikoista, jotka olisi otettava huomioon sovellettaessa 1 momentin 2 kohdan mukaista velvoitetta ryhtyä asianmukaisiin toimenpiteisiin estääkseen yleisön pääsyn tekijänoikeutta loukkaavaan aineistoon. Momentin 1 kohdan mukaan huomioon olisi otettava verkkosisällönjakopalvelun tyyppi, yleisö ja koko, mukaan lukien se, onko palvelu ollut saatavissa Euroopan talousalueella alle kolmen vuoden ajan, onko palvelun tarjoajan vuosili-

kevaihto alle 10 miljoonaa euroa Euroopan unionin komission suosituksen 2003/361/EY mukaisesti laskettuna ja onko palvelun keskimääräinen yksittäisten kävijöiden lukumäärä viimeksi kuluneen kalenterivuoden perusteella laskettuna enintään viisi miljoonaa.

Isompien palvelun tarjoajien, jolla on merkittävä yleisö ja paljon sisällön tuottajien palveluun tallentamaa tekijänoikeutta potentiaalisesti loukkaavaa aineistoa, voitaisiin edellyttää ryhtyvän merkittävämpiin toimenpiteisiin tekijänoikeutta loukkaavan aineiston tunnistamiseksi ja siihen pääsyn estämiseksi. Pienempien palvelun tarjoajien olisi voitava turvautua yksinkertaisempiin ratkaisuihin edellyttäen, että kyseiset ratkaisut eivät johda pääsyn estämiseen sellaiseen aineistoon, joka ei loukkaa tekijänoikeutta.

Uusien yritysten, jotka ovat toimineet markkinoilla vain vähän aikaa, ei voitaisi edellyttää ryhtyvän lainkaan sellaisiin toimenpiteisiin, joilla pyritään ennalta estämään tekijänoikeutta loukkaavan aineiston ilmaantuminen palveluun, vaan riittävänä olisi pidettävä, että yleisön pääsy estetään tällaisiin aineistoihin jälkikäteen tekijän pyynnöstä.

Ehdotetun 3 momentin 2 kohdan mukaan myös aineiston tyyppi olisi otettava huomioon toimenpiteiden oikeasuhtaisuutta arvioidessa. Kun verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja tarjoaa yleisölle pääsyn moneen eri tyyppiseen aineistoon, on palvelun tarjoajaan kohdistettavissa vaatimuksissa huomioitava se, kuinka yleisiä eri tyyppiset aineistot ovat. Mitä yleisempi tietyn tyyppinen aineisto palvelussa on, sen perustellumpaa on odottaa, että palvelun tarjoaja ottaa käyttöön sellaisia toimenpiteitä, joiden avulla kyseisen tyyppisestä aineistosta löydetään tekijänoikeutta loukkaavat aineistot. Ei voida edellyttää, että pelkästään valokuvien jakamiseen tarkoitettu palvelu hankkisi käyttöönsä järjestelmiä, jolla voidaan tunnistaa ja estää pääsy myös esimerkiksi äänitiedostoihin. Velvoitteiden oikeasuhtaisuutta arvioitaessa merkityksellisenä voidaan pitää myös sitä, että tekijä on toimittanut palvelun tarjoajalle riittävät ja merkitykselliset tiedot, jotta teos tai muu suojan kohde voidaan tunnistaa palveluun ladatusta sisällöstä. Tässäkin yhteydessä on olemassa eroavaisuuksia eri teostyyppien välillä siinä, kuinka helppoa on tunnistaa tekijänoikeutta loukkaavat aineistot.

Myös aineiston tunnistamisessa käytettävien teknisten järjestelmien saatavuus voi vaihdella aineiston tyyppin mukaan. Esimerkiksi äänitallenteiden joukosta tekijänoikeutta loukkaavan aineiston tunnistamisen mahdollistavat ratkaisut ovat tällä hetkellä kehittyneempiä kuin vaikkapa tekijänoikeutta loukkaavan tekstin tunnistamiseen käytettävät tekniikat.

Ehdotetun 3 momentin 3 kohdan mukaan myös teosten teknisten tunnistamiskeinojen kehityksellä, kustannuksilla ja tehokkuudella olisi vaikutusta siihen, mihin toimenpiteisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan tulee ryhtyä. Esimerkiksi tieteellisten artikkeleiden osalta kustantaja hankkii yleensä yksinoikeuden lopulliseen tekstiin, kun sen sijaan artikkelin oikolukuvedokset voivat jäädä tekijälle ja niitä voidaan hänen toimestaan jakaa vapaasti. Näiden eri versioiden tunnistaminen voi olla haastavaa, minkä vuoksi tunnistamiskeinojen kehityksellä voi olla suoraa vaikutusta palveluiden tarjoajille asetettaviin vaatimuksiin. Tämä koskee niin velvoitetta huolehtia siitä, että teoksen eri versioihin on saatu asianmukainen lupa, kuin velvoitetta erotella eri versiot pääsyn estämisen yhteydessä.

Jos palvelussa vain harvoin esiintyy tekijänoikeutta loukkaavaa aineistoa tai palvelu on kokonaisuutena arvioiden sen tyyppinen, että tekijänoikeutta loukkaavaa aineistoa voidaan arvioida esiintyvän siinä vain rajoitetusti, tämä olisi omiaan vähentämään palvelun tarjoajalle asetettavia vaatimuksia. Myöskään sellaisten palveluiden, joilla on vain vähän käyttäjiä, ei voitaisi edellyttää ryhtyvän yhtä laajamittaisiin toimiin kuin sellaisten palveluiden, joilla on suuri käyttäjämäärä. Tämä näkökohta on huomioitu sekä 2 momentin 2 kohdassa että 3 momentin 1 kohdassa.

Kun kysymys on verkkosisällönjakopalvelusta, joka on ollut saatavissa Euroopan talousalueella alle kolmen vuoden ajan, jonka vuosiliikevaihto on alle 10 miljoonaa euroa Euroopan unionin komission suosituksen 2003/361/EY mukaisesti laskettuna ja jonka keskimääräinen yksittäisten kävijöiden lukumäärä on viimeksi kuluneen kalenterivuoden perusteella laskettuna enintään viisi miljoonaa kävijää, ei ehdotetun 3 momentin ensimmäisen kohdan mukaan, joka vastaa direktiivin 17 artiklan 6 kohtaa, voida suhteellisuusperiaatteen mukaisesti pitää oikeasuhtaisena sitä, että tällaisen palvelun tarjoaja olisi velvollinen ottamaan käyttöön tekijänoikeutta loukkaavan aineiston tunnistamiseksi tarvittavia järjestelmiä, vaan riittävänä on tällöin pidettävä sitä, että palvelun tarjoaja tekijän pyynnöstä jälkikäteen poistaa tekijänoikeutta loukkaavan aineiston palvelusta.

Ehdotetun 3 momentin 4 kohdan mukaan tietojen laadulla olisi merkitystä arvioitaessa verkkosisällönjakopalvelun tarjoajalle asetettavia vaatimuksia. Tekijän palvelun tarjoajalle antamien tietojen laadulla on merkitystä siihen, kuinka tehokkaasti sisällön tunnistaminen toimii. Lähtökohtaisesti tekijän tulee toimittaa kaikki teosta koskevat merkitykselliset ja tarpeelliset tiedot tai muut vastaavat tiedot, joiden avulla palvelun tarjoaja pystyy tunnistamaan tekijänoikeutta loukkaavan aineiston. Se, mitkä tiedot ovat merkityksellisiä ja tarpeellisia, riippuu verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan käyttöön ottamasta teknisestä järjestelmästä sekä siitä, onko kysymys pääsyn estämisestä palvelussa jo julkaistuun aineistoon. Yleensä riittävänä ei voida pitää pelkkien teostietojen, kuten teoksen ja tekijän tai muiden oikeudenhaltijoiden nimen tai standardoidun identifiointinumeron, toimittamista, vaan loukkaavan aineiston tunnistaminen voi lisäksi edellyttää, että tekijä on toimittanut verkkosisällönjakopalvelun tarjoajalle tietyt tekniset vaatimukset täyttävän referenssitiedoston teoksesta. Tietojen laadulla on vaikutusta myös siihen, että tekijänoikeutta loukkaavat aineistot voidaan erotella tekijänoikeutta loukkaamattomista aineistoista. Äänitteen tuottajan oikeus voi kattaa esimerkiksi äänitteelle tallennettuja lintujen ääniä. Jos oikeudenhaltijan toimittaman aineiston perusteella ei ole mahdollista erottaa kyseistä äänitettä muista äänitteistä, joilla esiintyy samojen lintujen ääniä, tämä on voitava ottaa huomioon asianmukaisten toimenpiteiden oikeasuhtaisuutta arvioitaessa.

Ehdotetun 3 momentin 5 kohdan mukaan toimenpiteiden oikeasuhtaisuutta arvioitaessa olisi otettava huomioon myös sisällön tuottajien oikeus käyttää teosta tavalla, joka ei loukkaa tekijänoikeutta. Tunnistamiskeinojen kehityksellä voi olla vaikutusta myös sen arvioimiseen, onko teosta käytetty laissa säädettyjen tekijänoikeuden rajoitusten mukaisesti. Jos kahden tai useamman eri järjestelmän välillä on tehtävä valinta, ja riippuen siitä, onko olemassa todellinen riski pääsyn estämiselle virheellisesti tekijänoikeutta loukkaamattomaan aineistoon, olisi verkkosisällönjakopalvelun valittava se järjestelmä, joka parhaiten kykenee tunnistamaan, milloin käyttö on sallittua tekijänoikeuden rajoituksen nojalla. Lisäksi olisi edellytettävä, että järjestelmän tehokkuus on asianmukaisessa suhteessa siitä aiheutuviin kustannuksiin.

Pykälän 2 ja 3 momentissa määritellään huomioon otettavien seikkojen vähimmäisvaatimukset mutta jätetään tuomioistuimelle 2 momentin 6 kohdan ja 3 momentin 6 kohdan mukaan mahdollisuus ottaa huomioon myös muita asiaan mahdollisesti vaikuttavia seikkoja. Tällaisia seikkoja voisivat olla esimerkiksi alalla mahdollisesti kehittyvät käytännöt, mahdolliset Euroopan unionin komission suositukset, toimialan käytännesäännöt sekä muut näkökohdat, jotka vaikuttavat tulkintaan siitä, mitä vaatimuksia voidaan kohtuudella asettaa verkkosisällönjakopalveluiden toiminnalle.

Pykälän 4 momentin mukaan verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan ei voitaisi katsoa toimineen pykälän 1 momentissa säädettyjen velvoitteidensa vastaisesti, jos palvelun tarjoaja palauttaa yleisön pääsyn aineistoon tekijänoikeusriitalautakunnan 55 i §:n suosituksen mukaisesti. Jos sisällön tuottajan aineisto myöhemmin osoittautuisi tekijänoikeutta loukkaavaksi, ei verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan voitaisi katsoa toimineen 1 momentin vastaisesti edellyttäen, että

palvelun tarjoaja tuomioistuimen päätöksen tai määräyksen antamisen jälkeen estää viipymättä yleisön pääsyn aineistoon.

Pykälä perustuu DSM-direktiivin 17 artiklan 4—6 kohtaan.

55 b §. *Verkkosisällönjakopalvelun tiedonantovelvollisuus.* Pykälän 1 momentin mukaan verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan olisi julkaistava palvelun yhteydessä tieto yhteyspisteestä, mukaan lukien sähköpostiosoite, joka on käytettävissä tekijän tai hänen puolestaan toimivan, sisällön tuottajan ja tekijänoikeusriitalautakunnan tässä laissa tarkoitettuun yhteydenpitoon. Yhteydenpito voisi liittyä käyttöluvan myöntämiseen, poistopyynnön esittämiseen tai palauttamispyyntömenettelyyn liittyvään viestintään. Lisäksi olisi julkaistava tieto siitä, mitä tietoa palvelun tarjoaja tarvitsee voidakseen täyttää 55 a §:ssä säädetty velvoitteet tunnistaa tekijänoikeutta loukkaava aineisto ja estää siihen pääsy tai hankkia tekijältä aineiston käytön edellyttämä lupa. Pykälän mukaan tietoa tulee antaa myös siitä, millä tavoin ja missä muodossa tekijän tulee toimittaa tiedot palvelun tarjoajalle. Palvelun tarjoajan tulee lisäksi antaa tietoa tekijöille tarjoamistaan keinoista tekijänoikeutta loukkaavan aineiston tunnistamiseksi ja siihen yleisön pääsyn estämiseksi sekä siitä, mistä tekijä voi saada lisätietoa kyseisistä keinoista, esimerkiksi tietoa tarjolla olevasta teknisestä tuesta.

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan tiedonantovelvoitteisiin kuuluu myös velvoite antaa tietoa niistä teoksista, joiden käyttö on sallittua palvelussa palveluntarjoajan hankkiman käyttöluvan perusteella. Tätä tietoa tarvitaan ennen kaikkea sen vuoksi, että sisällöntuottajat voisivat kyseisen tiedon perusteella arvioida, tarvitaanko tietyn aineiston käyttämiseksi mahdollisesti lisäoikeuksia. Myös tekijöillä saattaa olla perusteltu tarve tälle tiedolle, sillä kyseisen tiedon perusteella tekijöiden olisi mahdollista tunnistaa mahdolliset virheelliset lisensiointivaatimukset esimerkiksi tilanteessa, jossa joku taho oikeudettomasti pyrkii hyötymään tekijän luomasta teoksesta. Se, kuinka yksityiskohtaista tietoa voidaan edellyttää annettavan, riippuu kunkin teostyyppin luonteesta ja oikeuksien markkinoiden rakenteista. Kun kysymys on esimerkiksi yhteishallinnointiorganisaation hallinnoimasta teostyyppistä ja repertuaarista, olisi riittävänä pidettävä viittausta kyseiseen teostyyppiin ja yhteishallinnointiorganisaatioon, sillä yhteishallinnointilain mukaan yhteishallinnointiorganisaatio on velvollinen antamaan tarkempaa tietoa edustamastaan repertuaarista.

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan olisi lisäksi annettava tietoa siitä, että sisällön tuottajalla on oikeus vedota tekijänoikeuslain mukaisiin rajoituksiin, sekä annettava riittävät ohjeet palauttamispyyntömenettelystä. Nämä tiedonantovelvoitteet ovat tärkeitä erityisesti sisällöntuottajien etuja ajatellen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuudesta antaa tietoja tekijän pyynnöstä. Näihin tietoihin kuuluvat tieto siitä, kuinka moni sisällön tuottaja on tallentanut teoksen palveluun ja kuinka moni käyttäjä on lukenut, katsellut tai kuunnellut teosta palvelussa, sekä tiedot tuloista, jotka verkkosisällönjakopalvelu on saanut teoksen käytöstä palvelussa. Nämä tiedot voivat olla tekijälle tarpeen teoksen kaupallisen potentiaalin arvioimiseksi.

Pykälä perustuu DSM-direktiivin 17 artiklan 8 kohdan 2 alakohtaan.

55 c §. *Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuus estää yleisön pääsy aineistoon.* Pykälässä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuudesta estää pääsy tekijänoikeutta loukkaavaan aineistoon. Pykälän 1 momentti koskee tilanteita, joissa aineisto vastaa täysin poistettavaksi vaadittua teosta. Sen sijaan pykälän 2 momentti koskee tilanteita, joissa 55 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaiset tunnistamistoimet osoittavat, että aineisto ei kaikilta osin vastaa poistettavaksi vaadittua teosta, sekä tilanteita, joissa sisällön tuottaja on katsonut, että

teoksen käyttö aineistossa on sallittua esimerkiksi tekijänoikeuden rajoituksen tai sopimuksen perusteella. Pykälässä säänneltäisiin näin ollen sekä tilanteita, joissa pääsy estetään jo palvelussa yleisön saatavilla olevaan aineistoon, että pääsyn estämistä sellaiseen aineistoon, joka tunnistetaan ennen aineiston julkaisemista palvelussa.

Pykälän säännöksillä pannaan täytäntöön direktiivin 17 artiklan 4 kohdan b ja c alakohdan mukainen velvoite estää pääsy sisällön tuottajan palveluun tallentamaan aineistoon ennen sen julkaisemista tai sen jälkeen sekä artiklan 7 kohdan mukainen velvoite varmistaa, että palveluiden tarjoajien ja oikeudenhaltijoiden välinen yhteistyö ei johda siihen, että estetään sellaisen palveluun ladatun aineiston saatavuus, joka ei loukkaa tekijänoikeutta tai lähioikeuksia. Lisäksi siinä otetaan huomioon 17 artiklan 8 kohdan mukainen vaatimus, jonka mukaan artiklan soveltaminen ei saa johtaa yleiseen seurantavelvoitteeseen.

Direktiivin edellä mainittujen velvoitteiden täytäntöön panemiseksi ehdotettavien säännösten muotoilu tulee ymmärtää EU-tuomioistuimen *Glawischnig-Piesczek*-asiassa C-18/18 annetun päätöksen valossa. Kyseisessä asiassa EU-tuomioistuin katsoi, että kysymys ei ollut yleisestä seurantavelvoitteen asettamisesta silloin, kun palveluntarjoajalle asetettiin tuomioistuimen määräyksellä velvoite estää pääsy tiettyyn viestiin riippumatta siitä, kuka kyseisen viestin tallentaa palveluun, sekä velvoite estää pääsy kyseistä viestiä vastaaviin ilmaisuihin, jotka sama henkilö tallensi palveluun. Jälkimmäisessä tapauksessa ilmaisujen tulee tuomioistuimen kannan mukaan olla niin samanlaiset, ettei poistettavan aineiston lainvastaisuus ole tulkinnanvaraista.

Pykälän 1 momentin mukaan verkkosisällönjakopalvelun tarjoajalla olisi velvollisuus välittömästi estää yleisön pääsy sellaiseen aineistoon, joka palvelun tarjoajan käyttämien 55 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisten tunnistamistoimien perusteella vastaa täysin tekijän poistettavaksi vaatimaa teosta. Säännöksen mukaan pääsy sisällön tuottajan palveluun tallentamaan aineistoon tulee estää välittömästi. Säännös soveltuisi niin tilanteisiin, joissa pääsy estetään aineistoon, joka on jo tullut yleisön saataville palvelussa, kuin pääsyn estämiseen sellaiseen aineistoon, joka tunnistetaan ennen aineiston julkaisemista palvelussa.

Pääsyn estämisen edellytyksenä olisi, ettei sisällön tuottajan selvityksen tai muun syyn perusteella voida pitää mahdollisena, että teoksen käyttö on sallittua lain nojalla. Lain sallimina tulisi pitää kaikkia niitä tilanteita, joissa teoksen käyttö on sallittua tekijänoikeuslain mukaan esimerkiksi seuraavissa tapauksissa: 1) käytön kohde ei täytä tekijänoikeussuojan saamisen edellytyksiä, esimerkiksi silloin, kun käytön kohteena oleva aineisto ei ole omaperäinen eikä ylitä teoskynnystä, 2) käytön kohteena on asiakirja, joka ei saa tekijänoikeudellista suojaa tekijänoikeuslain 9 §:n mukaan, 3) teoksen käyttö on sallittua tekijänoikeuslaissa säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen nojalla, tai 4) teoksen käytölle on saatu tekijältä lupa. Viimeksi mainitulla tarkoitetaan sekä tilanteita, joissa sisällön tuottaja on saanut tekijältä luvan teoksen käyttämiselle, että tilanteita, joissa tekijä on antanut luvan teoksen käyttämiselle yksipuolisella tahdonilmaisulla esimerkiksi ns. avoimen lähdekoodin lisenssillä tai creative commons -lisenssillä.

Ehdotettu 2 momentti koskisi tilanteita, joissa verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan käyttämät tunnistamistoimet osoittavat, että sisällön tuottajan palveluun tallentama aineisto ei kaikilta osin vastaa tekijän poistettavaksi vaatimaa teosta, samoin kuin tilanteita, joissa sisällön tuottajan antaman selvityksen tai muun syyn perusteella voidaan pitää mahdollisena, että teoksen käyttö on sallittua lain tai sopimuksen nojalla. Tällöin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan olisi välittömästi annettava tekijälle tieto edellä tarkoitettujen aineiston vastaavuudesta sekä sisällön tuottajan mahdollisesti esittämistä perusteluista tai muista syistä, joiden mukaan teoksen käyttö voi olla sallittua lain tai sopimuksen nojalla. Jos tekijä edellä mainitun tiedon saatuaan vakuuttaa, että

sisällön tuottajan palveluun tallentama aineisto loukkaa hänen tekijänoikeuttaan, verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan olisi estettävä pääsy aineistoon välittömästi tekijän vakuutuksen saatuaan.

Samassa yhteydessä kun verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja välittää tekijälle tiedon siitä, että palvelun tarjoaja on tunnistanut hänen tekijänoikeuttaan mahdollisesti loukkaavan aineiston, tekijälle olisi välitettävä myös sisällön tuottajan mahdolliset perustelut, joiden nojalla sisällön tuottaja katsoo, että teoksen tai sen osan käyttö on sallittua. Sisällön tuottajan perustelut voisivat nojautua lähtökohtaisesti joko tekijänoikeuden rajoitukseen tai sisällön tuottajan tekijältä saamaan käyttölupaan. On myös mahdollista, että sisällön tuottaja vetoaisi siihen, että kysymys on hänen luomastaan itsenäisestä ja omaperäisestä teoksesta. Ei ole mahdotonta, että kaksi tekijää toisistaan riippumatta ovat luoneet niin samankaltaisen teoksen, ettei niitä voi erottaa toisistaan.

Jos esimerkiksi kustantaja on esittänyt vaatimuksen estää pääsy kustantamiinsa tieteellisiin kirjoituksiin, voi hyvinkin olla käsillä tilanne, jossa sisällöntunnistamisjärjestelmät ovat tunnista- neet teoksen samaksi, vaikka kysymys olisi saman teoksen kahdesta eri versiosta. Jos sisällön tuottaja tallentaa julkaistua versiota edeltävän version kirjoituksesta palveluun, tämä ei loukkaa kustantajalle siirrettyä yksinoikeutta julkaistuun versioon. Ero näiden kahden version välillä voi kuitenkin olla niin pieni, ettei mahdollinen automaattinen sisällöntunnistamisjärjestelmä kykene sitä erottamaan. Tällaisessa tilanteessa teoksen versioiden erot eivät ole merkityksellisiä teki- jänoikeuden syntymisen näkökulmasta, vaan kysymys on sopimuspohjaisesta erittelystä kahden samasta teoksesta valmistetun version välillä ja siitä, että oikeudet voivat tällaisessa tapauksessa kuulua eri tahoille.

Säännöksessä ei tarkemmin määriteltäisi sitä, millä tavoin palvelun tarjoajan olisi mahdollistet- tava sisällön tuottajille perusteluiden esittäminen. Tämä voisi tapahtua esimerkiksi aineiston tallentamisen yhteydessä täytettävässä sähköisessä lomakkeessa tai sisällöntunnistusvaiheen teknisen prosessin yhteydessä.

Sen sijaan säännös velvoittaisi palvelun tarjoajaa toimittamaan tekijälle välittömästi tiedon mahdollisesta oikeudenloukkauksesta sekä sisällön tuottajan mahdollisesti antamat perustelut liittyen teoksen käyttöön. Tämä mahdollistaisi sen, että tekijä saa automaattisesti tiedon mah- dollisista oikeudenloukkauksista ja että tekijä voi arvioida niitä ja reagoida niihin välittömästi ja saada siten oikeuksia loukkaavat teokset poistetuksi palvelusta oikea-aikaisesti.

Säännöksen tavoitteena on lisäksi mahdollistaa se, että tekijä tai hänen puolesta toimiva taho saa kaikki tarvitsemansa tiedot sen arvioimiseksi, onko tekijänoikeutta mahdollisesti loukkaa- vaksi tunnistettua aineistoa käytetty oikeudettomasti.

Menettely mahdollistaa sen, että jo aineiston palveluun tallentamisen välittömässä yhteydessä on mahdollista estää tekijänoikeutta loukkaavan aineiston saatavuus palvelussa. Samalla välte- tään EU-lainsäädännössä kielletty yleinen seurantavelvoite.

Pykälä perustuu direktiivin 17 artiklan 4 kohdan b ja c alakohtaan, 7 kohdan ensimmäiseen alakohtaan, 8 kohdan ensimmäiseen alakohtaan sekä 9 kohtaan.

55 d §. *Kielto esittää perusteettomia poistovaatimuksia.* Pykälän mukaan verkkosisällönjako- palvelun tarjoajaa ei saisi vaatia estämään yleisön pääsyä sellaiseen sisällön tuottajan palveluun tallentamaan aineistoon, joka ei loukkaa tekijänoikeutta. Direktiivin 17 artiklan tekijöille tar- joama mahdollisuus vaatia sisällön tuottajien palveluun tallentamien aineistojen poistamista tai pääsyn estämistä niihin koskee ainoastaan aineistoa, joka loukkaa tekijänoikeutta tai lähioi- keutta. Sen sijaan järjestely ei koske mahdollista muuta lainvastaista aineistoa. Poistopyyntö ei

saa myöskään kohdistua aineistoon, joka ei loukkaa tekijänoikeutta, kuten esimerkiksi silloin, kun teosta on käytetty esimerkiksi tekijänoikeuden rajoituksen nojalla. Sen, joka vaatii aineiston poistamista palvelusta, tulee toimia huolellisesti, jotta pääsyä ei estetä sellaiseen aineistoon, joka ei loukkaa tekijänoikeutta.

55 e §. *Ilmoitus sisällön tuottajalle.* Pykälä sisältäisi luettelon tiedoista, joiden tulee sisältyä verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan sisällön tuottajalle antamaan ilmoitukseen. Ilmoitus olisi annettava välittömästi, kun yleisön pääsy sisällön tuottajan palveluun tallentamaan aineistoon on estetty 55 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti. (KPL JAKO)

Ehdotetun 55 e §:n mukaan ilmoituksen tulisi sisältää tieto siitä, mitä sisällön tuottajan palveluun tallentamaa aineistoa pääsyn estäminen koskee, perustelut pääsyn estämiselle sekä yksilöitynä teos, jonka oikeuksia sisällön tuottajan palveluun tallentaman aineiston väitetään loukkaavan. Lisäksi ilmoitukseen tulisi sisältyä poistopyynnön tehneen nimi ja sähköpostiosoite. Nämä tiedot ovat tarpeen, jotta sisällön tuottaja voisi ymmärtää, mitä teoksia tai muita suojan kohteita vaatimus koskee, ja jotta riidanratkaisuvaiheessa olisi mahdollista saada nopeasti yhteys poistopyynnön esittäneeseen. Jos sisällön tuottaja on aineistoa palveluun tallentaessaan tai myöhemmin toimittanut palvelun tarjoajalle tiedon perusteista, joiden nojalla sisällön tuottaja katsoo aineiston olevan lainmukainen, ilmoituksen tulisi sisältää tieto perusteista, joiden nojalla on katsottu, että aineisto siitä huolimatta loukkaa tekijän tekijänoikeutta. Sisällön tuottajalle toimitettavan ilmoituksen tulisi lisäksi sisältää ohjeet tarjolla olevista valitus- ja oikeussuojakeinoista, mukaan lukien ohjeet palvelun tarjoajan tarjoamasta menettelystä oikaisun pyytämiseksi, siitä miten sisällön tuottaja voi panna vireille palauttamispyyntöä koskevan asiaa tekijänoikeusriitalautakunnassa, mahdollisuudesta vaatia hyvitystä ja vahingonkorvausta perusteetomasta poistopyynnöstä sekä mahdollisuudesta viedä pääsyn estämistä koskeva riita ratkaistavaksi toimivaltaisessa tuomioistuimessa. Ilmoituksen tulisi sisältää myös palvelun tarjoajan sähköpostiosoite, joka on käytettävissä palauttamispyyntömenettelyssä.

Pykälän mukaisen ilmoituksen toimittaminen sisällön tuottajalle on perusedellytys sille, että sisällön tuottajan oikeussuojakeinot voisivat toteutua.

Pykälä perustuu direktiivin 17 artiklan 9 kohtaan.

55 f §. *Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuus tarjota keinoja erimielisyyksien selvittelyyn palvelussa.* Pykälässä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuudesta tarjota sisällön tuottajalle ja tekijälle tai hänen puolestaan toimivalle oikea-aikaiset keinot käsitellä erimielisyyksiä koskien yleisön pääsyn estämistä sisällön tuottajan palveluun tallentamaan aineistoon.

Näiden keinojen olisi mahdollistettava, että sisällön tuottaja voi ennen pääsyn estämistä tai viimeistään sen yhteydessä antaa tekijälle tai hänen puolestaan toimivalle selvityksen niistä perusteista, joiden nojalla aineisto ei loukkaa tekijän tekijänoikeutta. Tekijän tai hänen puolestaan toimivan olisi sisällön tuottajan selvityksen saatuaan voitava vahvistaa vaatimuksensa estää yleisön pääsy aineistoon 55 c §:n 2 momentin mukaisesti nopeasti ja tehokkaasti. Saatuaan verkkosisällönjakopalvelun tarjoajalta poistoilmoituksen sisällön tuottajan olisi voitava antaa tekijälle tai hänen puolestaan toimivalle vastine ja pyytää oikaisua. Tekijälle tai hänen puolestaan toimivalle olisi sen jälkeen tarjottava keino käsitellä sisällön tuottajan oikaisupyyntöä, minkä jälkeen pääsy aineistoon olisi yhteistyössä verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan kanssa tarvittaessa palautettava.

Pykälä perustuu direktiivin 17 artiklan 9 kohtaan.

55 g §. Palauttamispyyntö. Pykälässä säädettäisiin palauttamispyyntöä koskevan asian vireille panemisesta tekijänoikeusriitalautakunnassa. Pykälän 1 momentin mukaan sisällön tuottaja, joka katsoo 55 a §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun eston olevan perusteeton, voisi vaatia pääsyn palauttamista aineistoon esittämällä tekijänoikeusriitalautakunnalle palauttamispyyntön, jollei yleisön pääsyä aineistoon ole sitä ennen palautettu. Asia tulisi tekijänoikeusriitalautakunnassa vireille sähköisellä hakemuksella.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tiedoista, joiden tulisi sisältyä palauttamispyyntöön. Lähtökohtana on, että palauttamispyyntön tulisi sisältää kaikki tiedot, joita tarvitaan palauttamispyyntön käsittelemiseksi. Palauttamispyyntön tulisi sisältää palauttamispyyntön esittäjän nimi ja sähköpostiosoite sekä 55 e §:ssä tarkoitetusta poistoilmoituksesta ilmenevät tiedot, esimerkiksi jäljennöksenä poistoilmoituksesta. Poistoilmoituksesta ilmenevät riidan käsittelemiseksi välttämättömät tiedot kuten riidan osapuolten sähköpostiosoitteet, tiedot teoksesta, jonka oikeuksia on väitetty loukatun, sekä mahdolliset tekijän ilmoittamat perusteet, joiden nojalla tekijä on arvioinut, että aineisto loukkaa hänen tekijänoikeuttaan.

Lisäksi palauttamispyyntöön olisi yksilöitävä se aineisto, jonka esto katsotaan perusteettomaksi, sekä mahdollisuuksien mukaan olisi toimitettava tekijänoikeusriitakeskukselle kopio kyseisestä aineistosta. Niissä tilanteissa, joissa riidan kohteena oleva aineisto löytyy ainoastaan verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan palvelimilta, tekijänoikeusriitalautakunta voisi palauttamispyyntön käsittelyä varten pyytää palvelun tarjoajalta pääsyn aineistoon tai kopion aineistosta.

Palauttamispyyntö tulisi perustella antamalla selvitys niistä tosiseikoista ja oikeudellisista, sopimuksellisista tai muista syistä, joiden nojalla esto katsotaan perusteettomaksi. Palauttamispyyntöön tulisi myös sisällyttää mahdollinen hyvitys- tai vahingonkorvausvaatimus perusteluiheen. Lisäksi olisi tarjottava mahdollisuus jättää asian ratkaisemiseksi tarpeellinen saatavilla oleva näyttö, kuten kopio loukatusta teoksesta, sisällön tuottajan palveluun tallentamasta aineistosta tai mahdollisista asiaan liittyvistä sopimuksista tai käyttöehdoista. Palauttamispyyntöön olisi lisäksi sisällytettävä palauttamispyyntön esittäjän vakuutus, että hän on se sisällön tuottaja, jonka aineistoa on poistettu tai että hän on oikeutettu toimimaan tämän puolesta.

55 h §. Tekijänoikeusriitalautakunta. Pykälässä säädettäisiin tekijänoikeusriitalautakunnasta ja sen tehtävistä. Pykälän 1 momentin mukaan tekijänoikeusriitalautakunta olisi riippumaton ja puolueeton vaihtoehtoinen riidanratkaisuelin, joka käsittelee sisällön tuottajien palauttamispyyntöt ja antaa suosituksia 55 k §:n mukaisesta hyvityksestä tai vahingonkorvauksesta.

Pykälän 2 momentin mukaan tekijänoikeusriitalautakunnan toimintaa ylläpitäisi puolueeton ja luotettava oikeushenkilö, jolla on tehtävän hoitamisen vaatimat tekniset ja toiminnalliset edellytykset ja jonka valtioneuvosto hyväksyy oikeushenkilön antaman suostumuksen mukaisesti tehtävään määrääjäksi, enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Lisäksi säädettäisiin, että hyväksymispäätöksessä voidaan asettaa tekijänoikeusriitalautakunnan ylläpitoa tarkemmin ohjaavia ehtoja. Kyseiset toimintaa ohjaavat ehdot voisivat lähinnä koskea toiminnon ylläpitämiseen liittyviä taloudenpitoa ja hallinnollisia ratkaisuja koskevia kysymyksiä. Asioiden käsittely lautakunnassa tulisi edellyttää järjestettäväksi niin, että palautuspyyntöjä koskevat ratkaisut saataisiin joutuisasti.

Pykälän 3 momentin mukaan lautakunnan jäsenet nimettäisiin valtioneuvoston päätöksellä.

Pykälän 4 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin tekijänoikeusriitalautakunnan asettamisesta ja kokoonpanosta, lautakunnan jäsenten kelpoisuusvaatimuksista ja esteellisyydestä, lautakunnan päätöksenteosta, asiakirjahallinnosta ja lautakunnan toiminnan rahoituksesta.

55 i §. *Asian käsittely tekijänoikeusriitalautakunnassa.* Pykälässä säädettäisiin palauttamispyyntöä koskevan asian käsittelemisestä tekijänoikeusriitalautakunnassa. Pykälän 1 momentin mukaan tekijänoikeusriitalautakunnan olisi viivytyksettä otettava asia käsiteltäväksi ja varattava tekijälle ja verkkosisällönjakopalvelun tarjoajalle mahdollisuus antaa vastine asiassa. Tekijänoikeuslautakunta voisi lisäksi tarvittaessa pyytää riidan osapuolelta tai muulta taholta lisätietoa asiassa.

Pykälän 2 momentin mukaan tekijänoikeusriitalautakunta voisi päättää jättää palautuspyynnön sillensä, jos verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja yhteistyössä tekijän kanssa ilmoittaa palauttaneensa pääsyn aineistoon kahden vuorokauden kuluessa siitä, kun lautakunta on toimittanut osapuolille tiedon vireille tulleesta asiasta ja pyytänyt heiltä vastineen. Kyseinen määräajan puitteissa tapahtuva itseoikaisu johtaisi näin ollen riita-asian raukeamiseen.

Pykälän 3 momentin mukaan tekijänoikeusriitalautakunnan olisi otettava kantaa siihen, onko ilmeistä, että sisällön tuottajan palveluun tallentama aineisto loukkaa tekijän tekijänoikeutta, ja onko näin ollen yleisön pääsyn estäminen aineistoon selvästi perusteltu. Jos lautakunta saamansa tiedon ja näytön perusteella katsoo, että kiistattomia perusteita pääsyn estämiselle ei ole, sen tulee julkaista tätä ilmentävä ratkaisu ja suositus aineiston palauttamisesta.

Lautakunnan ratkaisuun voisi sisältyä myös suositus käyttäjälle maksettavasta korvauksesta perusteettomasta poistosta aiheutuvasta vahingosta tai muusta haitasta. Lähtökohtaisesti korvauksesta vastaisi se, joka on vaatinut pääsyn estämistä aineistoon. Lautakunnan ratkaisu ei sitoisi tuomioistuinta. Kun verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja ratkaisun perusteella palauttaa pääsyn aineistoon, olisi palvelun tarjoajan katsottava toimivan 55 a §:n ilmaiseman huolellisuusvelvoitteen mukaisesti.

Pykälän 4 momentin mukaan tekijänoikeusriitalautakunnan ratkaisut tulisi antaa tiedoksi palautuspyynnön esittäjälle, tekijälle ja verkkosisällönjakopalvelun tarjoajalle.

Pykälän 5 momentin mukaan hakemuksen käsittely lautakunnassa olisi sisällön tuottajalle maksetonta. Riidan osapuolet vastaisivat itse omista kustannuksistaan, jotka aiheutuvat asian käsittelystä.

Pykälällä pannaan täytäntöön DSM-direktiivin 17 artiklan 9 kohta, jossa edellytetään toimia sen varmistamiseksi, että käyttäjillä on käytössään nopeat ja tehokkaat riidanratkaisukeinot, mukaan lukien tuomioistuimen ulkopuolisia riidanratkaisukeinoja.

55 j §. *Tekijänoikeusriitalautakunnan ratkaisujen julkisuus.* Pykälässä säädettäisiin tekijänoikeusriitalautakunnan velvollisuudesta julkaista ylläpitämällään verkkosivustolla tietoa tekemistään ratkaisuksista. Säännöksen mukaan julkaistavien tietojen tulisi sisältää vähintään tiedot ratkaisun kohteena olevasta palveluun tallennetusta aineistosta ja teoksesta, jonka tekijänoikeutta on väitetty loukatun, sekä ratkaisun pääkohdat perusteluineen.

Yleisen edun mukaista on, että lautakunnan ratkaisut ovat julkisia ja että keskeiset asiassa arvioidut kysymykset ja ratkaisun pääkohdat perusteluineen ovat helposti saatavilla. Tiedoista voi olla hyötyä muille verkkosisällönjakopalvelun tarjoajille, tekijöille ja suurelle yleisölle. Koska

teostiedot voivat sisältää tietoa, joka paljastaa riidan osapuolen henkilöllisyyden, ja koska Euroopan unionin henkilötietoasetuksen (EU/2016/679) soveltamisesta voi aiheutua epävarmuutta asetuksen edellyttämän käsittelyperusteen osalta, laissa on syytä täsmentää, että aineiston tai teoksen tunnistamiseksi tarvittavia tietoja voidaan käsitellä ja julkaista lakisääteisen velvollisuuden perusteella. Ilman riidan kohteen tunnistamiseksi tarvittavia tietoja ratkaisusta jäisi varsin vähän hyötyä esimerkiksi asianmukaisten sisällön tunnistamista koskevien järjestelmien kehittämistyötä ajatellen.

55 k §. Hyvitys ja vahingonkorvaus. Pykälän 1 momentin mukaan sisällön tuottajalla olisi oikeus saada aineiston perusteettomasta poistosta hyvitys siltä, joka on vaatinut verkkosisällönjakopalvelun tarjoajaa poistamaan käyttäjän verkkosisällönjakopalveluun tallentaman aineiston ilman tekijänoikeuslakiin perustuvaa syytä. Säännöksen mukaan hyvityksen tulisi olla oikeudenmukaisessa suhteessa menettelyn moitittavuuteen ja seurauksiin sisällön tuottajalle. Perusteettomien poistovaatimusten esittäminen kielletään 55 d §:ssä.

Säännöksen tavoitteena on varmistaa DSM-direktiivin 17 artiklan 7 kohdan mukaisesti, että tekijöiden ja verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan välinen yhteistyö ei johda siihen, että estetään pääsy tekijänoikeutta loukkaamattomaan aineistoon, mukaan lukien tilanteet, joissa teoksen käyttö on sallittua tekijänoikeuden rajoituksen nojalla. Pääsyn estäminen ilman lakiin perustuvaa syytä aineistoon, jonka sisällön tuottaja on halunnut julkaista yleisölle, vaikuttaa sisällön tuottajan sananvapauteen ja mahdollisesti myös muihin perusoikeuksiin, kuten elinkeinon harjoittamisen vapauteen.

Menettelyn moitittavuutta ja seurauksia sekä hyvityksen suuruutta arvioitaessa olisi otettava huomioon erityisesti menettelyn tahallisuus ja vahingoittamistarkoitus, pääsyn eston kesto, aineiston luonne ja sisällön tuottajalle menettelystä aiheutunut haitta. Koska tekijänoikeus ei ole rekisteröitävä oikeus, eikä lainsäädännössä ole mitään takeita sen varmistamiseksi, ettei ole mahdollista esittää perusteettomia poistopyyntöjä, on tarpeen säätää sisällön tuottajan oikeudesta hyvitykseen tilanteessa, jossa pääsy sisällön tuottajan palveluun tallentamaan aineistoon on estetty ilman tekijänoikeuslakiin perustuvaa syytä. Ei ole näin täysin poissuljettua, etteikö 55 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisia sisällöntunnistamisjärjestelmiä voitaisi käyttää sisällön tuottajan vahingoittamistarkoituksessa. Jos esimerkiksi perusteettoman poistovaatimuksen tehnyt ei omista oikeuksia teokseen mutta käyttää hyväkseen lain mukaista mahdollisuutta yleisön pääsyn estämiseksi aineistoon esimerkiksi tavoitteena häiritä sisällön tuottajan poliittista kampanjaa, olisi kyse selvästi varsin moitittavasta menettelystä. Jos tällä menettelyllä onnistutaan merkittävästi häiritsemään sisällön tuottajan vaalikampanjaa, olisi voitava katsoa, että sisällön tuottajalle menettelystä aiheutuva haitta olisi kohtuullista hyvittää.

Vaikka perusteettomat poistopyynnöt todennäköisesti usein ovat tahallisia, voivat ne toisinaan olla kuitenkin ymmärrettäviä ja perustua esimerkiksi tekijänoikeuslain virheelliseen tulkintaan tai olla seurausta tekijänoikeuslain tulkinnallisesta epäselvyydestä. Esimerkiksi sitaattioikeuden sallittu laajuus voi olla vaikea arvioida. Toisaalta tulkinnanvaraiset ja riitaiset asiat olisi syytä ensisijaisesti ohjata tuomioistuimen ratkaistavaksi. Tähän suuntaan ohjaa myös direktiivin sanamuoto, jonka mukaan DSM-direktiivin 17 artiklan 4 kohdan mukainen järjestely ei saisi johtaa siihen, että estetään pääsy tekijänoikeutta loukkaamattomaan aineistoon, mukaan lukien silloin, kun käyttö perustuu tekijänoikeuden rajoitukseen.

Pykälän 1 momentin mukaan myös perusteettoman eston kesto olisi voitava ottaa huomioon hyvitystä määrättäessä. Yleensä voidaan katsoa, että mitä pidemmän ajan pääsyn estäminen kestää, sen vahingollisempaa se on sisällön tuottajalle. Lisäksi olisi otettava huomioon julkaisutavan aineiston luonne. Aineisto voi olla ”aikasensitiivinen” sillä tavoin, että julkaisemisen

estyminen tai viivästyminen aiheuttaa merkittävää haittaa. Näin on tilanne esimerkiksi uutis- ja ajankohtaisaineiston osalta.

Hyvityksen määrälle ei ehdoteta säädettäväksi enimmäis- tai vähimmäismäärää. Muissa laeissa vastaavanlaisissa tapauksissa puhutaan yleensä varsin maltillisista hyvityksistä, usein vain sadoista euroista tai muutamasta tuhannesta eurosta. Toisaalta erityisen moitittavissa ja törkeissä tapauksissa korvauksen olisi voitava olla tätäkin suurempi.

Hyvitystä voitaisiin ehdotuksen mukaan sovittelua tai se voitaisiin jättää kokonaan määräämättä, jos hyvitys muodostuisi kohtuuttomaksi ottaen erityisesti huomioon kieltoa rikkoneen pyrkimykset estää tai poistaa menettelyn vaikutukset ja kiellon rikkojan taloudellinen asema. Esimerkiksi sitä, että pääsy aineistoon on palautettu hyvin pian palvelun tarjoajan tarjoamassa oikeusmenettelyssä, olisi pidettävä perusteena sille, ettei hyvitystä määrätä.

Pykälän 2 momentin mukaan sisällön tuottajalla olisi lisäksi oikeus korvaukseen taloudellisesta vahingosta, joka on seurannut perusteettomasta poistosta. Vahingonkorvauksen edellytyksenä olisi, että voidaan näyttää vahingon syy-yhteys sekä vahingon määrä.

Vahingonkorvauksen sovitteluun ja jakautumiseen sovellettaisiin, mitä vahingonkorvauslaissa (412/1974) säädetään. Vahingonkorvauslain 2 luvun 1 §:n mukaan vahingonkorvausta voidaan sovittaa, jos korvausvelvollisuus harkitaan kohtuuttoman raskaaksi ottaen huomioon vahingon aiheuttajan ja vahingon kärsineen varallisuusolot ja muut olosuhteet. Jos vahinko on aiheutettu tahallisesti, on kuitenkin täysi korvaus tuomittava, jollei erityisistä syistä harkita kohtuulliseksi alentaa korvausta.

Vahingonkorvauksen sovittelussa voidaan ottaa huomioon myös korvausvelvollisen ikä ja muut henkilöön liittyvät näkökohdat. Vahingonkorvausta voidaan myös kohtuuden mukaan sovittaa, jos vahingon kärsineen puolelta on myötävaikutettu vahinkoon tai jos muu vahingon aiheuttaneeseen tekoon kuulumaton seikka on myös ollut vahingon syynä. Vahingonkorvauslaissa säädetään myös vahingonaiheuttajien yhteisvastuusta ja korvauksen jakautumisesta korvausvelvollisten kesken.

Pykälän 3 momentin mukaan tekijän oikeuteen korvaukseen sovellettaisiin, mitä tekijänoikeuslain 57 §:ssä säädetään. Kyseisen pykälän mukaan tekijällä on oikeus hyvitykseen teoksen käytöstä sekä lisäksi oikeus korvaukseen kaikesta muustakin menetyksestä, myös kärsimyksestä ja muusta haitasta. Näiden lisäksi tekijä on oikeutettu korvaukseen muusta kuin teosten käytöstä aiheutuneesta menetyksestä, kärsimyksestä ja muusta haitasta silloin, kun on kysymys eräistä rikoslaissa tai tekijänoikeuslaissa rangaistavaksi säädettyistä teoista sekä vahingonkorvaukseen siten kuin vahingonkorvauslaissa säädetään.

55 1 §. *Kanneoikeus eräissä tapauksissa.* Pykälän 1 momentin mukaan sisällön tuottajalla olisi oikeus ajaa kannetta tekijää vastaan sen vahvistamiseksi, että sisällön tuottajalla on oikeus käyttää teosta tekijänoikeuslaissa säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen tai tekijän kanssa tehdyn sopimuksen nojalla sekä verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvoittamiseksi sallimaan yleisön pääsyn sisällön tuottajan palveluun tallentamaan aineistoon. Sisällön tuottajalla voi olla perusteltu tarve selvittää jo ennen aineiston tallentamista verkkosisällönjakopalveluun, onko jonkin teoksen käyttö sallittua tekijänoikeuslain nojalla. Yleisimmin tarve saada tuomioistuimen ratkaisu siitä, loukkaako aineisto tekijänoikeutta vai ei, liittyy tilanteeseen, jossa verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja on estänyt yleisön pääsyn aineistoon. Tuomioistuin voisi vahvistaa verkkosisällönjakopalveluun tiedoston tallentaneen sisällön tuottajan oikeuden käyttää teosta laissa

säädetyt tekijänoikeuden rajoituksen tai tekijän kanssa tehdyn sopimuksen nojalla. Tuomioistuimien voisi myös kieltää verkkotallennuspalvelun tarjoajaa estämästä yleisöltä pääsyn sisällön tuottajan palveluun tallentamaan aineistoon.

Säännöksellä pantaisiin täytäntöön DSM-direktiivin 17 artiklan 7 kohdassa säädetty velvoite varmistaa, että direktiivin 17 artiklan 4 kohdan mukainen tekijän ja verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan välinen yhteistyö ei saa johtaa siihen, että estetään pääsy tekijänoikeutta loukkaamattomaan aineistoon, sekä 17 artiklan 9 kohdan mukainen vaatimus, että sisällön tuottajan on voitava kääntyä tuomioistuimen tai muun asiaankuuluvan oikeusviranomaisen puoleen vaatiakseen oikeutta käyttää tekijänoikeutta ja lähioikeutta koskevaa poikkeusta tai rajoitusta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan oikeudesta ajaa kannetta, jonka perusteella tuomioistuimien voisi kieltää toistuvasti perusteettomia poistopyyntöjä tehnyttä käyttämästä 55 a §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja teosten tunnistamiseksi ja niihin pääsyn estämiseksi tarkoitettuja keinoja määräajaksi, tai mikäli menettely on omiaan aiheuttamaan merkittävää haittaa, pysyvästi. Säännöksen mukaan kiellon piirissä olisi ainoastaan 55 a §:n 1 momentin 2 kohtaan perustuva menettely. Kiellolla ei sen sijaan olisi vaikutusta tekijän mahdollisuuteen vaatia tuomioistuimelta määräystä tekijänoikeuden täytäntöön panemiseksi siten kuin lain 60 b—60 e §:ssä säädetään.

Säännöksen tavoitteena on ehkäistä pääsyn estämiseen tarkoitettujen järjestelmien väärinkäyttöä, josta voi olla myös suurta haittaa verkkosisällönjakopalvelun tarjoajalle. Koska tekijöille on tärkeää varmistaa mahdollisuus tekijänoikeuden tehokkaaseen täytäntöönpanoon, on kuitenkin syytä lähteä siitä, että kieltä käyttäen teosten tunnistamiseksi ja niihin pääsyn estämiseksi tarkoitettuja keinoja annetaan vain määräajaksi, ellei ole erityistä syytä kieltää niiden käyttöä pysyvästi. Pysyvä kieltä voisi tulla kyseeseen lähinnä niissä tapauksissa, joissa pääsyn estämistä on vaadittu vahingoittamistarkoituksessa tai joissa 55 d §:n vastaista menettelyä muutoin voidaan pitää erityisen moitittavana ja voidaan arvioida, että perusteettomia poistopyyntöjä esittänyt todennäköisesti käyttäisi teosten tunnistamiseksi tai niihin pääsyn estämiseksi tarkoitettuja keinoja lainvastaisesti vastaisuudessakin.

55 m §. Riitojen käsittelyä koskevat sopimusehdot. Pykälän mukaan ennen riidan syntymistä tehdyn sopimuksen ehto, jonka mukaan sisällön tuottajan ja palvelun tarjoajan välinen riita-asia on ratkaistava välimiesmenettelyssä tai jonka nojalla sisällön tuottaja luopuu oikeudestaan vedota tässä laissa säädettyyn tekijänoikeuden rajoitukseen, ei sitoisi sisällön tuottajaa. Pykälän tavoitteena on tarjota heikommassa asemassa olevalle sisällön tuottajalle tarvittava oikeussuoja siltä varalta, että sopimuksin pyritään heikentämään sisällön tuottajan oikeusturvaa.

Säännöksellä pannaan täytäntöön DSM-direktiivin 17 artiklan 9 kohdan vaatimus, että tuomioistuimen ulkopuoliset riidanratkaisukeinot eivät saa poistaa sisällön tuottajalta kansallisen lainsäädännön tarjoamaa oikeudellista suojaa eivätkä rajoittaa tämän oikeutta käyttää tehokkaita oikeussuojakeinoja ja kääntyä tuomioistuimen tai muun asiaankuuluvan oikeusviranomaisen puoleen, sekä vaatimus, että direktiivi ei millään tavoin saa vaikuttaa oikeutettuun käyttöön, kuten unionin oikeudessa säädettyjen poikkeusten tai rajoitusten nojalla tapahtuvaan käyttöön.

55 n §. Säännösten soveltaminen lähioikeuksiin. Pykälän mukaan säännöksiä verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuusta palveluun tallennetusta tekijänoikeutta loukkaavasta aineistosta sovellettaisiin teosten lisäksi lähioikeuden suojan kohteisiin, joista säädetään tekijänoikeuslain 5 lukuun.

64 §. Lähioikeuksien alueellinen soveltaminen. Pykälän 9 momenttia muutettaisiin siten, että se koskisi sanoma- ja aikakauslehtien kustantajien suojaa, josta ehdotetaan säädettäväksi 50 §:ssä.

Suojan alueellinen soveltaminen rajoitettaisiin sanoma- tai aikakauslehtien kustantajiin, jotka ovat sijoittautuneet Euroopan talousalueeseen kuuluvaan valtioon. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön DSM-direktiivin 15 artiklan 1 kohdan ensimmäinen alakohta. Kustantajan voidaan katsoa direktiivin 55 johdantokappaleen mukaan sijoittautuneen valtioon, jossa sillä on sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka.

64 b §. Maantieteelliset rajat ylittävä radio- tai televisiolähetys. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että voimassaolevan 64 b §:n säännökset sisällytettäisiin muuttamattomina uuteen 64 e §:ään ja 64 b §:ssä säädettäisiin maantieteelliset rajat ylittävien radio- tai televisiolähetysten alkuperämaaperiaatteesta. Muutoksen tarkoituksena on sijoittaa muiden kuin satelliitin välityksellä lähetettävien TV- ja radiolähetysten alkuperämaaperiaatetta koskeva uusi pykälä satelliitin välityksellä tapahtuvien lähetysten alkuperämaata koskevan 64 a §:n säännöksen perään. Uudella 64 b §:llä pannaan täytäntöön verkkolähetysdirektiivin 3 artiklan alkuperämaaperiaatetta koskevat säännökset.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että maantieteelliset rajat ylittävän radio- tai televisiolähetksen saattamisen yleisön vastaanotettavaksi katsotaan tapahtuvan yksinomaan siinä Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa, johon lähettäjäyritys on sijoittautunut. Säännös koskisi radio-ohjelmia ja sellaisia televisio-ohjelmia, jotka ovat joko uutis- tai ajankohtaisohjelmia tai lähettäjäyrityksen itse tuottamia ja rahoittamia televisio-ohjelmia.

Uutis- tai ajankohtaisohjelmaa ei ole määritelty tarkemmin verkkolähetysdirektiivissä. Euroopan unionin tuomioistuin on tulkinnut tietoyhteiskuntadirektiivin (2001/29/EY) yhteydessä ajankohtaista tapahtumaa siten, että sillä tarkoitetaan ”tapahtumaa, josta yleisö haluaa kertomisajankohtana saada tietoa” (Euroopan unionin tuomioistuimen tuomio 29 päivänä heinäkuuta 2019 asiassa C-516/17, Spiegel Online, perustelukappale 67). Uutisohjelmaa voidaan siten pitää ohjelmalla, jossa käsitellään, raportoidaan tai analysoidaan yhtä tai useampaa ajankohtaista tapahtumaa. Ajankohtaisohjelmalla tarkoitettaisiin vastaavasti ajankohtaisen tapahtuman ympärille keskittyvää ohjelmaa, joka käsittää myös muuta sisältöä kuin uutisohjelman sisältöä. Lähettäjäyrityksen itse tuottamalla ja rahoittamalla televisio-ohjelmalla tarkoitetaan verkkolähetysdirektiivin mukaan lähettäjäyrityksen omia resurssejaan käyttäen toteuttamia tuotantoja. Myös julkisista varoista rahoitetut lähettäjäyrityksen omat tuotannot kuuluisivat säännöksen soveltamisalaan direktiivin 10 johdantokappaleen mukaan. Sen sijaan alkuperämaan periaatetta ei direktiivin mukaisesti sovelleta yhteistuotantoihin eikä lähettäjäyrityksen siitä riippumattomilta tuottajilta hankittuihin tuotantoihin.

Alkuperämaaperiaatetta koskevan säännöksen nojalla lähettäjäyrityksen radio- tai televisiolähetykseen liittyvien tekijänoikeudellisesti relevanttien tekojen katsotaan tapahtuvan vain siinä ETA-valtiossa, johon lähettäjäyritys on pääasiallisesti sijoittautunut. Näin ollen lähettäjäyrityksen tulee hankkia kaikki radio- tai televisiolähetysten yleisön vastaanotettavaksi saattamiseksi ETA-alueella tarvittavat luvat ainoastaan kyseisessä valtiossa, jos lähettäjäyritys haluaa lähettää radio- ja televisiolähetystyksiä yli rajojen. Säännöksen tarkoittaman rajat ylittävän radio- tai televisiolähetysten tulee olla lähettäjäyrityksen alkuperäinen, yleisön saataville saatettu, lähetys. Säännös koskee teosten saattamista yleisön vastaanotettavaksi verkossa tarjottavassa oheispalvelussa lähettäjäyrityksen toimesta tai sen valvonnassa ja vastuulla.

Direktiivin 12 johdantokappaleen mukaan ”koska verkossa tarjottavan oheispalvelun tarjoamisen, saamisen tai käytön katsotaan direktiivin nojalla tapahtuvan vain siinä jäsenvaltiossa, jossa lähetystoimintaa harjoittavan organisaation päätoimipaikka sijaitsee, mutta palveluja voidaan tosiasiaassa tarjota maiden rajojen yli muihin jäsenvaltioihin, on tarpeen varmistaa, että oikeuksista maksettavaa korvausta määritettäessä osapuolet ottavat huomioon kaikki verkossa tarjot-

tavan oheispalvelun muuttajat, kuten palvelun ominaisuudet, mukaan lukien ajan, jonka palveluun sisältyvät ohjelmat ovat saatavissa verkossa, yleisön, mukaan lukien yleisön lähetystoimintaa harjoittavan organisaation päätoimipaikkana olevassa jäsenvaltiossa ja muissa jäsenvaltioissa, joissa palveluun päästään ja sitä käytetään, ja saatavissa olevat kieliversiot. Alkuperämaan periaatteen soveltamisalaan kuuluvista oikeuksista maksettavan korvauksen määrän laskemiseksi olisi kuitenkin edelleen voitava käyttää erityisiä menetelmiä, kuten lähetystoimintaa harjoittavan organisaation verkkopalvelusta saamiin tuloihin perustuvia menetelmiä, joita erityisesti radiolähetystoimintaa harjoittavat organisaatiot käyttävät.”

Direktiivin 13 johdantokappaleen mukaan olisi sopimusvapauden periaatteen vuoksi edelleen mahdollista rajoittaa niiden oikeuksien hyödyntämistä, joihin direktiivissä säädetty alkuperämaan periaate vaikuttaa, edellyttäen kuitenkin, että tällainen rajoittaminen tapahtuu unionin oikeuden mukaisesti.

Pykälän 2 momentissa rajattaisiin urheilutapahtumia sisältävät televisio-ohjelmien lähetykset ja niihin sisältyvät teokset soveltamisalan ulkopuolelle. Alkuperämaaperiaatetta sovellettaisiin kuitenkin sellaisiin uutis- ja ajankohtaisohjelmiin, jotka sisältävät otteita urheilutapahtumista. Urheilutapahtumien rajaaminen alkuperämaaperiaatteen soveltamisalan ulkopuolelle johtuu siitä, että urheilutapahtumien televisio-oikeuksien myynnillä on urheilutapahtumien järjestäjille huomattava taloudellinen merkitys, vaikka urheilutapahtumien järjestäjällä ei lähtökohtaisesti ole tekijänoikeuslakiin perustuvaa yksinoikeutta. Säännöksellä ei ole vaikutusta verkkosisältöpalvelujen rajat ylittävistä siirrettävyydestä sisämarkkinoilla Euroopan parlamentin ja neuvoston antaman asetuksen (EU) 2017/1128 soveltamiseen. Pykälän 1 ja 2 momentilla toimeenpannaan verkkolähetysdirektiivin 3 artiklan 1 kohta.

Pykälän 3 momentin mukaan 1 momentin alkuperämaaperiaatetta ei sovellettaisi 64 a §:ssä tarkoitettuun satelliittivälitykseen. Säännöksellä selkeytettäisiin 64 a ja 64 b §:n välistä suhdetta.

Pykälän 4 momentin mukaan oikeuksien hyödyntämistä alueellisesti voitaisiin rajoittaa sopimuksin 1 momentin estämättä, jollei Euroopan unionin oikeudesta muuta johdu. Kyseessä on selventävä säännös, sillä muutoin olisi mahdollista tulkita, ettei pykälän 1 momentin mukaan lähetysten maantieteellistä aluetta olisi mahdollista sopimuksin rajoittaa. Direktiivin 11 johdantokappaleen mukaan alkuperämaan periaatteen ei olisi aiheutettava lähetystoimintaa harjoittaville organisaatioille velvollisuutta välittää tai saattaa yleisön saataville ohjelmia oheispalveluissaan verkossa tai tarjota tällaisia oheispalveluja verkossa muussa jäsenvaltiossa kuin siinä, jossa niiden päätoimipaikka sijaitsee. Samaten tekijöiden kanssa tehtävissä sopimuksissa voidaan rajoittaa käyttölupien maantieteellistä aluetta. Pykälän 4 momentilla toimeenpannaan verkkolähetysdirektiivin 3 artiklan 3 kohta.

64 c §. *Opetuskäyttöä koskevan rajoituksen alueellinen soveltaminen.* Tekijänoikeuslakiin lisättäisiin uusi 64 c §. Sen mukaan 14 §:n 1 momentin säännöksiä teosten käyttämisestä opetustoiminnassa sovellettaisiin Suomeen sijoittautuneen opetuksen järjestäjän opetustoimintaan riippumatta siitä, mistä valtiosta opetukseen osallistutaan. Ehdotetulla pykälällä säädettäisiin 14 §:n 1 momentin mukaisesta opetus- ja tutkimuskäyttöä koskevan tekijänoikeuden rajoituksen maantieteelliset rajat ylittävistä vaikutuksesta ja oppilaitoksen sijoittautumisvaltion periaatteen noudattamisesta. Säännöksellä vahvistetaan oppilaitosten mahdollisuutta turvautua 14 §:n 1 momentin mukaiseen rajoitukseen tarjotessaan etäopetusta siten, että opetukseen on mahdollista osallistua myös maantieteellisten rajojen yli toisesta valtiosta käsin. Säännöksellä pannaan täytäntöön DSM-direktiivin 5 artiklan 3 kohta.

64 d §. *Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä koskevien säännösten alueellinen soveltaminen.* Pykälässä säädettäisiin, että 16 g—16 h §:n säännöksiä kaupallisesta jakelusta

poistuneiden teosten käyttämisestä arkistoissa ja yleisölle avoimissa kirjastoissa ja museoissa sovellettaisiin teokseen, jota käyttää Suomeen sijoittautunut arkisto tai yleisölle avoin kirjasto tai museo riippumatta siitä, mistä valtiosta teokseen on pääsy. Säännöksellä pannaan täytäntöön DSM-direktiivin 9 artikla.

64 e §. *Teknisiä toimenpiteitä ja sähköisiä hallinnointitietoja koskevien säännösten soveltaminen.* Ehdotettu pykälä vastaisi sisällöltään voimassaolevaa 64 b §:ää. Pykälä sisältäisi voimassaolevan 64 b §:n säännökset teknisiä toimenpiteitä ja sähköisiä hallinnointitietoja koskevien säännösten alueellisesta soveltamisesta. Kyse olisi teknisestä muutoksesta, sillä 64 b §:n säännökset siirrettäisiin sellaisinaan uudeksi 64 e §:ksi.

7.2 Laki sähköisen viestinnän palveluista

184 §. *Vastuuvapaus tietojen tallennuspalveluissa.* Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jonka mukaan verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuuseen sisällön tuottajan palveluun tallentamasta tekijänoikeutta loukkaavasta aineistosta sovellettaisiin, mitä tekijänoikeuslain 55 a—55 n §:ssä säädetään.

Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 22 luku sisältää säännöksiä tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta. Lain 184 §:ssä ja sitä seuraavissa pykälissä säädetään tallennuspalveluiden tarjoamisesta ja erityisesti tekijänoikeutta loukkaavan saannin estämisestä tallennuspalveluissa (189 § ja 191–193 §). Kyseisten pykälien säännöksiä sovellettaisiin jatkossakin sellaisiin tallennuspalveluihin, jotka eivät ole verkkosisällönjakopalveluita.

Sen sijaan verkkosisällönjakopalvelun vastuuseen sisällön tuottajan palveluun tallentamasta aineistosta sovellettaisiin mainittuja tekijänoikeuslain säännöksiä. Verkkosisällönjakopalveluiden vastuuseen muusta laittomasta aineistosta kuin tekijänoikeutta loukkaavasta aineistosta sovellettaisiin jatkossakin sähköisen viestinnän palveluista annetun lain tallennuspalveluita koskevia säännöksiä.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Ehdotuksen mukaan tekijänoikeuslain 16 e §:stä poistettaisiin valtuus säätää valtioneuvoston asetuksella niistä arkistoista sekä yleisölle avoimista kirjastoista ja museoista, jotka voivat käyttää teoksia laissa säädetyllä tavalla. Mainitun valtuussäännöksen nojalla annetut säännökset poistettaisiin tekijänoikeusasetuksesta (574/1995). t Samassa yhteydessä asetuksesta poistettaisiin myös yksityisen kopioinnin hyvitysmaksuun liittyvät säännökset, sillä asetuksessa tarkoitettu hyvitysmaksujärjestelmä on kumottu tekijänoikeuslain muuttamisesta annetulla lailla (1171/2014).

Ehdotettuun tekijänoikeuslain 55 h §:ään sisältyisi valtuus säätää valtioneuvoston asetuksella tarkemmin tekijänoikeusriitalautakunnan asettamisesta ja kokoonpanosta, lautakunnan jäsenten kelpoisuusvaatimuksista ja esteellisyydestä, lautakunnan päätöksenteosta, asiakirjahallinnosta ja lautakunnan toiminnan rahoituksesta.

9 Voimaantulo

DSM-direktiivi ja verkkolähetydirektiivi olisi tullut panna täytäntöön 7.6.2021 mennessä. Komissio käynnisti 23.7.2021 rikkomusmenettelyn Suomen osalta antamalla virallisen ilmoituksen.

Virallinen ilmoitus on ensimmäinen vaihe SEUT 258 artiklan mukaisessa rikkomusmenettelyssä. Mikäli komissio ei ole tyytyväinen Suomen toimittamaan vastaukseen, se voi antaa Suomelle kyseisessä säännöksessä tarkoitetun perustellun lausunnon ja, mikäli se perusteltuun lausuntoon annettavan vastauksen jälkeen katsoo aiheelliseksi tehdä niin, saattaa asian EU-tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Tarkoitus on, että ehdotetut lait tulevat voimaan mahdollisimman pian keväällä 2022. Ehdotettuun tekijänoikeuslain 6 a lukuun (Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuu tekijänoikeutta loukkaavasta aineistosta) sisältyvän 55 a – 55 n §:n soveltaminen edellyttää, että tekijänoikeusriitalautakunnasta säädetään valtioneuvoston asetuksella ja että vuoden 2022 lisätalousarviossa on osoitettu tarvittava määräraha tekijänoikeusriitalautakunnan toimintaan ja että valtioneuvosto on nimittänyt tekijänoikeusriitalautakunnan jäsenet. Säännökset edellyttävät myös varautumista sääntelyn kohteena olevilta verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajilta, sillä sääntelyllä on merkittävä vaikutus verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajien toimintaan sekä palveluissa käytön otettaviin teknisiin järjestelmiin. Edellä kerrotuista syistä ehdotettujen 55 a – 55 n §:ien olisi tarkoitus tulla voimaan aikaisintaan kuusi kuukautta lain voimaantulosta. Laki sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 184 §:n muuttamisesta olisi tultava voimaan samanaikaisesti 55 a – 55 n §:n säännösten kanssa.

Ehdotettua 50 § ei sovellettaisi sanoma- tai aikakauslehteen, joka on julkaistu ennen 6.6.2019. Säännös perustuu DSM-direktiivin 15 artiklaan.

Ehdotuksen mukaan ennen tämän lain voimaantuloa tehtyihin toimiin, hankittuihin oikeuksiin ja tehtyihin sopimuksiin sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Säännös perustuu DSM-direktiivin 26 artiklan 2 kohtaan.

Ehdotetussa 30 §:ssä olevia säännöksiä tekijän oikeudesta selvitykseen teosten kaupallisesta hyödyntämisestä sovellettaisiin 7.6.2022 alkaen. Säännös perustuu DSM-direktiivin 27 artiklaan.

10 Toimeenpano ja seuranta

Direktiivien toimeenpano ja seuranta

DSM-direktiivin 12 artiklan mukaan komissio antaa viimeistään 10.4.2021 Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen laajennettuun kollektiiviseen lisensiointiin perustuvien kansallisten lisensiointimekanismien käytöstä jäsenvaltioissa. Jäsenvaltioille asetetaan pysyvä velvoite ilmoittaa komissiolle kansallisten säännösten soveltamisala, niiden lisenssien tarkoitukset ja tyypit, jotka kyseisten säännösten nojalla voidaan ottaa käyttöön, lisenssiä myöntäneiden organisaatioiden yhteystiedot sekä se, miten voi saada tietoa lisensioinnista ja oikeudenhaltijoiden mahdollisuudesta käyttää kielto-oikeuttaan. Komissio julkaisee nämä tiedot.

DSM-direktiivin 13 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle artiklassa tarkoitetun audiovisuaalisten teosten lisensioinnissa avustavan ja neuvoa antavan puolueettoman elimen tai sovittelijoiden tiedot tai tieto lähteestä, josta kyseiset tiedot ovat saatavilla, viimeistään 7.6.2021.

DSM-direktiivin 17 artiklan 10 kohdan mukaan komissio antaa ohjeistusta artiklan soveltamisesta erityisesti artiklassa tarkoitetun oikeudenhaltijoiden ja verkkosisällönjakopalvelun tarjoajien välisen yhteistyön osalta. Komission ohjeistus on juridiselta luonteeltaan suositus, joka ei

sido jäsenvaltioita. Komissio antoi ohjeistuksensa 4.6.2021, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021DC0288>. DSM-direktiivin ja verkkolähetysdirektiivin kansallisen täytäntöönpanon määräaika oli 7.6.2021.

Puola on nostanut kanteen Euroopan parlamenttia ja neuvostoa vastaan Euroopan unionin tuomioistuimessa koskien 17 artiklan 4 kohdan yhteensopivuutta EU:n perusoikeusasiakirjan kanssa (asia C-401/19). Julkisasiamies antoi ratkaisuehdotuksensa 15.7.2021, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A62019CC0401>.

DSM-direktiivin 24 artiklan mukaan direktiivin täytäntöönpanoa jäsenvaltioissa sekä vaikutuksia sisämarkkinoiden toimintaan tarkastellaan tietoyhteiskuntadirektiivin perusteella asetetussa yhteyskomiteassa.

DSM-direktiivin 26 artiklan mukaan direktiiviä sovelletaan kaikkiin teoksiin ja muuhun suojattuun aineistoon, jotka ovat 7.6.2021 tai sen jälkeen tekijänoikeutta koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön suojaamia. Saman artiklan mukaan direktiivin soveltaminen ei vaikuta ennen 7.6.2021 toteutettuihin toimiin eikä ennen mainittua päivää hankittuihin oikeuksiin.

DSM-direktiivin 27 artiklan siirtymäsäännöksen mukaan tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden oikeuksien lisensointia tai siirtoa koskeviin sopimuksiin sovelletaan 19 artiklassa säädettyä avoimuusvelvoitetta 7.6.2022 alkaen.

DSM-direktiivin 30 artiklan mukaan komissio tarkastelee uudelleen DSM-direktiiviä aikaisintaan 7.6.2026 ja esittää Euroopan parlamentille, neuvostolle ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle kertomuksen tärkeimmistä havainnoista. Lisäksi komissio arvioi viimeistään 7.6.2024 direktiivin 17 artiklassa säädetyn erityisen vastuujärjestelmän vaikutusta verkkosisällönjakopalvelun tarjoajiin, joiden vuosiliikevaihto on alle 10 miljoonaa euroa ja joiden palvelut ovat olleet yleisön saatavissa unionissa alle kolmen vuoden ajan. Jäsenvaltioille asetetaan direktiivissä velvoite toimittaa komissiolle uudelleentarkastelua varten tarvittavat tiedot.

Verkkolähetysdirektiivin 10 artiklan mukaan komissio tarkastelee verkkolähetysdirektiiviä uudelleen viimeistään 7.6.2025 ja esittää Euroopan parlamentille, neuvostolle ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle kertomuksen tärkeimmistä uudelleentarkastelun aikana tehdyistä havainnoista. Jäsenvaltioille asetetaan direktiivissä velvoite toimittaa komissiolle uudelleentarkastelua varten tarvittavat tiedot.

Verkkolähetysdirektiivin 11 artiklan mukaan tekijänoikeuden ja lähioikeuksien käyttöä koskeviin sopimuksiin, jotka koskevat verkossa tarjottavan oheispalvelun aikana tapahtuvan teoksen tai muun suojatun aineiston langallista tai langatonta yleisölle välittämistä ja teoksen tai muun suojatun aineiston langallista tai langatonta yleisön saataviin saattamista siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada ne saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana, sekä verkossa tarjottavan kyseisen palvelun tarjoamisen, saamisen tai käytön edellytyksenä olevaa kappaleen valmistamista, jotka ovat voimassa 7.6.2021, sovelletaan direktiivin alkuperäistä lähetystä koskevaa 3 artiklaa 7.6.2023 alkaen, jos ne raukeavat kyseisen päivämäärän jälkeen.

Ehdotettujen lainmuutosten seuranta

Esitettyjen muutosten seuranta tehtäisiin samassa yhteydessä edellä esitetyn komission tarkastelun kanssa ja pääasiallisesti tietoyhteiskuntadirektiivin mukaisen yhteyskomitean työskentelyn puitteissa.

Lisäksi tekijänoikeusjärjestelmän toimivuutta seurataan säännöllisesti opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskuksessa (Cuporessa) tekijänoikeusjärjestelmän arviointia koskevan metodologian mukaisesti. Metodologia on esitetty seuraavassa julkaisussa: https://www.cupore.fi/images/tiedostot/framework_verkkoversio_final.pdf. Metodologian käsikirjaan kuuluu myös metodologian soveltamiseksi ns. työkalupakki, https://www.cupore.fi/images/tiedostot/questionnaires_verkkoversio_final.pdf.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

Tekijänoikeusriitalautakunnasta arvioidaan aiheutuvan vuosittain noin 170.000 euron kustannus, joka tulisi maksaa valtion talousarviosta. Tarvittava lisärahoitus vuonna 2022 tullaan esittämään käsiteltäväksi vuoden 2022 lisätalousarvion yhteydessä ja seuraavien vuosien 2023—2025 valtionalouden kehyspäätöksen yhteydessä. Lisämäärärahan tarve on pysyvä.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Tekijänoikeuslainsäädännön säännellessä tekijänoikeuden haltijan ja muiden henkilöiden suhteita on tärkeää, että kaikki sääntelyn kannalta merkitykselliset perusoikeudet tulevat otetuiksi huomioon tasapainoisella tavalla. Sääntely ei saa esimerkiksi johtaa sen enempää tekijänoikeuden haltijoiden kuin teosten käyttäjienkään oikeuksien kohtuuttomaan rajoittamiseen. Perusoikeuksien välinen tasapaino tulee ottaa huomioon myös tekijänoikeuslainsäädäntöä tulkittaessa ja sovellettaessa. ([PeVL 7/2005 vp, s. 2](#))

Ehdotuksen keskeisimmät perusoikeuksien väliseen punnintaan liittyvät kysymykset koskevat ehdotettuun tekijänoikeuslain 6 a lukuun sisältyvää sääntelyä verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuusta sisällön tuottajan palveluun tallentamasta tekijänoikeutta loukkaavasta aineistosta. Kyseinen sääntelykokonaisuus edellyttää tekijän omistusoikeuden, verkkosisällönjakopalvelun elinkeinovapauden ja sisällön tuottajan sananvapauden välistä tarkkaa punnintaa.

Omaisuuksensuoja

Perustuslain 15 §:n 1 momentin mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Perustuslakivaliokunnan käytännössä on katsottu, että momentin turvaamaan omaisuudensuojaan kuuluu paitsi valta käyttää omaisuuttaan haluamallaan tavalla (hallintavalta) myös valta määrätä siitä (disponointivalta) esimerkiksi myymällä se (ks. esim. [PeVL 49/2005 vp, s. 2/I—II](#)).

Tekijänoikeus luetaan varallisuusarvoisena immateriaalioikeutena vakiintuneesti perustuslain 15 §:ssä turvatuksi omaisuuden suojan piiriin ([PeVL 1/1995 vp, s. 1/II](#), [PeVL 7/2005 vp, s. 2/I](#)). Omaisuuden suoja koskee ennen muuta tekijän taloudellisia oikeuksia, kuten oikeutta määrätä teoksen kaupallisesta tai muusta taloudellisesti merkityksellisestä käytöstä. Lisäksi tekijän moraalisisilla oikeuksilla on liittymäkohtia perusoikeuksiin, kuten perustuslain 10 §:ssä turvattuun kunnian suojaan ja 7 §:ään sisältyviin tahdonvapauteen ja itsemääräämisoikeuteen. ([PeVL 28/2004 vp, s. 4/I](#))

Omaisuuksensuojan estämättä voidaan siten lailla asettaa velvollisuus sietää rajoituksia omaisuuden käytölle muiden perusoikeuksien suojaamiseksi. Tekijän yksinoikeuden suojan rajoittamisen edellytyksiin vaikuttavat myös Suomen kansainväliset sitoumukset ja EU-lainsäädäntö. Kansainväliset sopimukset tekijänoikeuden alalla sekä tietoyhteiskuntadirektiivi asettavat eräitä reunaehtoja tekijänoikeuden rajoittamiselle. Bernin yleissopimuksen kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta 9 artiklan 2 kohdan mukaan liittomaat voivat lainsäädännössään sallia teosten toisintamisen tietyissä erityistapauksissa edellyttäen, ettei toisintaminen ole ristiriidassa teoksen normaalin käytön kanssa eikä kohtuuttomasti loukkaa tekijän laillisia etuja. Tämä niin sanottu kolmen kohdan testi sisältyy myös Maailman henkisen omaisuuden järjestön WIPO:n tekijänoikeussopimukseen ([SopS 17/2010](#)) ja on kirjattu myös tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 5 kohtaan.

Kolmen kohdan testillä on liittymäkohta tekijänoikeuden perusteisiin ja erityisesti siihen lähtökohtaan, että tekijänoikeus pyrkii luomaan tasapuoliset kilpailuolosuhteet sisältömarkkinoilla. Tekijänoikeuden tarkoituksena ei sen sijaan ole estää tai rajoittaa tiedonkulkua. WIPO:n tekijänoikeussopimuksen johdannossa todetaan, että uuden yleissopimuksen tarkoituksena on ylläpitää tasapaino tekijöiden ja yleisen edun välillä, erityisesti opetuksen, tutkimuksen ja tiedonvälityksen turvaamiseksi, kuten Bernin sopimuksesta ilmenee. WIPO:n tekijänoikeussopimuksen 10 artiklaan on kirjoitettu uudestaan kolmen kohdan testi ja tätä koskevassa tulkintaohjeessa (agreed statement) todetaan, että sopimusosapuolet voivat laajentaa kansallisiin lakeihin sisältyvät tekijänoikeuden rajoitukset digitaaliseen ympäristöön tai luoda uusia tekijänoikeuden rajoituksia, jotka sopivat digitaaliseen ympäristöön.

Tekijänoikeuslain 2 luvussa säädettyjen tekijänoikeuden rajoitusten taustalla on tyypillisesti toinen perusoikeus, ja tekijänoikeuden rajoituksilla haetaan tasapainoa eri perusoikeuksien toteutumisen kannalta. Ehdotuksen mukaan tekijänoikeuslain 14, 18 ja 21 §:ää muutettaisiin siten, että säännöksissä nykyistä paremmin turvataan sivistyksellisten perusoikeuksien toteutuminen, mukaan lukien opetuksen ja tutkimuksen vapaus. Tekijänoikeuslakiin ehdotetaan lisättäväksi myös eräitä tekijänoikeuden rajoituksia, jotka sallivat 1) teoksen käyttämisen tiedonlouhinta-koituksessa, mukaan lukien tieteellisessä tutkimuksessa tehtävässä tiedonlouhinnassa, 2) kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttämisen arkistoissa ja yleisölle avoimissa kirjastoissa ja museoissa eräissä tapauksissa, 3) teoksen käyttämisen uudessa teoksessa, kuten karikatyyriä, parodiassa ja pastissa sekä 4) teoksen satunnaisen sisällyttämisen toiseen teokseen. Ehdotetut tekijänoikeuden rajoitukset liittyvät läheisesti perustuslaissa suojattujen perusoikeuksien, kuten sivistyksellisten oikeuksien ja sananvapauden turvaamiseen. Siltä osin kuin kysymys on tiedonlouhinnasta muuta kuin tieteellistä tutkimusta varten, on kysymys myös vapaan kilpailun ja elinkeinon harjoittamisen vapauden turvaamisesta tilanteessa, jossa teosta hyödynnetään vain välillisesti eli teoksesta valmistetaan kappale yksinomaan tiedon analysoimiseksi teknisin menetelmin eikä valmistettua teoksen kappaletta saateta yleisön saataville. Teoksen tai teokseen sisältyvien tietojen analysoimiseksi tarvittavan kappaleen valmistamisella ei voida katsoa olevan merkittävää vaikutusta tekijän omaisuuden suojaan, kun näin valmistettua kappaletta ei saateta yleisön saataville.

Ehdotetuissa tekijänoikeuslain 14 ja 18 §:n muutoksissa säilytettäisiin tekijän oikeus korvaukseen, mikä omalta osaltaan turvaa tekijän taloudellisia etuja ja lieventää tekijänoikeuden rajoituksen vaikutusta omaisuuden suojaan.

Sopimuslissenssijärjestelmää koskevaan 26 §:ään ehdotetaan lisättäväksi säännöksiä, joilla omalta osaltaan vahvistetaan tekijöiden omaisuuden suojaa. Ehdotuksen mukaan yhteishallinnointiorganisaation edustavuus arvioitaisiin yhteishallinnointiorganisaation tekijöiltä saamien valtuutusten pohjalta. Ehdotetulla muutoksella on tarkoitus sulkea pois mahdollisuus, että

pelkkä yhdistyksen jäsenyys voisi johtaa päätelmään, että yhdistyksellä on oikeus määrätä tekijän varallisuudesta. Sinänsä tämä periaatteellinen lähtökohta on jo aiemmin turvattu tekijänoikeuden yhteishallinnointilaissa, joten tältä osin kysymys olisi lähinnä selventävästä muutoksesta. Sopimuslisenssiorganisaatiolle asetettaisiin myös velvollisuus tiedottaa tekijöille, erityisesti niille, jotka eivät ole antaneet sopimuslisenssiorganisaatiolle valtuutusta hallinnoida tekijänoikeuttaan, aikomuksestaan myöntää käyttöluupa, tekijän mahdollisuudesta hakea korvauksia teoksen käyttämisestä ja tekijän oikeudesta kieltää teoksen käyttö. Näillä toimenpiteillä vahvistetaan tekijöiden mahdollisuuksia käytännössä määrätä teoksistaan ja päästä osalliseksi teosten hyödyntämisestä syntyneisiin tulovirtoihin.

Ehdotuksen mukaan tekijänoikeuslain 3 lukuun lisättäisiin säännöksiä, joilla turvataan alkuperäisten tekijöiden asemaa sopimussuhteessa. Omaisuuden suojan näkökulmasta merkityksellisiä ovat erityisesti ehdotetut 30 §:ään lisättävät säännökset, jotka turvaavat tekijän oikeutta saada asianmukaiset tiedot teostensa kaupallisesta hyödyntämisestä sekä 31 §:ään lisättävät säännökset, jotka turvaavat tekijän oikeutta perua tekijänoikeus, mikäli teosta ei ole hyödynnetty. Koska säännökset ovat pakottavia siten, ettei niistä voida sopia tekijän haitaksi, kysymys on sopimusvapauden kaventamisesta.

Sopimusvapautta ei ole sellaisenaan nimenomaisesti turvattu perustuslaissa. Myös sopimusnoikeuden sääntely kuuluu lähtökohtaisesti tavallisen lainsäädännön alaan ([PeVL 26/2008 vp, s. 2/II](#), [PeVL 3/1982 vp, s. 2/II](#)). Sopimusvapaus kuitenkin saa suojaa tietyssä määrin perustuslain 15 §:n 1 momentissa olevan omaisuudensuojaa turvaavan yleislausekkeen kautta ([HE 309/1993 vp, s. 62](#), [PeVL 15/2004 vp, s. 4/II](#), [PeVL 33/1998 vp, s. 1/I](#)).

Sopimusvapautta voidaan siten rajoittaa, jos rajoitukset täyttävät perusoikeuksien rajoittamisen yleiset rajoitusedellytykset. Ehdotetut tekijänoikeuslain 30 ja 31 § koskisivat alkuperäisen tekijän ja esittävän taiteilijan sopimussuhdetta teosta tai tallennettua esitystä kaupallisesti hyödyntävän yrityksen eli käyttäjän kanssa. Tässä sopimussuhteessa tekijän tai esittävän taiteilijan voidaan katsoa olevan heikompi sopimusosapuoli. Säännöksillä ei sen sijaan olisi vaikutusta sellaisiin yrityksiin ja muihin oikeudellisiin tai luonnollisiin henkilöihin, jotka eivät kaupallisesti hyödynnä teoksia, vaikka ne suorittaisivatkin jonkin tekijänoikeuslain mukaan tekijänoikeuden piiriin kuuluvan teon. Käytännössä säännökset kohdistuisivat teosten ammattimaiseen hyödyntämiseen, eli sisältöteollisuuteen, kuten kustantajiin, levy-yhtiöihin, elokuvatuottajiin tai lähettäjäyrityksiin. Säännöksiä voidaan näin ollen pitää myös suhteellisuusperiaatteen mukaisina.

Ehdotettu 30 § velvoittaisi käyttäjät antamaan tekijöille selvityksen hyvän tavan mukaisesti teosten kaupallisesta hyödyntämisestä. Kyseisillä säännöksillä ei olisi suoraa vaikutusta osapuolten väliseen varallisuus oikeudelliseen asemaan, mutta selvityksen saaminen edistäisi tekijöiden mahdollisuuksia saada asianmukaista tietoa teostensa kaupallisesta hyödyntämisestä ja vaikuttais tekijöiden mahdollisuuteen arvioida, ovatko he saaneet asianmukaisen korvauksen teostensa hyödyntämisestä. Selvityksen antamisesta aiheutuu kuitenkin käyttäjälle hallinnollista taakkaa, jolla on välillistä vaikutusta käyttäjän varallisuus oikeudelliseen asemaan oikeuksien hankkijana.

Ehdotettu 31 §, joka koskee tekijän oikeutta perua oikeuden luovutus, sen sijaan vaikuttaisi suoraan sopimuksen osapuolten varallisuus oikeudelliseen asemaan. Säännös koskisi tilannetta, jossa tekijä on luovuttanut tekijänoikeutensa teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä vastaavalle käyttäjälle, mutta käyttäjä ei ole saattanut teosta yleisön saataviin sopimuksen mukaisesti. Kun käyttäjä ei ole omalta osaltaan täyttänyt sopimusvelvoitteitaan, kysymys on sopimusrikkomuksesta, jonka perusteella tekijä voisi tällöin olla oikeutettu purkamaan sopimus jo yleisten sopimus oikeudellisten periaatteiden mukaisesti. Olisi selvästi kohtuutonta edellyttää, että tekijä tulisi sidotuksi oikeuden luovutukseen tilanteessa, jossa teosta ei ole julkaistu, sillä tekijä saa

yleensä korvausta ainoastaan rojalteina toteutuneen myynnin perusteella, mahdollisesti maksettua ennakkoa lukuun ottamatta. On sinänsä syytä huomioida, että ehdotuksessa tekijän peruuttamisoikeutta ei ole sidottu siihen, mitä tekijänoikeuskorvauksista on sovittu. Tekijällä olisi oikeus perua oikeudenluovutus riippumatta siitä, onko sovittu rojalti-pohjaisesta korvauksesta, kertakaikkisesta korvauksesta tai korvauksettomasta oikeuden luovutuksesta, jos teosta ei ole hyödynnetty sopimuksen mukaisesti.

Käyttäjän näkökulmasta oikeudenluovutuksen peruuntuminen merkitsee sitä, että varallisuus, eli tekijän taloudelliset oikeudet, siirtyy takaisin tekijälle. Käyttäjän varallisuus oikeudellista asemaa ajatellen merkitystä on kuitenkin sillä, että oikeuden peruutus ei ole välitön, vaan tekijänoikeuden luovutus säilyy voimassa, mikäli käyttäjä aloittaa teoksen hyödyntämisen laissa säädetyn ns. armonajan puitteissa. Voidaan ajatella niin, että tilanteessa, jossa käyttäjä ei ole laissa määritellyssä kohtuullisessa ajassa aloittanut teoksen hyödyntämistä, eikä hyödyntämistä ole aloitettu myöskään laissa säädettyssä ajassa sen jälkeen, kun tekijä on ilmoittanut aikeestaan käyttää hyväksi peruuttamisoikeuttaan, varallisuuden arvo käyttäjälle on oletettavasti olematon, kun kerran varallisuuden hyväksi käyttämistä ei ole aloitettu. Ehdotetuilla peruuttamisoikeutta koskevilla säännöksillä voidaan katsoa olevan hyväksyttävät perusteet, sillä säännöksillä tavoitellaan heikomman osapuolen suojaamista sopimussuhteessa, tekijän sananvapauden toteuttamista ja vastaavasti teosten saatavuuden parantamista suuren yleisön etujen mukaisesti ja teosten tehokasta hyödyntämistä. Säännöksillä pyritään lisäksi turvaamaan tekijän elinkeinon harjoittamisen mahdollisuuksia. Säännösten voidaan katsoa olevan myös suhteellisuusperiaatteen mukaisia, sillä säännökset koskisivat yksinomaan teosten kaupallista hyödyntämistä ja niiden vaikutus rajoittuisi tilanteisiin, joissa käyttäjän passiivisuudesta johtuen varallisuus oikeus uhkaa jäädä kokonaan hyödyntämättä.

Ehdotus kuvatalleenteelle tallennetun esityksen suojaksi säädettyjen yksinoikeuksien laajentamisesta vahvistaa näyttelijöiden ja muiden kuvatalleenteella esiintyvien esittävien taiteilijoiden oikeusasemaa ja omaisuuden suoja.

Tekijänoikeus on ajallisesti rajoittunut varallisuus oikeus. Suoja-ajan päättymisen jälkeen teoksia voi käyttää vapaasti, ja näin ollen kilpailun rajoittaminen tekijänoikeuden avulla ei enää suoja-ajan päättymisen jälkeen ole mahdollista. Tekijänoikeudella on muutenkin merkittävä vaikutus viestinnän edellytyksiin. Ehdotukseen sisältyy säännöksiä, joilla rajoitettaisiin valokuvaajan yksinoikeutta siten, että suojan piirissä eivät enää olisi valokuvat sellaisista teoksista, jotka ovat olleet tekijänoikeudella suojattuja mutta joiden suoja-aika on päättynyt. Ehdotuksen tavoitteena on varmistaa, ettei tekijänoikeuden lähioikeudella ole välillisesti mahdollista pidentää tekijänoikeussuoja. Säännöksillä on vaikutusta valokuvaajan yksinoikeuden laajuuteen ja siten valokuvaajan omaisuuden suojaan. Säännösten vaikutus on kuitenkin verrattain suppea, eikä se vaikuta valokuvaajan varallisuus oikeudellisen suojan periaatteisiin.

Ehdotetuilla säännöksillä lehtikustantajien lähioikeudesta luodaan uusi omaisuuden suoja tekijänoikeuslaissa. Kyseisillä säännöksillä ei olisi vaikutusta tekijän tai muun suojan kohteen haltijan oikeuteen. Sen sijaan sanoma- tai aikakauslehteen sisältyvän teoksen tekijälle tai muun suojan kohteen haltijalle tulisi oikeus saada asianmukainen osuus lehtikustantajan saamasta korvauksesta, mikä on omiaan vahvistamaan tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden varallisuus oikeudellista asemaa. Lehtikustantajan lähioikeudella arvioidaan olevan vähäistä vaikutusta luonnollisten henkilöiden varallisuus oikeudelliseen asemaan tai sananvapauteen, sillä näitä ei jatkossakaan veloitettaisi hankkimaan lehtikustantajilta lupaa lehtien sisällön käyttämiseksi esimerkiksi sosiaalisen median palveluissa. Sen sijaan lehtikustantajan lähioikeudella olisi vaikutusta uutiskooste- ja mediaseurantapalveluiden varallisuus asemaan, koska ne eivät jatkossa voisi käyttää lehtiä uutiskooste- tai mediaseurantapalveluissa ilman lehtikustantajien lupaa.

Ehdotetulla sääntelyllä verkkosisällönjakopalvelun tarjoajien vastuusta vahvistetaan tekijöiden oikeutta määrätä teostensa käytöstä verkkosisällönjakopalveluissa ja toimeenpanna oikeuksiin. Tekijät voivat vaatia verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan hankkimaan luvat teostensa käyttöön ja viime kädessä asettaa palvelun tarjoajan vastuuseen teosten luvattomasta käytöstä, jos verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja ei ole täyttänyt 55 a §:n mukaisia velvoitteitaan, eli ryhtynyt asianmukaisiin ja oikeasuhtaisiin toimiin hankkiakseen luvan teoksen käyttämiseksi tai estääkseen yleisön pääsyn teokseen, joka on luvatta tallennettu palveluun yleisön saataville. Mahdollisuus estää pääsy, myös ennakkoon, aineistoon, joka loukkaa tekijän tekijänoikeutta, parantaa merkittävästi tekijän omaisuuden suojaa. Tekijä, tai tämän toimesta toimiva, käyttää samalla merkittävää valtaa suhteessa niihin henkilöihin (sisällön tuottajiin), jotka pyrkivät tallentamaan aineistoja palveluun tavoitteena saattaa ne yleisön saataviin. Kyseistä relaatiota, erityisesti sisällön tuottajien asemaa, on luontevinta arvioida sananvapauden näkökulmasta ja huomioden kysymykset julkisen vallan käytöstä ja oikeusturvasta. Omaisuuden suojan näkökulmasta on kuitenkin todettava, että tekijänoikeuden suojaamiseksi tekijällä tai tämän puolesta toimivalla ei kuitenkaan voida katsoa olevan oikeutta vaatia sellaisen aineiston poistamista, joka ei loukkaa tekijänoikeutta. Tämä osaltaan liittyy myös Euroopan unionin perusoikeuskirjan 54 §:ssä säädettyyn oikeuksien väärinkäytön kieltoon.

Elinkeinovapaus

Perustuslain 18 §:n elinkeinovapaus antaa jokaiselle oikeuden lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. ([HE 28/2004 vp, s. 143](#)) Koska elinkeinovapaus on perustuslailla suojattu perusoikeus, elinkeinotoiminnan rajoittamisesta, kuten luvanvaraistamisesta, on säädettävä lailla, jonka on täytettävä perusoikeutta rajoittavalta lailta vaadittavat yleiset edellytykset. ([HE 194/2001 vp, s. 10](#)) Tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain (nykyisen sähköisen viestinnän palvelusta annetun lain) säännöksiä tallennuspalvelujen vastuuvapaudesta on pidetty perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä merkityksellisinä elinkeinovapauden näkökulmasta. ([PeVL 60/2001 vp, s. 2](#)) Lisäksi tekijänoikeudella suojattujen aineiston hyödyntäjien elinkeinotoiminta perustuu aineistojen käyttämiseksi tarvittavien käyttöoikeuksien hankkimiseen. ([HE 28/2004 vp, s. 143](#))

Elinkeinovapaus on turvattu myös Euroopan unionin perusoikeuskirjan 16 artiklassa. Euroopan unionin tuomioistuin on todennut oikeuskäytännössään elinkeinovapauden sisältävän yrityksellä olevan oikeuden voida vapaasti määrätä sen käytettävissä olevista taloudellisista, teknisistä ja rahoituksellisista resursseista sen vastuun rajoissa, joka sillä on omista toimistaan. ([Tuomio 27.3.2014, UPC Telekabel Wien GmbH v. Constantin Film Verleih GmbH ja Wega Filmproduktionsgesellschaft GmbH, C-314/12, EU:C:2014:192](#), 49 kohta). Elinkeinovapaus käsittää myös muun muassa sopimusvapauden. ([Tuomio 18.7.2013, C-426/11 Mark Alemo-Herron ym v. Parkwood Leisure Ltd., EU:C:2013:521](#), 32 kohta)

Ehdotuksen mukaan verkkosisällönjakopalvelun tarjoajien on ryhdyttävä asianmukaisiin ja oikeasuhtaisiin toimenpiteisiin saadakseen tekijänoikeuden haltijoilta luvan teoksen välittämiseksi yleisölle. On syytä huomioda, että säännöksillä ei vaikuteta tekijänoikeuden haltijoiden tai verkkosisällönjakopalvelun tarjoajien elinkeinovapauteen, sillä tekijänoikeuden haltijoilla ei ole velvollisuutta myöntää lupaa eikä verkkosisällönjakopalvelun tarjoajilla velvollisuutta hankkia lupaa. Molemmilla on näin ollen mahdollisuus päättää, että palvelussa sen sijaan rajoitetaan yleisön pääsyä teokseen.

Euroopan unionin tuomioistuin on katsonut, että elinkeinovapautta rajoitetaan kansallisen tuomioistuimen määräyksellä kieltää internetyhteyden tarjoajaa antamasta asiakkailleen pääsy sivustoille, joille on ladattu suojattua aineistoa ilman oikeudenhaltijoiden lupaa. Määräys rajoittaa

palveluntarjoajan käytettävissä olevien resurssien vapaata käyttämistä, koska se asettaa palveluntarjoajalle veloitteen toteuttaa toimenpiteitä, jotka voivat aiheuttaa sille suuria kustannuksia tai joilla voi olla huomattava vaikutus sen toimintojen järjestämiseen taikka jotka voivat vaatia vaikeita ja monitahoisia teknisiä ratkaisuja. ([Tuomio 27.3.2014, UPC Telekabel Wien GmbH v. Constantin Film Verleih GmbH ja Wega Filmproduktionsgesellschaft GmbH, C-314/12, EU:C:2014:192](#), 50 kohta)

Euroopan unionin tuomioistuin on myös katsonut, että kansallisen tuomioistuimen määräyksellä ottaa käyttöön ennakollinen, kaikkia palvelun kautta kulkevia viestejä koskeva suodatusjärjestelmä immateriaalioikeuksien loukkausten estämiseksi puuttuttaisiin huomattavasti internetyhteyden tarjoajan elinkeinovapauteen, koska sillä veloitettaisiin palveluntarjoaja ottamaan käyttöön monimutkainen, kallis ja pysyvä tietotekninen järjestelmä yksinomaan kyseisen tarjoajan kustannuksella. ([Tuomio 24.11.2011, Scarlet Extended SA v. Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL \(SABAM\), C-70/10, EU:C:2011:771](#), 46-48 kohta)

Ratkaisussa C-314/12 kyseessä olleella tuomioistuimen määräyksellä ei Euroopan unionin tuomioistuimen mukaan kuitenkaan puututtu internetyhteyden tarjoajan elinkeinovapauden keskeiseen sisältöön. Määräyksellä annettiin palveluntarjoajan valita toimenpiteet, jotka vastasivat parhaiten sen käytettävissä olevia resursseja ja kapasiteettia ja jotka olivat yhteensoveltuvia sellaisten muiden velvollisuuksien ja haasteiden kanssa, joista sen on huolehdittava harjoittaessaan toimintaansa. Lisäksi palveluntarjoajalla oli mahdollisuus vapautua vastuustaan osoittamalla, että se on toteuttanut kaikki toimenpiteet, joita siltä voidaan kohtuudella edellyttää. ([Tuomio 27.3.2014, UPC Telekabel Wien GmbH v. Constantin Film Verleih GmbH ja Wega Filmproduktionsgesellschaft GmbH, C-314/12, EU:C:2014:192](#), 51-53 kohta.)

Esityksessä säädetään edellytyksistä, joiden täyttyessä verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja voi vapautua vastuusta käyttäjän palveluun tallentamasta tekijänoikeutta loukkaavasta aineistosta. Näitä säännöksiä palveluntarjoajan vastuuvapaudesta voidaan perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan pitää merkityksellisinä elinkeinovapauden näkökulmasta. Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisukäytännön mukaan merkityksellistä on se, rajoitetaanko säännöksillä verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan käytettävissä olevien resurssien vapaata käyttämistä, ja jos rajoitetaan, millä perustein. Jotta elinkeinovapauden keskeiseen sisältöön ei puuttuttaisi, säännösten tulee tarjota palveluntarjoajille riittävästi vapautta valita toimenpiteet, joilla ne toteuttavat säännösten asettamat veloitteet. Toisaalta vastuuvapautta koskevien säännösten tulee olla kansallisten perusoikeuksien rajoitusedellytysten mukaisesti hyväksyttävissä, täsmällisiä, tarkkarajaisia ja suhteellisia. Perusoikeuksia rajoittaessa tulee myös huolehtia oikeusturvajärjestelyjen riittävydestä, ihmisoikeusveloitteiden noudattamisesta ja siitä, ettei rajoituksilla puututa perusoikeuden ydinalueeseen.

Esityksen mukaan verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuuvapaus tekijänoikeudella suojatun teoksen kappaleen valmistamisesta ja yleisölle välittämisestä edellyttää, että tämä on ryhtynyt asianmukaisesti toimenpiteisiin saadakseen tekijältä tarvittavan luvan tai toteuttanut asianmukaisia toimenpiteitä tekijän pyynnöstä tunnistaakseen tekijänoikeutta loukkaavan aineiston ja estääkseen palvelussa siihen pääsyn. Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajille asetetaan tähän liittyen tiedonantovelvollisuuksia ja velvollisuus estää pääsy tekijänoikeutta loukkaavaan aineistoon. Laissa asetettujen velvollisuuksien täyttämiseksi vaadittavat toimenpiteet saattavat aiheuttaa palveluntarjoajille huomattavia kustannuksia, minkä vuoksi säännöksillä osittain rajoitetaan elinkeinovapautta. Säännöksillä kuitenkin jätetään palveluntarjoajan valittavaksi ne toimenpiteet, jotka vastaavat parhaiten sen käytettävissä olevia resursseja ja kapasiteettia ja jotka ovat yhteensoveltuvia sellaisten muiden velvollisuuksien ja haasteiden kanssa, joista sen on huolehdittava harjoittaessaan toimintaansa. Esimerkiksi laissa ei oteta kantaa siihen, millaisin

teknisin ratkaisuin palveluntarjoajat voivat täyttää velvoitteensa. Näin ollen voidaan katsoa, että säännöksillä ei puututa palveluntarjoajien elinkeinovapauden keskeiseen sisältöön.

Koska verkkosisällönjakopalvelun tarjoajaan kohdistuvilla velvoitteilla osittain rajoitetaan palveluntarjoajan käytettävissä olevien resurssien käyttämistä, ehdotettujen säännösten tulee olla perusoikeuden rajoitusedellytysten mukaisia. Lisäksi elinkeinovapaus edellyttää, että palveluntarjoajat voivat luottaa vapautuvansa vastuusta käyttämättä kohtuuttomasti resursseja vastuuvapaudelle asetettujen vaatimusten täyttämiseksi. Tämän turvaamiseksi laissa ensinnäkin täsmennetään palveluntarjoajien vastuuvapauden edellytyksiä säätämällä nimenomaisesti seikoista, jotka otetaan huomioon arvioitaessa toimenpiteiden oikeasuhtaisuutta. Toiseksi rajoituksen tarkkarajaisuuden varmistamiseksi säännöksissä määritellään, milloin palveluntarjoajat ovat velvollisia toteuttamaan toimenpiteitä ja millaisia tietoja palveluntarjoajan tiedonantovelvollisuus kattaa.

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajalle asetetuilla toimintavelvoitteilla pyritään suojaamaan tekijöille kuuluvia aineettomia oikeuksia, jotka nauttivat perustuslain suojaa. Muun kuin rajoituksen kohteena olevan perusoikeuden, tässä tapauksessa tekijän omaisuuden suojan, toteutuminen on hyväksyttävä peruste rajoittaa toista perusoikeutta. Rajoituksen tulee kuitenkin olla välttämätön tämän tavoitteen saavuttamiseksi ja oikeasuhtainen sillä tavoiteltavaan tavoitteeseen nähden. Verkkoalustoilla tapahtuva viestintä on tavallisesti nopeaa ja kattavaa, minkä ansiosta verkkosisältöä on mahdollista saattaa suuria määriä huomattavan suurenkin yleisön saataville ja nopeasti. Tämä mahdollistaa myös tekijänoikeutta loukkaavan aineiston levittämisen nopeasti ja suuren yleisön saataville, mikä voi olla erityisen haitallista aineiston oikeudenhaltijoille. Toisaalta verkkosisällönjakopalveluun tallennetaan myös laillisesti tekijänoikeudella suojattua aineistoa esimerkiksi luvan tai tekijänoikeuslaissa säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen perusteella ja tekijänoikeudesta vapaata aineistoa. Jotta niin verkkosisällönjakopalvelun käyttäjien, eli sisällön tuottajien, jotka tallentavat aineistoa palveluun saattaakseen sen yleisön saataville, sananvapaus kuin tekijöiden omaisuus ovat yhtä lailla suojattuja, on välttämätöntä asettaa palveluntarjoajalle velvoitteita, jotka ohjaavat palveluntarjoajaa käyttämään resursseja esimerkiksi verkkosisällönjakopalveluun tallennetun sisällön tunnistamiseksi. Näin voidaan yhtäältä estää pääsy tekijänoikeutta loukkaavaan aineistoon ja toisaalta turvata laillisen aineiston saatavuus.

Sananvapaus

Perustuslain 12 §:n mukaan jokaisella on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla.

Mainittu perustuslain pykälä sisältää muun muassa sananvapautta koskevan yleislausekkeen, säännöksen sananvapauteen luettavista oikeuksista ja näiden oikeuksien käyttämistä koskevan ennakoesteiden kiellon. Lisäksi se sisältää vaatimuksen, että sananvapauden käytön sääntely toteutetaan lailla.

Sananvapauden keskeisenä tarkoituksena on taata demokraattisen yhteiskunnan edellytyksenä oleva vapaa mielipiteenmuodostus, avoin julkinen keskustelu, joukkotiedotuksen vapaa kehitys ja moniarvoisuus sekä mahdollisuus vallankäytön julkiseen kritiikkiin ([PeVL 16/2013 vp, s. 2](#), [PeVL 26/2002 vp, s. 2](#)). Ydinajatukseltaan sananvapautta on perinteisesti pidetty ennen muuta poliittisena perusoikeutena ([HE 309/1993 vp](#), [PeVL 16/2013 vp s. 2](#), [PeVL 26/2002 vp, s. 2](#), [PeVL 19/1998 vp, s. 5](#)). Sananvapaus ei sen ydinajatuksesta huolimatta rajoitu vain poliittisiin ilmaisuihin, vaan sen piiriin luetaan muunkin tyyppiset ilmaisut. Sananvapauden perustuslain mukaisen suojan piiriin kuuluvat tiedot, mielipiteet ja muut viestit niiden sisällöstä riippumatta ([HE 309/1993 vp](#)).

Sananvapautta ei ole sidottu mihinkään viestinnän muotoon, esimerkiksi painettuun sanaan, vaan sananvapaus turvaa viestintää riippumatta viestin ilmaisemiseen tai julkistamiseen käytetävistä menetelmistä ([HE 309/1993 vp](#)). Sananvapaus ymmärretään perustuslaissa laajasti ja välineneutraalina ([PeVL 9/2004 vp, s. 3](#), [PeVL 60/2001 vp, s. 2](#)). Sananvapaus antaa yleisesti turvaa erilaisille luovan toiminnan ja itseilmaisun muodoille ([HE 309/1993 vp](#)).

Sananvapaus on perustuslaissa käsitetty alaltaan huomattavan laajaksi samaan tapaan kuin kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa on tehty. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Julkistamisella tarkoitetaan kaikenlaisia viestien julkaisemista, levittämistä ja välittämistä. Säännöksestä ilmeneviä sananvapauden ulottuvuuksia ei yleensä tule tulkita liian kapeasti. Siten sananvapaussäännös antaa esimerkiksi suojaa julkisen vallan puuttumista vastaan lehdistön toimitukselliselle työskentelylle jo ennen viestin varsinaista ilmaisemista ja julkaisemista ([HE 309/1993 vp](#)).

Perustuslaissa turvataan sananvapaus "kenenkään ennakolta estämättä". Säännös kieltää sekä perinteisen viestien ennakkotarkastuksen että muut ennakkollista estettä merkitsevät puuttumiset sananvapauteen ([HE 49/2018 vp, s. 133](#), [PeVL 40/2017, s. 2](#)). Tällaisena voidaan pitää esimerkiksi luvan asettamista painotuotteiden julkaisemisen ehdoksi ([HE 309/1993 vp](#)) tai sananvapauden käytön säätämistä ilmoituksenvaraiseksi ([PeVL 14/2000 vp, s. 3](#)).

Perustuslaissa on säilytetty mahdollisuus sananvapauden käytön jälkikäteiseen valvontaan rikos- ja vahingonkorvauslainsäädännön keinoin. Sananvapauden asema perusoikeutena rajoittaa kuitenkin mahdollisuuksia puuttua jälkikäteen sen käyttöön. Näihin rajoituksiin sisältyvät yleiset vaatimukset sääntelyn hyväksyttävyydestä, täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta sekä julkisen vallan toimenpiteiden oikeasuhtaisuudesta sananvapauden käyttöön puututtaessa ([PeVL 19/2008 vp, s. 4](#), [PeVM 14/2002 vp, s. 4](#), [PeVL 60/2001 vp, s. 2–3](#)). Esimerkiksi pitkälle menevät tai väljät sananvapauden käytön kriminalisoinnit voivat olla sananvapaussäännöksen kannalta ongelmallisia ([HE 309/1993 vp](#), [PeVL 16/2013 vp s. 2](#), [PeVL 13/2004 vp, s. 2](#), [PeVL 26/2002 vp, s. 2–4](#), [PeVL 37/1998 vp, s. 3](#), [PeVL 23/1997](#)).

Sananvapautta rajoittavalla sääntelyllä tulee olla hyväksyttävä peruste ja sääntelyn tulee olla täsmällistä ja tarkkarajaista ([PeVL 28/2008 vp](#), [PeVL 67/2002 vp](#) ja [PeVL 41/2000 vp](#)). Tietoverkoissa tapahtuvan viestinnän erityisen suuri nopeus ja kattavuus voi kuitenkin tuoda esiin uusia sananvapauden käyttämisen kannalta merkityksellisiä näkökulmia. ([PeVL 60/2001 vp, s. 1](#))

Täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksen täyttymiseksi perustuslakivaliokunta edellytti esimerkiksi tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta säädetyn lain (nykyinen laki sähköisten palvelujen tarjoamisesta) yhteydessä, että perusteluissa täsmennettiin estomääräyksen kohteena olevan tiedon sisällön tai välittämisen lainvastaisuutta. ([PeVL 60/2001 vp, s. 2](#)) Perustuslakivaliokunnan mukaan tällaista estomääräystä tai tekijänoikeuslain 60 e §:n tekijänoikeutta loukkaavan aineiston keskeyttämismääräystä ei voida antaa esimerkiksi vain kantajan yksipuolisen ja subjektiivisen asiaa koskevan käsityksen perusteella. Tämän vuoksi määräyksen kohtuullisuusarvioinnin yhteydessä tulee valiokunnan mukaan kiinnittää huomiota myös kantajan vaatimuksensa tueksi esittämien perusteiden asianmukaisuuteen. Keskeyttämismääräyksellä ei saa puuttua aineiston saattamiseen yleisön saataviin enempää kuin on tekijänoikeuden suojaamisen kannalta välttämätöntä. ([PeVL 15/2006 vp, s. 2](#)). Rajoituksen hyväksyttävyyden vaatimuksen osalta hyväksyttävä rajoitusperuste sananvapauden rajoittamiselle on pyrkimys suojata tekijänoikeutta ennen muuta siksi, että tekijänoikeus nauttii perustuslain suojaa 15 §:n omaisuuden-suojasäännösten kautta. ([PeVL 60/2001 vp, s. 3](#))

Tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain hallituksen esityksessä todetaan, että ”estäessään tietojen saannin omasta aloitteestaan 15 §:n 1 momentin 2 kohdan (nykyisen sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 184 §:n) nojalla palvelun tarjoaja puuttuu sisällön tuottajan sananvapauden käyttämiseen. Palvelun tarjoajan on tällöin katsottava hoitavan julkista hallintotehtävää ja käyttävän julkista valtaa siinä merkityksessä kuin perustuslain 124 §:ssä säädetään. Tämän vuoksi on huolehdittava riittävästä sisällön tuottajan oikeusturvan takeista.” ([HE 194/2001 vp, s. 42](#))

Perustuslakivaliokunta piti ongelmallisena kytkeä tallennuspalvelujen tarjoajan vastuu (nykyisen sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 184 §) pelkkään tekijänoikeuden haltijan tai tämän edustajan ilmoitukseen silloin, kun kysymys tekijänoikeudesta on riitainen. Perustuslakivaliokunta kuitenkin katsoi tekijänoikeussäntelyn olevan tältä osin sopusuunnassa suhteellisuusvaatimuksen kanssa, koska sisällön tuottajalla on mahdollisuus antaa vastine ilmoituksen johdosta ja yleensä saada aineisto palautetuksi yleisön saataville. Valiokunta kuitenkin piti aiheellisena harkita tämän sääntelyn järjestämistä tuomioistuinmenettelyin, mikä olisi johtanut palvelun tarjoajan kannalta selkeämpään järjestelmään ja estänyt tekijänoikeuteen vetoamisesta mahdollisesti aiheutuvan sananvapauden vaarantumisen. ([PeVL 60/2001 vp, s. 3](#))

Ehdotuksen mukaan verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja olisi velvollinen tekijän pyynnöstä estämään pääsyn tekijänoikeutta loukkaavaan aineistoon. Pääsyn estäminen voisi olla myös ennakkollista ja tapahtua siinä vaiheessa, kun sisällön tuottaja tallentaa aineiston palveluun tarkoituksenaan saattaa se yleisön saataviin. Esityksen lähtökohtana on, että verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja täyttää direktiivissä ja laissa säädetyn huolellisuusvelvoitteensa, kun se tekijän pyynnöstä estää pääsyn aineistoon, joka täysin vastaa tekijän omistamaa tekijänoikeudella suojattua teosta, taikka vaihtoehtoisesti, jos sisällön tuottajan palveluun tallentama aineisto on jo tullut julkiseksi, tekijän pyynnöstä jälkikäteen estää pääsyn aineistoon, jonka täsmällisen sijainnin palvelussa tekijä on ilmoittanut ja jonka tekijä katsoo loukkaavan tekijänoikeuttaan. Sen sijaan, jos sisällön tuottajan palveluun tallentaman aineiston loukkaavuudesta ei ole varmuutta joko siksi, että sisällön tuottaja on etukäteen indikoinut, että teoksen käytölle on lakiin tai sopimukseen perustuva oikeus, tai siksi, että aineisto poikkeaa siitä vertailuaineistosta, jonka tekijä on toimittanut verkkosisällönjakopalvelun tarjoajalle, olisi verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan varmistettava tekijältä ennen pääsyn estämistä aineistoon, loukkaako aineisto tekijän oikeutta.

DSM-direktiivin 17 artiklan 8 kohdan mukaan direktiivin soveltaminen ei saa johtaa yleiseen seurantavelvoitteeseen. Tältä osin direktiivi viittaa edelleen sähköistä kaupankäyntiä koskevan direktiivin 15 artiklaan, jossa kielletään jäsenvaltioita asettamasta palvelun tarjoajille mm. tallennuspalvelujen toimittamisen osalta yleistä velvoitetta valvoa siirtämiään ja tallentamia tietoja ja yleistä velvoitetta pyrkiä aktiivisesti saamaan selville laitonta toimintaa osoittavia tosiasioita tai olosuhteita. Keskeinen kysymys on se, milloin on kyse yleisestä seurantavelvoitteesta. Euroopan unionin tuomioistuin on katsonut, että sähköistä kaupankäyntiä koskevan direktiivin 15 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä sille, että jäsenvaltion tuomioistuin voi velvoittaa palveluntarjoajan yksittäistapauksessa poistamaan laittomaksi todetut tiedot riippumatta siitä, onko tietoja tallentanut sama vai eri henkilö. Sen lisäksi tuomioistuin voi määrätä palveluntarjoajan poistamaan tietyn käyttäjän tallettamat tiedot, joiden sisältö vastaa aiemmin laittomaksi todettuja tietoja, tai estämään niihin pääsyn, kunhan kyseisten tietojen viesti on olennaisilta osin muuttumaton laittomaksi todettuun sisältöön nähden, ja edellyttäen, että niiden laittomaksi toteaminen ei edellytä palveluntarjoajalta itsenäistä arviointia ([tuomio 31.19.2019, Eva Glawischnig-Piesczek vs Facebook Ltd, C-18/18, EU:C:2019:821](#)).

DSM-direktiivin 17 artiklan toimeenpanon osalta on näin ollen keskeistä se, mitä tarkoitetaan yleisellä seurantavelvoitteella ja minkä edellytysten täytyessä voidaan puhua sellaisesta yleisestä seurantavelvoitteesta, joka EU-oikeudessa kielletään. EU-tuomioistuin on asiassa C-

360/10 ([tuomio 16.2.2016, Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA \(SABAM\) vs. Netlog NV, C-360/10, EU:C:2012:85](#)) puolestaan pitänyt EU-oikeuden vastaisena sellaista kieltomääräystä, joka olisi käytännössä merkinnyt sitä, että palveluntarjoaja olisi joutunut ottamaan käyttöön suodatinjärjestelmän, jolla se olisi tunnistanut käyttäjien sen palvelimille tallentamien tiedostojen joukosta ne tiedostot, jotka saattavat sisältää teoksia, joiden oikeudet väitetyesti ovat immateriaalioikeuksien haltijoiden hallussa, ja jolla se määrittäisi sitten, mitkä näistä tiedostoista on tallennettu ja saatettu yleisön saataville laittomasti. Lopuksi se estäisi laittomaksi luokittelemiensa tiedostojen saataville saattamisen. Tapauksessa kiellettyinä ennakkovalvontana on siten pidetty sitä, että tallennuspalvelun tarjoajan edellytetään aktiivisesti havainnoivan lähes kaikkia tallennettuja tietoja ja kaikkia kyseisen palvelun käyttäjiä. Ratkaisu vastaa asiassa C-70/10 ([Tuomio 24.11.2011, Scarlet Extended SA v. Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL \(SABAM\), C-70/10, EU:C:2011:771](#)) annettua EU-tuomioistuimen ratkaisua.

Kysymys siitä, muodostaako DSM-direktiivin 17 artikla ja erityisesti sen 4 kohta, jossa säädetään verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuudesta ennakolta estää pääsy tekijän loukkaavaksi väittämään aineistoon, sellaisen seurantavelvoitteen, joka kielletään direktiivissä ja joka olisi Euroopan unionin perusoikeusasiakirjan turvaaman sananvapauden vastainen, on parhaillaan esillä Euroopan unionin tuomioistuimessa, kun Puola on vaatinut direktiivin 17 artiklan kumoamista siltä osin kuin se on ristiriidassa EU:n perusoikeuskirjan kanssa (asia C-401/19). Euroopan unionin tuomioistuin joutuu tällöin ottamaan kantaa siihen, onko DSM-direktiivin 17 artiklassa kysymys seurantavelvoitteesta ja onko se muodoltaan yleinen vai erityinen. Lisäksi se joutuneen ottamaan kantaa siihen, asettaako EU-oikeus ja erityisesti Euroopan perusoikeuskirjassa turvattujen perusoikeuksien oikeudenmukainen tasapaino erityisiä reunaehtoja mahdollisen seurantavelvoitteen hyväksyttävyydelle.

Julkisasiamiehen ratkaisuehdotus asiassa C-401/19 annettiin 15.7.2021 ([Puolan tasavalta vs. Euroopan parlamentti, Euroopan unionin neuvosto, C-401/19, EU:C:2021:613](#)). Ratkaisuehdotuksessa todetaan (ratkaisuehdotuksen kohta 110-114), että Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisukäytäntö näyttää muuttuneen siltä osin kuin on kysymys valvontavelvoitteen hyväksyttävyyden osalta ja ”yleisen” ja ”erityisen” valvontavelvoitteen asettamisen kriteerien osalta. Alun perin valvontavelvoitetta on pidetty ”yleisenä”, jos jäsenvaltion tuomioistuin velvoittaa palvelun tarjoajaa seulomaan kaikki palveluun tallennetut aineistot, eli arvioimaan, sisältävätkö ne lainvastaista tietoa. Asiassa C-18/18 Euroopan unionin tuomioistuin kuitenkin piti jäsenvaltion tuomioistuimen määräystä ”erityisenä” velvoitteena, koska siinä oli kyse ”täsmällisen” kunniaan loukkaavan tiedon etsimisestä ja estämisestä, koska palveluntarjoajalta ei edellytetty suodatettujen tietojen laillisuuden ”itsenäistä arviointia” ja koska se saattoi sen sijaan ”käyttää automatisoituja tutkimistekniikoita ja -välineitä”.

Ratkaisuehdotuksessa katsotaan, että DSM-direktiivin 17 artiklan 4 kohdassa asetetaan verkkosisällönjakopalvelun tarjoajille erityinen seurantavelvoite. Ratkaisuehdotuksen mukaan, jos valvontavelvollisuus katsottaisiin ”yleiseksi” siksi, että se pakottaa välittäjänä toimivan palveluntarjoajan tosiasiallisesti suodattamaan tietoteknisten välineiden avulla kaikki palvelunsa käyttäjien verkkoon asettamat tiedot, vaikka siinä olisikin kyse tiettyjen oikeudenloukkausten etsinnästä, sivuutettaisiin valitettavalla tavalla tällaisen suodatuksen mahdollistava tekninen kehitys ja riistettäisiin unionin lainsäätäjältä hyödyllinen keino torjua tiettyntyyppisiä laittomia sisältöjä (kohta 113).

Tällaisen erityisen valvontavelvoitteen asettamisen perusoikeusasiakirjan mukaisuus edellyttää kuitenkin ratkaisuehdotuksen mukaan, että seuraavat edellytykset täyttyvät: valvontavelvoite kohdistuu ”tarkoin määrättyihin laittomiin tietoihin” ja rajoittuu ”tiettyihin verkossa toimiviin

välittäjiin”, valvontavelvoite on sisällöllisesti suhteellisuusperiaatteen mukainen, ja ”palvelun käyttäjille” (sisällön tuottajille) taataan riittävät oikeussuojakeinot (kohta 115).

Ratkaisuehdotuksen mukaan direktiivin mukainen vastuujärjestelmä ”aiheuttaa huomattavan riskin sananvapaudelle, nimittäin riskin siitä, että sisältöjä estetään ”liian tehokkaasti” niin, että estäminen kohdistuu myös laillisiin sisältöihin” (kohta 141). Ratkaisuehdotuksessa katsotaan, että riskinä on erityisesti se, että välttyäkseen kaikelta mahdolliselta vastuulta oikeudenhaltijoihin nähden sisällönjakopalvelujen tarjoajat estävät järjestelmällisesti kaikkien sellaisten sisältöjen saatavuuden palveluissaan, joissa toisinnetaan teoksia ja muita suojattuja aineistoja, joista ne ovat saaneet näiltä oikeudenhaltijoilta ”merkitykselliset ja tarvittavat tiedot” tai ”riittävän perustellun ilmoituksen”, ja näin ollen myös sellaisten sisältöjen saatavuuden, jotka eivät loukkaa oikeudenhaltijoiden oikeuksia (kohta 143).

Sisällön tunnistamiseksi ja estämiseksi tarkoitettujen järjestelmien ei kykene tulkitsemaan teosten käyttöolupia tai käyttöehtoja tai tunnistamaan teoksen käyttämisen asiayhteyttä, mikä on usein olennaista tekijänoikeuden rajoituksen soveltamisen kannalta, mikä yhdistettynä siihen, että direktiivi käytännössä useimmiten edellyttää automaattisten sisällöntunnistamisjärjestelmien käyttöönottoa lisää riskiä sille, että estetään pääsy myös tekijänoikeutta loukkaamattomaan aineistoon (kohta 143-148).

Mitä tulee riittävän tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin, niin ratkaisuehdotuksessa todetaan, että direktiivissä selvästi ilmaistaan, että käyttöön otettavat keinot eivät saa johtaa tekijänoikeutta loukkaamattoman aineiston estämisen, ja että tämä sisältää nimenomaan verkkosisällönjakopalvelun tarjoajiin kohdistuvan velvoitteen ottaa huomioon paitsi tekijänoikeuden haltijoiden edut myös palvelun käyttäjien (sisällön tuottajien) edut. Tästä aiheutuu se, ettei riittävänä voida pitää sitä, että käyttäjien (sisällön tuottajien) saatavilla on ainoastaan jälkikäteisiä oikeussuojakeinoja, vaan käyttäjien edut on huomioitava *myös ennalta käsin*, eikä ainoastaan jälkikäteisten oikeussuojakeinojen avulla. Ratkaisuehdotuksen mukaan tämä on välttämätöntä sananvapautta koskevan oikeuden käytön rajoittamisen oikeasuhteisuuden takaamiseksi (kohta 177 ja 193).

Jotta verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja voisi ennalta käsin ottaa huomioon mahdollisuuden käyttää teoksia tavalla, joka ei loukkaa tekijänoikeutta, on esityksessä lähdetty siitä, että sisällön tuottajilla on oltava mahdollisuus ilmaista aineiston palveluun tallentamisen yhteydessä teoksen käytön oikeuttavat perusteet. Lisäksi ehdotuksen mukaan sisällön tunnistamiseksi ja tekijänoikeutta loukkaavan aineiston estämiseksi toteutettavien toimenpiteiden oikeasuhtaisuutta arviotaessa olisi otettava huomioon myös se, missä määrin toimenpiteillä voidaan tunnistaa tekijänoikeutta loukkaava aineisto palvelun tarjoajalle toimitetun tiedon perusteella sekä sisällön tuottajan oikeus käyttää teosta tekijänoikeutta loukkaamattomalla tavalla. Ei voida nimittäin sulkea pois mahdollisuutta, että teoksen tunnistamiseksi ja tekijänoikeutta loukkaavan aineiston estämiseksi toteutettavat toimenpiteet voidaan hienosäätää tai, siinä määrin kuin tekijänoikeuden haltijat voivat itse vaikuttaa toimenpiteisiin, kuten esimerkiksi määrittelemällä ns. sisällön-suodattimen herkkyyttä, tekijänoikeuden haltijoita voidaan opastaa välineiden käyttämisessä siten, että riskiä tekijänoikeutta loukkaamattoman aineiston estämiseksi voidaan vähentää. Sisällön tunnistamiseksi ja pääsyn estämiseksi toteutettavia keinoja ja niiden oikeasuhtaisuutta arviotaessa olisi näin ollen otettava huomioon eräänä aspektina, mm. kustannusten ja muiden seikkojen lisäksi, myös olemassa olevat keinot tunnistaa tekijänoikeutta loukkaavat ja tekijänoikeutta loukkaamattomat aineistot. Ehdotettava ratkaisu näyttäisi olevan linjassa julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksen kanssa (vrt. erityisesti ratkaisuehdotuksen kohta 210-211).

Direktiivin 17 artiklan 8 kohdan sisältämän yleisen seurantavelvoitteen asettamisen kiellosta julkisasiamies päätelee ratkaisuehdotuksessaan, Euroopan unionin tuomioistuimen asiaan C-18/18 ([tuomio 31.19.2019, Eva Glawischnig-Piesczek vs Facebook Ltd, C-18/18](#),

[EU:C:2019:821](#)) ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen Delfi-tapaukseen viitaten ([Delfi AS v. Estonia \[GC\], no. 64569/09, ECHR 2015-II](#)) Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 16.6.2015, *Delfi v. Viro*), että tämä käytännössä merkitsee, että palveluun ladattujen aineistojen tulee olla täysin selvästi laittomia. Ratkaisuehdotuksessa katsotaan, että palveluntarjoajaa ei voida asettaa asemaan, jossa se joutuu tekemään oikeudellisen arvion eli arvioimaan sitä, loukkaako käyttäjän palveluun lataama aineisto tekijänoikeutta (kohta 197). Julkisasiamiehen mielestä tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että ”liian tehokkaan estämisen” riskin minimoimiseksi ja siten sananvapautta koskevan oikeuden kunnioittamisen takaamiseksi välittäjänä toimivalla palveluntarjoajalla voi olla ainoastaan velvollisuus suodattaa ja estää niitä tietoja, joiden laittomuuden tuomioistuin on ennakolta vahvistanut, tai muussa tapauksessa tietoja, joista laittomuus käy suoraan selvästi ilmi eritoten ilman tarvetta tarkastella tietojen kontekstia (kohta 198).

On syytä huomata, että komission ohjeistuksessa 17 artiklan soveltamisesta asetetaan samansuuntaisia vaatimuksia kuin julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksessa. Kiteytetysti kysymys on siitä lähtökohdasta, että verkkosisällönjakopalvelun tarjoajat ovat velvoitettuja estämään pääsyn – etukäteen tai jälkikäteen – ainoastaan sellaiseen aineistoon, joka on ilmeisen laitton tekijän antamien merkityksellisten tietojen valossa. Lisäksi myös komission ohjeistuksessa lähdetään siitä, että verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan ei voida edellyttää tekevän oikeudellista arviota siitä, loukkaako aineisto tekijänoikeutta. Sen sijaan komission ohjeistukseen sisältyy erityinen ns. korvamerkintäprosessi, jonka myötä verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja olisi velvoitettu estämään pääsyn myös muuhun kuin sellaiseen aineistoon, jonka osalta on ”ilmeistä”, että se loukkaa tekijänoikeutta, mikäli aineiston julkaisemisesta aiheutuisi tekijänoikeuden haltijalle merkittävää vahinkoa. Tähän ns. korvamerkintäprosessiin julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksessa suhtaudutaan kielteisesti (kohta 221-223) ilmeisesti siitä syystä, että se lisäisi merkittävästi riskiä tekijänoikeutta loukkaamattoman aineiston estämiseen.

Esityksessä lähtökohdaksi on asetettu, että lainsäädännön tulee toteuttaa omaisuuden suojan ja sananvapauden välistä oikeudenmukaista tasapainoa. Verkkosisällönjakopalveluiden avulla tapahtuu laajamittaista tekijänoikeutta loukkaavaa toimintaa, joka voi verkossa tapahtuvan viestinnän nopeuden ja kattavuuden vuoksi aiheuttaa tekijöille huomattavaa haittaa. Tämän vuoksi verkkosisällönjakopalveluiden tarjoajille on voitava asettaa velvoitteita ryhtyä asianmukaisesti ja oikeasuhtaisesti toimiin estääkseen yleisön pääsyn tekijänoikeutta loukkaavaan aineistoon.

Samalla on kuitenkin tarpeen antaa riittävät takeet sille, että toimenpiteillä ei vaikuteta kielteisesti sisällön tuottajien perustuslaissa turvattuun sananvapauteen, mukaan lukien tieteen ja taiteen vapauteen, tai estetä yleisön pääsyä sellaiseen aineistoon, joka ei ole lainvastaista. Sisällön tuottajien sananvapauden turvaamiseksi esityksessä säädetään ensinnäkin siitä, että sisällön tuottajilla on oltava mahdollisuus ennakoon ilmoittaa verkkosisällönjakopalvelussa perusteista, joiden nojalla aineisto ei loukkaa tekijänoikeutta. Toiseksi aineiston poistaminen ennakolta olisi mahdollista vain silloin, jos sisällön tuottajan palveluun tallentama aineisto täysin vastaa teosta, johon pääsyn estämistä tekijä on vaatinut verkkosisällönjakopalvelun tarjoajalta. Muussa tapauksessa verkkosisällönjakopalvelun tarjoajalla olisi ainoastaan velvollisuus ilmoittaa tekijänoikeuden haltijalle vastaavuudesta ja estää pääsy ainoastaan, jos tekijänoikeuden haltija vakuuttaa, että aineisto loukkaa tekijänoikeutta. Lakiin sisältyisi myös kieltö vaatia aineiston estämistä perusteelta. Lisäksi laissa säädettäisiin tehokkaista ja sisällön tuottajille maksuttomista oikeussuojakeinoista niitä tilanteita varten, joissa sisällön tuottajan palveluun tallentama aineistoa on poistettu tai pääsy siihen estetty. Nopeatempoisen verkkoviestinnän vuoksi oikeussuojakeinot olisivat nopeita ja tehokkaita, jotta sisällön tuottajien sananvapaus ja mahdollisuus osallistua julkiseen keskusteluun voitaisiin tosiasiallisesti turvata. Näihin oikeussuojakeinoihin kuuluvat oikeus saada perusteltu poistoilmoitus aina, kun sisällön tuottajan palveluun tallentamaan aineistoon on estetty pääsy, nopea ja tehokas aineiston palautuspyyntömenet-

tely, johon kuuluu myös mahdollisuus saada palautuspyyntö käsitellyksi tuomioistuimen ulkopuolisessa riidanratkaisuelimessä, sekä oikeus hyvitykseen tai vahingonkorvaukseen, jos aineiston poistaminen on ollut perusteetonta.

Esityksen mukaan verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan olisi estettävä pääsy tekijänoikeuden haltijan vaatimuksesta ei vain sellaiseen aineistoon, joka täysin vastaa teosta, mutta myös sellaiseen muuhun aineistoon, joka ainakin osittain vastaa poistettavaksi vaadittua teosta ja jonka osalta tekijänoikeuden haltija vakuuttaa, että aineisto loukkaa hänen tekijänoikeuttaan. Julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksen valossa voidaan kysyä, onko esityksen mukainen ratkaisu sananvapauden näkökulmasta perusteltavissa, sillä se lisää riskiä, että pääsy estetään tekijänoikeutta loukkaamattomaan aineistoon. Perusoikeuksien välisen tasapainon saavuttamiseksi on tällöin luotava takeet sille, ettei tekijänoikeuden haltijalle annettu valta-asema johda sisällön tuottajien sananvapauden kaventumiseen perusteetta. Tämän tasapainon saavuttamiseksi esitykseen on sisällytetty kieltä esittää perusteettomia poistopyyntöjä. Perusteettomien poistopyyntöjen esittämisen kieltämisen lisäksi esityksessä on pidetty tarpeellisena vahvistaa sisällön tuottajien oikeussuojakeinoja, toisaalta säättämällä sisällön tuottajan oikeudesta hyvitykseen tai, mikäli pääsyn estämisestä aiheutuu korvattavaa vahinkoa, myös vahingonkorvaukseen. Lisäksi esitykseen on sisällytetty sisällön tuottajalle mahdollisuus saattaa pääsyn estämistä koskeva päätös arvioitavaksi ilman erillistä kustannusta puolueettomaan riidanratkaisuelimeen, eli tekijänoikeusriitalautakunnalle, joka voi antaa suosituksen niin pääsyn palauttamisesta aineistoon kuin maksettavasta hyvityksestä tai vahingonkorvauksesta. Sisällön tuottajien sananvapauden toteutumisen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että heillä on mahdollisuus turvautua nopeaan ja ilmaiseen oikeussuojakeinoon. Edellä mainitun lisäksi väärinkäyttömahdollisuuksien minimoimiseksi ehdotuksen 55 l §:n 2 momenttiin on sisällytetty palvelun tarjoajalle mahdollisuus ajaa kannetta, jotta toistuvasti perusteettomia poistopyyntöjä tehnyttä voidaan kieltää käyttämästä sisällön tunnistamiseksi ja pääsyn estämiseksi tarkoitettuja keinoja. Tämä on tarpeen tilanteessa, jossa verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja käytännössä on velvollinen tarjoamaan tekijän käyttöön sisällön tunnistamiseksi ja pääsyn estämiseksi tarkoitettuja välineitä välttyäkseen vastuusta sisällön tuottajien palveluun tallentamista mahdollisista tekijänoikeutta loukkaavista aineistoista.

DSM-direktiivin 17 artiklan 7 kohtaan sisältyy myös säännös, joka suoraan suojaa sananvapautta. Direktiivin kyseisen kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että käyttäjät (sisällön tuottajat) voivat kussakin jäsenvaltiossa käyttää hyväkseen eräitä sananvapauden hyväksi säädettyjä tekijänoikeuden rajoituksia, nimittäin rajoituksia, jotka sallivat lainaukset, arvostelun ja selostuksen tai käytön karikatyyrissä, parodiassa tai pastississa. Tätä on tehostettu vielä säättämällä 17 artiklan 9 kohdassa, että ”jäsenvaltioiden on varmistettava, että käyttäjät voivat kääntyä tuomioistuimen tai muun asiankuuluvan oikeusviranomaisen puoleen vaatiakseen oikeutta käyttää tekijänoikeutta tai lähioikeutta koskevaa poikkeusta tai rajoitusta”.

Direktiivin velvoitteiden on tulkittu tarkoittavan jossain määrin puuttumista verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan toimintavapauteen. Julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksessa todetaan, että ”sisällönjakopalvelujen tarjoajilla ei ole laillista lupaa estää tai poistaa sellaisia sisältöjä, joissa teoksia tai muita suojattuja aineistoja käytetään oikeutetusti, sillä perusteella, että nämä sisällöt loukkaavat tekijänoikeutta. Ne eivät muun muassa voi enää yleisissä käyttöehdoissaan tai oikeudenhaltijoiden kanssa tekemissään sopimuksissa päättää olla soveltamatta poikkeuksia ja rajoituksia esimerkiksi määräämällä, että pelkkä oikeudenhaltijoiden esittämä väite tekijänoikeusloukkauksesta riittäisi perusteeksi tällaiselle estämis- tai poistamistoimenpiteelle. Palveluntarjoajien pitää sitä vastoin kertoa käyttäjille kyseisissä yleisissä käyttöehdoissa, että he voivat käyttää teoksia ja muita suojattuja aineistoja mainittujen poikkeusten ja rajoitusten puitteissa” (kohta 163).

Direktiivin 17 artiklan 9 kohtaan sisältyvän edellä mainitun veloitteen täytäntöön panemiseksi esitykseen on sisällytetty 55 l §:n 1 momenttiin säännös, joka tarjoaa sisällön tuottajalle mahdollisuuden ajaa kannetta tekijää vastaan sen vahvistamiseksi, että sisällön tuottajalla on oikeus käyttää teosta tekijänoikeuslaissa säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen tai tekijän kanssa tehdyn sopimuksen nojalla, ja verkkosisällönjakopalvelun tarjoajaa vastaan tämän velvoittamiseksi sallimaan yleisön pääsyn sisällön tuottajan palveluun tallentamaan aineistoon.

Kyseinen säännös voi herättää kysymyksen siitä, missä määrin tällainen velvoite on sopusoinnussa verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan elinkeinovapauden kanssa. Tältä osin on ensinnäkin todettava, että säännös ei velvoita ketään tarjoamaan verkkosisällönjakopalvelua. Verkkosisällönjakopalvelu on luonteeltaan sosiaalisen median palvelu, jolle tunnusomaista on, että kuka tahansa voi liittyä sen käyttäjäksi ja tallentaa palveluun aineistoja. Säännöksellä ei olisi muutenkaan vaikutusta verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan oikeuteen yleisellä tasolla määritellä, mitä aineistoja palveluun voidaan tallentaa. Esimerkiksi yksinomaan valokuvien julkaisemiseen tarkoitettuja palveluita ei olisi mahdollista velvoittaa julkaisemaan äänitiedostoja tai videotiedostoja. Kun kysymys on nimenomaan sosiaalisen median palvelusta, ei veloitteen tarjota pääsy tiettyyn käyttäjän palveluun tallentamaan aineistoon, johon palvelun tarjoaja on evännyt pääsyn tekijänoikeusloukkaukseen vedoten, voida katsoa suhteettomasti puuttuvan verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan elinkeinovapautteen. Näin ollen olisi katsottava, että direktiivin velvoitteisiin perustuva esitys saavuttaa oikeudenmukaisen tasapainon sananvapauden ja elinkeinovapauden välillä.

Edellä on perusteltu, miksi DSM-direktiivin 17 artiklan täytäntöönpanon yhteydessä sananvapauden harjoittamiseen tehtävän rajoituksen olisi katsottava täyttävän perusoikeuden rajoittamisen yleiset edellytykset, eli sillä on hyväksyttävä peruste ja se on tarkkarajainen ja täsmällinen sekä suhteellisuusperiaatteen mukainen. Jäljelle jää kysymys siitä, puututaanko sananvapauden ydinalueeseen tavalla, joka edellä sanotusta huolimatta edellyttää, että asiasta säädetään perustuslain säätämisen järjestyksessä.

Sivistykselliset oikeudet

Perustuslain 16 §:n 3 momentin mukaan tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus on turvattu. Tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaudella luodaan edellytykset kulttuurin kehitykselle. Tieteen vapauten kuuluu sen harjoittajan oikeus valita tutkimusaiheensa ja -menetelmänsä samoin kuin oikeus julkaista tutkimustuloksensa. ([PeVL 2/2013 vp, s. 2/II](#), [PeVL 28/2004 vp, s. 4/II](#))

Ehdotetun 36 §:n mukaan tekijällä olisi luovuttamaton oikeus rinnakkaistallentaa tieteellinen artikkeli. Säännöksen tavoitteena on varmistaa avoimen tieteen toteutuminen ja vahvistaa tekijöiden asemaa suhteessa tieteellisten aikakauskirjojen kustantajiin. Ehdotus ei sisällä velvoitetta julkaista tai rinnakkaistallentaa tieteellistä artikkelia, mutta merkitsee sitä, ettei kustannussopimuksella voida evätä tutkijalta mahdollisuutta rinnakkaistallentaa kirjoittamansa tieteellinen artikkeli ilmaisessa, yleisölle avoimessa yleishyödyllisiä tarkoituksia varten perustetussa julkaisuarkistossa. Säännös vahvistaa näin tutkijan oikeutta julkaista tutkimustuloksensa, mutta vaikuttaa jossain määrin tieteellisten kustantajien varallisuusoikeudelliseen asemaan ja elinkeinon harjoittamiseen, sillä kustantajan mahdollisuudet tukeutua tekijänoikeuslain tarjoamaan yksinoikeuteen elinkeinonsa harjoittamiseksi vähenevät. Käytännössä ehdotuksella on vaikutusta tieteellisten aikakauslehtien mahdollisuuteen perustaa liiketoimintansa tilausmaksuihin. Tästä näkökulmasta merkityksellisenä voidaan kuitenkin jossain määrin pitää sitä, että on kehittynyt vaihtoehtoisia liiketoimintamalleja tieteellisen kustantamisen mahdollistamiseksi, mm. erinäiset julkiset tai yksityisten toimijoiden tukijärjestelmät sekä mahdollisuus kustantaa toiminta pe-

rimällä julkaisumaksuja. Suomi on myös julkisessa tutkimusrahoituksessaan sitoutunut kattamaan tieteellisten julkaisujen julkaisumaksuja. Tekijän oikeus rinnakkaistallentaa tieteellinen artikkeli ei siis vaikuta kustantajan oikeuteen julkaista teos, valmistaa teoksesta kappaleita tai saattaa se yleisön saataviin, mutta kaventaa kustantajan mahdollisuutta julkaista tieteelliset artikkelit yksinoikeudella. Ehdotus vahvistaa tutkijan toimintavapautta ja yleisön pääsyä tutkimustietoon, vaikuttaen vain rajoitetusti kustantajan asemaan. Ehdotuksella voidaan kuitenkin katsoa olevan hyväksyttävä peruste, eikä kustantajan asemaan puututa laajemmin kuin mikä on tarpeen tieteen avoimuuden turvaamiseksi. Ehdotus on näin ollen myös suhteellisuusperiaatteen mukainen.

Perustuslain 16 § edellyttää, että tieteen suuntautumisen tulee toteutua ensisijaisesti tieteellisen yhteisön itsensä harjoittaman tieteen kritiikin kautta. Myös taiteessa tulee vallita ilmaisun ja menetelmien vapaus, joka osaltaan edistää ja monipuolistaa yhteiskunnallista keskustelua. ([HE 309/1993](#)). Ehdotukseen sisältyy uusia tekijäoikeuden rajoituksia, joilla on merkitystä paitsi sananvapauden toteutumiseksi myös tieteen ja taiteen vapauden turvaamiseksi. Ehdotettu 13 b § sallii kappaleen valmistamista tiedonlouhintaa varten, ja mahdollistaa myös tiedonlouhintaa varten valmistettujen kappaleiden säilyttämisen ja käytön tieteellisten tulosten verifioimiseksi. Ehdotettu 23 § sen sijaan sallii teoksen käyttämistä uudessa teoksessa, kun kysymys on parodian, karikatyyrin tai pastissin valmistamisesta tai kun teos satunnaisesti sisällytetään toiseen teokseen ja edellyttäen, että sisällyttämisellä on teoksessa toisarvoinen merkitys. Ensiksi mainitun tekijäoikeuden rajoituksen tarkoituksena on varmistaa, ettei tekijäoikeus haittaa mahdollisuuksia analysoida aineistoja teknisin menetelmin. Tekijän varallisuus-oikeuden ytimeen ei kuitenkaan puututa, sillä näin valmistettuja kappaleita ei saa vapaasti saattaa yleisön saataviin. Kysymys on näin ollen tarkkaan kohdennetusta ja suhteellisuusperiaatteen mukaisesta puuttumisesta tekijän omistusoikeuteen. Ehdotettu 23 § liittyy lähemmin taiteellisen vapauden ja sananvapauden toteutumiseen. Tekijäoikeuden tarkoituksena ei ole estää uuden luomista, vaan edistää uuden luomista. Tästä syystä tekijän yksinoikeuden ei tule olla sisällöllisesti niin laaja, että se rajoittaa uuden luomista. Mainittuja säännöksiä on edellä arvioitu omistusoikeuden näkökulmasta.

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuuta koskevaan sääntelyyn liittyy myös kysymyksiä sivistyksellisten perusoikeuksien toteutumisesta, erityisesti tieteen ja taiteen vapautteen liittyviä kysymyksiä, sikäli kuin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajilta edellytettävät toimenpiteet aiheuttavat riskin siitä, että sisällön tuottajien aineistoihin estetään yleisöltä pääsy tai vaikeutetaan teosten luvallista käyttöä tällaisissa aineistoissa. Koska ”luomisen vapaus” tai ”taiteen vapaus” läheisesti liittyy sananvapauden toteutumiseen, on asiaa käsitelty tarkemmin edellä sananvapauden näkökulmasta.

Oikeusturva

Ehdotettu sääntely, joka koskee verkkosisällönjakopalvelun tarjoajien vastuuta sisällön tuottajien palveluun tallentamista aineistoista, on merkityksellistä myös tekijöiden sekä sisällön tuottajien oikeusturvan kannalta. Ehdotettu sääntely vahvistaa merkittävästi tekijän oikeuksien toimeenpanoa, sillä tekijälle tulee mahdollisuus vaatia, ilman tuomioistuinmenettelyä tai muuta oikeusviranomaisen menettelyä, että verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja ryhtyy toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että yleisöltä estetään pääsy palveluun tallennettuun tekijänoikeutta loukkaavaan aineistoon ennen aineiston julkaisemista palvelussa tai sen jälkeen. Tämä tehostaa käytännössä tekijänoikeuksien toimeenpanoa tekijänoikeuden haltijan näkökulmasta. Sen sijaan menettely aiheuttaa kysymyksiä, jotka ensisijaisesti liittyvät sisällön tuottajan sananvapauden turvaamiseen ja oikeussuojakeinoihin.

Tästä syystä DSM-direktiivin 17 artikla edellyttää, että myös sisällön tuottajien oikeusturvaa vahvistetaan merkittävästi. Sisällön tuottajilla tulee ensinnäkin olla oikeus tietää, että yleisön pääsy aineistoon on estetty, riittävän täsmällistä tietoa perusteista, joiden nojalla yleisön pääsy aineistoon on estetty, sekä tieto tarjolla olevista oikeussuojakeinoista.

Sisällön tuottajien oikeussuojakeinoihin tulee direktiivin mukaan kuulua mahdollisuus valittaa aineiston poistamisesta, eli pääsyn estämisestä, verkkosisällönjakopalvelun tarjoajalle. Kysymys olisi siten oikaisupyynnön käsittelystä. Direktiivissä ei täsmennetä, kenen tulee käsitellä valitus. Vaihtoehdot ovat joko poistopyynnön esittänyt tekijä tai sen puolesta toimiva, palvelun tarjoaja tai kyseiset tahot yhdessä. Kumpaakaan tahoa ei voida direktiivin luomassa asetelmassa pitää neutraalina tahona. Tästä syystä direktiivissä edellytetään, että sisällön tuottajien on voitava viedä pääsyn estämistä koskeva päätös ”tuomioistuimen ulkopuoliseen oikeussuojamekanismiin”, jonka avulla riidat ”on voitava ratkaista puolueettomasti, eivätkä ne saa poistaa käyttäjältä kansallisen lainsäädännön tarjoamaa oikeudellista suojaa, sanotun kuitenkin rajoittamatta käyttäjien oikeuksia koskevia tehokkaita oikeussuojakeinoja”.

Tästä voidaan päätellä, että sopimusosapuolten väliset riidanratkaisukeinot, kuten sovittelu tai välimiesmenettely, eivät olisi direktiivin mukaan riittäviä, sillä tällaiset sopimusosapuolten väliset riidanratkaisukeinot eivät mahdollista sellaisten riitojen ratkaisemista, jotka koskevat suhdetta kolmanteen osapuoleen, eivätkä sovellu laintulkinnallisten erimielisyyksien ratkaisemiseen. Jos valtio tarjoaisi ainoastaan mahdollisuuden mainittuihin riidanratkaisukeinoihin, sisällön tuottajilta evättäisiin käytännössä mahdollisuus vedota tekijänoikeuslaissa säädettyihin tekijänoikeuden rajoituksiin. Edellä mainituista direktiivin velvoitteista aiheutuu myös se, ettei sisällön tuottajaa ennen riidan alkamista voida sitouttaa esimerkiksi palvelun käyttöehdoissa siihen, että mahdolliset erimielisyydet ratkaistaan välimiesmenettelyssä.

Ehdotuksen mukaan tuomioistuimen ulkopuolisena oikeussuojamekanismina toimisi perustettava tekijänoikeusriitalautakunta. Tilanteessa, jossa yleisön pääsy aineistoon on jo estetty, ja koska aineisto pysyisi estettynä, kunnes verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja tekijänoikeusriitalautakunnan ratkaisun perusteella palauttaa siihen pääsyn, on ensiarvoisen tärkeää, että tekijänoikeusriitalautakunta voi käsitellä sisällön tuottajan palautuspyynnön hyvin ripeästi. Tästä syystä on olennaista, ettei palveluntarjoajan tarjoama oikaisumahdollisuus tarpeettomasti viivästytä sisällön tuottajan mahdollisuuksia saada aineisto palautetuksi. Julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksessa tapauksessa C-401/2019 painotettaankin, että sisällönjakopalvelujen tarjoajien on toimittava tässä asiassa yhtä ripeästi kuin ne toimivat – direktiivin 2019/790 17 artiklan 4 kohdan c alakohdan mukaisesti – silloin, kun on kyse oikeudenhaltijoilta saatavista ilmoituksista (kohta 178).

Ripeysvaatimuksesta johtuen ei ole ajateltavissa, että käsittely tekijänoikeusriitalautakunnassa voisi olla kovin perusteellista. Tästä syystä tekijänoikeusriitalautakunnan tulisi arvioida, onko ilmeistä, että tekijänoikeutta on loukattu. Jos tekijänoikeuden loukkaus ei ole ilmeinen, eli lautakunta pitää mahdollisena, että tiettyyn käyttöön soveltuu jokin tekijänoikeuden rajoitus tai että kyseinen tekijänoikeudellisesti relevantti teoksen käyttö on sallittua tekijänoikeutta koskevan sopimuksen perusteella, olisi lautakunnan suositus, että pääsy aineistoon tulisi palauttaa.

On syytä huomata, että mikäli tekijänoikeusriitalautakunta katsoo, että tekijänoikeuden loukkaus ei ole ilmeinen, lautakunnan ratkaisu ei epäisi tekijältä lain suomia oikeuskeinoja. Tässä tapauksessa tekijä voisi edelleen kääntyä tuomioistuimen puoleen ja vaatia tuomioistuimelta määräystä, jonka perusteella palvelun tarjoaja veloitettaisiin estämään pääsy aineistoon. Tekijänoikeusriitalautakunnan ratkaisulla olisi ainoastaan vaikutusta tekijän mahdollisuuteen toimeenpanna tekijänoikeuttaan tuomioistuimen ulkopuolisessa menettelyssä. Julkisasiamiehen

ratkaisuehdotuksessa tapauksessa C-401/2019 ([Puolan tasavalta vs. Euroopan parlamentti, Euroopan unionin neuvosto, C-401/19, EU:C:2021:613](#), kohta 218) katsotaankin, että epäselvät tapaukset olisi syytä viedä tuomioistuimen ratkaistavaksi, eikä tulisi voida käyttää DSM-direktiivin 17 artiklan mukaista tuomioistuimen ulkopuolista menettelyä.

Riittäviä oikeussuojakeinoja arvioitaessa riittävänä ei voida pitää yksinomaan prosessuaalisia oikeussuojakeinoja, vaan edellytetään myös oikeuksien tosiallisen toteutumisen takeita. Tässä tapauksessa erityisesti kysymys on niistä keinoista, joilla torjutaan pääsyn estämiseen liittyvät väärinkäytökset, tai julkisasiamiehen tapauksessa C-401/19 käyttämien sanojen mukaisesti, tekijänoikeuksien ”liian tehokkaan estämisen riski”.

Ehdotuksen mukaan tekijällä tai tämän puolesta toimivalla olisi laajat mahdollisuudet puuttua sananvapauden käyttöön. Tämän tasapainottamiseksi ehdotetaan, että sisällön tuottajalla olisi oikeus hyvitykseen tai vahingonkorvaukseen aineiston perusteettomasta poistosta. Pelkkää vahingonkorvausta ei voida pitää riittävänä sananvapauden takeena, koska pääsyn estäminen aineistoon harvoin aiheuttaa sellaista taloudellista vahinkoa, joka olisi yleisten vahingonkorvaus-oikeudellisten oppien mukaan korvattava. Myös vahingonkorvausvelvollisuuteen liittyvän syyhteyden osoittaminen voi olla vaikeaa. Mahdollisuus saada hyvitystä saattaisi sisällön tuottajan vastaanantamiseen asemaan kuin tekijän; kun tekijällä voimassa olevan lain mukaan on oikeus hyvitykseen esimerkiksi teoksen luvattoman julkaisemisen johdosta, olisi sisällön tuottajalla vastaavasti oikeus hyvitykseen sen johdosta, että pääsy estetään perusteetta hänen verkkosisällönjakopalveluun tallentamaan julkaistavaksi tarkoitettuun aineistoon. Jos sisällön tuottajalla ei olisi oikeutta hyvitykseen, jäisi sisällön tuottajan tosiasiallinen oikeussuoja vähäiseksi, ja vastaavasti tekijän tai tämän puolesta toimivan osalta perusteettomasta poistovaatimuksesta ei aiheutuisi mitään seuraamuksia. Julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksessa asiassa C-401/19 myös korostetaan, että oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoin on välttämätön sananvapautta koskevan oikeuden verkossa tapahtuvan käytön takaamiseksi ([Puolan tasavalta vs. Euroopan parlamentti, Euroopan unionin neuvosto, C-401/19, EU:C:2021:613](#), kohta 179).

Perusteettomien poistovaatimusten torjumiseksi ehdotetaan lisäksi verkkosisällönjakopalvelun tarjoajalle mahdollisuutta ajaa tuomioistuimessa kannetta sen kieltämiseksi, että se, joka toistuvasti esittää perusteettomia poistopyyntöjä, saisi käyttää sisällön tunnistamiseksi ja pääsyn estämiseksi tarkoitettuja keinoja. Kielto voitaisiin asettaa määräajaksi tai, mikäli teko on omiaan aiheuttamaan merkittävää haittaa, pysyvästi. Tämä mahdollisuus tulee nähdä sitä taustaa vasten, että verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja veloitetaan direktiivin perusteella käytännössä antamaan tekijälle tai tämän puolesta toimivalle pääsyn sisällön tunnistamiseksi ja pääsyn estämiseksi tarkoitettuihin keinoihin syrjimättömin perustein, eikä palvelun tarjoaja siten jatkossa itse voi vapaasti määrätä, keiden käyttöön kyseisiä keinoja annetaan. Jos verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja epää tekijältä tai tämän puolesta toimivalta mahdollisuuden käyttää sisällön tunnistamiseksi tai pääsyn estämiseksi tarkoitettuja keinoja, on palvelun tarjoaja suoraan vastuussa tekijänoikeuden loukkauksesta, joka aiheutuu sisällön tuottajan palveluun tallentamasta aineistosta. Tuomioistuimen asettaman kiellon suhteen on kuitenkin syytä korostaa, että tällä ei puututtaisi perustavanlaatuisesti tekijän oikeussuojakeinoin, sillä tekijällä säilyisi edelleen mahdollisuus pyytää tuomioistuimen määräystä tekijänoikeutta loukkaavan aineiston poistamiseksi.

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että perustuslain 21 §:n säännökset eivät estä säätämästä lailla vähäisiä poikkeuksia pykälässä turvattuihin oikeuksiin, kunhan tällaiset poikkeukset eivät muuta kulloinkin kyseessä olevan oikeusturvatakeen asemaa pääsääntönä eivätkä yksittäistapauksessa vaaranna yksilön oikeusturvaa ([HE 309/1993 vp, s. 74/II](#), [PeVL 29/2020 vp, s. 2](#), [PeVL 16/2019 vp, s. 3](#), [PeVL 68/2014 vp, s. 3/I](#)). Nyt käsillä olevassa tapauksessa yleisön pääsy sisällön tuottajan palveluun tallentamaan aineistoon voitaisiin estää ilman oikeusviranomaisten

myötävaikutusta. Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus tulla kuulluksi. DSM-direktiivin 17 artiklassa ei aseteta edellytykseksi, että sisällön tuottajaa tulisi kuulla ennen yleisön pääsyn estämistä hänen palveluun tallentamaansa aineistoon. Perustuslain 21 §:n mukaisen kuulemisoikeuden turvaamiseksi sekä tarkoituksena varmistaa, että sisällön tunnistamiseksi ja pääsyn estämiseksi tarkoitetut keinot eivät johda siihen, että estetään pääsy tekijänoikeutta loukkaamattomaan aineistoon, on ehdotukseen sisällytetty vaatimus, että verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan on tarjottava sisällön tuottajalle mahdollisuus, ennen pääsyn estämistä tai viimeistään sen yhteydessä, antaa tekijälle tai hänen puolestaan toimivalle selvitys niistä perusteista, joiden nojalla aineisto ei loukkaa tekijän tekijänoikeutta. Koska ehdotus voi johtaa siihen, että yksilöä ei kuulla asianmukaisesti ennen pääsyn estämistä aineistoon, on siten tärkeää, että yksilön oikeusturva kokonaisuutena arvioiden voidaan varmistaa. Kun edellä esitetyn mukaisesti sisällön tuottajan oikeusturvaa vahvistetaan, on katsottava, että vähäiset poikkeukset perustuslain 21 §:n mukaisiin oikeuksiin ovat oikeasuhtaiset.

Julkisen vallan käyttö

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla ja vain, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävä julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.

Julkisen vallan käytön kannalta merkityksellinen on ensinnäkin kysymys siitä, merkitsevätkö tekijän tai tämän puolesta toimivan tai verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan tai näiden yhdessä toteuttamat toimet julkisen vallan käyttöä, sikäli kuin näillä toimilla tosiasiallisesti vaikutetaan sisällön tuottajien sananvapauden toteutumiseen eli estetään yleisön pääsy sisällön tuottajan verkkosisällönjakopalveluun tallentamaan aineistoon. Ehdotettu lainsäädäntö ei sisällä suoraa velvoitetta estää yleisön pääsyä tiettyyn aineistoon tekijän tai tämän puolesta toimivan pyynnöstä, vaan velvoite on välillinen siten, että jos verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja ei estä pääsyä tekijän osoittamaan aineistoon, on palvelun tarjoaja suoraan vastuussa tekijänoikeuden loukkauksesta, mikäli aineisto osoittautuu tekijänoikeutta loukkaavaksi. Pelkästään juridisen konstruktion muodosta ei kuitenkaan voi päätellä, että kysymys ei olisi julkisen vallan käytöstä.

Voidaan siten todeta, että kysymys on julkisen vallan käytöstä, jolla on kuitenkin hyväksyttävä peruste, sillä tavoitteena on turva tekijän omistusoikeus. Julkisen vallan käyttö on perustuslain 124 §:n mukaan sallittua antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla ja vain, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. Tässä tapauksessa voidaan todeta, että tekijänoikeuksien toimeenpano tuomioistuimenmenettelyn kautta ei ole käytännössä riittävän tehokas tapa tekijänoikeuksien toimeenpanemiseksi. Voimassa oleva laki sähköisen viestinnän palvelujen tarjoamisesta sisältää jo säännöksiä, jotka mahdollistavat, että tekijä tai tämän puolesta toimiva voi ilman tuomioistuimen tai muun oikeusviranomaisen myötävaikutusta pyytää palvelun tarjoajaa estämään pääsyn tekijänoikeutta loukkaavaan aineistoon. Tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain (nykyisin sähköisen viestinnän palveluista annettu laki) hallituksen esityksessä todetaan, että ”estäessään tietojen saannin omasta aloitteestaan 15 §:n 1 momentin 2 kohdan (nykyisen lain 184 §:n) nojalla palvelun tarjoaja puuttuu sisällön tuottajan sananvapauden käyttämiseen. Palvelun tarjoajan on tällöin katsottava hoitavan julkista hallintotehtävää ja käyttävän julkista valtaa siinä merkityksessä kuin perustuslain 124 §:ssä säädetään. Tämän vuoksi on huolehdyttävä riittävästä sisällön tuottajan oikeusturvan takeista.” ([HE 194/2001 vp, s. 42.](#))

Edellä oikeusturvaa koskevassa jaksossa on tarkemmin esitelty esitykseen sisältyviä säännöksiä, joilla pyritään tehokkaasti takaamaan sisällön tuottajan oikeusturva.

esityksen mukaan sisällön tuottajien aineiston palauttamispyyntöjä käsittelemään ehdotetaan perustettavaksi tekijänoikeusriitalautakunta-niminen vaihtoehtoinen riidanratkaisuelin. Lautakunta voisi antaa ratkaisuja, jotka olisivat oikeudelliselta luonteeltaan suosituksia ja koskisivat sitä, olisiko pidettävä ilmeisenä, että sisällön tuottajan palveluun tallentama aineisto loukkaa tekijänoikeutta. Lautakunta voisi myös antaa suosituksen sisällön tuottajalle maksettavasta hyvityksestä tai vahingonkorvauksesta. Suositusten antamista ei voida pitää sellaisena merkittävänä julkisena hallintotehtävänä, jonka voisi antaa ainoastaan viranomaisen suoritettavaksi. Tekijänoikeusriitalautakunnan ratkaisut eivät olisi suoraan täytäntöön pantavissa, eivätkä ne sitoisi tuomioistuimia. Kysymys on siten sellaisesta tehtävästä, joka voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle edellyttäen, että siitä säädetään lailla tai asetuksella.

Lautakunta olisi luonteeltaan lähinnä verrattavissa kuluttajariitalautakuntaan. Perustuslakivaliokunta on katsonut kuluttajariitalautakunnasta annettua lakia koskevassa lausunnossaan ([PeVL 40/2006 vp](#)), että vaihtoehtoista riitojen ratkaisumenettelyä on pidettävä oikeusturvaa parantavana menettelynä.

Koska tekijänoikeusriitalautakunnan antamat ratkaisusuositukset eivät edellä kuvatulla tavalla ole oikeudellisesti velvoittavia ja täytäntöönpanokelpoisia, vaan yksittäistapauksista annettuja suosituksia, ei lautakunnan toiminnassa ole kysymys tuomiovallan tai muunkaan merkittävän julkisen vallan käytöstä.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

tekijänoikeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan tekijänoikeuslain (404/1961) 32—34 §, sellaisina kuin ne ovat osaksi laissa 607/2015,

muutetaan 11 §:n 5 momentti, 14 §:n 1 ja 4 momentti, 16 §, 16 b §:n 1 momentin 1 kohta, 16 c §:n 1 momentin 1 kohta, 16 d §:n 1 momentti, 16 e §:n 1 momentti, 18 §, 19 a §, 21 §:n 3 momentti, 23 §, 25 f §:n 4 ja 5 momentti, 25 h §, 26 §, 27 §:n 3 momentti, 29 §:n 2 momentti, 30 §, 31 §, 35—38 §, 40 §:n otsikko, 45 §, 46 §:n 3 momentti, 46 a §:n 3 momentti, 47 §:n 1 ja 4 momentti, 48 §:n 4 momentti, 49 §:n 3 momentti, 49 a §:n 3 momentti, 50 §, 50 c §:n 1 momentti, 54 §:n 1 momentin 3 ja 5 kohta, 64 §:n 9 momentti ja 64 b §,

sellaisina kuin niistä ovat 11 §:n 5 momentti, 14 §:n 1 ja 4 momentti, 16 §, 18 §, 21 §:n 3 momentti, 25 f §:n 4 ja 5 momentti, 47 §:n 1 ja 4 momentti ja 54 §:n 1 momentin 3 ja 5 kohta laeissa 821/2005 ja 607/2015, 16 b §:n 1 momentin 1 kohta ja 16 c §:n 1 momentin 1 kohta laeissa 674/2013 ja 607/2015, 16 d §:n 1 momentti, 16 e §:n 1 momentti ja 64 b § laeissa 821/2005 ja 607/2015, 19 a § laissa 972/2016, 23 ja 25 h § laeissa 446/1995, 821/2005 ja 607/2015, 26 §, 29 §:n 2 momentti, 46 a §:n 3 momentti ja 40 §:n otsikko laissa 607/2015, 27 §:n 3 momentti laissa 418/1993, 30, 31, 35—38 ja 50 § osaksi laissa 607/2015, 45 § laeissa 821/2005, 763/2013, 607/2015 ja 849/2018, 46 §:n 3 momentti, 48 §:n 4 momentti, 49 §:n 3 momentti ja 49 a §:n 3 momentti laeissa 607/2015 ja 849/2018, 50 c §:n 1 momentti laeissa 821/2005, 607/2015 ja 849/2018 sekä 64 §:n 9 momentti laeissa 446/1995 ja 607/2015, sekä

lisätään lakiin uusi 13 b §, 16 g—16 j §, 27 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 418/1993 ja 607/2015, uusi 4 ja 5 momentti, 49 a §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 446/1995, 821/2005, 607/2015 ja 849/2018, uusi 4 momentti sekä lakiin uusi 6 a luku ja uusi 64 c—64 e § seuraavasti:

2 luku

Tekijänoikeuden rajoitukset ja säännökset sopimuslisenssistä

11 §

Yleiset säännökset

Tässä luvussa säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen nojalla ei saa valmistaa kappaleita sellaisesta teoksen kappaleesta, joka on valmistettu tai saatettu yleisön saataviin 2 §:n vastaisesti tai jota suojaava tekninen toimenpide on 50 a §:n 1 momentin vastaisesti kierretty. Mitä tässä momentissa säädetään, ei kuitenkaan koske teosten käyttämistä 11 a, 16, 16 a—16 c, 16 h tai 22 §:n tai 25 d §:n 2 tai 5 momentin nojalla.

13 b §

Käyttö tiedonlouhintaa varten

Teoksesta saa valmistaa kappaleita käytettäväksi tiedonlouhintaa varten ja säilyttää kappaleita yksinomaan kyseistä tarkoitusta varten, ellei toisin ole sovittu tai kappaleen valmistamista ole estetty tai rajoitettu.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, tieteellisessä tutkimuksessa tapahtuvaa tiedonlouhintaa varten valmistetun teoksen kappaleen saa säilyttää ja sitä saa käyttää myöhemmin tutkimuksen todentamiseksi edellyttäen, että teoksen kappale on vain siihen oikeutettujen saatavilla. Tieteellistä tutkimusta varten tapahtuvaa tiedonlouhintaa tai tiedonlouhintaa varten tapahtuvaa kappaleen valmistamista ei saa estää tai rajoittaa.

14 §

Teosten käyttäminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa

Opetustoiminnassa tai tieteellisessä tutkimuksessa, jota toteutetaan opetuksen tai tutkimuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti, saa käyttää julkistettua teosta ja teoksesta saa valmistaa käytön edellyttämät kappaleet edellyttäen, että teoksen käyttö tapahtuu tietyille rajatulle henkilöpiirille tarkoitettussa tilanteessa tai ulkopuolisilta rajatussa sähköisessä ympäristössä. Koulutusmarkkinoille suunnatusta teoksesta saa valmistaa kappaleita opetustoiminnassa vain tilapäisesti käytettäväksi ja tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa. Valtio maksaa tekijöille korvausta tässä momentissa tarkoitettua käytöstä siten kuin 19 a §:ssä säädetään.

Muissa kuin 1-3 momentissa säädettyissä tilanteissa julkistetusta teoksesta saa sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, valmistaa kappaleita ja saattaa yleisön saataviin opetustoimintaa tai tieteellisestä tutkimusta varten. Mitä tässä momentissa säädetään, ei koske teosta, jonka tekijä on kieltänyt kappaleen valmistamisen tai teoksen välittämisen.

16 §

Teosten kappaleiden valmistaminen arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa

Arkisto ja yleisölle avoin kirjasto tai museo saa, jollei tarkoituksena ole välittömän tai välillisen taloudellisen edun tuottaminen, valmistaa kappaleita omissa kokoelmissaan olevasta teoksesta:

- 1) aineiston säilyttämistä ja sen säilyvyyden turvaamista varten;
- 2) aineiston teknistä entistämistä ja kunnostamista varten;
- 3) kokoelmien hallintaa, järjestämistä ja vastaavia kokoelman ylläpidon edellyttämiä sisäisiä käyttötarkoituksia varten;
- 4) vaillinaisen teoksen kappaleen tai useana osana julkaistun teoksen puuttuvan osan täydentämiseksi, jos teosta tai tarvittavaa täydennystä ei ole saatavissa kaupallisen levityksen tai välittämisen kautta.

16 b §

Teosten käyttäminen kulttuuriaineistoja säilyttävissä kirjastoissa

Kirjasto, jolle kulttuuriaineistojen tallettamisesta ja säilyttämisestä annetun lain (1433/2007) mukaan on luovutettava teoksen kappale, saa:

1) käyttää kokoelmissaan olevaa teosta tämän lain 16, 16 a, 16 g ja 16 h §:ssä tarkoitettuihin tavoin ja pykälissä säädetyin edellytyksin;

16 c §

Teosten käyttäminen Kansallisessa audiovisuaalisessa instituutissa

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti saa:

1) käyttää kokoelmissaan olevaa teosta 16, 16 a, 16 g ja 16 h §:ssä tarkoitettuihin tavoin ja pykälissä säädetyin edellytyksin;

16 d §

Teosten käyttäminen sopimulsenssin nojalla arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa

Arkisto ja yleisölle avoin kirjasto tai museo saa sopimulsenssin nojalla siten kuin 26 §:ssä säädetään:

1) valmistaa kokoelmissaan olevasta teoksesta kappaleen muissa kuin 16, 16 a—16 c, 16 g ja 16 h §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa;

2) välittää kokoelmissaan olevan teoksen yleisölle muissa kuin 16 a—16 c, 16 g ja 16 h §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa.

16 e §

Tarkemmat säännökset teosten käyttämisestä arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa

Lain 16, 16 a ja 16 d §:ää sovelletaan arkistoon sekä yleisölle avoimeen kirjastoon ja museoon, jos:

4) laitoksen toiminta palvelee merkittävässä määrin taiteen ja kulttuuriperinnön säilyttämistä ja yleisön saataviin saattamista; tai

5) laitoksen omistaa valtio tai kunta.

16 g §

Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen sopimulsenssin nojalla

Arkisto ja yleisölle avoin kirjasto tai museo saa muussa kuin ansiotarkoituksessa saattaa yleisön saataviin omista kokoelmistaan olevien kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten joukkoon kuuluvan teoksen ja valmistaa sitä varten tarvittavat kappaleet sopimulsenssin nojalla.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu lupa saattaa teos yleisön saataviin sisältää oikeuden käyttää myös 16 §:n nojalla valmistettua teoksen kappaletta tähän tarkoitukseen.

Yhteishallinnointiorganisaatio, joka on hyväksytty sopimulsenssiorganisaatioksi 26 §:n nojalla, voi myöntää 1 momentissa tarkoitetun käyttöluvan, jos:

1) sopimulsenssiorganisaatio on edustava käyttöluvan kohteena olevaan teosjoukkoon nähden; ja

2) sopimulsenssiorganisaatio arvioi, että käyttöluvalla ei ole haitallista vaikutusta käyttöluvan kohteena olevaan teosjoukkoon kuuluvien teosten kaupallisiin markkinoihin.

Jos sopimuslisenssiorganisaatio tietyn teosjoukon osalta katsoo, että organisaatio ei ole riittävän edustava, sen tulee ilmoittaa asiasta opetus- ja kulttuuriministeriölle. Hyväksymispäätöksen muuttamisen jälkeen tähän teosjoukkoon kuuluvan teoksen käyttämiseen sovelletaan, mitä 16 h §:ssä säädetään.

Mitä tässä pykälässä säädetään, ei koske teosta, jonka tekijä on kieltänyt kappaleen valmistamisen ja yleisön saataviin saattamisen.

16 h §

Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen rajoituksen nojalla eräissä tilanteissa

Arkisto ja yleisölle avoin kirjasto tai museo saa, jollei tarkoituksena ole välittömän tai välillisen taloudellisen edun tuottaminen, saattaa yleisön saataviin omista kokoelmistaan olevien teosten joukon, jos kokonaisuutena arvioiden siihen kuuluvien teosten voidaan olettaa poistuneen kaupallisen jakelun piiristä eikä tiedossa ole, että teos on kaupallisessa jakelussa ja jos 16 j §:n mukaista menettelyä on noudatettu ja ryhdytty mahdollisesti tarvittaviin lisätoimenpiteisiin tekijöiden tietoisuuden lisäämiseksi rajoituksen nojalla tapahtuvasta käytöstä ennen kuin käyttö tapahtuu, seuraavasti:

1) teos, joka ei ole koskaan ollut myytävänä tai muutoin kaupallisessa jakelussa, kun on kulunut viisi vuotta siitä vuodesta, jolloin teos sisällytettiin kokoelmaan;

2) tietokone- tai videopeli, kun on kulunut seitsemän vuotta siitä vuodesta, jolloin peli julkaistiin;

3) muu sellaiseen teostyyppiin kuuluva teos, jonka osalta ei ole olemassa edustavaa sopimuslisenssiorganisaatiota.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta teosjoukkoon, joka on poistunut kaupallisesta jakelusta, jos on kohtuullisten toimien perusteella näyttöä siitä, että teosjoukko koostuu valtaosin seuraavista:

1) elokuvateokset, joiden tuottajalla on päätoimipaikka tai vakinainen asuinpaikka jossakin Euroopan talousalueeseen kuulumattomassa valtiossa;

2) muut teokset kuin elokuvateokset, jotka on julkaistu ensimmäisen kerran Euroopan talousalueeseen kuulumattomassa valtiossa tai, jos niitä ei ole julkaistu, yleisradioitu ensimmäisen kerran Euroopan talousalueeseen kuulumattomassa valtiossa;

3) Euroopan talousalueeseen kuulumattomien valtioiden kansalaisten luomat teokset, joiden osalta 1 tai 2 kohdassa tarkoitettua valtiota ei ole kohtuullisin toimin pystytty määrittelemään.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske teosta, jonka tekijä on kieltänyt kappaleen valmistamisen ja yleisön saataviin saattamisen.

16 i §

Kielto-oikeuden käyttäminen

Ilmoitus 16 g §:n 5 momentin mukaisesta kiellosta osoitetaan sopimuslisenssiorganisaatiolle tai sille arkistolle tai yleisölle avoimelle kirjastolle tai museolle, joka käyttää teosta 16 g §:n nojalla.

Ilmoitus 16 h §:n 3 momentin mukaisesta kiellosta osoitetaan sille arkistolle tai yleisölle avoimelle kirjastolle tai museolle, joka käyttää teosta 16 h §:n nojalla.

Kielto tulee yksilöidä siten, että kiellon kohteena oleva teos tai teokset ovat tunnistettavissa.

16 j §

Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä koskevien tietojen rekisteröinti

Arkiston ja yleisölle avoimen kirjaston tai museon, joka aikoo saattaa yleisön saataviin kaupallisesta jakelusta poistuneen teoksen tai teosten joukon, on merkittävät seuraavat tiedot Euroopan unionin teollisoikeuksien viraston ylläpitämään rekisteriin vähintään kuusi kuukautta ennen kuin teos tai teosten joukko saatetaan yleisön saataviin:

- 1) teos tai teosten joukko, johon käyttö kohdistuu;
- 2) kiello-oikeuden käyttömahdollisuus 16 i §:n mukaisesti;
- 3) tekijänoikeuden rajoitus tai käyttöluva, johon käyttöoikeus perustuu;
- 4) käyttöluvan myöntäjä ja luvan saaja sekä käyttöluvan kattamat maantieteelliset alueet ja käyttötarkoitukset.

Sopimuslisenssiorganisaatio, arkisto tai yleisölle avoin kirjasto tai museo, joka vastaanottaa 16 i §:ssä tarkoitetun yksilöidyn kiellon, on viipymättä velvollinen merkitsemään kiellon Euroopan unionin teollisoikeuksien viraston ylläpitämään rekisteriin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella voidaan säätää tarkemmin Euroopan unionin teollisoikeuksien viraston ylläpitämään rekisteriin toimitettavista tiedoista ja tietojen toimittamisessa noudatettavista menettelyistä.

18 §

Opetuksessa käytettävät kokoomateokset

Opetuksessa käytettäväksi tarkoitettuun kokoomateokseen, joka muodostetaan useiden tekijöiden teoksista, saa ottaa vähäisiä osia kirjallisesta teoksesta tai sävellysteoksesta taikka, jos teos ei ole laaja, koko teoksen, kun viisi vuotta on kulunut vuodesta, jona teos julkaistiin. Tekstiin liittyen saadaan ottaa kuva julkistetusta taideteoksesta. Tekijällä on oikeus korvaukseen.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske otteita teoksesta, joka on suunnattu koulutusmarkkinoille, eikä anna oikeutta valmistaa kokoomateoksia ansiotarkoitusta varten.

19 a §

Korvausta hallinnoiva organisaatio

Korvaus 14 §:n 1 momentissa tarkoitettua opetus- ja tutkimuskäytöstä ja 19 §:n 4 momentissa tarkoitettua lainaamisesta suoritetaan opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymän, lukuisia kyseisiin tarkoituksiin käytettyjen teosten tekijöitä edustavan yhteishallinnointiorganisaation välityksellä. Organisaatioita voidaan hyväksyä useita, jos tekijöiden edustavuutta ei voida muuten saavuttaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyy organisaation hakemuksesta määräajaksi, enintään viideksi vuodeksi. Hyväksyttävän organisaation tulee olla vakavarainen ja sillä tulee olla valmius ja kyky hoitaa asioita hyväksymispäätöksen mukaisesti. Organisaation tulee vuosittain antaa opetus- ja kulttuuriministeriölle selvitys hyväksymispäätöksen nojalla tekemistään toimista. Organisaation tai organisaatioiden yhdessä tulee edustaa merkittävää osaa niistä eri alojen teosten tekijöistä, joiden teoksia käytetään 14 §:n 1 momentin tai 19 §:n 4 momentin nojalla. Hyväksymispäätöksessä voidaan organisaatiolle myös asettaa käytännön toimintaa yleisesti ohjaavia ehtoja.

Opetus- ja kulttuuriministeriön päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu. Hyväksyminen voidaan peruuttaa, jos organisaatio hyväksymispäätöstä ja sen ehtoja rikkomalla syyllistyy vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin

tai laiminlyönteihin ja jolleivät organisaatiolle annetut huomautukset ja varoitukset ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen.

21 §

Julkinen esittäminen

Mitä 2 momentissa säädetään, ei koske näytelmä- eikä elokuvateosta.

23 §

Teoksen käyttö uudessa teoksessa

Julkistettua teosta on lupa hyvän tavan mukaisesti käyttää parodiassa, karikatyyrissa tai pastisissa.

Julkistetun teoksen satunnainen ja osittainen sisällyttäminen toiseen teokseen on sallittua edellyttäen, että sisällyttämisellä on teoksessa toisarvoinen merkitys.

25 f §

Alkuperäinen radio- ja televisiolähetys

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös muussa kuin maanpäällisessä verkossa tapahtuvaan lähetykseen, jos lähetys tapahtuu samanaikaisesti kuin saman lähettäjäyhtiön lähetys maanpäällisessä verkossa, sekä teoksen saattamiseen yleisön saataviin lähettäjäyhtiön oheispalvelussa.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös silloin, kun lähettäjäyhtiö teosta itse lähettämättä siirtää ohjelmasignaalin jakelijayhtiölle, joka saattaa teoksen yleisön saataviin omaan lukuunsa. Myönnettävän luvan tulee kattaa sekä lähettäjäyhtiön että jakelijan toimet.

25 h §

Radio- ja televisiolähetysten edelleen lähettäminen

Radio- tai televisiolähetykseen tai siihen liittyvään verkossa tarjottavaan oheispalveluun sisältyvän teoksen saa, jos myös lähettäjäyhtiön suostumus on saatu, lähetystä tai oheispalvelua muuttamatta saattaa yleisön vastaanotettavaksi samanaikaisesti alkuperäisen lähetysten kanssa (*edelleen lähettäminen*) sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään.

Lähettäjäyhtiö ei saa kieltää lähetysten edelleen lähettämistä ilman perusteltua syytä tai asettaa sille kohtuuttomia ehtoja.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua edelleen lähettämistä koskevat luvat on myönnettävä samanaikaisesti.

Sopimuslisenssi

Sopimuslisenssiä koskevia tämän lain säännöksiä sovelletaan sopimukseen, joka on tehty käyttäjän ja sellaisen yhteishallinnointiorganisaation välillä, jonka opetus- ja kulttuuriministeriö on hyväksynyt sopimuslisenssiorganisaatioksi ja joka on tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista annetun lain (1494/2016) 5 §:n 2 momentissa tarkoitettujen tekijöiden antamien valtuutusten perusteella riittävän edustava Suomessa käytettyjen teosten tietyn alan tekijöiden suhteen sopimuksen kohteena olevan teostyyppin ja oikeuksien osalta. Hyväksyttyä sopimuslisenssiorganisaatiota pidetään tämän sopimuksen osalta oikeutettuna edustamaan muitakin saman alan teosten tekijöitä. Mainitulla sopimuksella laajennetun kollektiivisen käyttöluvan saanut voi luvan mukaisin ehdoin käyttää kaikkia tämän alan tekijöiden teoksia.

Mitä 1 momentissa tarkoitettua sopimuslisenssiorganisaation yleiskokous päättää teoksen kappaleiden valmistamisesta taikka teoksen yleisön saataviin saattamisesta suoritettavien korvausten jakamisesta organisaation suoraan edustamille tekijöille tai käyttämisestä tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin, sovelletaan myös muihin 1 momentissa tarkoitettuihin saman alan tekijöihin, joita sopimuslisenssiorganisaatio ei suoraan edusta.

Jos sopimuslisenssiorganisaation 2 momentissa tarkoitettu päätös korvausten jakamisessa noudatettavista yleisistä periaatteista ei tuota organisaation suoraan edustamille tekijöille oikeutta henkilökohtaiseen korvaukseen, 1 momentissa tarkoitettulla saman alan tekijällä, jota sopimuslisenssiorganisaatio ei suoraan edusta, on kuitenkin oikeus vaatia henkilökohtainen korvaus. Korvauksen suorittaa 1 momentissa tarkoitettu organisaatio. Oikeus henkilökohtaiseen korvaukseen raukeaa, jos sitä koskevaa vaatimusta ei todistettavasti esitetä viimeistään kolmen vuoden kuluttua sen kalenterivuoden päättymisestä, jona teoksesta on valmistettu kappaleita tai teos on saatettu yleisön saataviin, tai kolmen vuoden kuluttua sen tilikauden lopusta, jona teoksen käytöstä maksettava korvaus kerättiin, sen mukaan, kumpi näistä ajankohdista on myöhäisempi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyy hakemuksesta yhteishallinnointiorganisaation sopimuslisenssiorganisaatioksi määrääjäksi, enintään viideksi vuodeksi. Hyväksyttävän sopimuslisenssiorganisaation tulee täyttää seuraavat ehdot:

1. organisaation tulee hakemuksen yhteydessä antaa opetus- ja kulttuuriministeriölle riittävät tiedot edustavuutensa arvioimiseksi;

2. organisaation tulee esittää suunnitelma siitä, miten tekijöille tiedotetaan organisaation myöntämistä käyttöluvista, mahdollisuudesta hakea organisaatiolta korvauksia teosten käyttämisestä ja oikeudesta kieltää teoksen käyttö;

3. organisaatiolla tulee olla taloudellinen ja toiminnallinen valmius ja kyky hoitaa asioita hyväksymispäätöksen mukaisesti;

4. organisaation tulee vuosittain antaa opetus- ja kulttuuriministeriölle selvitys hyväksymispäätöksen nojalla tekemistään toimista;

5. organisaation tai, jos tekijöiden edustavuus tietyn teostyyppin osalta voidaan saavuttaa vain useampien yhteishallinnointiorganisaatioiden hyväksymisellä sopimuslisenssiorganisaatioksi, sopimuslisenssiorganisaatioiden yhdessä tulee edustaa merkittävää osaa niistä eri alojen teosten tekijöistä, joilla on oikeuksia tietyn sopimuslisenssisäännöksen nojalla käytettäviin teoksiin.

Hyväksyttäessä useampia yhteishallinnointiorganisaatioita myöntämään lupia tiettyyn teosten käyttöön on hyväksymispäätöksissä tarvittaessa varmistettava, että luvat myönnetään samankaltaisesti ja yhteensopivoin ehdoin. Hyväksymispäätöksessä voidaan sopimuslisenssiorganisaatiolle myös asettaa sopimustoimintaa yleisesti ohjaavia ehtoja.

Opetus- ja kulttuuriministeriön päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu. Hyväksyminen voidaan peruuttaa, jos järjestö hyväksymispäätöstä ja sen ehtoja rikkomalla syyllistyy vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai

laiminlyönteihin ja jos järjestölle annetut huomautukset ja varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen.

Sopimuslissenssiorganisaation tulee lisäksi noudattaa, mitä yhteishallinnointiorganisaatioiden toiminnasta on muilta osin säädetty tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista annetussa laissa.

3 luku

Tekijänoikeuden siirtyminen

27 §

Yleiset määräykset oikeuden luovutuksesta

Mitä kustannussopimuksista ja elokuvaamissopimuksista säädetään 32—34 ja 39 §:ssä, on sovellettava vain, jollei toisin ole sovittu.

Tekijän vahingoksi ei voida sopia siitä, mitä 30, 31, 38 ja 40 §:ssä säädetään.

Mitä 30 ja 31 §:ssä säädetään, ei koske tietokoneohjelman tekijää, ellei toisin ole nimenomaisesti sovittu.

29 §

Tekijänoikeuden luovutusta koskevan kohtuuttoman sopimusehdon sovittelu

Kohtuuttomuutta arvioitaessa on otettava huomioon sopimuksen koko sisältö, osapuolten asema, teoksen kaupallinen arvo ja korvauksen määräytymistapa, tekijän luova panostus teokseen kokonaisuutena, sopimusta tehtäessä ja sen jälkeen vallinneet olosuhteet sekä muut seikat.

30 §

Selvitys teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä

Alkuperäisellä tekijällä on oikeus hyvän tavan mukaisessa muodossa ja laajuudessa saada selvitys teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä siltä, jolle hän on luovuttanut oikeutensa. Hyvän tavan mukaisuutta arvioitaessa on otettava huomioon:

1) tavoite turvata korkeatasoinen avoimuus eri hyödyntämistapojen, kaikkien hyödyntämisestä syntyneiden tulojen ja tekijälle maksettavan korvauksen osalta;

2) tietojen merkityksellisyys korvauksen määräytymisperusteet huomioon ottaen;

3) kunkin alan erityispiirteet;

4) tietojen oikeasuhtaisuus verrattuna hyödyntämisen kaupalliseen arvoon, olemassa oleviin raportointikeinoihin, mukaan lukien raportointivelvoitteesta aiheutuvaan hallinnolliseen taakkaan sekä tekijän panostukseen teokseen kokonaisuutena;

5) mahdolliset asiaa koskevat työehtosopimukset tai alan käytännönsäännöt, sekä

6) kaikki muut asian arviointiin vaikuttavat seikat.

Jos olosuhteiden nojalla on selvää, että tekijä on tosiasiallisesti tietoinen teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä ja hänelle maksettavista korvauksista, ei erillistä selvitystä edellytetä.

Jos tekijän sopimuskumppani on luovuttanut oikeuksia edelleen toiselle, eikä siksi pysty täyttämään 1 momentissa säädettyä velvoitettaan, on tekijällä oikeus pyytää selvitys siltä, jolle oi-

keudet on luovutettu. Tämä voi antaa selvityksen tekijälle suoraan tai tekijän sopimuskumppanin välityksellä. Tekijällä on oikeus saada sopimuskumppaniltaan yhteystiedot tietopyynnön esittämiseksi.

Tekijä ei saa oikeudettomasti ilmaista tai käyttää selvityksen antajan yksilöimää tietoa liikesalaisuudesta. Tekijällä on oikeus säilyttää saamansa tieto teoksen koko hyödyntämisaikaa ja kohtuullisen ajan sen jälkeenkin, mikäli tämä on tarpeen korvauksen kohtuullistamiseksi.

31 §

Oikeudenluovutuksen peruminen

Jos teosta ei ole julkaistu kolmen vuoden kuluessa siitä, kun tekijä on omalta osaltaan täyttänyt sopimuksen ehdot, eikä teosta tekijän esittämästä vaatimuksesta huolimatta julkaista kuuden kuukauden kuluessa vaatimuksen esittämisestä, tekijällä on oikeus perua oikeudenluovutus tai päättää, että oikeudenluovutuksen yksinomainen luonne päättyy.

Jos kaksi tai useampi on luonut teoksen yhdessä, heidän on käytettävä 1 momentin mukaista oikeuttaan yhdessä.

Jos teos on luotu täytettäessä työsuhteesta johtuvia työtehtäviä, työnantajalle jää ei-yksinomainen oikeus käyttää teosta. Sama koskee vastaavasti myös virkasuhteessa luotua teosta.

Elokuvateosta koskevan sopimuksen purkamiseen sovelletaan, mitä 40 §:ssä säädetään.

35 §

Kustannussopimus

Kustannussopimuksella tekijä luovuttaa kustantajalle oikeuden painamalla tai muulla tavoin monistaa ja julkaista kirjallisen tai taiteellisen teoksen.

Oikeus julkaista teos äänikirjana tai käännökseenä ei siirry kustantajalle, ellei siitä ole nimenomaisesti sovittu tekijän ja kustantajan välillä.

36 §

Uudelleen julkaiseminen

Jos uuden painoksen valmistaminen aloitetaan myöhemmin kuin vuoden kuluessa siitä, kun edellinen painos julkaistiin, tai jos teos muutoin julkaistaan uudelleen, on tekijän ennen tällaista uudelleen julkaisemista saatava tilaisuus tehdä teokseen sellaisia muutoksia, jotka eivät tuota kohtuuttomia kustannuksia eivätkä muuta teoksen luonnetta.

37 §

Tekijän oikeus julkaista teos

Tekijä ei saa uudelleen julkaista teosta siinä muodossa ja sillä tavoin kuin sopimuksessa on tarkoitettu, ennen kuin teoksen sopimuksen mukainen hyödyntäminen on lakannut.

Kirjallisen teoksen saa tekijä kuitenkin viidentoista vuoden kuluttua siitä vuodesta, jona teoksen julkaiseminen aloitettiin, ottaa koottujen tai valittujen teostensa kokoelmaan.

38 §

Tekijän oikeus rinnakkaistallentaa tieteellinen artikkeli

Tekijällä on oikeus rinnakkaistallentaa kirjoittamansa tieteellinen artikkeli avoimeen julkaisuarkistoon siten, että se on yleisön saatavilla vapaasti ja ilmaiseksi tietoverkon välityksellä.

Jos kaksi tai useampi tekijää ovat yhdessä kirjoittaneet tieteellisen artikkelin, on kullakin tekijällä 1 momentissa säädetty oikeus.

40 §

Elokuvateosta koskevan sopimuksen purkaminen

5 luku

Tekijänoikeuden lähioikeudet

45 §

Esittävä taiteilija

Kirjallisen tai taiteellisen teoksen taikka kansanperinteen esitystä ei esittävän taiteilijan suostumuksetta saa:

- 1) tallentaa laitteelle, jonka avulla esitys voidaan toisintaa;
- 2) saattaa yleisön saataviin radion tai television välityksellä taikka suoraan siirtämällä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua esitystä, joka on tallennettu 46 tai 46 a §:ssä tarkoitetulle laitteelle, ei esittävän taiteilijan suostumuksetta saa, ennen kuin 50 vuotta on kulunut esitysvuodesta:

- 1) siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa;
- 2) esittää julkisesti esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle;
- 3) välittää yleisölle johtimitse tai johtimitta, mihin sisältyy myös tallennetun esityksen välittäminen yleisölle siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada se saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana;
- 4) levittää yleisön keskuuteen.

Jos tallennettu esitys julkaistaan tai saatetaan laillisesti yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä ja ennen kuin esitysvuodesta on kulunut 50 vuotta, 2 momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes äänitallenteen osalta 70 vuotta ja kuvatallenteen osalta 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallennettu esitys ensimmäisen kerran julkaistiin tai sanottulla tavalla saatettiin yleisön saataviin.

Menettelyyn, johon 1—3 momentin mukaan vaaditaan esittävän taiteilijan suostumus, sovelletaan, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 3, 6—9, 11 ja 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 13 b §:ssä, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16, 16 a—16 e, 16 g ja 16 h §:ssä, 17 §:n 2 ja 4 momentissa, 17 a §:ssä, 17 b §:n 1—5 momentissa, 17 c ja 17 d §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22, 23 ja 25 b—25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 25 h, 25 i, 25 l, 26, 26 a ja 26 b §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 28, 29, 29 a, 30, 41 ja 42 §:ssä säädetään.

46 §

Äänitallenteen tuottaja

Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 6—9 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 13 b §:ssä, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16, 16 a—16 e, 16 g, 16 h ja 17 a §:ssä, 17 b §:n 1—5 momentissa, 17 c ja 17 d §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22, 23, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 25 l, 26, 26 a ja 26 b §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään.

46 a §

Kuvatallenteen tuottaja

Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa, 6—9 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 13 b §:ssä, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16, 16 a—16 e, 16 g ja 16 h §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 22, 23, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 25 l, 26, 26 a ja 26 b §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään.

47 §

Äänitallenteen ja kuvallisen musiikkitalenteen käyttäminen

Sen estämättä, mitä 45 §:n 2 ja 3 momentissa ja 46 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään, 45 §:n mukaista, 46 §:ssä tarkoitettulle laitteelle tallennettua esitystä ja pykälässä tarkoitettua laitetta, joka on julkaistu kaupallisessa tarkoituksessa ja jonka kappaleita on levitetty tai joka on välitetty yleisölle, saa käyttää:

- 1) välittömästi tai välillisesti julkisessa esityksessä;
 - 2) alkuperäisessä yleisölle välittämisessä muulla tavalla kuin siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada tallennettu esitys tai aineisto saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana;
 - 3) radio- tai televisiolähetyksen samanaikaiseen ja muuttamattomaan edelleen lähettämiseen yleisön vastaanotettavaksi.
-

Edellä 1—3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa sovelletaan vastaavasti, mitä 21, 22, 23 ja 25 b §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa ja 29 §:ssä sekä esittävän taiteilijan oikeuden osalta lisäksi, mitä 11 §:n 2 momentissa sekä 28, 30, 41 ja 42 §:ssä säädetään.

48 §

Radio- ja televisioyrittäjä

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa, 6—8 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1 ja 2 momentissa, 13 a §:n

2 momentissa, 13 b §:ssä, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16, 16 a—16 e, 16 g, 16 h ja 17 a §:ssä, 17 b §:n 1—4 momentissa, 17 c ja 17 d §:ssä, 19 §:n 1 momentissa, 21, 22, 23, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 26 §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään. Lisäksi lähetyksen edelleen lähettämiseen sovelletaan vastaavasti, mitä 25 h §:ssä ja 25 i §:n 1 momentissa säädetään.

49 §

Luettelon ja tietokannan valmistaja

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun työhön sovelletaan, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 7—9 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 12 §:n 1, 2 ja 4 momentissa, 13, 13 a ja 13 b §:ssä, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16, 16 a—16 e, 16 g, 16 h, 17, 17 a—17 d ja 18 §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 22, 23, 25 b—25 d ja 25 f—25 i §:ssä, 25 j §:n 4 ja 5 momentissa sekä 25 l, 26 ja 27—29 §:ssä säädetään. Jos työ tai sen osa on tekijänoikeuden kohteena, voidaan vedota tekijänoikeuteen.

49 a §

Valokuvaaja

Tässä pykälässä tarkoitettuihin valokuviiin sovelletaan, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 3 §:n 1 ja 2 momentissa, 7—9, 11 ja 11 a §:ssä, 12 §:n 1 ja 2 momentissa, 13, 13 a ja 13 b §:ssä, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16, 16 a—16 e, 16 g ja 16 h §:ssä, 17 §:n 1 momentissa, 17 a §:ssä, 17 b §:n 1—5 momentissa, 17 c, 17 d ja 18 §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 20, 22, 23 ja 25 §:ssä, 25 a §:n 1 ja 2 momentissa sekä 25 b, 25 d, 25 f—25 i, 25 l, 26, 26 a, 26 b, 27—29, 39, 40, 40 c, 41 ja 42 §:ssä säädetään. Jos valokuva on tekijänoikeuden kohteena, voidaan vedota tekijänoikeuteen.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske valokuvaa teoksesta, jonka suoja-aika on päättynyt.

50 §

Sanoma- tai aikakauslehden kustantaja

Sillä, joka valmistaa sanoma- tai aikakauslehden, on yksinomainen oikeus määrätä lehden koko sisällöstä tai sen laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisesta osasta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin tietoverkossa tarjottavassa palvelussa, jos:

1. lehti muodostuu kokoelmasta pääasiassa luonteeltaan journalistisia kirjallisia teoksia sekä muita teoksia tai suojan kohteita;

2. lehti muodostaa erillisen numeron kausittain ilmestyvässä tai säännöllisesti päivitettävässä yhden otsikon alaisessa sanoma- tai aikakauslehdessä;

3. lehden tarkoituksena on antaa suurelle yleisölle uutisiin tai muihin aiheisiin liittyvää tietoa; ja

4. lehti julkaistaan lehtikustantajan aloitteesta, toimituksellisella vastuulla ja valvonnassa.

Edellä 1 momentissa säädettyä oikeutta ei sovelleta:

1. tieteelliseen tai akateemiseen kausijulkaisuun;

2. sanoma- tai aikakauslehden tai sen osan saattamiseen yleisön saataviin tietoverkoissa muussa kuin ansiotarkoituksessa;

3. hyperlinkkeihin sanoma- tai aikakauslehteen sisältyvään julkaisuun;
4. sanoma- tai aikakauslehteen sisältyvään teokseen tai muuhun suojan kohteeseen, jonka suoja-aika on päättynyt;

5. sanoma- tai aikakauslehteen sisältyvän teoksen tai muun suojan kohteen käyttöön, jolle on saatu lupa kyseisen teoksen tekijältä tai lähioikeuden haltijalta.

Edellä 1 momentissa säädetty oikeus on voimassa, kunnes 2 vuotta on kulunut sen vuoden päättymisestä, jona sanoma- tai aikakauslehti tai sen osa julkaistiin ensimmäisen kerran.

Mitä tekijänoikeuslain 2 luvussa säädetään tekijänoikeuden rajoituksista ja sopimuslisen- sistä, sovelletaan soveltuvin osin tässä pykälässä tarkoitettuun sanoma- tai aikakauslehteen.

Mitä tässä pykälässä säädetään, ei vaikuta tekijän tai muun suojan kohteen haltijan tämän lain mukaiseen oikeuteen sanoma- tai aikakauslehteen sisältyvään teokseen tai muuhun suojan kohteeseen.

Sanoma- tai aikakauslehteen sisältyvän teoksen tekijällä tai muun suojan kohteen haltijalla on oikeus asianmukaiseen osuuteen lehtikustantajan saamasta korvauksesta 1 momentissa tarkoi- tetun oikeuden käyttämisestä.

5 a luku

Tekniset toimenpiteet ja oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot

50 c §

Teknisin toimenpitein suojattujen teosten käyttäminen

Sillä, jolla on laillisesti hallussaan tai saatavillaan tehokkaalla teknisellä toimenpiteellä suo- jattu teos ja jolla on 13 b §:n, 14 §:n 1 ja 3 momentin, 15, 16, 16 a—16 c, 16 g, 16 h, 17 tai 17 a—17 d §:n, 25 d §:n 2 momentin tai 25 f §:n 2 momentin nojalla oikeus käyttää teosta, tulee olla mahdollisuus käyttää teosta siltä osin kuin se on tarpeen mainitussa lainkohdassa säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen hyödyntämiseksi.

6 luku

Erinäisiä määräyksiä

54 §

Välimiesmenettely

Asia ratkaistaan erimielisyyden sattuessa välimiesmenettelyssä, jos kysymys on:

3) 26 §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisestä ja sen ehdoista 14 §:n 4 momentin mukaisesti ja asia koskee teoksen kappaleiden valmistamista opetustoiminnassa käytettäväksi;

5) 26 §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisestä ja sen ehdoista radio- tai televisiolähetyksen sa- manaikaiseen ja muuttamattomaan edelleen lähettämiseen 25 h §:n tai 48 §:n 1 momentin mu- kaisesti; lupa voidaan myöntää, jos lähettäjäyritys kieltää edelleen lähettämisen kaapeleitse il- man perusteltua syytä tai asettaa sille kohtuuttomia ehtoja;

Tämän pykälän nojalla annetulla luvalla on sama vaikutus kuin 26 §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisellä 13 §:n, 14 §:n 4 momentin, 25 h §:n 1 momentin tai 48 §:n 1 momentin mukai- sesti.

6 a luku

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuu tekijänoikeutta loukkaavasta aineistosta

55 a §

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuu sisällön tuottajan palveluun tallentamasta tekijänoikeutta loukkaavasta aineistosta

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja on vastuussa 2 §:ssä tarkoitettusta teoksen kappaleen valmistamisesta ja yleisölle välittämisestä, jos:

1) palvelun tarjoaja ei ole ryhtynyt asianmukaisiin toimenpiteisiin saadakseen tekijältä luvan teoksen kappaleen valmistamiseen ja yleisön saataviin saattamiseen; tai

2) palvelun tarjoaja ei ole toteuttanut asianmukaisia toimenpiteitä tekijän tai tämän puolesta toimivan esittämästä poistovaatimuksesta huolimatta tunnistaakseen tekijänoikeutta loukkaavan aineiston ja estääkseen palvelussa siihen yleisön pääsyn.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden tulee olla oikeasuhtaisia. Toimenpiteiden oikeasuhtaisuutta arvioitaessa on otettava huomioon seuraavat seikat:

- 1) sisällön tuottajien palveluun tallentamien aineistojen tyyppi;
- 2) tekijänoikeutta loukkaavan aineiston yleisyys palvelussa;
- 3) tekijän tunnistamiseksi ja käyttöluvan saamiseksi tarvittavien tietojen saatavuus;
- 4) tarjolla olevien käyttöluvien kattavuus ja sopivuus palvelun tarpeisiin;
- 5) käyttöluvien ehtojen kohtuullisuus ottaen huomioon käytön kohteena olevien oikeuksien arvo palvelun tarjoajan liiketoiminnassa; ja
- 6) muut toimenpiteiden oikeasuhtaisuuden arviointiin vaikuttavat seikat.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden tulee olla oikeasuhtaisia. Toimenpiteiden oikeasuhtaisuutta arvioitaessa on otettava huomioon seuraavat seikat:

1) palvelun tyyppi, yleisö ja koko, mukaan lukien se, onko palvelu ollut saatavissa Euroopan talousalueella alle kolmen vuoden ajan, onko palvelun tarjoajan vuosiliikevaihto alle 10 miljoonaa euroa Euroopan unionin komission suosituksen 2003/361/EY mukaisesti laskettuna ja onko palvelun keskimääräinen yksittäisten kävijöiden lukumäärä viimeksi kuluneen kalenterivuoden perusteella laskettuna enintään viisi miljoonaa;

- 2) sisällön tuottajien palveluun tallentamien aineistojen tyyppi;
- 3) soveltuvien teknisten järjestelmien ja muiden keinojen saatavuus, tehokkuus ja kustannukset;
- 4) mahdollisuus tunnistaa tekijänoikeutta loukkaava aineisto palvelun tarjoajalle toimitetun tiedon perusteella;
- 5) sisällön tuottajien oikeus käyttää teosta tavalla, joka ei loukkaa tekijänoikeutta; ja
- 6) muut toimenpiteiden oikeasuhtaisuuden arviointiin vaikuttavat seikat.

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan ei katsota toimineen 1 momentissa säädettyjen velvoitteidensa vastaisesti palauttaessaan tekijänoikeusriitalautakunnan 55 i §:n suosituksen mukaisesti yleisön pääsyn aineistoon, jos aineisto myöhemmin osoittautuu tekijänoikeutta loukkaavaksi ja palvelun tarjoaja tuomioistuimen päätöksen tai määräyksen antamisen jälkeen estää viipymättä yleisön pääsyn aineistoon.

55 b §

Verkkosisällönjakopalvelun tiedonantovelvollisuus

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan on julkaistava palvelun yhteydessä seuraavat tiedot:

1) yhteyspiste, mukaan lukien sähköpostiosoite, joka on käytettävissä tekijän tai hänen puolestaan toimivan, sisällön tuottajan ja tekijänoikeusriitalautakunnan tässä laissa tarkoitettuun yhteydenpitoon;

2) tiedot, jotka palvelun tarjoaja tarvitsee voidakseen suorittaa 55 a §:ssä tarkoitettut toimenpiteet tunnistaa tekijänoikeutta loukkaavan aineiston ja estääkseen siihen yleisön pääsyn tai hankkiakseen tekijöiltä aineiston käytön edellyttämän luvan;

3) tiedot tekijänoikeutta loukkaavan aineiston tunnistamiseksi ja siihen pääsyn estämiseksi käytettävissä olevista keinoista, mukaan lukien tiedot siitä, miten tekijä tai hänen puolestaan toimiva voi saada tarkempaa tietoa kyseisistä keinoista;

4) palvelun tarjoajan hankkimien käyttöluoppien piiriin kuuluvien teosten tunnistamistiedot ja tiedot mahdollisista teosten käyttöä rajoittavista ehdoista;

5) tieto siitä, että sisällön tuottajalla on oikeus vedota tämän lain mukaisiin tekijänoikeuden rajoituksiin;

6) tieto siitä, miten sisällön tuottaja voi antaa selvityksen perusteista, joiden nojalla tietyn teoksen käyttö palveluun tallennetussa aineistossa on lainmukaista;

7) tieto sisällön tuottajan käytössä olevista oikeussuojakeinoista sekä siitä, miten sisällön tuottaja voi vaatia aineiston palauttamista.

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja on velvollinen antamaan pyynnöstä tekijälle seuraavat hallussaan olevat tiedot tekijän antaman luvan kohteena olevasta teoksesta:

1) teoksen palveluun tallentaneiden sisällön tuottajien lukumäärä;

2) teosta palvelussa lukeneiden, katselleiden tai kuunnelleiden käyttäjien lukumäärä;

3) tiedot palvelun tarjoajan teoksen käyttämisestä saamista tuloista.

55 c §

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuus estää yleisön pääsy aineistoon

Jos 55 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaiset tunnistamistoimet osoittavat, että sisällön tuottajan palveluun tallentama aineisto vastaa täysin poistettavaksi vaadittua teosta, verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan on välittömästi estettävä yleisön pääsy aineistoon.

Jos 55 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaiset tunnistamistoimet osoittavat, että sisällön tuottajan palveluun tallentama aineisto ei kaikilta osin vastaa poistettavaksi vaadittua teosta, tai jos sisällön tuottajan antaman selvityksen tai muun syyn perusteella voidaan pitää mahdollisena, että teoksen käyttö on sallittua lain tai sopimuksen nojalla, palvelun tarjoajan on välittömästi annettava teoksen poistamista vaatineelle tieto edellä tarkoitettun aineiston vastaavuudesta sekä sisällön tuottajan esittämistä perusteluista tai muista syistä, joiden perusteella teoksen käyttö voi olla sallittua lain tai sopimuksen nojalla. Jos teoksen poistamista vaatinut edellä mainitun tiedon saatuaan vakuuttaa, että sisällön tuottajan palveluun tallentama aineisto loukkaa tekijän tämän lain mukaista oikeutta, palvelun tarjoajan on estettävä yleisön pääsy aineistoon.

55 d §

Kielto esittää perusteettomia poistovaatimuksia

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajaa ei saa vaatia estämään yleisön pääsyä sellaiseen sisällön tuottajan palveluun tallentamaan aineistoon, joka ei loukkaa tekijänoikeutta.

55 e §

Ilmoitus sisällön tuottajalle

Kun verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja 55 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti estää yleisön pääsyn sisällön tuottajan palveluun tallentamaan aineistoon, palvelun tarjoajan on välittömästi toimitettava sisällön tuottajalle poistoilmoitus, joka sisältää seuraavat tiedot:

- 1) aineisto, jota pääsynesto koskee;
- 2) perustelut pääsyn estämiselle, mukaan lukien yksilöity tieto teoksesta, johon kohdistuvaa tekijänoikeutta tekijä tai hänen puolestaan toimiva katsoo sisällön tuottajan palveluun tallentaman aineiston loukkaavan;
- 3) aineiston poistamista vaatineen nimi ja sähköpostiosoite;
- 4) perusteet, joiden nojalla tekijä tai hänen puolestaan toimiva katsoo, että aineisto loukkaa tekijän tämän lain mukaista oikeutta, jos sisällön tuottaja on aineistoa palveluun tallentaessaan tai myöhemmin toimittanut palvelun tarjoajalle perustelunsa aineiston lainmukaisuudelle;
- 5) ohjeet käytettävissä olevista valitus- ja oikeussuojakeinoista, mukaan lukien menettelystä oikaisun pyytämiseksi, mahdollisuudesta saattaa palauttamispyyntö tekijänoikeusriitalautakunnan käsiteltäväksi, vaatia hyvitystä ja vahingonkorvausta 55 j §:n nojalla ja viedä pääsyn estämistä koskeva riita ratkaistavaksi toimivaltaisessa tuomioistuimessa;
- 6) palauttamispyyntömenettelyssä käytettävä palvelun tarjoajan sähköpostiosoite.

55 f §

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuus tarjota keinoja erimielisyyksien selvittelyyn palvelussa

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan on tarjottava sisällön tuottajalle ja tekijälle tai hänen puolestaan toimivalle oikea-aikaiset keinot käsitellä erimielisyyksiä koskien yleisön pääsyn estämistä sisällön tuottajan palveluun tallentamaan aineistoon. Näiden keinojen on mahdollistettava, että:

- 1) sisällön tuottaja voi, ennen pääsyn estämistä tai viimeistään sen yhteydessä, antaa tekijälle tai hänen puolestaan toimivalle selvityksen niistä perusteista, joiden nojalla aineisto ei loukkaa tekijän tekijänoikeutta;
- 2) tekijä tai hänen puolestaan toimiva voi sisällön tuottajan selvityksen saatuaan vahvistaa vaatimuksensa estää yleisön pääsy aineistoon 55 c §:n 2 momentin mukaisesti;
- 3) sisällön tuottaja voi pääsyn estämisen jälkeen, saatuaan 55 e §:ssä tarkoitetun ilmoituksen, antaa tekijälle tai hänen puolestaan toimivalle vastineen ja pyytää oikaisua;
- 4) tekijä tai hänen puolestaan toimiva voi käsitellä sisällön tuottajan oikaisupyyntöä ja yhteistyössä verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan kanssa tarvittaessa palauttaa pääsyn aineistoon.

55 g §

Palauttamispyyntö

Jos sisällön tuottaja katsoo 55 a §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun eston olevan perusteeton, hän voi vaatia pääsyn palauttamista aineistoon esittämällä tekijänoikeusriitalautakunnalle palauttamispyyntö, jollei yleisön pääsy aineistoon ole sitä ennen palautettu. Asia tulee tekijänoikeusriitalautakunnassa vireille sähköisellä hakemuksella.

Palauttamispyyntö tulee sisältää:

- 1) pyynnön esittäjän nimi ja sähköpostiosoite;
- 2) edellä 55 e §:ssä tarkoitetusta poistoilmoituksesta ilmenevät tiedot;

- 3) yksilöitynä aineisto, johon pääsyn sisällön tuottaja katsoo perusteettomasti estetyn;
- 4) perusteet, joiden mukaan sisällön tuottaja katsoo, että yleisön pääsy aineistoon on perusteettomasti estetty, tekijän tai hänen puolestaan toimivan tai verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan mahdollisesti esittämät perustelut huomioiden;
- 5) mahdollinen korvausvaatimus ja sen perusteet;
- 6) muu mahdollinen asian arvioimiseksi tarpeellinen näyttö;
- 7) palauttamispyyntöön esittäjän vakuutus, että hän on se sisällön tuottaja, jonka palveluun tallentamaan aineistoon on pääsy estetty, tai että hän on oikeutettu toimimaan tämän puolesta.

55 h §

Tekijänoikeusriitalautakunta

Tekijänoikeusriitalautakunta on riippumaton ja puolueeton vaihtoehtoinen riidanratkaisuelin, joka käsittelee 55 g §:ssä tarkoitetun sisällön tuottajan palauttamispyyntöön ja antaa suosituksen 55 k §:n mukaisesta hyvityksestä tai vahingonkorvauksesta.

Tekijänoikeusriitalautakunnan toimintaa ylläpitää puolueeton ja luotettava oikeushenkilö, jolla on tehtävän hoitamisen vaatimat tekniset ja toiminnalliset edellytykset ja jonka valtioneuvosto hyväksyy oikeushenkilön antaman suostumuksen mukaisesti tehtävään määrääjäksi, enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Hyväksymispäätöksessä voidaan asettaa tekijänoikeusriitalautakunnan ylläpitoa tarkemmin ohjaavia ehtoja.

Lautakunnan jäsenet nimetään valtioneuvoston päätöksellä.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin tekijänoikeusriitalautakunnan asettamisesta ja kokoonpanosta, lautakunnan jäsenten kelpoisuusvaatimuksista ja esteellisyydestä, lautakunnan päätöksenteosta, asiakirjahallinnosta ja lautakunnan toiminnan rahoituksesta.

55 i §

Asian käsittely tekijänoikeusriitalautakunnassa

Tekijänoikeusriitalautakunnan tulee viivytyksettä ottaa 55 g §:ssä tarkoitettu palauttamispyyntö käsiteltäväksi ja varata aineiston poistamista vaatineelle ja verkkosisällönjakopalvelun tarjoajalle mahdollisuus antaa vastine asiassa. Lautakunta voi tarvittaessa pyytää riidan osapuolelta tai muulta taholta lisätietoa asiassa.

Lautakunta voi jättää asian sillensä, jos palvelun tarjoaja ilmoittaa yhteistyössä aineiston poistamista vaatineen kanssa palauttaneensa yleisön pääsyn aineistoon kahden vuorokauden kuluessa siitä, kun lautakunta on toimittanut palvelun tarjoajalle ja tekijälle tiedon vireille tulleesta asiasta ja varannut mahdollisuuden vastineen antamiseen.

Jos lautakunta katsoo, ettei ole ilmeistä, että sisällön tuottajan palveluun tallentama aineisto loukkaa tekijän tekijänoikeutta, sen tulee antaa suositus aineiston palauttamisesta. Lautakunnan antamaan ratkaisuun voi lisäksi sisältyä suositus sisällön tuottajalle maksettavasta 55 k §:n mukaisesta hyvityksestä tai vahingonkorvauksesta. Lautakunnan ratkaisu ei sido tuomioistuinta.

Lautakunnan tulee toimittaa ratkaisu tiedoksi sisällön tuottajalle, pääsyn estämistä vaatineelle ja palvelun tarjoajalle.

Hakemuksen käsittely lautakunnassa on sisällön tuottajalle maksutonta. Riidan osapuolet vastaavat itse omista kustannuksistaan, jotka aiheutuvat asian käsittelystä.

55 j §

Tekijänoikeusriitalautakunnan ratkaisujen julkisuus

Tekijänoikeusriitalautakunnan tulee julkaista ylläpitämällään verkkosivustolla seuraavat tiedot tekemistään ratkaisuista:

- 1) ratkaisun kohteena olevan aineiston ja teoksen tunnistamiseksi tarvittavat tiedot;
- 2) ratkaisun pääkohdat perusteluineen;
- 3) ratkaisun päivämäärä.

55 k §

Hyvitys ja vahingonkorvaus

Sisällön tuottajalla on oikeus saada hyvitys siltä, jonka 55 d §:n vastaisesta vaatimuksesta on estetty pääsy sisällön tuottajan verkkosisällönjakopalveluun tallentamaan aineistoon. Hyvityksen tulee olla oikeudenmukaisessa suhteessa teon moitittavuuteen ja sen suuruudessa on huomioitava erityisesti:

- 1) teon tuottamuksellisuus tai tahallisuus;
- 2) mahdollinen vahingoittamistarkoitus;
- 3) pääsyn eston kesto;
- 4) pääsyn eston kohteena olleen aineiston luonne; ja
- 5) sisällön tuottajan oikeutetuille eduille teosta aiheutunut haitta.

Hyvitystä voidaan kohtuullistaa tai se voidaan jättää määräämättä, jos hyvitys muodostuisi kohtuuttomaksi ottaen erityisesti huomioon kieltoa rikkoneen pyrkimykset estää tai poistaa teon vaikutukset ja kiellon rikkojan taloudellinen asema.

Sisällön tuottajalla on hyvityksen lisäksi oikeus saada korvaus taloudellisesta vahingosta siltä, jonka 55 d §:n vastaisesta vaatimuksesta on estetty pääsy sisällön tuottajan palveluun tallentamaan aineistoon. Vahingonkorvausvelvollisuuden jakautumiseen ja vahingonkorvauksen soviteluun sovelletaan, mitä vahingonkorvauslaissa (412/1974) säädetään.

Tekijän oikeudesta hyvitykseen ja korvaukseen sovelletaan, mitä 57 §:ssä säädetään.

55 l §

Kanneoikeus eräissä tapauksissa

Sisällön tuottajalla on oikeus ajaa kannetta tekijää vastaan sen vahvistamiseksi, että sisällön tuottajalla on oikeus käyttää teosta tässä laissa säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen tai tekijän kanssa tehdyn sopimuksen nojalla, ja verkkosisällönjakopalvelun tarjoajaa vastaan tämän velvoittamiseksi sallimaan yleisön pääsyn sisällön tuottajan palveluun tallentamaan aineistoon.

Palvelun tarjoajalla on oikeus ajaa kannetta sen kieltämiseksi, että toistuvasti 55 d §:n vastaisesti toiminut käyttää 55 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisia teosten tunnistamiseksi ja niihin pääsyn estämiseksi tarkoitettuja keinoja määräjäksi tai, mikäli 55 d §:n vastainen teko on omiaan aiheuttamaan merkittävää haittaa, pysyvästi.

Tekijällä on oikeus ajaa kannetta palvelun tarjoajan velvoittamiseksi antamaan 55 b §:n 2 momentissa tarkoitettuja tietoja.

55 m §

Riitojen käsittelyä koskevat sopimusehdot

Ennen riidan syntymistä tehdyn sisällön tuottajan ja palvelun tarjoajan välisen sopimuksen ehto, jonka mukaan pääsyn estämistä koskeva riita-asia on ratkaistava välimiesmenettelyssä tai jonka nojalla sisällön tuottaja luopuu oikeudestaan vedota tässä laissa säädettyyn tekijänoikeuden rajoitukseen, ei sido sisällön tuottajaa.

55 n §

Säännösten soveltaminen lähioikeuksiin

Mitä 55 a—55 l §:ssä säädetään, sovelletaan vastaavasti oikeuteen, jota suojataan 5 luvun säännösten mukaan.

8 luku

Lain sovellettavuus

64 §

Lähioikeuksien alueellinen soveltaminen

Edellä 50 §:ssä olevia säännöksiä sovelletaan sanoma- tai aikakauslehteen, jonka kustantaja on sijoittautunut Euroopan talousalueeseen kuuluvaan valtioon.

64 b §

Maantieteelliset rajat ylittävä radio- tai televisiolähetys

Maantieteelliset rajat ylittävän radio- tai televisio-ohjelman saattamisen yleisön saataviin katsotaan tapahtuvan yksinomaan siinä Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa, johon lähettäjäyritys on sijoittautunut, kun kyseessä on:

- a) radio-ohjelma; tai
- b) televisio-ohjelma, joka on uutis- tai ajankohtaisohjelma tai lähettäjäyrityksen itse tuottama televisio-ohjelma.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta urheilutapahtumia sisältäviin televisio-ohjelmiin eikä niihin sisältyviin teoksiin.

Mitä 1 momentissa säädetään ei sovelleta 64 a §:ssä säädettyyn satelliittivälitykseen

Jollei Euroopan unionin oikeudesta muuta johdu, 1 momentin säännökset eivät ole esteenä sopimuksille, joilla rajoitetaan oikeuksien hyödyntämistä alueellisesti.

64 c §

Opetuskäyttöä koskevan rajoituksen alueellinen soveltaminen

Mitä 14 §:n 1 momentissa säädetään teosten käyttämisestä opetustoiminnassa, sovelletaan Suomeen sijoittautuneen opetuksen järjestäjän opetustoimintaan riippumatta siitä, mistä valtiosta opetukseen osallistutaan.

64 d §

Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä koskevien säännösten alueellinen soveltaminen

Mitä 16 g—16 h §:ssä säädetään kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttämisestä arkistoissa ja yleisölle avoimissa kirjastoissa ja museoissa, sovelletaan teokseen, jota Suomeen sijoittautunut arkisto tai yleisölle avoin kirjasto tai museo käyttää riippumatta siitä, mistä valtiosta teokseen on pääsy.

64 e §

Teknisiä toimenpiteitä ja sähköisiä hallinnointitietoja koskevien säännösten soveltaminen

Edellä 50 a, 50 b ja 50 d §:ssä säädettyjä kieltoja sovelletaan Suomessa tapahtuvaan, mainituissa pykälissä tarkoitettuun menettelyyn.

Mitä 50 c §:ssä säädetään, sovelletaan teosten käyttämiseen Suomessa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 55 a—55 n § tulee voimaan päivä kuuta 20 .

Mitä 50 §:ssä säädetään, ei sovelleta sanoma- tai aikakauslehteen, joka on julkaistu ennen 6 päivää kesäkuuta 2019.

Ennen tämän lain voimaantuloa tehtyihin toimiin, hankittuihin oikeuksiin ja tehtyihin sopimuksiin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Mitä 30 §:ssä säädetään, sovelletaan 7 kesäkuuta 2022 alkaen.

2.

Laki

sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 22 luvun 184 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

184 §

Vastuuvapaus tietojen tallennuspalveluissa

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuuseen sisällön tuottajan palveluun tallentamasta tekijänoikeutta loukkaavasta aineistosta sovelletaan, mitä tekijänoikeuslain (404/1961) 55 a—55 n §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 .

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Sanna Marin

Tiede- ja kulttuuriministeri Antti Kurvinen

1.

Laki

tekijänoikeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

kumotaan tekijänoikeuslain (404/1961) 32—34 §, sellaisina kuin ne ovat osaksi laissa 607/2015,

muutetaan 11 §:n 5 momentti, 14 §:n 1 ja 4 momentti, 16 §, 16 b §:n 1 momentin 1 kohta, 16 c §:n 1 momentin 1 kohta, 16 d §:n 1 momentti, 16 e §:n 1 momentti, 18 §, 19 a §, 21 §:n 3 momentti, 23 §, 25 f §:n 4 ja 5 momentti, 25 h §, 26 §, 27 §:n 3 momentti, 29 §:n 2 momentti, 30 §, 31 §, 35—38 §, 40 §:n otsikko, 45 §, 46 §:n 3 momentti, 46 a §:n 3 momentti, 47 §:n 1 ja 4 momentti, 48 §:n 4 momentti, 49 §:n 3 momentti, 49 a §:n 3 momentti, 50 §, 50 c §:n 1 momentti, 54 §:n 1 momentin 3 ja 5 kohta, 64 §:n 9 momentti ja 64 b §,

sellaisina kuin niistä ovat 11 §:n 5 momentti, 14 §:n 1 ja 4 momentti, 16 §, 18 §, 21 §:n 3 momentti, 25 f §:n 4 ja 5 momentti, 47 §:n 1 ja 4 momentti ja 54 §:n 1 momentin 3 ja 5 kohta laeissa 821/2005 ja 607/2015, 16 b §:n 1 momentin 1 kohta ja 16 c §:n 1 momentin 1 kohta laeissa 674/2013 ja 607/2015, 16 d §:n 1 momentti, 16 e §:n 1 momentti ja 64 b § laeissa 821/2005 ja 607/2015, 19 a § laissa 972/2016, 23 ja 25 h § laeissa 446/1995, 821/2005 ja 607/2015, 26 §, 29 §:n 2 momentti, 46 a §:n 3 momentti ja 40 §:n otsikko laissa 607/2015, 27 §:n 3 momentti laissa 418/1993, 30, 31, 35—38 ja 50 § osaksi laissa 607/2015, 45 § laeissa 821/2005, 763/2013, 607/2015 ja 849/2018, 46 §:n 3 momentti, 48 §:n 4 momentti, 49 §:n 3 momentti ja 49 a §:n 3 momentti laeissa 607/2015 ja 849/2018, 50 c §:n 1 momentti laeissa 821/2005, 607/2015 ja 849/2018 sekä 64 §:n 9 momentti laeissa 446/1995 ja 607/2015, sekä

lisätään lakiin uusi 13 b §, 16 g—16 j §, 27 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 418/1993 ja 607/2015, uusi 4 ja 5 momentti, 49 a §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 446/1995, 821/2005, 607/2015 ja 849/2018, uusi 4 momentti sekä lakiin uusi 6 a luku ja uusi 64 c—64 e § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 luku

2 luku

**Tekijänoikeuden rajoitukset ja säännökset
sopimuslisenssistä**

**Tekijänoikeuden rajoitukset ja säännökset
sopimuslisenssistä**

11 §

11 §

Yleiset säännökset

Yleiset säännökset

Tässä luvussa säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen nojalla ei saa valmistaa kappaleita

Tässä luvussa säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen nojalla ei saa valmistaa kappaleita

sellaisesta teoksen kappaleesta, joka on valmistettu tai saatettu yleisön saataviin 2 §:n vastaisesti tai jota suojaava tekninen toimenpide on 50 a §:n 1 momentin vastaisesti kierretty. Mitä tässä momentissa säädetään, ei kuitenkaan koske teosten käyttämistä 11 a, 16, 16 a—16 c tai 22 §:n tai 25 d §:n 2 tai 5 momentin nojalla.

sellaisesta teoksen kappaleesta, joka on valmistettu tai saatettu yleisön saataviin 2 §:n vastaisesti tai jota suojaava tekninen toimenpide on 50 a §:n 1 momentin vastaisesti kierretty. Mitä tässä momentissa säädetään, ei kuitenkaan koske teosten käyttämistä 11 a, 16, 16 a—16 c, 16 h tai 22 §:n tai 25 d §:n 2 tai 5 momentin nojalla.

13 b §

Käyttö tiedonlouhintaa varten

Teoksesta saa valmistaa kappaleita käytettäväksi tiedonlouhintaa varten ja säilyttää kappaleita yksinomaan kyseistä tarkoitusta varten, ellei toisin ole sovittu tai kappaleen valmistamista ole estetty tai rajoitettu.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, tieteellisessä tutkimuksessa tapahtuvaa tiedonlouhintaa varten valmistetun teoksen kappaleen saa säilyttää ja sitä saa käyttää myöhemmin tutkimuksen todentamiseksi edellyttäen, että teoksen kappale on vain siihen oikeutettujen saatavilla. Tieteellistä tutkimusta varten tapahtuvaa tiedonlouhintaa tai tiedonlouhintaa varten tapahtuvaa kappaleen valmistamista ei saa estää tai rajoittaa.

14 §

Teosten käyttäminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa

Julkistetusta teoksesta saa sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, valmistaa kappaleita opetustoiminnassa tai tieteellisessä tutkimuksessa käytettäväksi ja käyttää niitä mainitussa tarkoituksessa yleisölle välittämiseen muulla tavalla kuin radiossa tai televisiossa lähettämällä. Mitä tässä momentissa säädetään, ei koske kappaleen valmistamista valokopioimalla tai vastaavin menetelmin.

14 §

Teosten käyttäminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa

Opetustoiminnassa tai tieteellisessä tutkimuksessa, jota toteutetaan opetuksen tai tutkimuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti, saa käyttää julkistettua teosta ja teoksesta saa valmistaa käytön edellyttämät kappaleet edellyttäen, että teoksen käyttö tapahtuu tietyille rajatulle henkilöpiirille tarkoitettussa tilanteessa tai ulkopuolisilta rajatussa sähköisessä ympäristössä. Koulutusmarkkinoille suunnatusta teoksesta saa valmistaa kappaleita opetustoiminnassa vain tilapäisesti käytettäväksi ja tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa. Valtio maksaa tekijöille korvausta tässä momentissa tarkoitettua käytöstä siten kuin 19 a §:ssä säädetään.

Mitä 1 momentissa säädetään muun kuin radiossa tai televisiossa lähetetyn teoksen osalta, ei koske teosta, jonka tekijä on kieltänyt kappaleen valmistamisen tai teoksen välittämisen.

Muissa kuin 1—3 momentissa säädettyissä tilanteissa julkistetusta teoksesta saa sopimuslisanssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, valmistaa kappaleita ja saattaa yleisön saataviin opetustoimintaa tai tieteellisestä tutkimusta varten. Mitä tässä momentissa säädetään, ei koske teosta, jonka tekijä on kieltänyt kappaleen valmistamisen tai teoksen välittämisen.

16 §

16 §

Teosten kappaleiden valmistaminen arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa

Teosten kappaleiden valmistaminen arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa

Valtioneuvoston asetuksella säädettävä arkisto ja yleisölle avoin kirjasto tai museo saa, jollei tarkoituksena ole välittömän tai välillisen taloudellisen edun tuottaminen, valmistaa kappaleita omissa kokoelmissaan olevasta teoksesta:

Arkisto ja yleisölle avoin kirjasto tai museo saa, jollei tarkoituksena ole välittömän tai välillisen taloudellisen edun tuottaminen, valmistaa kappaleita omissa kokoelmissaan olevasta teoksesta:

- 1) aineiston säilyttämistä ja sen säilyvyyden turvaamista varten;
- 2) aineiston teknistä entistämistä ja kunnostamista varten;
- 3) kokoelmien hallintaa, järjestämistä ja vastaavia kokoelman ylläpidon edellyttämiä sisäisiä käyttötarkoituksia varten;
- 4) vaillinaisen teoksen kappaleen tai useana osana julkaistun teoksen puuttuvan osan täydentämiseksi, jos teosta tai tarvittavaa täydennystä ei ole saatavissa kaupallisen levityksen tai välittämisen kautta.

- 1) aineiston säilyttämistä ja sen säilyvyyden turvaamista varten;
- 2) aineiston teknistä entistämistä ja kunnostamista varten;
- 3) kokoelmien hallintaa, järjestämistä ja vastaavia kokoelman ylläpidon edellyttämiä sisäisiä käyttötarkoituksia varten;
- 4) vaillinaisen teoksen kappaleen tai useana osana julkaistun teoksen puuttuvan osan täydentämiseksi, jos teosta tai tarvittavaa täydennystä ei ole saatavissa kaupallisen levityksen tai välittämisen kautta.

16 b §

16 b §

Teosten käyttäminen kulttuuriaineistoja säilyttävissä kirjastoissa

Teosten käyttäminen kulttuuriaineistoja säilyttävissä kirjastoissa

Kirjasto, jolle kulttuuriaineistojen tallettamisesta ja säilyttämisestä annetun lain (1433/2007) mukaan on luovutettava teoksen kappale, saa:

Kirjasto, jolle kulttuuriaineistojen tallettamisesta ja säilyttämisestä annetun lain (1433/2007) mukaan on luovutettava teoksen kappale, saa:

- 1) käyttää kokoelmissaan olevaa teosta tämän lain 16 ja 16 a §:ssä tarkoitettuun tavoin ja pykälissä säädettyin edellytyksin;

- 1) käyttää kokoelmissaan olevaa teosta tämän lain 16, 16 a, 16 g ja 16 h §:ssä tarkoitettuun tavoin ja pykälissä säädettyin edellytyksin;

16 c §

Teosten käyttäminen Kansallisessa audiovisuaalisessa instituutissa

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti saa:
1) käyttää kokoelmissaan olevaa teosta 16 ja 16 a §:ssä tarkoitettuihin tavoin ja pykälissä säädettyin edellytyksin;

16 c §

Teosten käyttäminen Kansallisessa audiovisuaalisessa instituutissa

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti saa:
1) käyttää kokoelmissaan olevaa teosta 16, 16 a, 16 g ja 16 h §:ssä tarkoitettuihin tavoin ja pykälissä säädettyin edellytyksin;

16 d §

Teosten käyttäminen sopimuslissenssin nojalla arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa

Valtioneuvoston asetuksella säädettävä arkisto ja yleisölle avoin kirjasto tai museo saa sopimuslissenssin nojalla siten kuin 26 §:ssä säädetään:

- 1) valmistaa kokoelmissaan olevasta teoksesta kappaleen muissa kuin 16 ja 16 a—16 c §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa;
- 2) välittää kokoelmissaan olevan teoksen yleisölle muissa kuin 16 a—16 c §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa.

16 d §

Teosten käyttäminen sopimuslissenssin nojalla arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa

Arkisto ja yleisölle avoin kirjasto tai museo saa sopimuslissenssin nojalla siten kuin 26 §:ssä säädetään:

- 1) valmistaa kokoelmissaan olevasta teoksesta kappaleen muissa kuin 16, 16 a—16 c, 16 g ja 16 h §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa;
- 2) välittää kokoelmissaan olevan teoksen yleisölle muissa kuin 16 a—16 c, 16 g ja 16 h §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa.

16 e §

Tarkemmat säännökset teosten käyttämisestä arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa

Lain 16, 16 a ja 16 d §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa voidaan valtioneuvoston asetuksella säätää niistä arkistoista sekä yleisölle avoimista kirjastoista ja museoista, joilla on pykälien mukainen teosten käyttölupa tai mahdollisuus hyödyntää sopimuslissenssisäännöstä, jos:

- 1) laitoksen toiminnasta tai sen tehtävistä on säädetty laissa;
- 2) laitoksella on lainsäädännössä säädetty erityinen arkistointi-, säilyttämis- tai palvelutehtävä;
- 3) laitoksen toiminta palvelee merkittävässä määrin tieteellistä tutkimusta; tai

16 e §

Tarkemmat säännökset teosten käyttämisestä arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa

Lain 16, 16 a ja 16 d §:ää sovelletaan arkistoon sekä yleisölle avoimeen kirjastoon ja museoon, jos:

- 1) laitoksen toiminnasta tai sen tehtävistä on säädetty laissa;
- 2) laitoksella on lainsäädännössä säädetty erityinen arkistointi-, säilyttämis- tai palvelutehtävä;
- 3) laitoksen toiminta palvelee merkittävässä määrin tieteellistä tutkimusta;

4) laitoksen omistaa valtio.

4) laitoksen toiminta palvelee merkittävässä määrin taiteen ja kulttuuriperinnön säilyttämistä ja yleisön saataviin saattamista; tai
5) laitoksen omistaa valtio tai kunta.

16 g §

Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen sopimuslisenssin nojalla

Arkisto ja yleisölle avoin kirjasto tai museo saa muussa kuin ansiotarkoituksessa saattaa yleisön saataviin omissa kokoelmissaan olevien kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten joukkoon kuuluvan teoksen ja valmistaa sitä varten tarvittavat kappaleet sopimuslisenssin nojalla.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu lupa saattaa teos yleisön saataviin sisältää oikeuden käyttää myös 16 §:n nojalla valmistettua teoksen kappaletta tähän tarkoitukseen.

Yhteishallinnointiorganisaatio, joka on hyväksytty sopimuslisenssiorganisaatioksi 26 §:n nojalla, voi myöntää 1 momentissa tarkoitetun käyttöluvan, jos:

1) sopimuslisenssiorganisaatio on edustava käyttöluvan kohteena olevaan teosjoukkoon nähden; ja

2) sopimuslisenssiorganisaatio arvioi, että käyttöluvalla ei ole haitallista vaikutusta käyttöluvan kohteena olevaan teosjoukkoon kuuluvien teosten kaupallisiin markkinoihin.

Jos sopimuslisenssiorganisaatio tietyn teosjoukon osalta katsoo, että organisaatio ei ole riittävän edustava, sen tulee ilmoittaa asiasta opetus- ja kulttuuriministeriölle. Hyväksymispäätöksen muuttamisen jälkeen tähän teosjoukkoon kuuluvan teoksen käyttämiseen sovelletaan, mitä 16 h §:ssä säädetään.

Mitä tässä pykälässä säädetään, ei koske teosta, jonka tekijä on kieltänyt kappaleen valmistamisen ja yleisön saataviin saattamisen.

Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen rajoituksen nojalla eräissä tilanteissa

Arkisto ja yleisölle avoin kirjasto tai museo saa, jollei tarkoituksena ole välittömän tai välillisen taloudellisen edun tuottaminen, saattaa yleisön saataviin omissa kokoelmissaan olevien teosten joukon, jos kokonaisuutena arvioiden siihen kuuluvien teosten voidaan olettaa poistuneen kaupallisen jakelun piiristä eikä tiedossa ole, että teos on kaupallisessa jakelussa ja jos 16 j §:n mukaista menettelyä on noudatettu ja ryhdytty mahdollisesti tarvittaviin lisätoimenpiteisiin tekijöiden tietoisuuden lisäämiseksi rajoituksen nojalla tapahtuvasta käytöstä ennen kuin käyttö tapahtuu, seuraavasti:

1) teos, joka ei ole koskaan ollut myytävänä tai muutoin kaupallisessa jakelussa, kun on kulunut viisi vuotta siitä vuodesta, jolloin teos sisällytettiin kokoelmaan;

2) tietokone- tai videopeli, kun on kulunut seitsemän vuotta siitä vuodesta, jolloin peli julkaistiin;

3) muu sellaiseen teostyyppiin kuuluva teos, jonka osalta ei ole olemassa edustavaa sopimuslisenssiorganisaatiota.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta teosjoukkoon, joka on poistunut kaupallisesta jakelusta, jos on kohtuullisten toimien perusteella näyttöä siitä, että teosjoukko koostuu valtaosin seuraavista:

1) elokuvateokset, joiden tuottajalla on päätoimipaikka tai vakinainen asuinpaikka jossakin Euroopan talousalueeseen kuulumattomassa valtiossa;

2) muut teokset kuin elokuvateokset, jotka on julkaistu ensimmäisen kerran Euroopan talousalueeseen kuulumattomassa valtiossa tai, jos niitä ei ole julkaistu, yleisradioitu ensimmäisen kerran Euroopan talousalueeseen kuulumattomassa valtiossa;

3) Euroopan talousalueeseen kuulumattomien valtioiden kansalaisten luomat teokset,

joiden osalta 1 tai 2 kohdassa tarkoitettua valtiota ei ole kohtuullisin toimin pystytty määrittelemään.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske teosta, jonka tekijä on kieltänyt kappaleen valmistamisen ja yleisön saataviin saattamisen.

16 i §

Kielto-oikeuden käyttäminen

Ilmoitus 16 g §:n 5 momentin mukaisesta kiellosta osoitetaan sopimuslisenssiorganisaatiolle tai sille arkistolle tai yleisölle avoimelle kirjastolle tai museolle, joka käyttää teosta 16 g §:n nojalla.

Ilmoitus 16 h §:n 3 momentin mukaisesta kiellosta osoitetaan sille arkistolle tai yleisölle avoimelle kirjastolle tai museolle, joka käyttää teosta 16 h §:n nojalla.

Kielto tulee yksilöidä siten, että kiellon kohteena oleva teos tai teokset ovat tunnistettavissa.

16 j §

Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä koskevien tietojen rekisteröinti

Arkiston ja yleisölle avoimen kirjaston tai museon, joka aikoo saattaa yleisön saataviin kaupallisesta jakelusta poistuneen teoksen tai teosten joukon, on merkittävä seuraavat tiedot Euroopan unionin teollisoikeuksien viraston ylläpitämään rekisteriin vähintään kuusi kuukautta ennen kuin teos tai teosten joukko saatetaan yleisön saataviin:

1) teos tai teosten joukko, johon käyttö kohdistuu;

2) kielto-oikeuden käyttömahdollisuus 16 i §:n mukaisesti;

3) tekijänoikeuden rajoitus tai käyttöluva, johon käyttöoikeus perustuu;

4) käyttöluvan myöntäjä ja luvan saaja sekä käyttöluvan kattamat maantieteelliset alueet ja käyttötarkoitukset.

Sopimuslisenssiorganisaatio, arkisto tai yleisölle avoin kirjasto tai museo, joka vastaanottaa 16 i §:ssä tarkoitettua yksilöidyn

18 §

Opetuksessa käytettävät kokoomateokset

Opetuksessa käytettäväksi tarkoitettuun *painamalla tai vastaavin menetelmin valmistettuun* kokoomateokseen, joka muodostetaan useiden tekijöiden teoksista, saa ottaa vähäisiä osia kirjallisesta teoksesta tai sävellysteoksesta taikka, jos teos ei ole laaja, koko teoksen, kun viisi vuotta on kulunut vuodesta, jona teos julkaistiin. Tekstiin liittyen saadaan ottaa kuva julkistetusta taideteoksesta. Mitä tässä momentissa säädetään, ei koske teosta, joka on valmistettu käytettäväksi opetuksessa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun lainaamisesta tekijällä on oikeus korvaukseen.

19 a §

Lainauskorvausta hallinnoiva järjestö

Korvaus 19 §:n 4 momentissa tarkoitettuun lainaamisesta suoritetaan opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymän, lukuisia yleisistä kirjastoista ja korkeakoulukirjastoista lainattujen teosten tekijöitä edustavan järjestön välityksellä. Järjestöjä voidaan hyväksyä useita, jos tekijöiden edustavuutta ei voida muuten saavuttaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyy järjestön hakemuksesta määräajaksi, enintään viideksi vuodeksi. Hyväksyttävän järjestön tulee olla vakavarainen ja sillä tulee olla valmius ja kyky hoitaa asioita hyväksymispäätöksen mukaisesti. Järjestön tulee vuosittain antaa opetus- ja kulttuuriministeriölle selvitys

kiellon, on viipymättä velvollinen merkitsemään kiellon Euroopan unionin teollisoikeuksien viraston ylläpitämään rekisteriin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella voidaan säätää tarkemmin Euroopan unionin teollisoikeuksien viraston ylläpitämään rekisteriin toimitettavista tiedoista ja tietojen toimittamisesta noudatettavista menettelyistä.

18 §

Opetuksessa käytettävät kokoomateokset

Opetuksessa käytettäväksi tarkoitettuun kokoomateokseen, joka muodostetaan useiden tekijöiden teoksista, saa ottaa vähäisiä osia kirjallisesta teoksesta tai sävellysteoksesta taikka, jos teos ei ole laaja, koko teoksen, kun viisi vuotta on kulunut vuodesta, jona teos julkaistiin. Tekstiin liittyen saadaan ottaa kuva julkistetusta taideteoksesta. *Tekijällä on oikeus korvaukseen.*

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske otteita teoksesta, joka on suunnattu koulutusmarkkinoille, eikä anna oikeutta valmistaa kokoomateoksia ansiotarkoitusta varten.

19 a §

Korvausta hallinnoiva organisaatio

Korvaus 14 §:n 1 momentissa tarkoitettuun opetus- ja tutkimuskäytöstä ja 19 §:n 4 momentissa tarkoitettuun lainaamisesta suoritetaan opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymän, lukuisia kyseisiin tarkoituksiin käytettyjen teosten tekijöitä edustavan yhteishallinnointiorganisaation välityksellä. *Organisaatioita* voidaan hyväksyä useita, jos tekijöiden edustavuutta ei voida muuten saavuttaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyy organisaation hakemuksesta määräajaksi, enintään viideksi vuodeksi. Hyväksyttävän organisaation tulee olla vakavarainen ja sillä tulee olla valmius ja kyky hoitaa asioita hyväksymispäätöksen mukaisesti. *Organisaation* tulee vuosittain antaa opetus- ja kulttuuriministeriölle selvitys hyväksymispäätöksen nojalla

Voimassa oleva laki

hyväksymispäätöksen nojalla tekemistään toimista. Järjestön tai järjestöjen yhdessä tulee edustaa merkittävää osaa niistä eri alojen teosten tekijöistä, joiden teoksia lainataan yleisistä kirjastoista ja korkeakoulukirjastoista. Hyväksymispäätöksessä voidaan järjestölle myös asettaa käytännön toimintaa yleisesti ohjaavia ehtoja.

Opetus- ja kulttuuriministeriön päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu. Hyväksyminen voidaan peruuttaa, jos järjestö hyväksymispäätöstä ja sen ehtoja rikkomalla syyllistyy vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin ja jolleivät järjestölle annetut huomautukset ja varoitukset ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen.

21 §

Julkinen esittäminen

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske näytelmä- eikä elokuvateosta. *Elokuvateoksen julkisesta esittämisestä tutkimuksen ja korkeakoulutasoisen elokuvaopetuksen yhteydessä säädetään 16 c §:ssä.*

23 §

Ajankohtaiskirjoitus

Sanomalehteen tai aikakauskirjaan saa toisesta sanomalehdestä tai aikakauskirjasta, jollei siinä ole jälkipainantakieltoa, ottaa uskonnollista, poliittista tai taloudellista päivänkysymystä koskevan kirjoituksen.

Tekijän nimi ja lähde on aina mainittava.

25 f §

Alkuperäinen radio- ja televisiolähetys

Ehdotus

tekemistään toimista. *Organisaation tai organisaatioiden yhdessä tulee edustaa merkittävää osaa niistä eri alojen teosten tekijöistä, joiden teoksia käytetään 14 §:n 1 momentin tai 19 §:n 4 momentin nojalla.* Hyväksymispäätöksessä voidaan *organisaatiolle* myös asettaa käytännön toimintaa yleisesti ohjaavia ehtoja.

Opetus- ja kulttuuriministeriön päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu. Hyväksyminen voidaan peruuttaa, jos *organisaatio* hyväksymispäätöstä ja sen ehtoja rikkomalla syyllistyy vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin ja jolleivät *organisaatiolle* annetut huomautukset ja varoitukset ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen.

21 §

Julkinen esittäminen

Mitä 2 momentissa säädetään, ei koske näytelmä- eikä elokuvateosta.

23 §

Teoksen käyttö uudessa teoksessa

Julkistettua teosta on lupa hyvän tavan mukaisesti käyttää parodiassa, karikatyyrissa tai pastississa.

Julkistetun teoksen satunnainen ja osittainen sisällyttäminen toiseen teokseen on sallittua edellyttäen, että sisällyttämisellä on teoksessa toisarvoinen merkitys.

25 f §

Alkuperäinen radio- ja televisiolähetys

Voimassa oleva laki

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta radio- tai televisiolähetykseen sisältyvän teoksen edelleen lähettämiseen samanaikaisesti alkuperäisen lähetyksen kanssa lähetystä muuttamatta.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee radio- tai televisiolähetystä satelliitin välityksellä ainoastaan, jos satelliittilähetys tapahtuu samanaikaisesti kuin saman lähettäjät yrityksen lähetys maanpäällisessä verkossa.

25 h §

Radio- ja televisiolähetysten edelleen lähettäminen

Radio- tai televisiolähetykseen sisältyvän teoksen saa lähetystä muuttamatta sopimuslissenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, lähettää edelleen yleisön vastaanotettavaksi samanaikaisesti alkuperäisen lähetyksen kanssa.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta muusta Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta peräisin olevaan lähetykseen sisältyvän teoksen edelleen lähettämiseen kaapeleitse, jos sen tekijä on luovuttanut oikeuden sen edelleen lähettämiseen kaapeleitse sille lähettäjät yritykselle, jonka lähetystä edelleenlähettäminen koskee.

Edellä 2 momentissa *tarkoitettuun lähetykseen sisältyvien teosten* edelleen lähettämistä *kaapeleitse* koskevat luvat on myönnettävä samanaikaisesti.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan johtimitse lähetettävään radio- tai televisiolähetykseen vain, jos lähetys on peräisin muusta Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta.

Ehdotus

Mitä 1 momentissa säädetään, *sovelletaan myös muussa kuin maanpäällisessä verkossa tapahtuvaan lähetykseen, jos lähetys tapahtuu samanaikaisesti kuin saman lähettäjät yrityksen lähetys maanpäällisessä verkossa, sekä teoksen saattamiseen yleisön saataviin lähettäjät yrityksen oheispalvelussa.*

Mitä 1 momentissa säädetään, *sovelletaan myös silloin, kun lähettäjät yritys teosta itse lähettämättä siirtää ohjelmasignaalin jakelijat yritykselle, joka saattaa teoksen yleisön saataviin omaan lukuunsa. Myönnettävän luvan tulee kattaa sekä lähettäjät yrityksen että jakelijan toimet.*

25 h §

Radio- ja televisiolähetysten edelleen lähettäminen

Radio- tai televisiolähetykseen *tai siihen liittyvään verkossa tarjottavaan oheispalveluun* sisältyvän teoksen saa, *jos myös lähettäjät yrityksen suostumus on saatu*, lähetystä *tai oheispalvelua* muuttamatta *saattaa* yleisön vastaanotettavaksi samanaikaisesti alkuperäisen lähetyksen kanssa (***edelleen lähettäminen***) *sopimuslissenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään.*

Lähettäjät yritys ei saa kieltää lähetyksen edelleen lähettämistä ilman perusteltua syytä tai asettaa sille kohtuuttomia ehtoja.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua edelleen lähettämistä koskevat luvat on myönnettävä samanaikaisesti.

*Sopimuslisenssi**Sopimuslisenssi*

Sopimuslisenssiä koskevia tämän lain säännöksiä sovelletaan sopimukseen, joka on tehty tietyn alan tekijöiden teosten käyttämisestä käyttäjän ja opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymän, lukuisia tämän alan Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä edustavan järjestön välillä. Hyväksyttyä järjestöä pidetään tämän sopimuksen osalta oikeutettuna edustamaan muitakin saman alan teosten tekijöitä. Mainitulla sopimuksella laajennetun kollektiivisen käyttöluvan saanut voi luvan mukaisin ehdoin käyttää kaikkia tämän alan tekijöiden teoksia.

Sopimuslisenssiä koskevia tämän lain säännöksiä sovelletaan sopimukseen, joka on tehty käyttäjän ja sellaisen yhteishallinnointiorganisaation välillä, jonka opetus- ja kulttuuriministeriö on hyväksynyt sopimuslisenssiorganisaatioksi ja joka on tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista annetun lain (1494/2016) 5 §:n 2 momentissa tarkoitettujen tekijöiden antamien valtuutusten perusteella riittävän edustava Suomessa käytettyjen teosten tietyn alan tekijöiden suhteen sopimuksen kohteena olevan teostyyppin ja oikeuksien osalta. Hyväksyttyä sopimuslisenssiorganisaatiota pidetään tämän sopimuksen osalta oikeutettuna edustamaan muitakin saman alan teosten tekijöitä. Mainitulla sopimuksella laajennetun kollektiivisen käyttöluvan saanut voi luvan mukaisin ehdoin käyttää kaikkia tämän alan tekijöiden teoksia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyy järjestön hakemuksesta määräajaksi, enintään viideksi vuodeksi. Hyväksyttävällä järjestöllä tulee olla taloudellinen ja toiminnallinen valmius ja kyky hoitaa asioita hyväksymispäätöksen mukaisesti. Järjestön tulee vuosittain antaa opetus- ja kulttuuriministeriölle selvitys hyväksymispäätöksen nojalla tekemistään toimista. Järjestön tai, jos tekijöiden edustavuus tietyn teoslajin osalta voidaan saavuttaa vain useampien järjestöjen hyväksymisellä, järjestöjen tulee edustaa merkittävää osaa niistä eri alojen teosten tekijöistä, joilla on oikeuksia tietyn sopimuslisenssisäännöksen nojalla käytettäviin teoksiin. Hyväksyttäessä useampia järjestöjä myöntämään lupia tiettyyn teosten käyttöön on hyväksymispäätöksissä tarvittaessa varmistettava, että luvat myönnetään samanaikaisesti ja yhteensopivin ehdoin. Hyväksymispäätöksessä voidaan järjestölle myös asettaa sopimustoimintaa yleisesti ohjaavia ehtoja.

Mitä 1 momentissa tarkoitettun *sopimuslisenssiorganisaation yleiskokous* päättää teoksen kappaleiden valmistamisesta taikka teoksen yleisön saataviin saattamisesta suoritettavien korvausten jakamisesta organisaation suoraan edustamille tekijöille tai käyttämisestä tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin, sovelletaan myös muihin 1 momentissa tarkoitettuihin saman alan tekijöihin, joita sopimuslisenssiorganisaatio ei suoraan edusta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu. Hyväksyminen voidaan peruuttaa,

jos järjestö hyväksymispäätöstä ja sen ehtoja rikkomalla syyllistyy vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin ja jos järjestölle annetut huomautukset ja varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen.

Mitä 1 momentissa tarkoitettu järjestö määrää teoksen kappaleiden valmistamisesta taikka teoksen välittämisestä tai lähettämisestä suoritettavien korvausten jakamisesta järjestön suoraan edustamille tekijöille tai käyttämisestä tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin, sovelletaan myös muihin 1 momentissa tarkoitettuihin saman alan tekijöihin, joita järjestö ei suoraan edusta.

Jos *sopimuslisenssiorganisaation* 2 momentissa tarkoitettu päätös korvausten jakamisessa noudatettavista yleisistä periaatteista ei tuota *organisaation* suoraan edustamille tekijöille oikeutta henkilökohtaiseen korvaukseen, 1 momentissa tarkoitettulla saman alan tekijällä, jota sopimuslisenssiorganisaatio ei suoraan edusta, on kuitenkin oikeus vaatia henkilökohtainen korvaus. Korvauksen suorittaa 1 momentissa tarkoitettu *organisaatio*. Oikeus henkilökohtaiseen korvaukseen raukeaa, jos sitä koskevaa vaatimusta ei todistetavasti esitetä viimeistään kolmen vuoden kuluttua sen kalenterivuoden päättymisestä, jona teoksesta on valmistettu kappaleita tai *teos on saatettu yleisön saataviin, tai kolmen vuoden kuluttua sen tilikauden lopusta, jona teoksen käytöstä maksettava korvaus kerättiin, sen mukaan, kumpi näistä ajankohdista on myöhäisempi.*

Opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyy hakemuksesta *yhteishallinnointiorganisaation sopimuslisenssiorganisaatioksi* määrääjäksi, enintään viideksi vuodeksi. *Hyväksyttävän sopimuslisenssiorganisaation tulee täyttää seuraavat ehdot:*

1. *organisaation tulee hakemuksen yhteydessä antaa opetus- ja kulttuuriministeriölle riittävät tiedot edustavuutensa arvioimiseksi;*

2. *organisaation tulee esittää suunnitelma siitä, miten tekijöille tiedotetaan organisaation myöntämistä käyttöluvista, mahdollisuudesta hakea organisaatiolta korvauksia teosten käyttämisestä ja oikeudesta kieltää teoksen käyttö;*

3. *organisaatiolla tulee olla taloudellinen ja toiminnallinen valmius ja kyky hoitaa asioita hyväksymispäätöksen mukaisesti;*

4. *organisaation tulee vuosittain antaa opetus- ja kulttuuriministeriölle selvitys hyväksymispäätöksen nojalla tekemistään toimista;*

5. *organisaation tai, jos tekijöiden edustavuus tietyn teostyyppin osalta voidaan saavuttaa vain useampien yhteishallinnointiorganisaatioiden hyväksymisellä sopimuslisenssiorganisaatioksi, sopimuslisenssiorganisaatioiden yhdessä tulee edustaa merkittävää osaa*

Jos järjestön antamat 4 momentissa tarkoitettut määräykset eivät tuota järjestön suoraan edustamille tekijöille oikeutta henkilökohtaiseen korvaukseen, 1 momentissa tarkoitetulla saman alan tekijällä, jota järjestö ei suoraan edusta, on kuitenkin oikeus vaatia henkilökohtainen korvaus. Korvauksen suorittaa 1 momentissa tarkoitettu järjestö. Oikeus henkilökohtaiseen korvaukseen raukeaa, jos sitä koskevaa vaatimusta ei todistettavasti esitetä kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jona teoksesta on valmistettu kappaleita taikka sitä on välitetty tai lähetetty.

niistä eri alojen teosten tekijöistä, joilla on oikeuksia tietyn sopimuslisen sisäännöksen nojalla käytettäviin teoksiin.

Hyväksyttäessä useampia yhteishallinnointiorganisaatioita myöntämään lupia tiettyyn teosten käyttöön on hyväksymispäätöksissä tarvittaessa varmistettava, että luvat myönnetään samanaikaisesti ja yhteensopivin ehdoin. Hyväksymispäätöksessä voidaan *sopimuslisen siorganisaatiolle* myös asettaa sopimus toimintaa yleisesti ohjaavia ehtoja.

Opetus- ja kulttuuriministeriön päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu. Hyväksyminen voidaan peruuttaa, jos järjestö hyväksymispäätöstä ja sen ehtoja rikkomalla syyllistyy vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin ja jos järjestölle annetut huomautukset ja varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen.

Sopimuslisen siorganisaation tulee lisäksi noudattaa, mitä yhteishallinnointiorganisaatioiden toiminnasta on muilta osin säädetty tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista annetussa laissa.

3 luku

Tekijänoikeuden siirtyminen

27 §

Yleiset määräykset oikeuden luovutuksesta

Tekijänoikeuden luovutuksesta eräissä tapauksissa säädetään 30–40 sekä 40 b §:ssä. Mainittuja säännöksiä on kuitenkin sovellettava vain, jollei toisin ole sovittu.

3 luku

Tekijänoikeuden siirtyminen

27 §

Yleiset määräykset oikeuden luovutuksesta

Mitä kustannussopimuksista ja elokuvamissopimuksista säädetään 32–34 ja 39 §:ssä, on sovellettava vain, jollei toisin ole sovittu.

Tekijän vahingoksi ei voida sopia siitä, mitä 30, 31, 38 ja 40 §:ssä säädetään.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Mitä 30 ja 31 §:ssä säädetään, ei koske tietokoneohjelman tekijää, ellei toisin ole nimenomaisesti sovittu.

29 §

29 §

Tekijänoikeuden luovutusta koskevan kohtuuttoman sopimusehdon sovittelu

Tekijänoikeuden luovutusta koskevan kohtuuttoman sopimusehdon sovittelu

Kohtuuttomuutta arvioitaessa on otettava huomioon sopimuksen koko sisältö, osapuolten asema, sopimusta tehtäessä ja sen jälkeen vallinneet olosuhteet sekä muut seikat.

Kohtuuttomuutta arvioitaessa on otettava huomioon sopimuksen koko sisältö, osapuolten asema, *teoksen kaupallinen arvo ja korvauksen määräytymistapa, tekijän luova panostus teokseen kokonaisuutena*, sopimusta tehtäessä ja sen jälkeen vallinneet olosuhteet sekä muut seikat.

30 §

30 §

Sopimus julkisesta esittämisestä

Selvitys teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä

Milloin oikeus teoksen julkiseen esittämiseen luovutetaan, on luovutus voimassa kolme vuotta eikä se tuota yksinoikeutta. Jos voimassaoloaika on määrätty kolmea vuotta pitemmäksi ja yksinoikeudesta on sovittu, saa tekijä kuitenkin itse esittää teoksen tai luovuttaa esittämisoikeuden toiselle, mikäli oikeutta kolmen vuoden aikana ei ole käytetty.

Mitä 1 momentissa on sanottu, ei koske elokuvateosta.

Alkuperäisellä tekijällä on oikeus hyvän tavan mukaisessa muodossa ja laajuudessa saada selvitys teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä siltä, jolle hän on luovuttanut oikeutensa. Hyvän tavan mukaisuutta arvioitaessa on otettava huomioon:

1) tavoite turvata korkeatasoinen avoimuus eri hyödyntämistapojen, kaikkien hyödyntämisestä syntyneiden tulojen ja tekijälle maksettavan korvauksen osalta;

2) tietojen merkityksellisyys korvauksen määräytymisperusteet huomioon ottaen;

3) kunkin alan erityispiirteet;

4) tietojen oikeasuhtaisuus verrattuna hyödyntämisen kaupalliseen arvoon, olemassa oleviin raportointikeinoihin, mukaan lukien raportointivelvoitteesta aiheutuvaan hallinnolliseen taakkaan sekä tekijän panostukseen teokseen kokonaisuutena;

5) mahdolliset asiaa koskevat työehtosopimukset tai alan käytännönsäännöt, sekä

6) kaikki muut asian arviointiin vaikuttavat seikat.

Jos olosuhteiden nojalla on selvää, että tekijä on tosiasiallisesti tietoinen teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä ja hänelle maksettavista korvauksista, ei erillistä selvitystä edellytetä.

Jos tekijän sopimuskumppani on luovuttanut oikeuksia edelleen toiselle, eikä siksi pysty täyttämään 1 momentissa säädettyä velvoitettaan, on tekijällä oikeus pyytää selvitystä siltä, jolle oikeudet on luovutettu. Tämä voi antaa selvityksen tekijälle suoraan tai tekijän sopimuskumppanin välityksellä. Tekijällä on oikeus saada sopimuskumppaniltaan yhteystiedot tietopyynnön esittämiseksi.

Tekijä ei saa oikeudettomasti ilmaista tai käyttää selvityksen antajan yksilöimää tietoa liikesalaisuudesta. Tekijällä on oikeus säilyttää saamansa tieto teoksen koko hyödyntämisaian ja kohtuullisen ajan sen jälkeenkin, mikäli tämä on tarpeen korvauksen kohtuullistamiseksi.

31 §

Kustannussopimus

Kustannussopimuksella tekijä luovuttaa kustantajalle oikeuden painamalla tai senkaltaista menetelmää käyttäen monistaa ja julkaista kirjallisen tai taiteellisen teoksen.

Käsikirjoitus tai muu teoksen kappale, jonka mukaan teos on monistettava, jää tekijän omaksi.

31 §

Oikeudenluovutuksen peruminen

Jos teosta ei ole julkaistu kolmen vuoden kuluessa siitä, kun tekijä on omalta osaltaan täyttänyt sopimuksen ehdot, eikä teosta tekijän esittämästä vaatimuksesta huolimatta julkaista kuuden kuukauden kuluessa vaatimuksen esittämisestä, tekijällä on oikeus perua oikeudenluovutus tai päättää, että oikeudenluovutuksen yksinomaisen luonne päättyy.

Jos kaksi tai useampi on luonut teoksen yhdessä, heidän on käytettävä 1 momentin mukaista oikeuttaan yhdessä.

Jos teos on luotu täytettäessä työsuhteesta johtuvia työtehtäviä, työnantajalle jää ei-yksinomainen oikeus käyttää teosta. Sama koskee vastaavasti myös virkasuhteessa luotua teosta.

Elokuvateosta koskevan sopimuksen purkamiseen sovelletaan, mitä 40 §:ssä säädetään.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

32 §

(kumotaan)

Painoksen julkaiseminen

Kustantajalla on oikeus julkaista painos, joka kirjallisesta teoksesta saa olla enintään 2 000, sävellysteoksesta 1 000 ja taideteoksesta 200 kappaletta.

Painoksella tarkoitetaan sitä määrää, jonka kustantaja yhdellä kertaa valmistuttaa.

33 §

(kumotaan)

Julkaisemiseen liittyvät velvollisuudet

Kustantajan on julkaistava teos kohtuullisessa ajassa, tavanmukaisesti huolehdittavan levittämisestä sekä saatettava julkaiseminen loppuun menekin ja muiden asianhaarojen edellyttämässä laajuudessa. Jos se laiminlyödään, on tekijällä oikeus purkaa sopimus ja pitää saamansa palkkio; saakoon myös korvauksen vahingosta, jota palkkio ei peitä.

34 §

(kumotaan)

Julkaisematta jättäminen

Jos teosta ei ole julkaistu kahden tai kysymyksen ollessa sävellysteoksesta, neljän vuoden kuluessa siitä, kun tekijä on luovuttanut täydellisen käsikirjoituksen tai muun monistetttavan kappaleen, on tekijällä, vaikka kustantaja ei ole syylistynyt laiminlyöntiin, oikeus purkaa sopimus ja pitää saamansa palkkio. Laki on sama, jos teos on myyty loppuun ja kustantajalla on oikeus uuden painoksen julkaisemiseen, mutta hän ei vuoden kuluessa siitä, kun tekijä on häneltä pyytänyt sellaista julkaisemista, käytä sanottua oikeuttaan.

35 §

35 §

Painoksen ja tilityksen tiedot

Kustannussopimus

Kustantajan tulee toimittaa tekijälle kirjapainon tai teoksen muun monistajan todistus valmistettujen kappaleiden määrästä.

Kustannussopimuksella tekijä luovuttaa kustantajalle oikeuden painamalla tai *muulla tavoin monistaa ja julkaista kirjallisen tai taiteellisen teoksen.*

Voimassa oleva laki

Jos tilivuoden aikana on tapahtunut myyntiä tai vuokraamista, josta tekijällä on oikeus palkkioon, on kustantajan yhdeksän kuukauden kuluessa vuoden päättymisestä toimitettava hänelle tilitys, josta käy ilmi vuoden myynti tai vuokraaminen sekä painoksen jäännösmäärä vuoden vaihteessa. Muutoinkin tekijällä on oikeus tilityksajan päätyttyä pyynnöstään saada tieto vuoden vaihteessa jäljellä olleesta määrästä.

36 §

Uusi painos

Jos uuden painoksen valmistaminen aloitetaan myöhemmin kuin vuoden kuluessa siitä, kun edellinen painos julkaistiin, on tekijän ennen valmistamista saatava tilaisuus tehdä teokseen sellaisia muutoksia, jotka eivät tuota kohtuuttomia kustannuksia eivätkä muuta teoksen luonnetta.

37 §

Tekijän oikeus julkaista teos

Tekijä ei saa uudelleen julkaista teosta siinä muodossa ja sillä tavoin kuin sopimuksessa on tarkoitettu, ennen kuin painos tai painokset, joiden julkaisemiseen kustantajalla on oikeus, on myyty loppuun.

Kirjallisen teoksen saa tekijä kuitenkin viidentoista vuoden kuluttua siitä vuodesta, jona teoksen julkaiseminen aloitettiin, ottaa kootujen tai valittujen teostensa painokseen.

38 §

Avustukset

Kustannussopimusta koskevia määräyksiä älköön sovellettako sanomalehti- tai aikakauskirja-avustukseen. Muuhun kokoomateokseen annetusta avustuksesta ei ole voimassa, mitä 33 ja 34 §:ssä on säädetty.

Ehdotus

Oikeus julkaista teos äänikirjana tai käännöksenä ei siirry kustantajalle, ellei siitä ole nimenomaisesti sovittu tekijän ja kustantajan välillä.

36 §

Uudelleen julkaiseminen

Jos uuden painoksen valmistaminen aloitetaan myöhemmin kuin vuoden kuluessa siitä, kun edellinen painos julkaistiin, tai jos teos muutoin julkaistaan uudelleen, on tekijän ennen tällaista uudelleen julkaisemista saatava tilaisuus tehdä teokseen sellaisia muutoksia, jotka eivät tuota kohtuuttomia kustannuksia eivätkä muuta teoksen luonnetta.

37 §

Tekijän oikeus julkaista teos

Tekijä ei saa uudelleen julkaista teosta siinä muodossa ja sillä tavoin kuin sopimuksessa on tarkoitettu, ennen kuin teoksen sopimuksen mukainen hyödyntäminen on lakannut.

Kirjallisen teoksen saa tekijä kuitenkin viidentoista vuoden kuluttua siitä vuodesta, jona teoksen julkaiseminen aloitettiin, ottaa kootujen tai valittujen teostensa kokoelmaan.

38 §

Tekijän oikeus rinnakkaistallentaa tieteellinen artikkeli

Tekijällä on oikeus rinnakkaistallentaa kirjoittamansa tieteellinen artikkeli avoimeen julkaisuarkistoon siten, että se on yleisön saatavilla vapaasti ja ilmaiseksi tietoverkon välityksellä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Jos kaksi tai useampi tekijää ovat yhdessä kirjoittaneet tieteellisen artikkelin, on kullakin tekijällä 1 momentissa säädetty oikeus.

40 §

40 §

Sopimuksen purkaminen

Elokuvateosta koskevan sopimuksen purkaminen

5 luku

5 luku

Tekijänoikeuden lähioikeudet

Tekijänoikeuden lähioikeudet

45 §

45 §

Esittävä taiteilija

Esittävä taiteilija

Kirjallisen tai taiteellisen teoksen taikka kansanperinteen esitystä ei esittävän taiteilijan suostumuksetta saa:

- 1) tallentaa laitteelle, jonka avulla esitys voidaan toisintaa;
- 2) saattaa yleisön saataviin radion tai television välityksellä taikka suoraan siirtämällä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua esitystä, joka on tallennettu 46 §:ssä tarkoitetulle laitteelle, ei esittävän taiteilijan suostumuksetta saa, ennen kuin 50 vuotta on kulunut esitysvuodesta:

- 1) siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa;
- 2) esittää julkisesti esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle;
- 3) välittää yleisölle johtimitse tai johtimitta, mihin sisältyy myös tallennetun esityksen välittäminen yleisölle siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada se saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana;
- 4) levittää yleisön keskuuteen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua esitystä, joka on tallennettu 46 a §:ssä tarkoitetulle laitteelle, ei esittävän taiteilijan suostumuksetta saa, ennen kuin 50 vuotta on kulunut esitysvuodesta:

- 1) siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa;

Kirjallisen tai taiteellisen teoksen taikka kansanperinteen esitystä ei esittävän taiteilijan suostumuksetta saa:

- 1) tallentaa laitteelle, jonka avulla esitys voidaan toisintaa;
- 2) saattaa yleisön saataviin radion tai television välityksellä taikka suoraan siirtämällä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua esitystä, joka on tallennettu 46 tai 46 a §:ssä tarkoitetulle laitteelle, ei esittävän taiteilijan suostumuksetta saa, ennen kuin 50 vuotta on kulunut esitysvuodesta:

- 1) siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa;
- 2) esittää julkisesti esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle;
- 3) välittää yleisölle johtimitse tai johtimitta, mihin sisältyy myös tallennetun esityksen välittäminen yleisölle siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada se saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana;
- 4) levittää yleisön keskuuteen.

2) välittää yleisölle siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada esityksensä itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana;

3) levittää yleisön keskuuteen.

Jos 2 momentissa tarkoitettu tallennettu esitys julkaistaan tai saatetaan laillisesti yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä ennen kuin esitysvuodesta on kulunut 50 vuotta, mainitussa momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallennettu esitys ensimmäisen kerran julkaistiin tai sanotulla tavalla saatettiin yleisön saataviin.

Jos 3 momentissa tarkoitettu tallennettu esitys julkaistaan tai saatetaan laillisesti yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä ennen kuin esitysvuodesta on kulunut 50 vuotta, mainitussa momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallennettu esitys ensimmäisen kerran julkaistiin tai sanotulla tavalla saatettiin yleisön saataviin.

Esityksen elokuvaamisoikeuden luovutus käsittää oikeuden levittää tallennettu esitys yleisön keskuuteen vuokraamalla, jollei toisin ole sovittu.

Menettelyyn, johon 1—5 momentin mukaan vaaditaan esittävän taiteilijan suostumus, sovelletaan, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 3, 6—9, 11 ja 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 17 §:n 2 ja 4 momentissa, 17 a §:ssä, 17 b §:n 1—5 momentissa, 17 c ja 17 d §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22 ja 25 b—25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 25 h, 25 i, 25 l, 26, 26 a ja 26 b §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 28, 29, 29 a, 41 ja 42 §:ssä säädetään.

46 §

Äänitallenteen tuottaja

Jos tallennettu esitys julkaistaan tai saatetaan laillisesti yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä ja ennen kuin esitysvuodesta on kulunut 50 vuotta, 2 momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes äänitallenteen osalta 70 vuotta ja kuvatallenteen osalta 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallennettu esitys ensimmäisen kerran julkaistiin tai sanotulla tavalla saatettiin yleisön saataviin.

Esityksen elokuvaamisoikeuden luovutus käsittää oikeuden levittää tallennettu esitys yleisön keskuuteen vuokraamalla, jollei toisin ole sovittu.

Menettelyyn, johon 1—3 momentin mukaan vaaditaan esittävän taiteilijan suostumus, sovelletaan, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 3, 6—9, 11 ja 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 13 b §:ssä, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16, 16 a—16 e, 16 g ja 16 h §:ssä, 17 §:n 2 ja 4 momentissa, 17 a §:ssä, 17 b §:n 1—5 momentissa, 17 c ja 17 d §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22, 23 ja 25 b—25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 25 h, 25 i, 25 l, 26, 26 a ja 26 b §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 28, 29, 29 a, 30, 41 ja 42 §:ssä säädetään.

46 §

Äänitallenteen tuottaja

Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 6—9 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16, 16 a—16 e ja 17 a §:ssä, 17 b §:n 1—5 momentissa, 17 c ja 17 d §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 25 l, 26, 26 a ja 26 b §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään.

Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 6—9 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 13 b §:ssä, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16, 16 a—16 e, 16 g, 16 h ja 17 a §:ssä, 17 b §:n 1—5 momentissa, 17 c ja 17 d §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22, 23, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 25 l, 26, 26 a ja 26 b §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään.

46 a §

Kuvatallenteen tuottaja

Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa, 6—9 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 22, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 25 l, 26, 26 a ja 26 b §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään.

47 §

*Äänitallenteen ja kuvallisen musiikkital-
lenteen käyttäminen*

Sen estämättä, mitä 45 §:n 2 ja 4 momentissa ja 46 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään, 45 §:n mukaista, 46 §:ssä tarkoitettulle laitteelle tallennettua esitystä ja pykälässä tarkoitettua laitetta, joka on julkaistu kaupallisessa tarkoituksessa ja jonka kappaleita on levitetty tai joka on välitetty yleisölle, saa käyttää:

1) välittömästi tai välillisesti julkisessa esityksessä;

46 a §

Kuvatallenteen tuottaja

Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa, 6—9 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 13 b §:ssä, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16, 16 a—16 e, 16 g ja 16 h §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 22, 23, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 25 l, 26, 26 a ja 26 b §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään.

47 §

*Äänitallenteen ja kuvallisen musiikkital-
lenteen käyttäminen*

Sen estämättä, mitä 45 §:n 2 ja 3 momentissa ja 46 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään, 45 §:n mukaista, 46 §:ssä tarkoitettulle laitteelle tallennettua esitystä ja pykälässä tarkoitettua laitetta, joka on julkaistu kaupallisessa tarkoituksessa ja jonka kappaleita on levitetty tai joka on välitetty yleisölle, saa käyttää:

1) välittömästi tai välillisesti julkisessa esityksessä;

2) alkuperäisessä yleisölle välittämisessä muulla tavalla kuin siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada tallennettu esitys tai aineisto saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana;

3) radio- tai televisiolähetysten samanaikaiseen ja muuttamattomaan edelleen lähettämiseen yleisön vastaanotettavaksi.

Edellä 1—3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa sovelletaan vastaavasti, mitä 21, 22 ja 25 b §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa ja 29 §:ssä sekä esittävän taiteilijan oikeuden osalta lisäksi, mitä 11 §:n 2 momentissa sekä 28, 41 ja 42 §:ssä säädetään.

48 §

Radio- ja televisioyrittäjä

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa, 6—8 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1 ja 2 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16, 16 a—16 e ja 17 a §:ssä, 17 b §:n 1—4 momentissa, 17 c ja 17 d §:ssä, 19 §:n 1 momentissa, 21, 22, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 26 §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään. Lisäksi lähetysten edelleen lähettämiseen *kaapeleitse* sovelletaan vastaavasti, mitä 25 h §:n 1 momentissa ja 25 i §:n 1 momentissa säädetään, *paitsi jos lähetys on peräisin muusta Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta, jolloin näiden säännösten sijasta sovelletaan vastaavasti, mitä 25 h §:n 3 momentissa säädetään.*

49 §

Luettelon ja tietokannan valmistaja

2) alkuperäisessä yleisölle välittämisessä muulla tavalla kuin siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada tallennettu esitys tai aineisto saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana;

3) radio- tai televisiolähetysten samanaikaiseen ja muuttamattomaan edelleen lähettämiseen yleisön vastaanotettavaksi.

Edellä 1—3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa sovelletaan vastaavasti, mitä 21, 22, 23 ja 25 b §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa ja 29 §:ssä sekä esittävän taiteilijan oikeuden osalta lisäksi, mitä 11 §:n 2 momentissa sekä 28, 30, 41 ja 42 §:ssä säädetään.

48 §

Radio- ja televisioyrittäjä

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa, 6—8 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1 ja 2 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, *13 b §:ssä*, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16, 16 a—16 e, *16 g*, *16 h* ja 17 a §:ssä, 17 b §:n 1—4 momentissa, 17 c ja 17 d §:ssä, 19 §:n 1 momentissa, 21, 22, 23, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 26 §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään. Lisäksi lähetysten edelleen lähettämiseen sovelletaan vastaavasti, mitä 25 h §:ssä ja 25 i §:n 1 momentissa säädetään.

49 §

Luettelon ja tietokannan valmistaja

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun työhön sovelletaan, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 7—9 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 12 §:n 1, 2 ja 4 momentissa, 13 ja 13 a §:ssä, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16, 16 a—16 e, 17, 17 a—17 d ja 18 §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 22, 25 b—25 d ja 25 f—25 i §:ssä, 25 j §:n 4 ja 5 momentissa sekä 25 l, 26 ja 27—29 §:ssä säädetään. Jos työ tai sen osa on tekijänoikeuden kohteena, voidaan vedota tekijänoikeuteen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun työhön sovelletaan, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 7—9 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 12 §:n 1, 2 ja 4 momentissa, 13, 13 a ja 13 b §:ssä, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16, 16 a—16 e, 16 g, 16 h, 17, 17 a—17 d ja 18 §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 22, 23, 25 b—25 d ja 25 f—25 i §:ssä, 25 j §:n 4 ja 5 momentissa sekä 25 l, 26 ja 27—29 §:ssä säädetään. Jos työ tai sen osa on tekijänoikeuden kohteena, voidaan vedota tekijänoikeuteen.

49 a §

Valokuvaaja

Tässä pykälässä tarkoitettuihin valokuviin sovelletaan, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 3 §:n 1 ja 2 momentissa, 7—9, 11 ja 11 a §:ssä, 12 §:n 1 ja 2 momentissa, 13 ja 13 a §:ssä, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 17 §:n 1 momentissa, 17 a §:ssä, 17 b §:n 1—5 momentissa, 17 c, 17 d ja 18 §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 20, 22 ja 25 §:ssä, 25 a §:n 1 ja 2 momentissa sekä 25 b, 25 d, 25 f—25 i, 25 l, 26, 26 a, 26 b, 27—29, 39, 40, 40 c, 41 ja 42 §:ssä säädetään. Jos valokuva on tekijänoikeuden kohteena, voidaan vedota tekijänoikeuteen.

50 §

Sanomalehtitiedotus

Sanomalehtitiedotusta, jonka ulkomainen uutistoimisto tai ulkomailla oleva kirjeenvaihtaja sopimuksen nojalla antaa, ei ole lupa vastaanottajan suostumuksetta saattaa yleisön saataviin sanomalehden tai radion välityksellä, ennen kuin kaksitoista tuntia on kulunut siitä, kun se julkistettiin Suomessa.

49 a §

Valokuvaaja

Tässä pykälässä tarkoitettuihin valokuviin sovelletaan, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 3 §:n 1 ja 2 momentissa, 7—9, 11 ja 11 a §:ssä, 12 §:n 1 ja 2 momentissa, 13, 13 a ja 13 b §:ssä, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16, 16 a—16 e, 16 g ja 16 h §:ssä, 17 §:n 1 momentissa, 17 a §:ssä, 17 b §:n 1—5 momentissa, 17 c, 17 d ja 18 §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 20, 22, 23 ja 25 §:ssä, 25 a §:n 1 ja 2 momentissa sekä 25 b, 25 d, 25 f—25 i, 25 l, 26, 26 a, 26 b, 27—29, 39, 40, 40 c, 41 ja 42 §:ssä säädetään. Jos valokuva on tekijänoikeuden kohteena, voidaan vedota tekijänoikeuteen.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske valokuvaa teoksesta, jonka suoja-aika on päätynyt.

50 §

Sanoma- tai aikakauslehden kustantaja

Sillä, joka valmistaa sanoma- tai aikakauslehden, on yksinomainen oikeus määrätä lehden koko sisällöstä tai sen laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisesta osasta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin tietoverkossa tarjottavassa palvelussa, jos:

1. lehti muodostuu kokoelmasta pääasiassa luonteeltaan journalistisia kirjallisia teoksia sekä muita teoksia tai suojan kohteita;

2. lehti muodostaa erillisen numeron kausittain ilmestyvässä tai säännöllisesti päivitettävässä yhden otsikon alaisessa sanoma- tai aikakauslehdessä;

3. lehden tarkoituksena on antaa suurelle yleisölle uutisiin tai muihin aiheisiin liittyvää tietoa; ja

4. lehti julkaistaan lehtikustantajan aloitteesta, toimituksellisella vastuulla ja valvonnassa.

Edellä 1 momentissa säädettyä oikeutta ei sovelleta:

1. tieteelliseen tai akateemiseen kausijulkaisuun;

2. sanoma- tai aikakauslehden tai sen osan saattamiseen yleisön saataviin tietoverkoissa muussa kuin ansiotarkoituksessa;

3. hyperlinkkeihin sanoma- tai aikakauslehden sisältyvään julkaisuun;

4. sanoma- tai aikakauslehden sisältyvään teokseen tai muuhun suojan kohteeseen, jonka suoja-aika on päättynyt;

5. sanoma- tai aikakauslehden sisältyvän teoksen tai muun suojan kohteen käyttöön, jolle on saatu lupa kyseisen teoksen tekijältä tai lähioikeuden haltijalta.

Edellä 1 momentissa säädetty oikeus on voimassa, kunnes 2 vuotta on kulunut sen vuoden päättymisestä, jona sanoma- tai aikakauslehti tai sen osa julkaistiin ensimmäisen kerran.

Mitä tekijänoikeuslain 2 luvussa säädetään tekijänoikeuden rajoituksista ja sopimussenssistä, sovelletaan soveltuvin osin tässä pykälässä tarkoitettuun sanoma- tai aikakauslehteen.

Mitä tässä pykälässä säädetään, ei vaikuta tekijän tai muun suojan kohteen haltijan tämän lain mukaiseen oikeuteen sanoma- tai aikakauslehden sisältyvään teokseen tai muuhun suojan kohteeseen.

Sanoma- tai aikakauslehden sisältyvän teoksen tekijällä tai muun suojan kohteen haltijalla on oikeus asianmukaiseen osuuteen lehtikustantajan saamasta korvauksesta 1 momentissa tarkoitettun oikeuden käyttämisestä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 a luku

5 a luku

Tekniset toimenpiteet ja oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot

Tekniset toimenpiteet ja oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot

50 c §

50 c §

Teknisin toimenpitein suojattujen teosten käyttäminen

Teknisin toimenpitein suojattujen teosten käyttäminen

Sillä, jolla on laillisesti hallussaan tai saatavillaan tehokkaalla teknisellä toimenpiteellä suojattu teos ja jolla on 14 §:n 3 momentin, 15, 16, 16 a—16 c, 17 tai 17 a—17 d §:n, 25 d §:n 2 momentin tai 25 f §:n 2 momentin nojalla oikeus käyttää teosta, tulee olla mahdollisuus käyttää teosta siltä osin kuin se on tarpeen mainitussa lainkohdassa säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen hyödyntämiseksi.

Sillä, jolla on laillisesti hallussaan tai saatavillaan tehokkaalla teknisellä toimenpiteellä suojattu teos ja jolla on 13 b §:n, 14 §:n 1 ja 3 momentin, 15, 16, 16 a—16 c, 16 g, 16 h, 17 tai 17 a—17 d §:n, 25 d §:n 2 momentin tai 25 f §:n 2 momentin nojalla oikeus käyttää teosta, tulee olla mahdollisuus käyttää teosta siltä osin kuin se on tarpeen mainitussa lainkohdassa säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen hyödyntämiseksi.

6 luku

6 luku

Erinäisiä määräyksiä

Erinäisiä määräyksiä

54 §

54 §

Välimesmenettely

Välimesmenettely

Asia ratkaistaan erimielisyyden sattuessa välimesmenettelyssä, jos kysymys on:

Asia ratkaistaan erimielisyyden sattuessa välimesmenettelyssä, jos kysymys on:

3) 26 §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisestä ja sen ehdoista 14 §:n 1 momentin mukaisesti ja asia koskee teoksen kappaleiden valmistamista opetustoiminnassa käytettäväksi;

3) 26 §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisestä ja sen ehdoista 14 §:n 4 momentin mukaisesti ja asia koskee teoksen kappaleiden valmistamista opetustoiminnassa käytettäväksi;

5) 26 §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisestä ja sen ehdoista radio- tai televisiolähetyksen samanaikaiseen ja muuttamattomaan edelleen lähettämiseen *kaapeleitse* 25 h §:n 2 momentin tai 48 §:n 1 momentin mukaisesti ja *lähetys on peräisin muusta Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta*; lupa voidaan myöntää, jos lähettäjäyritys kieltää edelleen lähettämisen kaapeleitse ilman perusteltua syytä tai asettaa sille kohtuuttomia ehtoja;

5) 26 §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisestä ja sen ehdoista radio- tai televisiolähetyksen samanaikaiseen ja muuttamattomaan edelleen lähettämiseen 25 h §:n tai 48 §:n 1 momentin mukaisesti; lupa voidaan myöntää, jos lähettäjäyritys kieltää edelleen lähettämisen kaapeleitse ilman perusteltua syytä tai asettaa sille kohtuuttomia ehtoja;

Voimassa oleva laki

Tämän pykälän nojalla annetulla luvalla on sama vaikutus kuin 26 §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisellä 13 §:n, 14 §:n 1 momentin, 25 h §:n 1 tai 2 momentin tai 48 §:n 1 momentin mukaisesti.

Ehdotus

Tämän pykälän nojalla annetulla luvalla on sama vaikutus kuin 26 §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisellä 13 §:n, 14 §:n 4 momentin, 25 h §:n 1 momentin tai 48 §:n 1 momentin mukaisesti.

6 a luku

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuu tekijänoikeutta loukkaavasta aineistosta

55 a §

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuu sisällön tuottajan palveluun tallentamasta tekijänoikeutta loukkaavasta aineistosta

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja on vastuussa 2 §:ssä tarkoitetusta teoksen kappaleen valmistamisesta ja yleisölle välittämisestä, jos:

1) palvelun tarjoaja ei ole ryhtynyt asianmukaisiin toimenpiteisiin saadakseen tekijältä luvan teoksen kappaleen valmistamiseen ja yleisön saataviin saattamiseen; tai

2) palvelun tarjoaja ei ole toteuttanut asianmukaisia toimenpiteitä tekijän tai tämän puolesta toimivan esittämästä poistovaatimuksesta huolimatta tunnistaakseen tekijänoikeutta loukkaavan aineiston ja estääkseen palvelussa siihen yleisön pääsyn.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden tulee olla oikeasuhtaisia. Toimenpiteiden oikeasuhtaisuutta arvioitaessa on otettava huomioon seuraavat seikat:

1) sisällön tuottajien palveluun tallentamien aineistojen tyyppi;

2) tekijänoikeutta loukkaavan aineiston yleisyys palvelussa;

3) tekijän tunnistamiseksi ja käyttöluvan saamiseksi tarvittavien tietojen saatavuus;

4) tarjolla olevien käyttöluvien kattavuus ja sopivuus palvelun tarpeisiin;

5) käyttöluvien ehtojen kohtuullisuus ottaen huomioon käytön kohteena olevien oikeuksien arvo palvelun tarjoajan liiketoiminnassa; ja

6) muut toimenpiteiden oikeasuhtaisuuden arviointiin vaikuttavat seikat.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden tulee olla oikeasuhtaisia. Toimenpiteiden oikeasuhtaisuutta arvioitaessa on otettava huomioon seuraavat seikat:

1) palvelun tyyppi, yleisö ja koko, mukaan lukien se, onko palvelu ollut saatavissa Euroopan talousalueella alle kolmen vuoden ajan, onko palvelun tarjoajan vuosiliikevaihto alle 10 miljoonaa euroa Euroopan unionin komission suosituksen 2003/361/EY mukaisesti laskettuna ja onko palvelun keskimääräinen yksittäisten kävijöiden lukumäärä viimeksi kuluneen kalenterivuoden perusteella laskettuna enintään viisi miljoonaa;

2) sisällön tuottajien palveluun tallentamien aineistojen tyyppi;

3) soveltuvien teknisten järjestelmien ja muiden keinojen saatavuus, tehokkuus ja kustannukset;

4) mahdollisuus tunnistaa tekijänoikeutta loukkaava aineisto palvelun tarjoajalle toimitetun tiedon perusteella;

5) sisällön tuottajien oikeus käyttää teosta tavalla, joka ei loukkaa tekijänoikeutta; ja

6) muut toimenpiteiden oikeasuhtaisuuden arviointiin vaikuttavat seikat.

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan ei katsota toimineen 1 momentissa säädettyjen velvoitteidensa vastaisesti palauttaessaan tekijänoikeusriitalautakunnan 55 i §:n suosituksen mukaisesti yleisön pääsyn aineistoon, jos aineisto myöhemmin osoittautuu tekijänoikeutta loukkaavaksi ja palvelun tarjoaja tuomioistuimen päätöksen tai määräyksen antamisen jälkeen estää viipymättä yleisön pääsyn aineistoon.

55 b §

Verkkosisällönjakopalvelun tiedonantovelvollisuus

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan on julkaistava palvelun yhteydessä seuraavat tiedot:

1) yhteyspiste, mukaan lukien sähköpostiosoite, joka on käytettävissä tekijän tai hänen

puolestaan toimivan, sisällön tuottajan ja tekijänoikeusriitalautakunnan tässä laissa tarkoitettuun yhteydenpitoon;

2) tiedot, jotka palvelun tarjoaja tarvitsee voidakseen suorittaa 55 a §:ssä tarkoitettujen toimenpiteiden tunnistamiseksi tekijänoikeutta loukkaavan aineiston ja estääkseen siihen yleisön pääsyn tai hankkiakseen tekijöiltä aineiston käytön edellyttämän luvan;

3) tiedot tekijänoikeutta loukkaavan aineiston tunnistamiseksi ja siihen pääsyn estämiseksi käytettävissä olevista keinoista, mukaan lukien tiedot siitä, miten tekijä tai hänen puolestaan toimiva voi saada tarkempaa tietoa kyseisistä keinoista;

4) palvelun tarjoajan hankkimien käyttöluoppien piiriin kuuluvien teosten tunnistamistiedot ja tiedot mahdollisista teosten käyttöä rajoittavista ehdoista;

5) tieto siitä, että sisällön tuottajalla on oikeus vedota tämän lain mukaisiin tekijänoikeuden rajoituksiin;

6) tieto siitä, miten sisällön tuottaja voi antaa selvityksen perusteista, joiden nojalla tietyn teoksen käyttö palveluun tallennetussa aineistossa on lainmukaista;

7) tieto sisällön tuottajan käytössä olevista oikeussuojakeinoista sekä siitä, miten sisällön tuottaja voi vaatia aineiston palauttamista.

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja on velvollinen antamaan pyynnöstä tekijälle seuraavat hallussaan olevat tiedot tekijän antaman luvan kohteena olevasta teoksesta:

1) teoksen palveluun tallentaneiden sisällön tuottajien lukumäärä;

2) teosta palvelussa lukeneiden, katselleiden tai kuunnelleiden käyttäjien lukumäärä;

3) tiedot palvelun tarjoajan teoksen käyttämisestä saamista tuloista.

55 c §

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuus estää yleisön pääsy aineistoon

Jos 55 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaiset tunnistamistoimet osoittavat, että sisällön tuottajan palveluun tallentama aineisto vastaa täysin poistettavaksi vaadittua teosta,

verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan on välittömästi estettävä yleisön pääsy aineistoon.

Jos 55 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaiset tunnistamistoimet osoittavat, että sisällön tuottajan palveluun tallentama aineisto ei kaikilta osin vastaa poistettavaksi vaadittua teosta, tai jos sisällön tuottajan antaman selvityksen tai muun syyn perusteella voidaan pitää mahdollisena, että teoksen käyttö on sallittua lain tai sopimuksen nojalla, palvelun tarjoajan on välittömästi annettava teoksen poistamista vaatineelle tieto edellä tarkoitetun aineiston vastaavuudesta sekä sisällön tuottajan esittämistä perusteluista tai muista syistä, joiden perusteella teoksen käyttö voi olla sallittua lain tai sopimuksen nojalla. Jos teoksen poistamista vaatinut edellä mainitun tiedon saatuaan vakuuttaa, että sisällön tuottajan palveluun tallentama aineisto loukkaa tekijän tämän lain mukaista oikeutta, palvelun tarjoajan on estettävä yleisön pääsy aineistoon.

55 d §

Kielto esittää perusteettomia poistovaatimuksia

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajaa ei saa vaatia estämään yleisön pääsyä sellaiseen sisällön tuottajan palveluun tallentamaan aineistoon, joka ei loukkaa tekijänoikeutta.

55 e §

Ilmoitus sisällön tuottajalle

Kun verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja 55 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti esittää yleisön pääsyn sisällön tuottajan palveluun tallentamaan aineistoon, palvelun tarjoajan on välittömästi toimitettava sisällön tuottajalle poistoilmoitus, joka sisältää seuraavat tiedot:

- 1) aineisto, jota pääsynesto koskee;
- 2) perustelut pääsyn estämiselle, mukaan lukien yksilöity tieto teoksesta, johon kohdis-

tuva tekijänoikeutta tekijä tai hänen puolestaan toimiva katsoo sisällön tuottajan palveluun tallentaman aineiston loukkaavan;

3) aineiston poistamista vaatineen nimi ja sähköpostiosoite;

4) perusteet, joiden nojalla tekijä tai hänen puolestaan toimiva katsoo, että aineisto loukkaa tekijän tämän lain mukaista oikeutta, jos sisällön tuottaja on aineistoa palveluun tallentaessaan tai myöhemmin toimittanut palvelun tarjoajalle perustelunsa aineiston lainmukaisuudelle;

5) ohjeet käytettävissä olevista valitus- ja oikeussuojakeinoista, mukaan lukien menettelyistä oikaisun pyytämiseksi, mahdollisuudesta saattaa palauttamispyyntö tekijänoikeusriitalautakunnan käsiteltäväksi, vaatia hyvitystä ja vahingonkorvausta 55 j §:n nojalla ja viedä pääsyn estämistä koskeva riita ratkaistavaksi toimivaltaisessa tuomioistuimessa;

6) palauttamispyyntömenettelyssä käytettävä palvelun tarjoajan sähköpostiosoite.

55 f §

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuus tarjota keinoja erimielisyyksien selvittelyyn palvelussa

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan on tarjottava sisällön tuottajalle ja tekijälle tai hänen puolestaan toimivalle oikea-aikaiset keinot käsitellä erimielisyyksiä koskien yleisön pääsyn estämistä sisällön tuottajan palveluun tallentamaan aineistoon. Näiden keinojen on mahdollistettava, että:

1) sisällön tuottaja voi, ennen pääsyn estämistä tai viimeistään sen yhteydessä, antaa tekijälle tai hänen puolestaan toimivalle selvityksen niistä perusteista, joiden nojalla aineisto ei loukkaa tekijän tekijänoikeutta;

2) tekijä tai hänen puolestaan toimiva voi sisällön tuottajan selvityksen saatuaan vahvistaa vaatimuksensa estää yleisön pääsy aineistoon 55 c §:n 2 momentin mukaisesti;

3) sisällön tuottaja voi pääsyn estämisen jälkeen, saatuaan 55 e §:ssä tarkoitetun ilmoituksen, antaa tekijälle tai hänen puolestaan toimivalle vastineen ja pyytää oikaisua;

4) tekijä tai hänen puolestaan toimiva voi käsitellä sisällön tuottajan oikaisupyynnön ja yhteistyössä verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan kanssa tarvittaessa palauttaa pääsyn aineistoon.

55 g §

Palauttamispyyntö

Jos sisällön tuottaja katsoo 55 a §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun eston olevan perusteeton, hän voi vaatia pääsyn palauttamista aineistoon esittämällä tekijänoikeusriitalautakunnalle palauttamispyyntöä, jolle yleisön pääsy aineistoon ole sitä ennen palautettu. Asia tulee tekijänoikeusriitalautakunnassa vireille sähköisellä hakemuksella.

Palauttamispyyntö tulee sisältää:

- 1) pyynnön esittäjän nimi ja sähköpostiosoite;
- 2) edellä 55 e §:ssä tarkoitetusta poistotoimuksesta ilmenevät tiedot;
- 3) yksilöitynä aineisto, johon pääsyn sisällön tuottaja katsoo perusteettomasti estetyksi;
- 4) perusteet, joiden mukaan sisällön tuottaja katsoo, että yleisön pääsy aineistoon on perusteettomasti estetty, tekijän tai hänen puolestaan toimivan tai verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan mahdollisesti esittämät perustelut huomioiden;
- 5) mahdollinen korvausvaatimus ja sen perusteet;
- 6) muu mahdollinen asian arvioimiseksi tarpeellinen näyttö;
- 7) palauttamispyyntöä esittäjän vakuutus, että hän on se sisällön tuottaja, jonka palveluun tallentamaan aineistoon on pääsy estetty, tai että hän on oikeutettu toimimaan tämän puolesta.

55 h §

Tekijänoikeusriitalautakunta

Tekijänoikeusriitalautakunta on riippumaton ja puolueeton vaihtoehtoinen riidanratkaisuelin, joka käsittelee 55 g §:ssä tarkoitettua sisällön tuottajan palauttamispyyntöä ja

antaa suosituksen 55 k §:n mukaisesta hyvityksestä tai vahingonkorvauksesta.

Tekijänoikeusriitalautakunnan toimintaa ylläpitää puolueeton ja luotettava oikeushenkilö, jolla on tehtävän hoitamisen vaatimat tekniset ja toiminnalliset edellytykset ja jonka valtioneuvosto hyväksyy oikeushenkilön antaman suostumuksen mukaisesti tehtävään määrääjäksi, enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Hyväksymispäätöksessä voidaan asettaa tekijänoikeusriitalautakunnan ylläpitoa tarkemmin ohjaavia ehtoja.

Lautakunnan jäsenet nimetään valtioneuvoston päätöksellä.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin tekijänoikeusriitalautakunnan asettamisesta ja kokoonpanosta, lautakunnan jäsenien kelpoisuusvaatimuksista ja esteellisyydestä, lautakunnan päätöksenteosta, asiakirjahallinnosta ja lautakunnan toiminnan rahoituksesta.

55 i §

Asian käsittely tekijänoikeusriitalautakunnassa

Tekijänoikeusriitalautakunnan tulee viivytyksettä ottaa 55 g §:ssä tarkoitettu palauttamispyyntö käsiteltäväksi ja varata aineiston poistamista vaatineelle ja verkkosisällönjakopalvelun tarjoajalle mahdollisuus antaa vastine asiassa. Lautakunta voi tarvittaessa pyytää riidan osapuolelta tai muulta taholta lisätietoa asiassa.

Lautakunta voi jättää asian sillensä, jos palvelun tarjoaja ilmoittaa yhteistyössä aineiston poistamista vaatineen kanssa palauttaneensa yleisön pääsyn aineistoon kahden vuorokauden kuluessa siitä, kun lautakunta on toimittanut palvelun tarjoajalle ja tekijälle tiedon viireille tulleesta asiasta ja varannut mahdollisuuden vastineen antamiseen.

Jos lautakunta katsoo, ettei ole ilmeistä, että sisällön tuottajan palveluun tallentama aineisto loukkaa tekijän tekijänoikeutta, sen tulee antaa suositus aineiston palauttamisesta. Lautakunnan antamaan ratkaisuun voi lisäksi

sisältyä suositus sisällön tuottajalle maksettavasta 55 k §:n mukaisesta hyvityksestä tai vahingonkorvauksesta. Lautakunnan ratkaisu ei sido tuomioistuinta.

Lautakunnan tulee toimittaa ratkaisu tiedoksi sisällön tuottajalle, pääsyn estämistä vaatineelle ja palvelun tarjoajalle.

Hakemuksen käsittely lautakunnassa on sisällön tuottajalle maksutonta. Riidan osapuolet vastaavat itse omista kustannuksistaan, jotka aiheutuvat asian käsittelystä.

55 j §

Tekijänoikeusriitalautakunnan ratkaisujen julkisuus

Tekijänoikeusriitalautakunnan tulee julkaista ylläpitämällään verkkosivustolla seuraavat tiedot tekemistään ratkaisuksista:

- 1) ratkaisun kohteena olevan aineiston ja teoksen tunnistamiseksi tarvittavat tiedot;*
- 2) ratkaisun pääkohdat perusteluineen;*
- 3) ratkaisun päivämäärä.*

55 k §

Hyvitys ja vahingonkorvaus

Sisällön tuottajalla on oikeus saada hyvitys siltä, jonka 55 d §:n vastaisesta vaatimuksesta on estetty pääsy sisällön tuottajan verkkosisällönjakopalveluun tallentamaan aineistoon. Hyvityksen tulee olla oikeudenmukaisessa suhteessa teon moitittavuuteen ja sen suuruudessa on huomioitava erityisesti:

- 1) teon tuottamuksellisuus tai tahallisuus;*
- 2) mahdollinen vahingoittamistarkoitus;*
- 3) pääsyn eston kesto;*
- 4) pääsyn eston kohteena olleen aineiston luonne; ja*
- 5) sisällön tuottajan oikeutetuille eduille teosta aiheutunut haitta.*

Hyvitystä voidaan kohtuullistaa tai se voidaan jättää määräämättä, jos hyvitys muodostuisi kohtuuttomaksi ottaen erityisesti huomioon kieltoa rikkoneen pyrkimykset estää tai poistaa teon vaikutukset ja kiellon rikkojan taloudellinen asema.

Sisällön tuottajalla on hyvityksen lisäksi oikeus saada korvaus taloudellisesta vahingosta siltä, jonka 55 d §:n vastaisesta vaatimuksesta on estetty pääsy sisällön tuottajan palveluun tallentamaan aineistoon. Vahingonkorvausvelvollisuuden jakautumiseen ja vahingonkorvauksen sovitteluun sovelletaan, mitä vahingonkorvauslaissa (412/1974) säädetään.

Tekijän oikeudesta hyvitykseen ja korvaukseen sovelletaan, mitä 57 §:ssä säädetään.

55 l §

Kanneoikeus eräissä tapauksissa

Sisällön tuottajalla on oikeus ajaa kannetta tekijää vastaan sen vahvistamiseksi, että sisällön tuottajalla on oikeus käyttää teosta tässä laissa säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen tai tekijän kanssa tehdyn sopimuksen nojalla, ja verkkosisällönjakopalvelun tarjoajaa vastaan tämän velvoittamiseksi sallimaan yleisön pääsyyn sisällön tuottajan palveluun tallentamaan aineistoon.

Palvelun tarjoajalla on oikeus ajaa kannetta sen kieltämiseksi, että toistuvasti 55 d §:n vastaisesti toiminut käyttää 55 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisia teosten tunnistamiseksi ja niihin pääsyyn estämiseksi tarkoitettuja keinoja määrääjäksi tai, mikäli 55 d §:n vastainen teko on omiaan aiheuttamaan merkittävää haittaa, pysyvästi.

Tekijällä on oikeus ajaa kannetta palvelun tarjoajan velvoittamiseksi antamaan 55 b §:n 2 momentissa tarkoitettuja tietoja.

55 m §

Riitöjen käsittelyä koskevat sopimusehdot

Ennen riidan syntymistä tehdyn sisällön tuottajan ja palvelun tarjoajan välisen sopimuksen ehto, jonka mukaan pääsyyn estämistä koskeva riita-asia on ratkaistava välimiesmenettelyssä tai jonka nojalla sisällön tuottaja luopuu oikeudestaan vedota tässä laissa säädettyyn tekijänoikeuden rajoitukseen, ei sido sisällön tuottajaa.

55 n §

Säännösten soveltaminen lähioikeuksiin

Mitä 55 a—55 l §:ssä säädetään, sovelletaan vastaavasti oikeuteen, jota suojataan 5 luvun säännösten mukaan.

8 luku

8 luku

Lain sovellettavuus

Lain sovellettavuus

64 §

64 §

Lähioikeuksien alueellinen soveltaminen

Lähioikeuksien alueellinen soveltaminen

Edellä 50 §:ssä olevia säännöksiä sovelletaan sanomalehtitiedotukseen, joka on vastaanotettu Suomessa.

Edellä 50 §:ssä olevia säännöksiä sovelletaan *sanoma- tai aikakauslehteen, jonka kustantaja on sijoittautunut Euroopan talousalueeseen kuuluvaan valtioon.*

64 b §

64 b §

Teknisiä toimenpiteitä ja sähköisiä hallinnointitietoja koskevien säännösten soveltaminen

Maantieteelliset rajat ylittävä radio- tai televisiolähetys

Edellä 50 a, 50 b ja 50 d §:ssä säädettyjä kieltoja sovelletaan Suomessa tapahtuvaan, mainituissa pykälissä tarkoitettuun menettelyyn.

Mitä 50 c §:ssä säädetään, sovelletaan teosten käyttämiseen Suomessa.

Maantieteelliset rajat ylittävän radio- tai televisio-ohjelman saattamisen yleisön saattaviin katsotaan tapahtuvan yksinomaan siinä Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa, johon lähettäjäyrittäjä on sijoittautunut, kun kyseessä on:

a) radio-ohjelma; tai

b) televisio-ohjelma, joka on uutis- tai ajankohtaisohjelma tai lähettäjäyrittäjän itse tuottama televisio-ohjelma.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta urheilutapahtumia sisältäviin televisio-ohjelmiin eikä niihin sisältyviin teoksiin.

Mitä 1 momentissa säädetään ei sovelleta 64 a §:ssä säädettyyn satelliittivälitykseen

Jollei Euroopan unionin oikeudesta muuta johdu, 1 momentin säännökset eivät ole esteenä sopimuksille, joilla rajoitetaan oikeuksien hyödyntämistä alueellisesti.

64 c §

Opetuskäyttöä koskevan rajoituksen alueellinen soveltaminen

Mitä 14 §:n 1 momentissa säädetään teosten käyttämisestä opetustoiminnassa, sovelletaan Suomeen sijoittautuneen opetuksen järjestäjän opetustoimintaan riippumatta siitä, mistä valtiosta opetukseen osallistutaan.

64 d §

Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä koskevien säännösten alueellinen soveltaminen

Mitä 16 g—16 h §:ssä säädetään kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttämisestä arkistoissa ja yleisölle avoimissa kirjastoissa ja museoissa, sovelletaan teokseen, jota Suomeen sijoittautunut arkisto tai yleisölle avoin kirjasto tai museo käyttää riippumatta siitä, mistä valtiosta teokseen on pääsy.

64 e §

Teknisiä toimenpiteitä ja sähköisiä hallinnointitietoja koskevien säännösten soveltaminen

Edellä 50 a, 50 b ja 50 d §:ssä säädettyjä kieltoja sovelletaan Suomessa tapahtuvaan, mainituissa pykälissä tarkoitettuun menettelyyn.

Mitä 50 c §:ssä säädetään, sovelletaan teosten käyttämiseen Suomessa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 55 a—55 n § tulee voimaan päivä kuuta 20 .

Mitä 50 §:ssä säädetään, ei sovelleta sanoma- tai aikakauslehteen, joka on julkaistu ennen 6 päivää kesäkuuta 2019.

Ennen tämän lain voimaantuloa tehtyihin toimiin, hankittuihin oikeuksiin ja tehtyihin sopimuksiin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Mitä 30 §:ssä säädetään, sovelletaan 7 kesäkuuta 2022 alkaen

2.

Laki

sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 22 luvun 184 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

184 §

184 §

Vastuuvapaus tietojen tallennuspalveluissa

Vastuuvapaus tietojen tallennuspalveluissa

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuuseen sisällön tuottajan palveluun tallentamasta tekijänoikeutta loukkaavasta aineistosta sovelletaan, mitä tekijänoikeuslain (404/1961) 55 a—55 n §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

Valtioneuvoston asetus

tekijänoikeusriitalautakunnasta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti säädetään tekijänoikeuslain (404/1961) 55 g §:n nojalla, sellaisena kuin se on laissa /2021:

1 §

Tekijänoikeusriitalautakunnan kokoonpano ja nimeäminen

Tekijänoikeusriitalautakunnalla on puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja vähintään viisi muuta jäsentä. Jäsenet ovat sivutoimisia.

Valtioneuvosto nimeää tekijänoikeusriitalautakunnan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja muut jäsenet enintään viideksi vuodeksi kerrallaan opetus- ja kulttuuriministeriön esittelystä. Jos jäsenen paikka vapautuu kesken toimikauden tai jos vireille tulleiden asioiden määrästä tai muusta syystä on tarpeen, lautakuntaa voidaan täydentää jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

2 §

Lautakunnan hallinnon ylläpitäminen

Tekijänoikeusriitalautakunnan ylläpitäjä, jonka valtioneuvosto hyväksyy tehtävään siten kuin tekijänoikeuslain 55 g §:ssä säädetään, nimeää lautakunnalle päätöksenteon organisoinnista ja päätösten esivalmistelusta vastaavan sihteeristön, huolehtii lautakunnan hallintopalveluista sekä päättää sen jäsenten palkkioiden ja korvausten perusteista lautakunnalle myönnetyn määrärahan puitteissa.

Lautakunnan sihteeristön on annettava tietoja ja neuvoja asian vireille saattamisesta ja lautakunnan menettelytavoista.

3 §

Lautakunnan jäsenen kelpoisuusvaatimukset

Tekijänoikeusriitalautakunnan jäsenillä tulee olla oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto ja jäsenten tulee olla perehtyneitä tekijänoikeuteen. Vähintään yhdellä jäsenellä tulee olla kelpoisuus tuomarin virkaan.

4 §

Lautakunnan jäsenen vastuu

Lautakunnan jäsen toimii rikosoikeudellisella virkavastuulla.

5 §

Jäsenen esteellisyys

Jäsen on esteellinen asiassa, joka koskee asianosaista, jonka palveluksessa hän on tai johon hänellä on toimeksiantosuhde. Jäsenen esteellisyyteen sovelletaan lisäksi tuomarin esteellisyyttä koskevia oikeudenkäymiskaaren säännöksiä.

6 §

Lautakunnan päätöksenteko

Tekijänoikeusriitalautakunta on päätösvaltainen kolmijäsenisenä. Lautakunnan puheenjohtaja määrää ratkaisukokoonpanon puheenjohtajan. Tekijänoikeusriitalautakunta tekee ratkaisunsa puheenjohtajan määräämän lautakunnan jäsenen esittelystä yksinkertaisella enemmistöllä. Äänen mennessä tasan ratkaisuksi tulee ratkaisukokoonpanon puheenjohtajan kanta.

Yksinkertaiset ja lautakunnan aiemman ratkaisulinjan mukaiset asiat voidaan puheenjohtajan määräämän lautakunnan jäsenen esittelystä ratkaista esityksen mukaisesti yhden jäsenen kokoonpanossa. Jos asian esittelevä jäsen ja asian päättävä jäsen ovat ratkaisusta eri mieltä, asia tulee ratkaista kolmen jäsenen kokoonpanossa.

Lautakunta käsittelee asiat kirjallisessa menettelyssä tai etäyhteyden avulla, ellei asian ratkaisemiseen osallistuvat lautakunnan jäsenet toisin ole sopineet tai lautakunnan puheenjohtaja toisin on määrännyt.

7 §

Lautakunnan ratkaisujen sisältö

Tekijänoikeusriitalautakunnan ratkaisusta tulee ilmetä seuraavat tiedot:

- 1) riidan osapuolet;
- 2) riidan kohteena olevan teoksen ja sisällön tuottajan verkkosisällönjakopalveluun tallentaman aineiston tunnistetiedot;
- 3) ratkaisun sisältö lyhyine perusteluineen;
- 4) ratkaisun päivämäärä;
- 5) tieto siitä, että ratkaisu on luonteeltaan suositus, sekä ohjeet siitä, miten lautakunnan ratkaisua pyytäneen on meneteltävä saadakseen asiassa täytäntöönpanon mahdollistavan päätöksen.

8 §

Tekijänoikeusriitalautakunnan asiakirjojen käsittely

Tekijänoikeusriitalautakunnan ylläpitäjän vaihtuessa on lautakunnassa vireillä oleviin asioihin liittyvät asiakirjat siirrettävä sille, jota on hyväksytty tekijänoikeusriitalautakunnan uudeksi ylläpitäjäksi. Päätyneisiin asioihin liittyvät asiakirjat tulee säilyttää ja siirtää arkistoitavaksi siten kuin arkistolaissa (831/1994) säädetään.

9 §

Tietojen antaminen verkkosivustolla

Lautakunnan on pidettävä yllä ajantasaista verkkosivustoa, jolla on helposti saatavilla selkeää ja ymmärrettävää tietoa lautakunnasta ja siellä noudatettavasta menettelystä suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

Lautakunnan verkkosivustolla julkaistaan tekijänoikeuslain 55 h §:n 4 momentissa tarkoitettu ratkaisutietokanta.

10 §

Rahoitus

Lautakunnan toiminnasta aiheutuvat kustannukset maksetaan valtion varoista.

11 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan .

Valtioneuvoston asetus

tekijänoikeudesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti säädetään tekijänoikeuslain (404/1961) 17 §:n 2 momentin, 53 §:n ja 55 §:n 2 momentin nojalla, sellaisina kuin niistä ovat 17 §:n 2 momentti laissa 849/2018, 53 § osaksi laissa 607/2015 sekä 55 §:n 2 momentti laissa 821/2005:

1 §

Teosten saattaminen vammaisten käytettäväksi

Kuurojen Liitto ry:llä ja Suomen Kuurosokeat ry:llä on tekijänoikeuslain 17 §:n 2 momentissa tarkoitettu oikeus valmistaa julkaistusta teoksesta viittomakielellä kappaleita kuuroille ja kuulovammaisille.

2 §

Kielto menetellä teoksen suhteen loukkaavalla tavalla

Tekijänoikeuslain 53 §:ssä tarkoitetun kiellon antaa opetus- ja kulttuuriministeriö.

3 §

Tekijänoikeusneuvoston kokoonpano ja toimikausi

Valtioneuvosto nimeää tekijänoikeusneuvostoon opetus- ja kulttuuriministeriön esityksestä kolmeksi vuodeksi kerrallaan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja enintään viisitoista muuta jäsentä sekä kullekin heistä henkilökohtaisen varajäsenen.

Tekijänoikeusneuvostolla on sihteeri, jona toimii opetus- ja kulttuuriministeriön määräämä virkamies.

4 §

Tekijänoikeusneuvoston jäsenten edustavuus ja pätevyysvaatimukset

Tekijänoikeusneuvostossa tulee olla edustettuina keskeiset tekijänoikeuslaissa säädettyjen oikeuksien haltijat sekä suojan kohteiden käyttäjät.

Tekijänoikeusneuvoston puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja vähintään yhden muun jäsenen sekä heidän varajäsentensä tulee olla oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittaneita, tekijänoikeuteen perehtyneitä henkilöitä, joiden ei voida katsoa edustavan 1 momentissa tarkoitettujen oikeuksien haltijoiden tai suojan kohteiden käyttäjien etuja.

5 §

Asian käsittely tekijänoikeusneuvoston jaostossa

Tekijänoikeusneuvoston päätösvaltaa voi neuvoston määräämissä asioissa käyttää neuvoston tietyn asian tai tiettyyn alaan kuuluvien asioiden käsittelyä varten asettama jaosto.

Jaostoon kuuluu puheenjohtaja, joksi neuvosto määrää 4 §:n 2 momentissa tarkoitetun jäsenensä, sekä tarpeellinen määrä muita jäseniä.

6 §

Tekijänoikeusneuvoston päätösvaltaisuus

Tekijänoikeusneuvosto on päätösvaltainen, kun neuvoston puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään viisi muuta jäsentä osallistuu päätöksentekoon.

Jaosto on päätösvaltainen, kun jaoston puheenjohtaja ja vähintään yksi muu jäsen osallistuu päätöksentekoon.

7 §

Tekijänoikeusneuvoston kokouspalkkiot

Tekijänoikeusneuvoston ja sen jaostojen puheenjohtajalle, jäsenille ja sihtereille sekä neuvoston tai sen jaoston kuulemille asiantuntijoille maksettavista kokouspalkkioista päättää opetus- ja kulttuuriministeriö.

8 §

Tekijänoikeusneuvoston työjärjestys

Tarkempia määräyksiä tekijänoikeusneuvoston toiminnasta voidaan antaa neuvoston työjärjestyksessä, jonka opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa neuvoston esityksestä.

9 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 2022.

Tällä asetuksella kumotaan tekijänoikeusasetus (574/1995) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.